

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Rizo-Rangabz

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Εὐγένιος Ρίζος Ζαγριανός

ΑΠΑΝΤΑ
ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ

ΤΟΥ

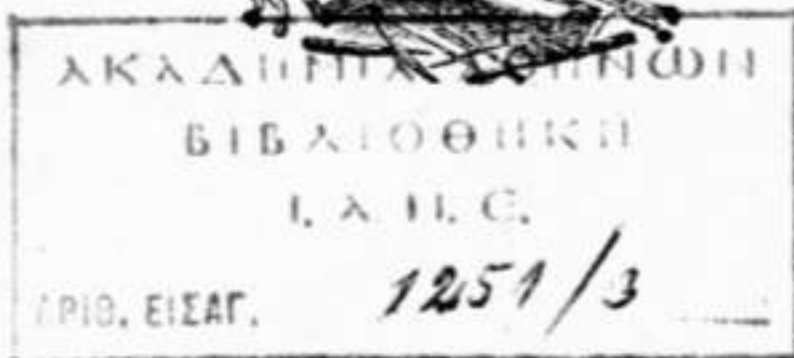
ΡΑΓΚΑΒΗ

ΤΟΜΟΣ Γ'

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἀκαδημίας

1874

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΔΟΥΚΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΣΩΠΑ

Ἀλέξιος ΚΟΜΝΗΝΟΣ, Αὐτοκράτωρ.

ΙΣΑΑΚΙΟΣ Ἀγγελος, ἀδελφός του.

ΑΛΕΞΙΟΣ Ἀγγελος, υἱός τοῦ Ἰσαακίου.

Ἀλέξιος ΔΟΥΚΑΣ, ἐπιλεγόμενος Μοῦρζουφλος, Πρωτοβεστιάριος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, εὐνοῦχος, Μέγας θησαυροφύλαξ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, Αὐτοκράτειρα, γυνή τοῦ Ἀλ. Κομνηνοῦ.

ΕΥΔΟΚΙΑ, θυγάτηρ αὐτῆς.

ΜΑΡΙΑ, δευτέρα γυνή τοῦ Ἰσαακίου.

ΛΕΩΝ Σγουρός, Ὑπαρχος τοῦ Θ. Λασκάρεως.

ΑΓΑΠΙΟΣ, ἡγούμενος τῆς Μονῆς Βλαχερνῶν.

Μαρκέσιος Βονιφάτιος ΜΟΝΦΕΡΡΑΤΟΣ.

Μιχαὴλ Στρυφνός, Μέγας Αὐλὴς τοῦ στόλου.

Νικήτας Χωμάτης, Μέγας Λογοθέτης.

Πρωτοσπαθάριος.

Μέγας Δομέστικος.

Παρακοιμώμενος τοῦ Κοιτωρίου.

Μέγας Πριμικήριος.

Πρωτοστράτωρ, Μέγας Τσαούσιος.

Πρέσβεις καὶ ἱππότες, Φράγχοι, Αὐλικοὶ, στρατιῶται, λαός, βωβὰ πρόσωπα.

Ἡ πράξις ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

— — — — —

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Βασίλειον τῶν Βλαχερνῶν. Προθάλαμος Αὐτοκρατορικός.
Πλουσία αὐλαία χωρίζει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Αὐτοκρ. δωματίου.)

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΛΥΔΙΚΟΙ

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (πρὸς τὸν Μῆγαν Δομέστικον)

Εἶναι, ὦ ἄρχον, ἀληθῆς ἡ εἰδησις;

ΜΕΓΑΣ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἡ εἰδησις; Ἡ ποία;

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Εἰς κυνήγιον

ὁ αὐτοκράτωρ πῶς ὑπάγει σήμερον.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἐγὼ δὲν εἶμαι κεκλημένος. Εἰσθε σεῖς;

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Διόλου.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Μῦθος εἶναι τὸ κυνήγιον.

Δὲν θὰ ἐξέλθῃ μόνος.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Ὅχι, ἄρχοντες·

δὲν εἶναι μῦθος. Εἶναι ὁ Δρουγγάριος,
μοὶ εἶπε, κεκλημένος.

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ Δρουγγάριος,
καὶ ἡμεῖς ὄχι! Τὸ πιστεύεις;

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Οὐδ' ἐγὼ
δὲν εἶμαι, οὐδ' οἱ ἄλλοι εἶναι ἄρχοντες.

Ο ΔΟΥΞ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Περὶ τοῦ κυνηγίου ὁμιλεῖτε; Ἦκουσα
λαμπρὸν πῶς διετάχθη.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Προσεκλήθητε;

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Δὲν προσεκλήθην· ἀλλ' ὁ Βεστιάριος
μετὰ τοῦ Βασιλέως τώρα συζητεῖ
τοὺς προσκλητέους.

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ποῦ θὰ κυνηγήσωσι;

ΜΕΤΑΣ ΠΡΩΤΙΚΗΡΙΟΣ

Εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὸ Ἀετόρρυγχον
ὥς συνηθίζει.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Εἰς τὸ Ἀετόρρυγχον;
Ἔχει ἀκάνθιας τώρα.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ναὶ, τὰς φραγκικὰς.

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Αἶ! τ' εἶν' οἱ Φράγκοι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα;
Ἄν πτερνισθῇ, θὰ φύγουν.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἐπτερνίσθησαν
ἴσως προχθὲς κ' οἱ Φράγκοι, ὅτ' ἐνόμισας
καλὸν ν' ἀφήσης, ἄρχον, τὴν Χρυσούπολιν.

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ἄφ' οὗ δὲν ἦλθον, ναύαρχε, βοήθειαν
τὰ πλοῖά σου νὰ φέρουν! Τὸ κατώρθωσας,
ἱστία νὰ τοῖς βάλης;

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἔχει, φαίνεται
μικρὰς μερίμνας ὁ Πρωτοσπαθάριος
κατὰ ξηρὰν, κ' ἐτράπη πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ (τῷ Πριματηρίῳ)

ὦ! τὸν καλόν! Ἦξεύρεις πῶς ἐπώλησε
τῶν πλοίων τὰ ἱστία;

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Καὶ τοὺς ἦλους των.

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Σὴ μέριμνα τὰ πλοῖα τὰ χρυσόηλα.

ΝΑΥΑΡΧΟΣ (ἀγρυπνῶν)

Σπαθάριε!

ΝΙΚΗΤΑΣ ΧΩΣΙΑΤΗΣ

Σιγαῖτε, ἄρχοντες! Αἰδῶς!
Μὴ λησμονῶμεν ποῦ ἐσμέν. Ἄν ὄρεξιν
ἔχετ' ἐρίδων, πρὸ θυρῶν ἐπίκειται
γενναία ἔρις. Φυλαχθῆτε δι' αὐτήν.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἀλλὰ πῶς τοῦτο, ἤδη ὁ Δρουγγάριος
νὰ εἶναι κεκλημένος, καὶ ἡμεῖς οὐχί;

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Τί βαθμὸν ἔχει, ὥστε νὰ προτιμηθῇ;

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ἀνήκουστον!

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Χωροῦμεν ἄνω ποταμῶν.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἄς παρηγορηθῶμεν!

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Εἶναι κίνδυνος.

Καταπατοῦνται ἀξιῶν προνόμια,
βαθμολογίαι μίγνυνται. Βασίλεια
ῶν ἤγγικεν ἡ ὥρα τῆς καταστροφῆς,
ἀπὸ τοιούτων προοιμίων ἄρχονται.
Ἡ ἐθιμοταξία εἶναι πρόφραγμα
τῶν θρόνων. Ἄμα ὡς λυθῇ, παρέλυσαν.

ΔΟΥΚΑΣ ΜΟΥΡΖΟΥΦΑΟΣ (ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος)

Ὁ Αὐτοκράτωρ, οὗ τὰ ἔτη εἶησαν
πολλά...

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πολλά τὰ ἔτη!

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς κυνήγιον

θενὰ ἐξέλθη μέγα.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ (πρὸς τὸν Σπαθάριον)

Βλέπεις; ἀληθές.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (τῷ Δομιστικῷ)

Περίεργον. Τί τρέχει;

ΔΟΥΚΑΣ

Πρωτοκυνηγέ,
ετοίμασον τοὺς κύνας· ὄλους λῦσόν τους,
καὶ σκυλομάγγους τάξον ἐβδομήκοντα.

(Ἀπέρχεται ὁ Πρωτοκυνηγός, καὶ οἱ λοιποὶ, καθ' ἕνα λαμβάνουσι τὰς διαταγὰς.)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τ' ἄλογα, κόμη, τὰ βασιλικά· ἐπτὰ
τὰ στρώσια, καὶ ἄλλα τόσα τὰ συρτά.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ (πρὸς τὸν Σπαθᾶριον)

Καὶ προσεκλήθη μόνος ὁ Δρουγγάριος!
Κακὰ μαντεύω.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀρχιερακάριε,
χρυσοῦν ἅς λάβῃ λόρον ὁ Σταυραετὸς,
ὁ μέγιστος ἱέραξ. Εἰς τὴν χεῖρά του
ὁ Αὐτοκράτωρ θὰ τὸν φέρῃ. Ἀργυροῦν
δὸς εἰς τὴν Αὔραν, διὰ τὴν Βασίλισσαν.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Λοιπὸν θὰ εἶναι μέγα τὸ κινῆγιον;

Ἄρχοντες, μέγα.

Εἶναι ἄρα γε πολλοὶ
προσκεκλημένοι;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἶναι.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ Δρουγγάριος
προσκεκλημένος εἶναι, ὥς ἤκούσαμεν.

ΔΟΥΚΑΣ

Βεβαίως εἶναι.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἄλλοι;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἴσθε, ἄρχοντες,
καὶ ὑμεῖς ὅλοι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ καὶ λοιποὶ

Πολλὰ ἔτη καὶ πολλὰ
τοῦ θεοῦ Βασιλέως.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὼρ' ἀπέλθετε.

(Ἀπέρχονται ὅλοι, πλὴν τοῦ εὐνοῦχου Κωνσταντοῦ.)

(Πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Σὺ δὲν ἐξῆλθες, καὶ κινεῖς τὴν κεφαλὴν.
Τί σ' ἐνοχλεῖ, εὐνοῦχε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Εἰς κυνήγιον
ὁ Αὐτοκράτωρ νὰ ἐξέλθῃ μελετᾷ;

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς; δὲν τὸ ἐπιτρέπεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Καὶ περὶ αὐτοῦ
συγκεκλεισμένοι μυστικῶς ἐσκέπτεσθε;

ΔΟΥΚΑΣ

Σπουδαίαν δὲν νομίζεις τὴν ὑπόθεσιν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πῶς ὄχι; Οὗτοι ὅλ' οἱ ἄρχοντες ἐδῶ
θορύβου ἦσαν πλήρεις κ' ἔξω ἐαυτῶν,
διότι προσεκλήθη ὁ Δρουγγάριος,
καὶ αὐτοὶ ὄχι.

ΔΟΥΚΑΣ

Αἰ! τί ἔχεις νὰ εἰπῇς;
Τὸ βλέπεις πόσῃν ἔχει σπουδαιότητα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἀλλὰ ἐγκύμων κεραυνῶν ἡ θύελλα
ἐπέρχεται· τί λέγω, εἰς τὰς θύρας μας

μυκάται καὶ ἀστράπτει. Τὴν Χρυσούπολιν
καλύπτει πᾶσαν Σταυροφορικὴ ἀσπίς,
ὥστε τὸ πλῆθος τὴν καλεῖ Σκουτάριον.
Τῆς ἱερᾶς μας πόλεως ἀπέναντι,
ὡς πύργοι τεταγμένοι σιδηρόκτιστοι,
ἄνδρες πολέμου ἀπειλοῦντες ἴστανται.
Προχθὲς τοὺς εἶδε μόλις ὁ Σπαθάριος,
κ' αἰσχυρῶς ἐτράπη, τὴν Χρυσούπολιν ἀφείς.
Ἄν πρὸς τὰ τεῖχη τὰ ἡμέτερα, αὐτῶν
τὰ στήθη συγκρουσθῶσι τὰ χαλκένδυτα,
τίνα τῶν δύο θὰ θραυσθῶσιν ἀγνοῶ.
Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν τὰ βλέπει; κ' εὐθυμος
διασκεδάσεις καὶ κυνήγια ἔρτει;

Εἶδες ποτέ σου βλέποντ' αὐτοκράτορα;
Ἄλλους τυφλοῦσιν οἱ ἀντίπαλοι αὐτῶν,
ἄλλους τυφλοῖ ὁ τύφος καὶ ἡ δύναμις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἂν τυφλώτῃ, παρ' αὐτὸν
διάγεις, ἄρχον, σὺ ὀξυδερκέστατος.
Πῶς δὲν τῷ διανοίγεις σὺ τὰ ὄμματα;

ΔΟΥΚΑΣ

Δὲν τὸν νομίζεις ἱκανῶς ὀξυδερκῇ
διὰ νὰ ἐξορύξῃ τὰ ἡμέτερα;
Τὴν θύελλαν φοβεῖσαι; Αἶ! Κωνστάντιε!
εἶσαι ἀκόμη ναυτικὸς ἀρχάριος.
Εἰς τὰς θυέλλας αἱ μεγάλαι καὶ σαθεαὶ
ὀλκάδες ἴσως ἀνατρέπονται. Μικρὰ
κ' ἐλαφρὰ σκάφη ἐκ σανίδος στερεᾶς,
εἰς τῶν κυμάτων ἐπωχοῦνται τὸν ἄφρον,

καὶ πανταχοῦ λιμένες τοῖς ἀνοίγονται.
Μὲ ἐννοεῖς ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Νομίζω.

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τὴν θύελλαν
ταράττεται τὸ ὕδωρ, φίλτατε· κ' ἐκεῖ
εἰς τὰ θολά του βάθη ἀλιεύονται
παντοῖα ὅσα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Καὶ αὐτοκρατορικὸν
μεταξὺ ἄλλων ἴσως Καισαρίκιον.

Ἴσως, ὡς λέγεις. Τι χωλεῖ ; Ἀρὰ γε
εἰς ποίους πόδας ἴδρυται τοῦ Κομνηνοῦ
ὁ χωλὸς θρόνος ; Ἦὼς τὸν Ἰσαάκιον
τὸν ἀδελφόν του τοῦ φωτὸς ἐστέρησε
κ' ἐξέβαλε τοῦ θρόνου, ἂν τὸν δικαιοῦ
νὰ εἶναι αὐτοκράτωρ ἀγιώτατος,
δύσκολον εἶναι ὅμοιον δικαίωμα
καὶ ἄλλοι ν' ἀποκτήσουν ; Τόλμη δὲν ἀρκεῖ ;
Ἢ ἂν προσαπαιτῇται τέχνη, εἰς αὐτὸν
τὸ στέμμα δὲν ἀνήκει. Τὴν δ' ἐπίκουρον
τῆς τόλμης καὶ τῆς τέχνης, τὴν περίστασιν,
φέρουσιν οὗτοι οἱ σιδηροθώρακες.
Φοβεῖσαι ὅτι θὰ μᾶς ἀνατρέψωσιν ;
Ἄν φέρωσι τὰ ἄνω κάτω, δὲν φρονεῖς
πῶς καὶ τὰ κάτω ἄνω θενά φέρωσι ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Φρονῶ βεβαίως, κ' ἐννοῶ ἀτρόμητος
ὁ ὀφθαλμός σου πῶς προσβλέπει τὸν χαλκὸν
τῶν φραγκικῶν ἀσπίδων, ἂν οὐδὲ τὸ φῶς
τὸν ἐκθαμβοῖ τοῦ θρόνου τὸ ὑπέρλαμπρον.
Ἄλλ' ἔστω ὅτι, — δύσκολον δὲν φαίνεται, —
ἢ ἐξ ὑπερβορείων αὕτη θύελλα
τὸν Κομνηνὸν τοῦ θρόνου ἐξεκύλισε·
τί πρὸς ἡμᾶς; Τοῦ θρόνου, καθ' ἃ λέγεται,
τὸν ἀντικαταστάτην ἔχουν ἕτοιμον.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν ἔχουν. Ὅταν πλὴν τὸν Αὐτοκράτορα
ἐβοηθοῦμεν σὺ κ' ἐγώ, τὸν ἀδελφὸν
ν' ἀποστερήσῃ ὁμοῦ θρόνου καὶ φωτὸς,
νομίζεις ὅτι πρὸς τὸν Ἰσαάκιον
ἐπρεφὸν μῖστος, ἢ πρὸς τὸν Ἀλέξιον
φιλίαν; Ἀπατᾶσαι. Ἐλατῆρια
τῶν ἀφελῶς φρονούντων! Τοῦ κατέχοντος
ὁ μὴ κατέχων μ' ἦτο προτιμότερος.
Σήμερον οὗτος, ὃν τὸ παραπέτασμα

(Δεικνύει τὴν πλαγίαν αἰθούσαν)

ἐχεῖνο κρύπτει, ἐρρίζωθη. Ἐφθασε
καὶ δι' αὐτὸν ἡ ὥρα τοῦ ν' ἀνασπασθῇ.
Οἱ Σταυροφόροι ἀνθ' ἡμῶν ἐργάζονται,
ἂν εἰς τὸν θρόνον ἢ τὸν Ἰσαάκιον
ἢ τὸν υἱὸν του φέρωσι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τῶν παλαιῶν
αἱ νέαι ρίζαι εἶναι εὐσειστότεραι.
Σὲ ἐννοῶ. Πλὴν θάλλουν ἐλαιόφυτα

πολλά περὶ τὸν θρόνον. Ἄν ἀμφοτέροι
ἐξορυχθῶσι δι' ἀλλήλων οἱ κορμοὶ,
ἐκεῖνα στερεοῦνται· τί ἐκέρδησας;

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐνοῦχε, εἶσαι ἄνθρωπος πολύπειρος·
τοῦ θώρακος γνωρίζεις τί τὸ κεχηνός.
Τῆς Βασιλίσσης ὁ γαμβρὸς, ὁ ναύαρχος,
καὶ ὁ Παλαιολόγος, καὶ ὁ Λάσκαρις,
παρὰ τὸν θρόνον ἴστανται κ' ἐπιπροσθοῦν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Νὰ τοὺς μακρύνῃς δυσχερὲς μοὶ φαίνεται.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλὰ νὰ πλησιάσω; Δὲν τὸ προτιμᾷς;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πῶς, ἄρχον λέγεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τοῦ θρόνου τὴν σκιὰν
φύεται ῥόδον, χαρμονὴ τοῦ ἔαρος.
Ἐὰν τὸ καλλιέργουν, ἂν τὸ ἔδρεπον,
τί γνώμην ἔχεις; Δὲν θὰ ἐπλησίαζον,
τὸν θρόνον τότε ὅπου θάλλει;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐννοεῖς

τὴν Εὐδοκίαν;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἶπα πῶς πολύπειρος
εἶσαι ἀνὴρ. Τὸ εὖρες. Πλὴν καὶ τοῦ καλοῦ
σ' ἠξεύρω φίλον. Πέπεισμαι τὴν ἐκλογὴν
πῶς δὲν θὰ κατακρίνης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἄλλ' ἐκπλήττομαι.

Τὴν Εὐδοκίαν λέγεις; Καὶ τί γίνεται
ἡ σύζυγός σου, ἡ Ἀγνή, παρακαλῶ;

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸ δειλὸν ρεῦμα, φίλτατε Κωνστάντιε,
εἰς τῆς κοιλάδος τὸν ἀνώνυμον μυχὸν
ἐμπρὸς ἐκάστου χάλυκος παλινδρομεῖ,
ὥς ποῦ εἰς τέλμα σήπεται ἀκίνητοῦν.

Τὸν Ἴστρον εἶδες; Ναί, τὸν εἶδες μετ' ἐμοῦ
ἔτε ἀπῆλθον πρέσβυς πρὸς τοὺς Παίονας.

Κυλίνει βράχους, θραύει ἀκρωτήρια,
κ' ἐκρέει πολυχεύμων εἰς τὸν Εὐξείνιον.

Ὅπου λιμνάζουν ἄλλαι, λάβρος φέρομαι.

Τῶν Βλαχερνῶν ἠξέυρεις ὁ ἡγούμενος
χάριτι θείᾳ, καὶ προτάσσει τῇ ἐμῇ,
πῶς ἐκουρεύθη. Εἶναι εὐλαξέστατος.

Τὴν πρώτην μου γυναῖκα καταλύουσιν
παρασκευὰς ἀκούσας, μοὶ ἐπέτρεψε
νὰ τὴν χωρίσω. Μάθε, φίλε, τὸ φρικτὸν,
πῶς καταλύει τὰς τετράδας ἡ Ἀγνή!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἔρχονται σίγα.

ΔΟΥΚΑΣ

Τίς;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἡ Αὐτοκράτειρα.

(Ὁ Κωνσταντῖος χαιρετᾷ βαθέως καὶ ἀπέρχεται.)

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

(Εισέρχεται·)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σὲ ἀνεζήτουν, πρωτοβεστιάριε.
Ποῦ ἦσο ;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἦμην εἰς τοῦ Αὐτοκράτορος.
Περὶ τοῦ κυνηγίου μοὶ διέταττε.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Περὶ τοῦ κυνηγίου, Βεστιάριε ;
Ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς κυνήγια τρυφᾷ,
μὴ βλέπων ἄγρα ὅτι εἶν' ὁ ἰῶιος
ὑπερφιάλων κυνηγῶν. Ἄν ἔχῃ γῆν
νὰ κυνηγῇ ἀκόμη, ἴσως αὔριον
οὐδὲ πρὸς τάφον γῆς θὰ ἔχῃ σπιθαμὴν.
Δὲν εἶν' ὁ θρόνος κλάνη ἀναπαύσεως.
Ὁ εἰς αὐτὸν ὑπνώτων δὲν ἐγείρεται.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ὅταν δίδῃ προσταγὰς,
ὑπακοὴν ὀφείλω.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Πλὴν καὶ συμβουλήν.
Ὅταν τὸν σώζῃς, τότε τὸν ὑπηρετεῖς.
Ἠξεύρεις οἱ αὐθάδεις τῶν Δυσμῶν λησταὶ
σήμερον πάλιν πῶς ἀπεθρασύναντο ;
Εἰς τῆς Σοφίας πρὸ μικροῦ τὸ τέμενος
μετέβην, ὡς συνήθως, εἰς προσκύνησιν.
Λαοῦ εἰς τὰς ἐπάλξεις εἶδα συρροήν.
Τοὺς περιέργως τρέχοντας ἠρώτησα.
Τρεῖς, ἔμαθον, τριήρεις περιπόρφυροι,

φέρουσαι Φράγκους, καὶ λαμπρὸν σαλπίζουσai,
παρέπλεον τὰ τεῖχη· κήρυξ δ' ἐξ αὐτῶν
τὸ πλῆθος προσεκάλ' εἰς ἀναγνώρισιν
τοῦ μόνου, τοῦ γνησίου αὐτοκράτορος,
ὃν φέρουσιν αἱ λόγχοι αἱ Λατινικαί.

ΔΟΥΚΑΣ

Ναὶ, βεβαιοῦται, ὥς ἐρρέθη ἀπ' ἀρχῆς,
πῶς φέρουσ' οἱ στρατοὶ των τὸν Ἀλέξιον
τὸν τοῦ Ἰσαακίου, ζῶσαν πρόφασιν,
καὶ ἀξιοῦσι νὰ τὸν ἐνθρονίσωσιν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ σὺ σπουδαῖον θεωρεῖς τὸν κίνδυνον;

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς παρεδέχθη ὁ λαὸς τὸ κήρυγμα;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀδιαφόρως. Κατεγέλα τῆς πωπῆς·
πρὸς πᾶσαν νέαν πρόσκλησιν ἐκάγχαζε.

ΔΟΥΚΑΣ

Τότε....

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί τότε;

ΔΟΥΚΑΣ

Θρόνος ὃν περιφρουρεῖ
ἢ τοῦ λαοῦ ἀγάπη εἶναι ἀσφαλῆς.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ποῦ ζῆς, ὦ ἄρχον; Ὅχ' εἰς τὸ Βυζάντιον;
ἢ μᾶλλον πρὸς γυναῖκα μὴ φαντάζεσαι
ὕστεριῶσαν πῶς λαλεῖς, καὶ φείδεσαι
τῶν νεύρων τῆς; Ἡξεύρω τί ἐστὶ λαὸς,
λαὸς τοῦ Βυζαντίου· ὄχλος παλαιστρῶν,

ἵπποδρομίων ἄχρηστον περίτριμμα·
 κραυγάζων, πλὴν μὴ πράττων· ἔρπων σήμερον,
 ἀλλ' ἐπιβούλως τὴν ἐπαύριον κεντῶν·
 ἥρως εἰς στάσεις, ἔλαφος πρὸ τοῦ ἐχθροῦ.
 Ὡς εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ Βοσπόρου, εἰς αὐτὸν
 ἐποικοδόμει. Τὸν γνωρίζεις ὥς ἐγώ.
 Εἰπέ μοι ἔν· νομίζεις εἶν' ἡ δύναμις
 τῶν ξένων τούτων ἰσχυρά;

ΔΟΥΚΑΣ

Βασίλισσα,

ἡ σὴ Μεγαλειότης ἔχει ἀνδρικήν
 τὴν φρένα. Πᾶσαν δύνασαι ἀλήθειαν
 ἀντιπροσώπως νὰ ἰδῇς ἀπτόητος.
 Εἰς δυσπραγίας θίγεις τὰς δυνάμεις σου.
 Οἱ ξένοι οὗτοι, οἱ γαλκασπίδες, εἰσὶ,
 δὲν σοὶ τὸ κρύπτω, δυσκατέβλητοι ἔχθροί.
 Αὐτῶν ἀγῶν καὶ πάλιν πᾶσα ἡ ζωὴ,
 τρυφή τὰ ὅπλα, καὶ τροφή ὁ πόλεμος.
 Ὡς καταιγὶς σιδήρου ἤλθον ἐφ' ἡμᾶς.
 Τὴν πρόοδόν των δὲν θ' ἀναχαιτίσωσιν
 οἱ ἐν ἄβροῖς τραφέντες μαχηταὶ ἡμῶν.
 Οἱ στρατηγοί μας, τῶν αὐλῶν παράσιτοι,
 εἰς ἔργα δόλου, εἰς πλοκάς σκευωριῶν,
 οὐχὶ εἰς ἔργ' ἀνδρίας, ἐγυμνάσθησαν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Πλὴν πρὸς πολλαπλασίους ἀντιτάττονται.

ΔΟΥΚΑΣ

Νικᾷ ἡ ρώμη, δὲν νικᾷ ὁ ἀριθμός.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Λοιπὸν νομίζεις ἀσφαλῆ τὸν θρίαμβον
τῶν ξένων τούτων; ἄφρευκτον τὴν ἥτταν μας;

ΔΟΥΚΑΣ

Δυσκόλως βλέπω τὸν ἀντιστησόμενον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τῶν Κομνηνῶν ἡ ὥρα πῶς ἐσήμανε
μοὶ ἀναγγέλλεις. Ὑπὸ πτέρναν πορθητῶν
θα συντριβῇ ὁ θρόνος, ἢ, τὸ χεীরιστον,
ὁ Ἰσαὰκ ἐκ νέου θα τὸν ἀναβῇ,
καὶ ἡ Μαρία, παρ' αὐτῷ, τὸ πορφυροῦν
ὑποδυθεῖσα πέδιλον, θενὰ πατῇ
τὴν τεταπεινωμένην ταύτην κεφαλήν.

Ἦξεύρεις τότε τί μὲς ἐπικρέμαται;
Εἰς τοῦ βαράθρου τὸν βυθὸν ἐνέθλεψας;

Μὴ ἀπελπίζου.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅφθαλμὸν ἀντ' ὀφθαλμοῦ,
ὀδόντ' ἀντὶ ὀδόντος! Αὐτ' ἡ Νέμεσις
ἐφ' ἡμᾶς ἔσται, ἂν τοῦ θρόνου ἐπιβῇ
ὁ Ἰσαὰκ, ἢ ἄλλος Ἀγγελώνυμος.
Ὁ Αὐτοκράτωρ αὔριον, μ' αἰμοσταγεῖς
τάς κόρας, εἰς τὰ βάθη ζοφερῶν εἰρκτῶν
θα κεῖται, κ' εἰς τὴν θύραν τῆς συζύγου του
ἐπαίτου δίσκον θενὰ τείνω.

ΔΟΥΚΑΣ

Δέσποινα,

πᾶσαν ἐλπίδα οὕτω μὴ ἀπόκρουε.

Ἐὰν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπλιζόμενος

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ψυχῆς ἀνδρίαν καὶ φρενὸς εὐστάθειαν,
φέρ' εἰς τὰς χεῖρας ὑψηλὸν τὸ λάβαρον,
κ' ἐν τούτῳ νίκα κράζων δράμ' εἰς τοὺς ἐχθροὺς,
ἂν νέαν δώσῃ εἰς τὸ κράτος τοῦ ζωῆν,
τὸ πᾶν εἰσέτι σώζεται.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀπώλετο

τὸ πᾶν· καὶ τὸ ἡξεύρεις. Τὸν Ἀλέξιον
ἢ πρώτη θ' ἀνατρέψῃ λαίλαπος πνοή.
Τὸ σκῆπτρον πίπτει τῶν ἀτόνων τοῦ χειρῶν.
Οὐχὶ παρηγορίαν, συμβουλήν ζητῶ.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν πίπτῃ, τότε φρόντισον περὶ ἐνός,
πῶς καὶ εἰς χεῖρας νὰ μὴ πέσῃ ἐχθρικάς.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Πῶς τοῦτο;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τὸν θρόνον νὰ καθίσῃ τις,
ἥτις ἐμπρὸς σου νὰ γονυκλιτῇ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ τίς

τοιαύτη ἔσται;

ΔΟΥΚΑΣ

Διατί θυγάτηρ σου
καὶ διατί γαμβρός σου νὰ μὴ σώσωσι
τὰ τρίμματα τοῦ θρόνου, ὅπως ἄρχωσιν
αὐτοὶ ἐπὶ τοῦ κράτους, ἐπ' αὐτῶν δὲ σύ;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί τ' ὄφελος ἂν πέσω ἐκ τοῦ Ἰσαάκ
εἰς τὸν Παλαιολόγον ἢ τὸν Λάσκαριν;

ἂν ἐκ τῆς Σκύλλης εἰς τὴν Χάρυδιν ῥιφθῶ;
 Ὅ μὲν ἀπλήστως ὀρεγόμενος ἀρχῆς,
 θ' ἀφηνιάσῃ ἅμ' αὐτῆς γευσάμενος·
 ἀντὶ νὰ κλίνη γόνυ, ἀνυπόμονος
 θὰ μὲ λακτίσῃ ἐκποδῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ! ἀληθές.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ δέ, καὶ ἤδη παρωδῶν τὸν ἥρωα,
 καὶ κόμπου πλήρης, εἰς οὐδὲν μὲ θεωρεῖ
 τὴν αὐτοκράτειράν του ὀυπήκοος.
 Ὅποῖος ἔσται βασιλεύς μου;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀληθές.

Ἄν γυνὴ ἦτο τῶν συνήθων, δέσποινα,
 θενὰ ἐσίγων, σοῦ φειδόμενος· πλὴν σὺ
 ἀτρόμητος ἐμβλέπεις εἰς τὸ βάραθρον.
 Ὅξυ τὸ βλέμμα, καὶ ὀξύ τὸ ἔργον σου.
 Ναί, δὲν θὰ εὗρης σωτηρίας κιβωτὸν
 παρ' οὐδετέρῳ τῶν γαμβρῶν, ὅτ' ἐκραγῇ
 ὁ πλησιάζων φοβερός κατακλυσμός.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Δὲν ἦν γαμβρός μου καὶ ὁ Κοντοστέφανος;
 Δὲν ἦν τοῦ αἵματός μου ὁ Καματηρός,
 οἱ εἰς αἰσχύνῃς ῥίψαντές με ἄδυsson;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλὰ... ἡ τρίτη ἐκ τῶν θυγατέρων σου...

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἡ Εὐδοκία; Καὶ λοιπὸν τί πρὸς αὐτήν;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἶν' ἄγαμος. Ἴδού σοι βέβαιος λιμήν.
 Αὐτῆς τὴν χεῖρα δὸς εἰς χεῖρα ἀσφαλῆ,
 πιστὴν καὶ δραστηρίαν, ἣτις φέρουσα
 τὸ σκῆπτρον, νὰ τὸ φέρῃ πρὸς σὸν ὄφελος.
 Κεφαλὴν στέφον, ἣτις νοῦν ἐγκλείουσα
 βασιλικὸν, καὶ πάσας ὑπεραίρουσα,
 νὰ ἐπιβάλλῃ σέβας, ἀλλ' ἐν σεβασμῶ
 τὸ στέμμα της νὰ θέτῃ εἰς τοὺς πόδας σου.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ εἶσαι, ἄρχον, νέϋλῃς εἰς τὴν αὐλήν;
 ἢ δὲν γνωρίζεις ὅλους τούτους ὡς ἐγὼ
 τοὺς εἰς τοῦ θρόνου τὰς βαθμίδας ἔρποντας,
 χρυσοστολίστους, μωρητούς ἐξωθεν,
 ἐντὸς ἀσκοὺς κρυφόντας, κακιῶν πασῶν
 ταμεῖα, κινδυνώδεις ἥττον ὡς ἐχθροὺς
 παρὰ ὡς φίλους; Ὅσον περιγράφεις σὺ
 καὶ οἱ χρόνοι ἀπαιτοῦσιν ἄνδρα, πλὴν ἐνός
 ἐγὼ οὐδένα ἄλλον εἶδα παρ' ἡμῖν,
 καὶ ὁ εἷς οὗτος, εἶσαι σὺ, ὁ ἔγγαμος.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἢ μεγαλοφροσύνη, Αὐτοκράτειρα,
 τὴν μεγαλοφροσύνην προκαλεῖ. Ἄν, ὡς ἀνὴρ,
 περὶ μεγάλων σὺ μέγала σκέπτεσαι,
 πρέπ' εἰς τὸ ὕψος τὸ αὐτὸ νὰ ἐγερθῶ,
 τὰς γυναικείας τρυφερότητας νικῶν.
 Ἄν νὰ σέ σώσω δύναμαι, διάταξον,
 καὶ φίλτρου κρείττων, καὶ ἀφοσιούμενος,
 τοῦ γαμικοῦ μου ἀπαλλάττομαι δεσμοῦ·
 μετὰ τῆς Εὐδοκίας τὸ δικαίωμα

τοῦ στέμματος λαμβάνω, καὶ κατατεθὲν
εἰς πιστὰς χεῖρας, τὸ φυλάττω διὰ σέ.
Στάθμισον ταῦτα, καὶ, ἂν θέλῃς, πρόσταξον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἴδου ἡ Εὐδοκία.

ΔΟΥΚΑΣ

Συζητήσατε

ἐμοῦ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σπανίως συζητῶ. Συχνότερον
προστάζω.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ (ἔξερχόμενος τοῦ δωματίου τοῦ Αυτοκράτορος)

Ἄρχον Βεστιάριε, ὑμᾶς
ζητεῖ ὁ Αυτοκράτωρ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ

Ἔστη του πολλά!

(Ἀναχωρεῖ μὲν τοῦ Αυτοκράτορος.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, ΕΥΔΟΚΙΑ

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σὲ ὑπὲρ πάντας, Εὐδοκία, ἤβελον.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐμὲ, ὦ μήτερ ;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐκ τῶν θυγατέρων μου
σὺ μ' εἶσαι ἡ φιλτάτη. Πάντοτ' εὐπειθής,
οὐδέποτε μοι λύπην προξενήσασα,
ἐκτὸς ἐὰν αἰ λύπαι μ' ἔθλιβον αἰ σαί.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Εὐχαριστοῦμαι, μήτερ, πῶς σ' εὐχαριστῶ.
Ἀλλὰ τὰς ἀδελφάς μου ἴσως ἀδικεῖς.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἴσως· διότι ὅσα μοὶ ἐπότισαν
ποτήρια πικρίας, δὲν τ' ἀπέδωκα.
Εἰς τοῦ Κοντοστεφάνου τὰς σατανικάς
πλεκτάνας κ' ἡ Εἰρήνη συνυπούργησεν.
Ἡ δ' Ἄννα, πᾶσαν ἀποπτύσασα αἰδῶ,
ἐρωτικάς προτάσεις δὲν ἐπέτρεπεν
εἰς τὸν μνηστῆρα τοῦ θυγατριδίου της,
εἰς Ἰβαγκὸν τὸν Βλάχον; Καὶ ἀμφοτέραι,
ὅτε χηρεῖα τὰς ἀπηλευθέρωσε,
τρέφουσαι φρένας ἀγενεῖς ἐδείχθησαν.
Ὑπὲρ τοῦ κράτους μεριμνῶσα καὶ αὐτῶν,
μεθ' ἡγεμόνων ἤθελον τῆς Δύσεως
τῶν πρώτων καὶ κρατίστων συνδεόμεναι,
κλονούμενον τὸν θρόνον νὰ στηρίξωσιν.
Ἀλλὰ τὴν δόξαν παρ' οὐδὲν τιθέμεναι,
πρὸς τὸ συμφέρον ἀπαθεῖς τὸ ὕψιστον,
ἐκεῖν' ἐρώτων εὐτελέων ἐφρόντιζον,
καὶ τῶν γονέων σείουσαι τὸν χαλινὸν,
εἰς ἀρχοντίσκους ἔδωκαν τὴν χεῖρά των,
δι' ἣν σκηπτοῦχοι ν' ἀμιλλῶνται ἔπρεπεν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀλλ' ὅμως, μήτερ, καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ
εἰς τοῦ θρόνου ῥωμαλέοι πρόμαχοι
φημίζοντ' ἐπ' ἀνδρίᾳ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὡς οἱ ἔσχατοι
τοῦ κίρκου στρατιῶται.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀλλ' εἰς τοὺς δεσμοὺς

αὐτοὺς ἐκεῖναι εὖρον ἴσως τὸ γλυκὺ
τῆς εὐτυχίας ἄνθος, τὸ δυσεύρετον,
ὃ μάτην παρὰ ξένοις ἢ καρδία των
θενὰ ἐζήτει.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Θύγατερ, ἡγεμονίς
ὥς Θεοκρίτου ποιμενίς δὲν ὁμιλεῖ
περὶ καρδίας, καὶ περὶ αἰσθήματος.
Δὲν ἔχει προτιμήσεις ἢ καρδία της
πλὴν ὅ,τι εἰσηγεῖται εἰς αὐτὴν ὁ νοῦς,
καὶ τὸ συμφέρον εἶναι πρῶτος νόμος της.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄχαρις νόμος.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Νόμος ἀπαραίτητος.

Νὰ σ' ὁμιλήσω ἤθελον περὶ αὐτοῦ.

Δεινοί, γνωρίζεις, περιέστησαν καιροὶ
τὸν θρόνον τοῦ πατρός σου. Σωτηρίας του
ἐλπίς οὐδ' ἐλαχίστη μοὶ προσμειδιᾷ.

Θὰ καταρρεύσῃ, καὶ εἰς τὰ ἐρείπια
θ' ἀνεγερθῇ τὸ κράτος τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν,
κ' εἰρκτὴ καὶ τάφος δι' ἡμᾶς θενὰ σκαφῇ.

Δὲν ἀπατῶμαι· τὸ παρὸν ἀπώλετο.

Ἄς σώσωμεν τὸ μέλλον. Τοῦ πατρός κ' ἐμοῦ
σὺ, καὶ τοῦ κράτους, ἔσῃ ἄγγελος σωτήρ.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγώ; Πῶς τοῦτο μήτερ;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Χρειαζόμεθα
πράττουσαν χεῖρα, κεφαλὴν βουλευούσαν,

θερμὴν καρδίαν καὶ ἀνεπιβούλευτον.
Οὐδεὶς ἐκ τῶν γαμβρῶν μου συνενοῖ αὐτάς
τάς σωτηρίους ἀρετάς ἐν ἑαυτῷ.
Διὰ χειρός σου θενὰ περιφράζωσιν
αὐταὶ τὸν θρόνον, ἢ θὰ τὸν κοτμήσωσιν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄλλὰ μοὶ εἶναι ὅλως ἀκατάληπτον...

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄνὴρ ἐχέφρων, ῥέκτης, πολυμήχανος,
ἀφοσιοῦται εἰς ἡμᾶς, τοὺς παλαιούς
δεσμούς του θραύει, καὶ μᾶς τείνει σώτειραν
τὴν ἀνδρικήν του χεῖρα, καὶ ζητεῖ τὴν σήν.

Ἄνὴρ; ...

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Ἄλλὰ μοὶ εἶναι ὅλως ἀκατάληπτον...

ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ Μούρζουφλος;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐχθροὶ τοῦ τὸ δυσώνυμον
αὐτὸ τῷ προσκολλῶσιν ἐπωνύμιον,
οὐχὶ ἡμεῖς. Μοὶ εἶναι φίλος συγγενής.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ μήτερ!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Λέγεις; ...

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τοῦτο τὸ ποτήριον
ἀπότρεψόν το ἀπ' ἐμοῦ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ δειλιάς.

Τὸ μέτωπόν σου αἶρε ὑπερήφανον.
Τὸ προορίζω θεῖω μύρῳ νὰ χρισθῇ,
καὶ βασιλίσσης νὰ δεχθῇ διάδημα.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Στέφανον, μῆτερ, στέφανον ἀκάνθινον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Στέφανος δόξης εἶναι. Θὰ τὸν ἀρνηθῇς;

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ μῆτερ, ἐκορέσθην δόξης, ἔπια
μέχρις ἰλῦος τὴν πικράν της κύλικα,
ὅτ' ἐστεμμένον θῦμα εἰς τὸν Τριβαλλὸν
μ' ἐπέμψατε, κ' ἐνόδων εἰς διαβολάς
ὁ ἄτιμος ἀτίμως μ' ἀπεδίωξε,
τὸ αἶσχος μένον ἐχρυσαν περίδλημα.
Εἰς ἄλλους δόξης χάρισον Ὀκεανούς.
Ἐν διψῶ, μῆτερ, ἐν καί μόνον σοὶ ζητῶ,
σταγῶνα εὐτυχίας.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τῆς φρονήσεως

μὴ ἀποπτύης, θύγατερ, τὸν χαλινόν.
Δὲν εἶν' ὁ Δούκας βάρβαρος καὶ Τριβαλλός.
Τοῦ Βυζαντίου ὅταν θέλῃς μετ' αὐτοῦ
τὰ σκῆπτρα φέρει, τίς βασίλισσα πρὸ σοῦ
δὲν θέλει κύπτει; Τίς δὲν θέλει σὲ φθονεῖ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Υπάρχει, μῆτερ, καὶ καρδία ἐν ἡμῖν·
μὴ λέγε δὲν ὑπάρχει. Εἰς τὸν ἥλιον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τῆς εὐτυχίας ὅμως θάλλει. Κορυφαὶ
τῆς δόξης παγετώδεις τὴν μαραίνουσι.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Παιδαριώδη λέγεις, ὅσα ἤκουσας
τοὺς λυριστάς νὰ ψάλλουν.

ΕΥΔΟΚΙΑ (καθ' ἑαυτήν)

Ὑψιστε Θεέ!

Ὁ Λέων!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, ΕΥΔΟΚΙΑ, ΛΕΩΝ

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Χαῖρε, Ὑπαρχε.

ΛΕΩΝ

Ὁ Λάσκαρις
ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τοῦ πρὸ τῶν τειχῶν
μὲ στέλλει ν' ἀναγγεῖλω, Ὑπερσέβαστε,
ὅτι πρεσβεία φθάσασα Λατινικὴ
ζητεῖ νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα,
καὶ εἰσελθοῦσα μετ' ἐμοῦ, τὴν ἄδειαν
ἀμέσου ἐξαιτεῖται προσελεύσεως.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Πρεσβεία; Καὶ ἡξεύρεις τί προτίθεται;

ΛΕΩΝ

Δὲν θέλ' εἰς ἄλλον, πλὴν τοῦ Αὐτοκράτορος,
νὰ ἐξηγήσῃ τίνες αἱ προτάσεις της.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Προτάσεις πάντως ἀσεβεῖς. Καὶ τί φρονεῖ
ὁ Λάσκαρις;

ΛΕΩΝ

Πῶς πρέπει νὰ προσέλθωσιν
οἱ πρέσβεις, ν' ἀκουσθῶσιν ὅσα λέγουσι,

καὶ ἂν ζητοῦντες ἐλεγχθῶσιν ἄτοπα,
ν' ἀποπεμφθῶσιν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

"Αν πλὴν ἐπιμείνωσιν;

"Αν ἀπειλῶσι;

ΛΕΩΝ

Πράξεις εἰς τὰς ἀπειλάς
ν' ἀντιταχθῶσι.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Φέρουσ' εἰς τὰ ξίφη των
ἐγγεγραμμένον τ' ὄνομα τοῦ Ἰσαάκ,
κ' ἐπὶ τοῦ θρόνου νὰ ἰδρύσωσιν αὐτὸν
ἐπ' ἧλθον.

ΛΕΩΝ

Οὗτοι τινὲς δικαιοῦματι
τοῦ ἱεροῦ μας στέμματος ἀπαιτομεῖς
θα γίνωσιν οἱ ξένοι;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Δικαιώματι
τῆς λόγχης. "Η νομίζεις ὅτι δι' αὐτοῦ
ἂν εἰς τὸν θρόνον τὸν ἀναβιδάσῃ,
δὲν θέλει ἔχει κῦρος ἢ ἐνθρόνισις;

ΛΕΩΝ

Δὲν θέλει γίνεи. "Αλλ' ἐὰν ἐγίνετο,
θα ἔχῃ πρῶτον χρέος ὁ ἐνθρονισθεὶς,
τῆς ἐνθρονίσεώς του πρώτην κύρωσιν,
νὰ σύρῃ τὴν ῥομφαίαν ἣν θενὰ ζωσθῇ,
καὶ νὰ διώξῃ τοὺς ἐνθρονιστάς αὐτοῦ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τὰ τῆς πρεσβείας εἰς τὸν Αὐτοκράτορα

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ὑπάγω ν' ἀναγγεῖλω. Σὺ δὲ, Ὑπαρχε,
καὶ ὁ γαμβρός μου Λάσκαρις, ἰδέτε, ἂν
τοῦ Ἰσαὰκ ὁ θρόνος ἀναστηλωθῇ,
διὰ ῥομραίας πῶς θὰ τὸν κυρώσητε.

(Εἰσέρχεται εἰς τοῦ Αὐτοκράτορος.)

ΕΥΔΟΚΙΑ, ΛΕΩΝ

ΕΥΔΟΚΙΑ

Παρώργισας, ὦ Λέων, τὴν μητέρα μου.

ΛΕΩΝ

Δυσάρεστόν τι εἰς τὴν Αὐτοκράτειραν
δὲν ἐπεθύμουν νὰ εἰπῶ· ἀλλὰ τραφεῖς
εἰς τῶν πολέμων τὴν τραχεῖαν δίαιταν,
εἰς μελιτώδη γλῶσσαν δὲν συνήθισα
τὸ φρόνημα νὰ πνήθω. Ἡ ἀλήθεια
καθῆκον εἶναι πάντοτε, πρὸ πάντων δὲ
πρὸς ἄρχοντας. Ἥξεύρεις ἂν τὸ αἷμά μου
πιστῶς ὑπὲρ ἐκείνου δὲν θενὰ χυθῇ
ἔστις οὐ μόνον εἶναι Αὐτοκράτωρ μου,
ἀλλ' εἶναι καὶ πατήρ σου. Ἄν ἡ τύχη πλήν
ἀναβιβάσῃ ἄλλον εἰς τὸν θρόνον του,
αἷμα καὶ πίστιν εἰς ἐκεῖνον χρεωστῶ.
Εἰς σέ τὸ λέγω, ἦν καὶ ὑπερήφανος
κ' εὐδαίμων βλέπω ὡς ἀδάμας νὰ κοσμήῃς
τῶν Κομνηνῶν τὸ στέμμα, ὑπὲρ ἧς ζωᾶς
μυρίας ἐὰν εἶχον, θὰ τὰς ἔδιδον·
σήμερον πρέπει, πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος,
ἡ βασιλεία νὰ σωθῇ, καὶ πρὸ αὐτῆς
τὸ ἔθνος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸ τί πρέπει, Λέων, ὑπὲρ σέ
οὐδεὶς γνωρίζει, οὐδ' ὥς σὺ τὸ ἐκτελεῖ.

ΛΕΩΝ

Τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων! Πέραν τῆς χρυσῆς
ἀλλ' ὁμιχλώδους ἀτμοσφαίρας τῆς αὐλῆς,
ἐκτὸς τοῦ κόσμου τούτου τῶν σκευωριῶν,
ἐκτὸς τοῦ ὄχλου τοῦ ἀργοῦ τῶν παλαιστῶν,
τίς ὑποπτεύει ἄλλου ἔθνους ὕπαρξιν;
Τίς τῶν φρενῶν ἐκστάντα, τίς ἀλλόγλωσσον,
τίς δὲν θά μ' ὑπολάβῃ μύθους λέγοντα,
ἂν περὶ ἔθνους ὁμιλήσω, ἄλλοτε
μυριοδόξου, ἀνωνύμου σήμερον
καὶ ποδοπατουμένου; ἂν εἰπῶ λαμπρὸς
ὅτι κοσμεῖ τὴν Σπάρτην ὁ Χαμάρετος,
τοῦ Λεωνίδου ἄξιος ἀπὸγονός,
πῶς τοῦ Σωκράτους ὑπαίτιος καὶ τοῦ Χριστοῦ
ὁ Χωνιάτης τὰς Ἀθήνας εὐλογεῖ,
καὶ ὅτι ὑπὸ πάντα τὰ ἐρευντία
τῆς πάλαι δόξης, νέοι φύονται βλαστοὶ
ἐλευθερίας φῶς ἐπιδιώκοντες,
καὶ τῆς καλλιεργούσης χρήζοντες χειρός;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Θερμὸν πολλάκις ἤκουσα τὸν λόγον σου
τὴν δόξαν ἐξυμνοῦντα τὴν προγονικὴν.
Πῶς ἔχαιρον ἡξεύρεις ὅταν μ' ἔλεγες
περὶ ἀνδρῶν μεγάλων καὶ λαμπρῶν καιρῶν.
Εἰς σέ πεισθεῖσα, κ' ἡγεμόνα τὸν σοφὸν
λαβοῦσα Λογοθέτην, εἰς τοῦ Πλάτωνος,
εἰς τῶν ἀρχαίων ἀοιδῶν τοὺς εὐθαλλεῖς

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ἐτρύφησα λειμῶνας, κ' ἡ καρδία μου
εἰς ἔρωτα ἐτράφη τῶν περικλεῶν
ἡμῶν προγόνων, καὶ ὁ νοῦς εἰς θαυμασμόν.

ΛΕΩΝ

Ἐγεμονίς, ὁσάκις, τὴν ψυχὴν ἀλγῶν,
τὴν τύχην φέρω κατὰ νοῦν τοῦ ἔθνους μου,
ἂν ἐδυνάμην νὰ σ' εἰπῶ τί ὄνειρον
ἄκτινοβόλον, οὐρανόθεν καταβάν,
παρηγορεῖ καὶ θάλπει τὴν καρδίαν μου!
Σὲ, Εὐδοκία, βλέπω, ὥς τὴν Ἄρτεμιν
φέρουσιν τόξα, ἡγουμένην τῶν στρατῶν,
καὶ εἰς παιάνων παλαιῶν σαλπίσματα
Ἑλλήνων λόχους εἰς θριάμβους, ὥς τοὺς πρὶν,
κ' εἰς δόξαν ὀδηγοῦσαν. Ἄλλοτε χρυσοῦν
ἔχουσα σκῆπτρον καὶ περσύραν, κάθησαι
ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ εὐάνορου Ἄρτους μου,
κ' εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς ἀρχαίους νόμους τῆς
ἐπαναφέρεις, καὶ τὴν πρώτην εὐκλειαν
καὶ σώτειράν τῆς ἡ Ἑλλάς σ' ἀνευφημεῖ,
καὶ σὲ λατρεύει ὥς τὰς ἄλλοτε θεάς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Οὐχί, ὦ Λέων. Ταῦτα ὑπερβάλλουσι
καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὰς κλίσεις τὰς ἐμάς.
Μακρὰν τῶν θρόνων καὶ μακρὰν τῶν ἀξιῶν,
αἵτινες ὄξος καὶ χολὴν μ' ἐπότισαν,
καὶ χειρόν ἔτι μοὶ ἐπιφυλάττουσι
τὸ δηλητήριόν των, εἰς τῶν Ἀθηνῶν
τοὺς περιδόξους κήπους, εἰς τὰς φάραγκας
τὰς πολυδένδρους τοῦ Μακάλου, ἄγνωστος
ἐγκρυπτομένη, καὶ ἀπολαμβάνουσα

τῆς φύσεως τὰ κάλλη τῆς Ἑλληνικῆς,
εἰς ἀναμνήσεις βόσκουσα τὴν φρένα μου
ἐνδόξου παρελθόντος, τὴν καρδίαν μου
νὰ σφαγιάζω εἰς βωμὸν μὴ ἔχουσα
ἀγνώστων καθηκόντων, τοῦτο δι' ἐμὲ
τὸ ὄνειρον τοῦ βίου. Οἴμοι! Ὅνειρον!

ΛΕΩΝ

ὦ Εὐδοκία! Ποία πάλλεται χορδὴ
ἐντός μου, ἔταν ὡς ἡχὼ ἐξ οὐρανοῦ
τὴν θίγει ἡ φωνή σου! Πᾶσαν τὴν πληροῖ,
κ' ἐντός της διεγείρει μέλος συμφωνοῦν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

(δικηγόρουσιν αἰρόμενον τὸ παραπίτασμα)

Ἴδού!

Ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα

(προεπιλεγμένοι καὶ παρὰ λαοῦ (ἐλευθεροὶ καὶ ἀγαθικοὶ).)

ΔΟΥΚΑΣ

(πάντων προεπιλεγέντες καὶ ἀριστοὶ)

Ὁ Αὐτοκράτωρ.

ΑΓΑΙΚΟΙ

Εἶψαν αὐτοῦ

πολλὰ τὰ ἔτη!

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡ μεγαλειότης του
προστάττει τῆς πρεσβείας τὴν εἰσαγωγήν.

(Ὁ ΛΕΩΝ ΣΤΟΥΡΟΣ ἐξέρχεται. Ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα ἀναβαίνουν εἰς τὸν θρόνον,
ἐφ' οὗ ἵστανται ὀρθοί· παρ' αὐτοὺς ἐκυτίρῳθεν καὶ ὀπίσω ἢ ἄντικρυ παρατάττονται οἱ λοιποὶ Αὐ-
γαῖκοι, ἐνῷ ἔχουσιν αἱ σάλπιγγες. Μεταξὺ καὶ ὀπίσω αὐτῶν ἡ ΜΑΡΙΑ σχεδὸν ὡς μοναχὴ ἐνδεδυμένη.)

(Ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι εἰσέρχονται καὶ παρατάττονται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (κατὰ μέρος πρὸς τὸν Δουκάν)

Ὁ Αὐτοκράτωρ πῶς ἐπείσθη νὰ δεχθῇ
τῶν Φράγκων τὴν πρεσβείαν;

ΔΟΥΚΑΣ (ὁμοίως πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Τὸν κατέπεισα.

Ὅτ' ἐναντίοι ἄνεμοι συγκρούωνται,
φυσῶσι τρικυμίαν. Σὺ δὲ πρόσεχε,
βολιδοσκόπει. Τὸ ναυάγιον ἐγγύς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐκεῖ ὀπίσω βλέπω μελανείμονα
τινὰ ἐντὸς τοῦ πλήθους. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Τὴν Μαρίαν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ναί.

Τὴν εἶδες;

Ἄν τὴν εἶδα!

Πλὴν δὲν ἐννοῶ.

Αὐτὴ ἐδῶ!

Τὴν εἶδα, καὶ τὴν ἔφερα.

Εἰπέ σὺ μᾶλλον· εἶδες θηρευτὴν ποτε
ἔχοντα βέλος ἐν εἰς τὴν φαρέτραν του;
Καὶ δὲν νομίζεις ὅτι σώζεται ἡ ναῦς
ἢ εὐπλοοῦσα ἐπὶ θάτερα; Αὐτὰ
τὸ πρῶτον εἶναι τῶν φρενῶν Ἀλφάβητον.

(Ἐν τούτοις εἰσάγονται οἱ τρεῖς ΠΡΕΣΒΕΙΣ, χαιρετοῦσιν ἐλαφρῶς, καὶ ἵστανται ἀπέναντι τοῦ θρόνου.)

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΛΕΞΙΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Εὐγενεῖς ξένοι, εἰς Ἡμᾶς ἠτήσατε
νὰ παρουσιασθῆτε. Καλῶς ἦλθατε.
Ἐκθέσατε θαρρόντως τὰς εὐχὰς ὑμῶν.

Καθ' ἃ μοι εἶπον, κ' ἐκ τῶν ἐμβλημάτων σας
εἰκάζω, εἴσθε στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ,
νὰ σώσητε τὸν Τάφον ἀπερχόμενοι
ὅστις ἐγκλείει τὴν ἀθάνατον ζωὴν.
Ἀγαθῇ τύχῃ! Νίκη εἰς τὰ ὅπλα σας!
Ἀλλ' εἰς Ἡμῶν τὰς χώρας τί σᾶς ἔφερε;
Μὴ δι' ὁδῶν ἀγνώστων ἐπλανήθητε,
καὶ ὁδηγοὺς ζητεῖτε; Μὴ σπανίζετε
τροφῶν καὶ ἐροδίων; ἢ τῶν ὅπλων μας
τὴν κοινωνίαν θέλετε καὶ ἀρωγὴν;
Αἰτεῖτε, κ' εἴ τι εὖλογον, γενήσεται.
Πλὴν σφάλμα νὰ ἐλέγξω πρέπ' ὑμέτερον
εἰς ὃ ἐξ ἀπειρίας ἐνεπέσατε.
Τὰ εἰθισμένα δίκαια παρέβητε,
παντραπεῖαν ἐνταῦθα εἰσελάσαντες.
Διὰ πρεσβείας δίοδον ὠφεύλετε
καὶ εἴ τι ἄλλο νὰ ζητήσετε. Ὑμῖν
πρὸς χάριν ὅμως ταῦτα παραβλέπομεν.
Τὸ αἶτημά σας, ἔστω, ὑποβάλετε·
καὶ οἴαν χάριν δαψιλεύσωμεν ὑμῖν,
ταύτην λαβόντες, ἄπιτε.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Τὸν ἀσπασμὸν
ἀνταποδίδομέν σοι, ἐν ὀνόματι
τῶν ἡγεμόνων πάντων καὶ τῶν ἵπποτῶν,
ὅσοι τὸ σῆμα τοῦ Σωτῆρος φέροντες
ἐπιδημοῦμεν. Ἐν πλὴν ἀποκρούομεν
ὅτι ἐθίμων καὶ δικαίων ἀγνοία,
σοῦ ἄκοντος, μᾶς φέρει εἰς τὴν χώραν σου.
Εἰς παρῶρησίαν τεθραμμένοι, λέγομεν·

δέν εἶναι σοῦ ἡ χώρα. Ἐφερεν ἡμᾶς
 ὁ νόμιμός της ἡγεμῶν, τοῦ Ἰσαάκ
 ὁ κληρονόμος καὶ υἱὸς Ἀλέξιος,
 ὑπὸ τῶν σημαιῶν μας τὴν σκιὰν τεθείς.
 Ἀλλ' οὔτε τῆς εὐθείας ἐξετράπημεν.
 Τὴν πανοπλίαν ἐνδυσθέντες τοῦ Σταυροῦ,
 τῆς ἀδικίας τηωροὶ ἐχρίσθημεν,
 τῶν ἱερῶν δικαίων ἐπανορθωταί.
 Ἴδοὺ ἐνταῦθα τί μᾶς φέρει. Κάτελθε,
 εἰρηνικῶς τοῦ θρόνου ὃν κατακρατεῖς,
 τὸ στέμμι' ἀπόδος, εὐλαβῆς ὑπήκοος,
 εἰς ὃν ἀνήκει, καὶ σοὶ ἐγγυώμεθα,
 μὰ τοῦτο τὸ σημεῖον τὸ σωτήριον,
 τοῦ Βασιλέως ἀνδρὸς φιλάδελφον,
 ἀνετον βίον, καὶ ἦν πρόειπε σοὶ τιμὴν.
 Ἡμεῖς δὲ ἀναχθέντες ἀπερχόμεθα
 ἔπου τὸ χρέος μᾶς καλεῖ τὸ ἱερόν.

ΚΟΜΙΝΗΝΟΣ

Τῆς παρόρησίας ταύτην τὴν κατάχρησιν
 τραχεῖαν κρίνων τῆς ἀνδρίας ἄκανθαν,
 τὴν παραβλέπω. Ὅτι σᾶς ἡπάτησαν
 μικρὸν μ' ἐκπλήττει. Τ' ἀληθῆ μανθάνοντες,
 θὰ στοχασθῆτε τοῦ καθήκοντος ὑμῶν.
 Ὁ θρόνος οὗτος, ἐφ' οὗ κάθημαι χρισθεῖς,
 μοὶ περιῆλθεν οἷω δικαιώματι
 καὶ τῷ ἐκθρονισθέντι προκατόχῳ μου.
 Τὸ σκῆπτρον εἴτε δίδει εὖνοια λαοῦ,
 εἴτε θεόθεν ἀπονέμεται ἡμῖν,
 ὀφείλομεν λαβόντες, νὰ τὸ σώζωμεν.
 Καὶ ὅμως οὗτος, ὃν καλεῖτε νόμιμον

τοῦ κράτους κυβερνήτην, ἐρωτήσατε
καὶ μάθετε, εἰς αἷμα τοῦ μονάρχου του
ὅτι τὸ στέμμα βεβαμμένον ἔλαβε,
κ' εἰς τὸ ἀσπαῖρον πτώμά του, κρεουργηθὲν,
πατήσας, εἰς τὸν θρόνον πῶς ἐπήδησεν·
ἐν ᾧ ἀφ' οὗτου ἡ πορφύρα εἰς ἡμᾶς
ἀπεκληρώθη, ὁ αὐτὴν ἀποδυθεὶς
ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ γαλήνῃ ἔζησε,
καὶ παρ' ἡμῶν πᾶν ἔσχε τὸ φιλάνθρωπον.
Ταῦτα μαθόντες καὶ ἀντισταθμίσαντες,
ἡσύχῳ συνειδήσει θεὸν ἀπέλθητε.

ΜΑΡΙΑ (προβαίνουσα ἐκ τοῦ πλήθους)

Ἀήττητοι ἱππότες, τίνων ἔλαχεν
ὁ Αὐτοκράτωρ φιλάνθρωπων, κρίνατε,
τὴν σύζυγόν του βλέποντες ἐμπρὸς ὑμῶν.

Εἰς ταύτην ἡ Μαρία τὴν ὑμνητοῦν!
Τίνος ἀδεία;

ΜΑΡΙΑ

Οὐδενός. Ὑπέκυπτον
ἡ βασιλὶς εἰς βίαν· ἀλλὰ σήμερον
ἡ λόγχη τούτων τῶν γενναίων μαχητῶν
εἰς χεῖράς σου τὴν βίαν θραύει. Ὑπ' αὐτῶν
τὴν προστασίαν ἡ θυγάτηρ τίθεται
τοῦ ἀνακτος τῶν Οὐγγρων.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Οὕτω προκαλεῖς
τὴν αὐστηρότητά μου!

ΜΑΡΙΑ (δεικνύουσα τὴν Μομφερράτον)

Ὁ Μαρκήσιος,

πατρῶος φίλος, ἂν δὲν μ' ἐλησμόνησε,
δὲν θ' ἀποστρέψῃ ἀπ' ἐμοῦ τὸ πρόσωπον,
καὶ θενὰ κλίνη πρὸς τὸν λόγον μου τὸ οὖς.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

(Κλίνει τὸ γόνα ἔμπρὸς τῆς, καὶ πάλιν ἐγείρεται)

Βασιλῆς, ὄχι, δὲν σὲ ἐλησμόνησα,
καὶ πάντοτε παροῦσα εἰς τὴν μνήμην μου
μέν' ἡ αὐλὴ τοῦ Βάλα ἡ φιλόξενος,
ἔπου χαρίτων πλήρης ἔλαμπες ἀστήρ.
Ἐκτοτε ὅτι εἰς Κωνσταντινούπολιν
ἀνέτειλες, τοῦ θρόνου χρυσοῦς ἥλιος,
εἶχον ἀκούσει, καὶ τὸν Αὐτοκράτορα
ἐφθόνουν, ὄχι ὅτ' εἰς θρόνον κάθηται,
ἀλλ' ἔτι σ' ἔχει σὺν θρόνον. Ἀπρόοπτον
νὰ ἰδῶ μ' ἦτον σὲ, τὴν ἀγγελόμορφον,
σὲ τῶν ἐγγεμονίδων τὸν ἀδάμαντα,
μακρὰν τοῦ θρόνου, πενιχρὰν τὸ ἔνδυμα,
καὶ περιφρονουμένην. Θάρρει, καὶ εἰπέ.
Οὐδεὶς θὰ σ' ἐμποδίσῃ· τὸ ὑπόσχομαι.
Ἡ θριξ τῆς κεφαλῆς σου ἔσται ἱερὰ
τοῖς φοβουμένοις τὴν ἐμὴν ἐκδίκησιν.
Ὡς ἔπου φθάνει ἡ αἰχμὴ τοῦ ξίφους μου,
τῶν Οὐγγρων βασιλόπαις εἶσαι ἀσφαλῆς.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Πῶς διατρέχει κίνδυνον δὲν θὰ εἰπῇ
ὑπὸ τὴν σκέπην τὴν φιλάδελφον ἡμῶν.

ΜΑΡΙΑ

Τῆς Παναγίας κάθημαι τῶν Βλαχερνῶν
περιδεῆς ἰκέτις, καὶ ἡ χάρις τῆς
ἐν ὧσιν θέλει νὰ μὲ σώζῃ, σώζομαι.

Τὸ ῥάκος τοῦτο εἶναι ἡ πορφύρα μου,
καὶ στέμμα μου ἡ τέφρα εἰς τὴν κεφαλὴν.
Ὁ δ' Αὐτοκράτωρ, ὅχι ἄρπαξ ἄνεμος
νομίμου θρόνου, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνορθωτῆς,
τῆς κοινῆς δίκης, καὶ τῆς θείας λειτουργῆς,
τὴν αἰμοπότιν ἄρπυιαν κατέβαλε,
βασιλοκτόνον τέρας, τὸν Ἀνδρόνικον,
καὶ εἰς τὸν θρόνον ἄκων, λαοπρόβλητος
ἀνέβη, φέρων σωτηρίαν τῷ λαῷ.
Αὐτὸς, — ἀκούσατέ το, ἄνδρες εὐγενεῖς,
καὶ ἂν ἡ κολακεία ἔμφοβος σιγᾷ,
ἐκ τῶν χειλέων ἀδυνάτου γυναικὸς
ἅς τὸ ἀκούσῃ φρίττουσα ἡ γῆ, — αὐτὸς
σβεσθεῖς τὰς κόρας, φίλων, πάντων ἔρημος,
ὑπὸ τοῦ καυχωμένου ἐπ' ἀδελφικῇ
στοργῇ, εἰς τὸ φρικτὸν δασιωτήριον
τοῦ Ἀνεμᾶ ἐκλείσθη, εἰς τὰ ἔγκατα
τῆς γῆς, καὶ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτατον.

Ο Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

ὦ ἀνηκούστου κακουργήματος!

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Τραχὺν

τὸν λόγον ἔχεις, πρεσβευτὰ, καὶ λησμονεῖς
τὴν θέσιν σου. Ἀνίσως, αὐστηρότεροι
τῶν διαθέσεών μας, τὸν καθεύδαμεν,
ἅς αἰτιᾶται τὸν υἱόν του. Ἄνετος
κ' ἐλεύθερος ἐβίου εἰς ἀνάκτορα
ἐν Διπλοκιονίῳ. Ἀλλ' ὠφεληθεῖς
τῆς φιλαδέλφου μεγαλοψυχίας μας,
συνωμοσίας ἔπλεκε προδοτικᾶς,

καὶ τὸ μειράκιόν του ἔξαπέστειλε
νὰ σκευωρήσῃ παρὰ ξένοις καθ' ἑμῶν.
"Ἄφρον θὰ ἦτον, καὶ προνοίας ἔλλειψις,
ἀνίσως ταῦτα δὲν παρεκωλύομεν.

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Λοιπὸν καὶ τοῦτο ἔγκλημα θὰ λογισθῇ,
πῶς τὸν υἱόν του δεσμῶν σώζων δουλικῶν,
καὶ κρυπτομένων ἴσως ἔτι μαχαιρῶν,
πρὸς τὸν γαμβρὸν, ἐκπέμπ' εἰς στέγην ἄσυλον,
τὸν Ἀλλαμάνων βασιλέα; "Εγκλημα,
εἶν' ἔγκλημα ἐκείνου, τὰς βασιλικὰς
μαθόντες συμφοράς του, ὅτι εὐσεβεῖς
οὐτ' οἱ ἰππόται ἤλθον, ὅτι ἤλθομεν
πρὸς ἀρωγὴν του καὶ πρὸς σωτηρίαν του;
Καὶ πῶς θὰ πρέπει, εἰπεῖ μάλλον, νὰ κληθῇ
ὅτι τυφλώσας ἀδελφὸς τὸν ἀδελφόν,
ὑπήκοος μονάρχην, εἰς ἀνῆλια
δεσμωτηρίων βάθη τὸν κατώρυξε,
τὴν σεβαστὴν του στεφθερόρον κεφαλὴν
εἰς χλεύην καὶ εἰς ὕβριν πῶς παρέδωκε,
κ' εἰς ἄλυσιν κακούργων πῶς ἐδέσμευσε
τὴν χεῖρα ἣν ἐφίλει εὐλαβὴς λαός;
"Ἄν τοὺς ἀνθρώπους ταῦτ' ἀφίνουν ἀπαθεῖς,
ἀλλὰ τὴν θεῖαν δὲν ἐγείρουσιν ὀργήν;

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον)

Γοργὸς ὁ νέος, καὶ ὁ λόγος του δριμύς.
"Ἐχε τὸν νοῦν σου. Παρατήρει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τί φρονεῖς;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Νέε Ἴππότα, λογχομάχος ἄξιος
 ἂν εἶσαι, τόπος ἔμως λογομαχιῶν
 αὐτὸς δὲν εἶναι. Μὴ ἀποθρασύνεσαι.
 Ἐὰν προτάσεις ἄλλας δὲν μοὶ φέρετε,
 ἀπέλθετε, ταχέως μεταστήσατε
 ἐκτὸς τῆς χώρας ἐν εἰρήνῃ τὸν στρατὸν,
 διότι βίας θέλομεν ν' ἀπέχωμεν.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Αὐταὶ εἰν' αἱ προτάσεις ὅς σοι φέρομεν.
 Ἄν εἰς ἐλαίας κλάδον δὲν τὰς δέχῃσαι,
 εἰς τὴν αἰχμὴν τῆς λόγχης θενὰ τὰς δεχθῆς.
 Ἡ ἐντολή μας ἦν αὕτη.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Ἀπέλθετε!

Σὺς ἀπολύω ἐκ τῆς παρουσίας μου. (Ἐξέρχεται ὁ ἀπείλῃς.)
 Τὸν πόλεμον ζητεῖτε· θά τὸν ἐχρήτε.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

(φιλῶν τὴν χεῖρα τῆς Μαρίας)

Ἡγεμονίς, τὰ ξίφη, αἱ καρδίαί μας
 καὶ οἱ βραχίονές μας, πάντα ὑπὲρ σοῦ.

(Ἐξέρχονται πάντες, ὁ μὲν Αὐτοκράτωρ διὰ τῆς αὐλαίας, ἡ δὲ πριτσβεῖα διὰ τῆς ὁπισθίας θύρας.)

(Ἐν ᾧ ἐξέρχονται) ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν Κομνηνόν)

Ὁ Αὐτοκράτωρ ποίαν δίδει προσταγὴν
 περὶ τοῦ κυνηγίου;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Ἀναβάλλεται. (Ἐξέρχεται.)

(Ὁ ΔΟΥΚΑΣ ἔμεινεν ὀπίσω, καὶ, ἐν ᾧ ἐξέρχεται καὶ ὁ Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ,
 τῷ θίττει τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ βραχίονος.)

ΔΟΥΚΑΣ

Ἴππότα!

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Ποῖος εἶναι;

ΔΟΥΚΑΣ

Μεῖν' ἐπὶ στιγμὴν.

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Τίς εἶσαι; τί μὲ θέλεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Ζηλωτὴν θερμὸν
τοῦ καθειργμένου σ' ἤκουσ' αὐτοκράτορος.
'Αντήχ' εἰς τὴν φωνὴν σου σέβας καὶ στοργή.

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Κ' ἔγκλημα ἴσως εἶναι τοῦτο παρ' ὑμῖν,
ὅτι οἰκτεῖρω ἡμεῖς πάσχοντα;

Παρά τοῖς ἄλλοις, ἴσως παρ' ἐμοὶ, θεσμός
ἀγάπης, ἔλκων καὶ προσδεων με εἰς σέ.
Σὲ ἤκουον λαλοῦντα, κ' ἡ καρδιά μου
τὰ νέα σου ἐπέτα χεῖλη ν' ἀσπασθῇ.
Κρυπτὴ ἐστία εἶν' ἀφοσιώσεως
πρὸς τὸν ἐν σκότει κ' ἐν δακρύοις κείμενον.
Θὰ σ' ἔθλιβε βαθέως ἐὰν ἔβλεπες
τὸν ἄλλοτ' ἐπὶ θρόνου διαλάμποντα,
τὸν ὀλβιον μονάρχην, τὸν πανσέβαστον,
εἰς τὸ φρικῶδες βάραθρον τοῦ 'Ανεμᾶ
οὗ καὶ αὐτὸς ὁ ἄδης ἤττον ἄγριος,
γυμνίτην, ἐν βορβόρῳ, προσκεφάλαιον
ἔχοντα λίθον! Οἱ σβεστοὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σταλάζουν θρόμβους αἵματος· εἰς προσευχὰς
καταναλίσκει τῆς ζωῆς τὸ ἔλαιον,

καὶ ψιθυρίζει ἐν αὐταῖς ἐν ὄνομα,
τὸ τοῦ υἱοῦ του. Λυτρωτὴν τὸν θάνατον
ἐπικαλεῖται, ἀλλ' ὁδύρετ' ἐνταύτῳ,
πῶς θ' ἀποθάνῃ πρὶν ἰδῇ . . . πρὶν ἀσπασθῇ
τὸ τέκνον τῆς ψυχῆς του, τὸν Ἀλέξιον.

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

"Ω! πῶς ὦ! πῶς σπαράττει τὴν καρδίαν μου
ὁ λόγος οὗτος! "Ω! ἂν μοὶ ἐδίδετο
τὴν σεβασμίαν δεξιάν του ν' ἀσπασθῶ!

ΔΟΥΚΑΣ

Νὰ τὸν ἰδῇς τοσαύτην ἔχεις ἔφρουν;

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Νὰ τὸν ἰδῶ! Τί λέγεις; Μὴ τὴν εὐπειστον
νὰ παγιδεύσῃς θέλεις ἀπειρίαν μου.
Τίς εἶσαι;

Εἶμαι φίλος ἐπιστήμιαι,

Εἶμαι θεράπων, συγγενὴς τοῦ Ἰσαάκ.

"Οτε κακοῦργος τὸν ἐτύφλου ἀδελφός,
καὶ ν' ἀποθάνω δι' αὐτὸν ἠθέλησα,
ἀλλ' ἦν ἐξώρας, κ' ἡ θυσί' ἀνωφελής.

Τότ' ἔζησα, ζητήσας τίνι μηχανῇ
νὰ τὸν ὑπηρετήσω ἐν τῇ συμφορᾷ.

Τοῦ ἄρπαγος τὸν θρόνον ἐπλησίασα,
ὑπεποιήθην τὴν ἐμπιστοσύνην του,
καὶ ἤδη ἄρχω παντοδύναμος σχεδόν,
καὶ τοῦ δεσμώτου πιστευθεὶς τὴν φρούρησιν,
παραμυθῶ πραύνων τὰς βασάνους του.

Εἰμὶ ὁ Δούκας ὁ Ἀλέξιος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΔΟΥΚΑΣ

ΑΘΗΝΩΝ

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Πῶς; Σὺ

ὁ Δούκας;

ΔΟΥΚΑΣ

Ναὶ, κ' εἰς ταύτας τὰς ἀγκάλας μου
βρέφος πολλάκις τὸν υἱόν του ἔφερα,
μειράκιον πολλάκις τὸν ἐδίδαξα.
Ἄλλ' ἐὰν θέλῃς, λάλησον, Ἀλέξιε,
κ' εἰς τοῦ πατρός σου σὲ εἰσάγω.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Τοῦ πατρός; . . .

Τοῦ ποίου; . . . (Τῷ λαμβάνει αἰφνιδίως τὴν χεῖρα)

Φίλε· εὐεργέτ' ἀνέλπιστε,
μάταιον εἶναι, οὐδὲ θέλω νὰ κρυθῶ
ἀπὸ σοῦ πλέον. Φέρε με, ὦ! φέρε με
πρὸς τὸν πατέρα, νὰ ἰδῶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
τοὺς ἐσβεσμένους, ν' ἀσπασθῶ τοὺς μώλωπας
τῶν σεβαστῶν χειρῶν του, καὶ νὰ μ' εὐχηθῇ,
κ' ἔστ' αἰωνία ἡ εὐγνωμοσύνη μου.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλὰ, ὦ βασιλόπαι, περισκέψεως
καὶ προσοχῆς ἀνάγκη. Μετὰ τοῦ πατρός
κατάκλειστος, τὸ πρῶτον, ἔπειτ' ἀπελθὼν
μειράκιον εἰσέτι, εἶσαι ἄγνωστος
ὅτ' ἐπιστρέφῃς μετ' ἐτῶν παρέλευσιν,
εὐπρεπῆς νέος, ἐν στολῇ τῶν ἵπποτῶν.
Ἡ προδοσία ὅμως εἶν' ὀξύδερκής·
ὁ ὀλεθρὸς σου, φωραθέντος, βέβαιος.
Μὴ ἐμπιστεύου εἰς οὐδένα πλὴν ἐμοῦ.
Θὰ σοὶ ἀνοίξω τοὺς μοχλοὺς τῆς φυλακῆς·

καὶ ὅταν πάλιν θὰ ἐξέλθῃς, δι' ἐμοῦ
τῆς πόλεως ἡ πύλη θὰ σοὶ ἀνοιγῇ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Πῶς θ' ἀνταμείψω τὴν ἀγάπην σου ποτέ;
Δέξαι φιλίας αἰωνίας ἀσπασμόν. (Τὸν ἀνακαλεῖται.)

ΔΟΥΚΑΣ

Οὐχὶ Ἰούδα σ' ἀποδίδω φίλημα.

(὘ν τῷ ἐξέρχονταί, πίπτει ἡ ἀλλακία.)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Φυλακή τοῦ Ἀνεμᾶ ὑπόγειος.)

Ὁ τυφλὸς Αὐτοκράτωρ **ΙΣΛΑΚ ΑΓΓΕΛΟΣ**, μόνος.

ΙΣΛΑΚ ΑΓΓΕΛΟΣ

Κενόδοξοι φροντίδες, φίλαρχοι σπουδαί,
δολοπλεκταί ζοφεραί, κ' ἐγκλήματα,
ἔσα τοῦ θρόνου τὴν ὁδὸν λειαίνουσιν,
ἰδοὺ ποῦ περατοῦνται! Νῦξ, βαθεῖα νῦξ,
νῦξ αἰωνία, εἰς ἣν φρίκη κατοικεῖ,
καὶ ἦν τεράτων ἡ συνείδησις πληροῖ!
Ἐν' ἐρτοιχειωμένη αὐτ' ἡ κόλασις!
Τί θέλετε τοῦ αἵμου μορμολύκεια;
Τί προσηλοῦτε αἰματοῦδες ἐπ' ἐμὲ
τὰς ἐσβεσμένας κόρας; Τὰς ἐστέρησα
τοῦ οὐρανίου δώρου, τοῦ χρυσοῦ φωτός,
ἐπιδιώκων τὸ ἐπιφθονώτατον,
τὸ παρ' ἀνθρώποις ὕψιστον τῶν ἀγαθῶν,
τὸν θρόνον. Μὴ ὀργίλως μὲ προσβλέπετε·
ἐπικροτεῖτε μάλλον. Σεῖς μ' ἐφέρατε
ἐπὶ τὸν θρόνον· ποῦ δ' ὁ θρόνος μ' ἔφερε
τὸ βλέπετε. Τοῦ τάφου μὲ περιστοιχεῖ
ἡ νῦξ, ἀλλ' ὅχι καὶ ἡ ἡσυχία του.
Ἐσβέσθ' ἡ ἔξω, ὅχ' ἡ ἐνδον ὄρασις.
Τῶν εὐδαιμόνων ἡμερῶν ἡ πάλμπωτος
εἰκὼν διπλασιάζει τὰς βασάνους μου,

καὶ ἐν αὐτῇ σὲ φίλον τέκνον, σὲ, υἱέ,
σὲ, ὦ Ἀλέξιέ μου, βλέπω πάντοτε,
μάτην ἀνοίγων τὴν ἀγκάλην μου κενήν,
νὰ πνίξω μάτην θέλων τὴν συνείδησιν,
καὶ μόνος, μόνος, μόνος πάντοτε! — Οὐχί!
Ὁ στρόφιγξ τρύζει. Βῆμ' ἀκούω πτερωτόν.
Ἐκείνη εἶναι!

ΕΥΔΟΚΙΑ, ΙΣΑΑΚ

ΙΣΑΑΚ

Εἶσαι, φίλη κόρη, σύ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγώ, ὦ Αὐτοκράτωρ.

ΙΣΑΑΚ

Σὺ, ἐγγύρῳσα
τροπὴν παρηγορίας εἰς τὸ βασανισμένον
τοῦ σκοτεινοῦ μου βίου! Ἡ φωνὴ σου φῶς
ἐντός μου διαχέει, καὶ προσβάλλει μου
τὸ οὖς ὡς μέλος γνώριμον, οὐ ἀπορῶ
ν' ἀναπολήσω τὸν ῥυθμόν. Ἀόρατος
εἰς τὰς πληγὰς μου ἐπιχέεις βάλσαμον
καθὼς ἡ οὐρανία πρόνοια. Ποτὲ
δὲν θεὸν ἀκούσω τὸ γλυκύ σου ὄνομα;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸ ὄνομά μου, Αὐτοκράτωρ, ἄστημον.
Τὰς σεβαστάς σου συμφορὰς οἰκτείρουσα,
κ' ἐπιτυχοῦσα τῆς προσόδου ἄδειαν,
προσέρχομαί σοι, ἢ πρὸς πᾶν ἀνίκανος,
νὰ σοὶ προσφέρω μόνα στεῖρα δάκρυα.

ΙΣΑΑΚ

Ἡὺ λογημένην δρόσον! Ἀναθάλλουσα
[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ὕπ' αὐτὴν πάλλῃ ἢ νεκρὰ καρδίᾳ μου,
κ' ἰχμᾶς ἐντός της νεαρὰ κυκλοφορεῖ.
Ὅταν ὁ λόγος ἀπὸ τῶν χειλέων σου
εἰς τὴν ψυχὴν μου καταβαίνει συμπαθῆς,
ὅλ' αἱ χορδαί της ἀντηχοῦν, φαντάζομαι
πῶς εἶν' ἐκεῖνος ὃν θρηνῶ, ὃν ξένη γῆ
καλύπτει ἴσως, πλάνητα, φυγοπάτριν.
Παραμυθοῦσα ὅταν εἶσαι παρ' ἐμοῖ,
σ' ἀκούω μετὰ πόθου, καὶ μοὶ φαίνεται
πῶς ἡ φωνή σου λέγει· «Ὁ υἱός σου ζῇ.»

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ναί, ἡ φωνή μου λέγει· «Ὁ υἱός σου ζῇ.»

Τί λέγεις; τί, φίλτατῃ κόρη; Εἶναι εἰδησις;
Πόθεν ἤξεύρεις; Ἄφες εἰς τὸν τάφον μου
νά μ' ἀναστήτῃ ἡ πατήγορος ἡχώ.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Λαθραίως ἦλθα νά σοι φέρω τὰς κοινὰς
τοῖς πᾶσιν ἀγγελίας, ἀλλ' ἀγνώστους σοι.
Ζῇ ὁ υἱός σου. Ὑπὸ Φράγκων ἵπποτῶν,
ὕπὸ στρατοῦ καὶ στόλου προπεμπόμενος,
πρὸ ἡμερῶν τεσσάρων περικάθηται
ἐπαπειλῶν τὴν πόλιν. Πρέσβεις σήμερον,
ἐκ τοῦ στρατοῦ ἐλθόντες, ὁ Ἀλέξιος
νά καταθέσῃ τὴν ἀρχὴν ἀπήτησαν,
νά σοὶ τὴν ἀποδώσῃ, σοὶ ἀνήκουσαν.
Ἐάν δ' ἀρνῆται πόλεμον ἐπάγουσι.

ΙΣΑΑΚ

Ζῆς, φίλτατε υἱέ μου! Ζῆς, ἐπιδημεῖς,
καὶ τοῦ πατρός σου δὲν ἐπιλανθάνεσαι!

Ἄλλὰ πολέμους δι' ἐμέ! Αἰμόδαπτον
τὴν ἀλουργίδα νὰ φορέσω! Δι' ἐμέ
ἡ πόλις μελανείμων! Ὅχι! Ἀπαγε!
Ναί, νὰ τὸν σφίγξω εἰς τὸ στήθος μου ποθῶ,
ἀλλὰ μὴ χύσῃ αἷμα, μὴ, ἐμφύλιον!
Πῶς ν' ἀφοπλίσω ἔτοιμον εἰς ἔγκλημα
τὴν φίλην χεῖρα, ἀσεβῶς φιλόστοργον;
Σὺ, κόρη, ἥτις, εὖσπλαγχνος πρὸς γέροντα,
εἰς τὴν εἰρκτὴν τοῦ παρeisδύεις, δύνασαι
τὸν λόγον μου νὰ φέρῃς καὶ πρὸς τὸν υἱόν;
τὴν ἐντολὴν ν' ἀπέχῃ; τὴν βεβαίωσιν
πῶς μετὰ φρίκης θρόνον θ' ἀποποιηθῶ
ὃν ἤθελε μολύνει αἷμ' ἀδελφικόν;
καὶ τῆς ζωῆς μου ἡ ἡμισέστας λαμπὰς
ὅτι δαυλὸς δὲν εἶναι ἐκδικήσεων;
τὴν θέλησίν μου ταύτην ἀναδέχεται
νὰ τῷ διαβιάσῃ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄνερ σεβαστέ,
ὁ ἀποδίδων τὸ καλὸν ἀντὶ κακοῦ,
τάς λέξεις σου ἀκούει ἐκ τῶν οὐρανῶν
ὁ ἐλεήσας τοὺς σταυρώσαντας αὐτόν.
Ἄν ἐδυνάμην νὰ σ' εἰπῶ πῶς ἀντηχοῦν
ἐντὸς τοῦ στήθους τούτου, διαλάττουςαι
ὁμοῦ τὸν εἶκτον, τὴν στοργὴν, τὸν σεβασμόν. . . .
Γυνὴ καὶ τόλμης κ' ἐμπειρίας ἐνδεής,
πρὸς τὸν στρατὸν τῶν πολεμίων ἀγνοῶ
πῶς θέλω διαπέμψῃ τὸ σὸν μήνυμα,
ἀλλ' ὅμως θέλω. Ἀπὸ τῶν χειλέων σου
ρίφθεις ὁ λόγος εἰς καρδίαν υἱϊκὴν,

πολλῶν μητέρων θὰ ξηράνη δάκρυα,
πολλὰ θενὰ προλάβη ἀνομήματα.
Θὰ τὸν μεταβιάσω. Τὸ ὑπόσχομαι.

ΙΣΑΑΚ

Ἐλθὲ, ὦ φίλη κόρ' εἰς τὴν καρδίαν μου.
Ἄς σ' ἀνταμείψῃ ἀντ' ἐμοῦ ὁ Κύριος!

(Τὴν ἐναγκαλίζεται. Ἡ Εὐδοκία φιλεῖ τὴν χεῖρά του. Κατὰ ταύτην τὴν στιγμὴν εἰσέρχεται καὶ ἵσταται παρὰ τὴν θύραν ὁ ΑΛΕΞΙΟΣ ὑπὸ ἔνδυμα μοναχοῦ.)

ΑΛΕΞΙΟΣ (καθ' ἑαυτὸν)

Ἐκεῖνος εἶναι! ὦ χαρά! ὦ συμφορά!
Καὶ ποίαν νέαν περιβάλλων εὐλογεῖ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Εἰς μοναχός!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἐπιτρέπεται
εἰς ἄγνωστον νὰ καμψῇ γόνυ εὐσεβές,
καὶ τὴν βασιλικὴν σου χεῖρα ν' ἀσπασθῇ;

ΙΣΑΑΚ

Ποία φωνή! ὦ ξένε! Ποία τοῦ νοῦς
ἀπάτη! Τί σκιρτῶσι τῆς καρδίας μου
αἱ χορδαὶ πᾶσαι; Τοῦ υἱοῦ μου μουσικὴ
φωνὴ δὲν εἶναι; Τί μοὶ θέλεις, μοναχέ;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Τοῦ Ἀλεξίου σῶζεις τὴν ἀνάμνησιν;

ΙΣΑΑΚ

Τί; τί περὶ ἐκείνου; ὦ! Εἰπέ, εἰπέ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἀλλὰ δὲν εἶσαι μόνος, Βασιλεῦ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγὼ

ἀποχωρῶ. Ἀνέτως ἐμιλήσατε.

ΙΣΑΑΚ

Μὴ φεύγῃς, κόρη. Ξένε, περὶ τοῦ υἱοῦ
 ἂν νὰ εἰπῇς τι ἔχῃς, λέγε ἀδεῶς
 ἐμπρὸς αὐτῆς. Τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον
 δὲν παρηγόρει τὸν λαὸν τῆς ἐκλογῆς,
 ὅσον αὐτῆς ὁ λόγος τὴν καρδίαν μου.
 Ὅταν τὰ τέκνα, ὅταν ἡ Μαρία μου,
 κ' ἐκείνη μᾶλλον τέκνον παρὰ σύζυγος,
 κωλύονται νὰ ἔλθουν πρὸς ἐμέ, αὐτὴ
 τῶν δυναστῶν μου ἀψηφοῦσα τὴν ἰσχύν,
 εἰς τὴν εἰρκτὴν μου παρεισθῇ, ὡς ἀκτὶς
 τῆς ἄνω εὐσπλαγχνίας, κλαίει μετ' ἐμοῦ,
 καὶ μ' ὑπεσχέθη, τῆς ἀγάπης ἀγγελος,
 πρὸς τὸν υἱὸν νὰ πέμψῃ, τὸν παμπόθητον,
 τὰς εὐλογίας ἀποθνήσκοντες πατὴρς,
 καὶ τὰς ἐσχάτας καὶ θερμὰς μου ἐντολάς.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Λοιπὸν ἂν αὕτη, καθὼς ἔχει τὴν μορφήν
 ἀγγέλου, ἔχῃ καὶ ἀγγέλου τὴν ψυχὴν,
 εἰάν ἐκ τῆς ἀδόλου διανοίας της
 οὐδὲν νὰ κρύψῃς ἔχῃς, τότε οὐδ' ἐγώ.
 Ἀνοιξὸν τότε, πάτερ, τὴν ἀγκάλην σου
 εἰς τὸν υἱόν σου.

ΙΣΑΑΚ

Ποῖον; Ποῖον; Τὸν υἱόν;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Εἰς τὸν Ἀλέξιόν σου.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὁ Ἀλέξιος!

ΑΛΕΞΙΟΣ (ῥιπτόμενος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ)

Ναὶ, πάτερ, πάτερ, ὁ υἱός σου εἶμ' ἐγώ.

ΙΣΑΑΚ

Εὐλογητὸν τὸ κράτος τοῦ Κυρίου μου!
 Σὺ εἶσαι, ναὶ, σὺ εἶσαι! Φίλτατε υἱέ!
 Ἡ μουσικὴ ἐκείνη εἶν' ἡ γνώριμος·
 οἱ ὀφθαλμοὶ σέ βλέπουν τῆς καρδίας μου.
 Ἐλθέ, ὦ τέκνον, εἰς τὸ στήθος τοῦ πατρός·
 ἐλθέ καὶ δός τῳ πάλιν θέρμην καὶ ζωήν.
 Ἀλλὰ, τί τοῦτο; Ῥάσον φέρεις μοναχοῦ!
 Ἀπαρνητὴς τοῦ βίου, εἰς ἀσκητικὸν
 καθιερώθης ἀπὸ τοῦδε θάνατον;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Οὐχί, ὦ πάτερ. Εἶναι σῶζον πρόσχημα,
 ἐπικαλύψαν τὴν πρὸς σέ μου πρόσοδον.
 Ναὶ, κ' ἐγὼ εἶμαι στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ,
 ἀλλ' ὅχι ῥασοφόρος. Εἰς τῶν ἵπποτῶν
 τῆς δύσεως τὰς τάξεις φέρω τὸν σταυρόν.

ΙΣΑΑΚ

Καὶ τί ζητεῖς ἐν μέσῳ τῶν στρατῶν αὐτῶν;
 Πῶς τῆς Σιὼν ἐνταῦθα ἐξετράπησαν;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ζητῶ τὰς χεῖρας τὰς σεπτὰς σου τῶν δεσμῶν
 νὰ λύσω, εἰς τὸν θρόνον ἐκ τῆς φυλακῆς
 νὰ σέ ἀναβιβάσω, πᾶσαν τρίχα σου
 ἐξυβρισθεῖσαν, εἰς αἱμάτων ποταμοὺς
 νὰ πλύνω· τοῦτο θέλω. Τοῦτο μετ' ἐμοῦ
 τὸ ἄνθος ἐκστρατεῦον τῶν Χριστιανῶν

νά ἐπιβάλη ἔρχεται, συνασπισθὲν,
διὰ πυρὸς καὶ λόγχης. Ὅπλων κίνησις,
κατ' ἀδικίας σώζουσα τὸ δίκαιον,
σταυροφορία εἶν' ἐπίσης ἱερά.

ΙΣΑΑΚ

Υἱέ, ὅποιον λόγον εἶπες βέβηλον!
Οἱ ὀπλισθέντες, ἐκ χειρῶν βαρβαρικῶν
τὸν ζωοδότην τάφον ν' ἀπαλλάξωσι,
κ' ἐνστερνισθέντες τὸν σταυρὸν, τῆς κλήσεως
εἰσὶν ἐκεῖνοι ἄξιοι τῆς ἱερᾶς.

Ἄλλ' ἐμφυλίων ὑπηρέται στάσεων,
ἀδελφοκτόνα ὅπλα νά ἐγείρωσι,
καὶ ν' ἀμελῶσιν, ὅρκων καταπατηταί,
ὑπὲρ τῶν ἐπιγείων τὰ οὐρανια,
ὀρθὸν δὲν εἶναι, οὐδὲ εἶναι ὁσίον.

Μὴ περιμένῃς ὅτ' εἰς θρόνον θ' ἀναβῶ,
εἰς αἵματα βατεύων καὶ εἰς δάκρυα·
μὴ, ὅτι θενὰ γίνω ἀδελφοῦ φονεὺς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ τῆς ἀγίας ἀρετῆς σου!

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἀδελφόν!

Τὸν ὀνομάζεις ἀδελφόν, ὅταν αὐτὸς
τοῦ σκότους δαίμων, σοὶ ἀπέκοψε τὸ φῶς,
σ' ἐκρήμνισε τοῦ θρόνου, κ' εἰς τὰ βάραθρα
σ' ἐκλείσε ταῦτα, ζῶντα εἰς τὴν κόλασιν!

ΙΣΑΑΚ

Υἱέ, τὸν λόγον ἐνθυμοῦ. «Μὴ κρίνωμεν
μὴ καὶ ἡμεῖς κριθῶμεν.» Ἄλλος ὁ κριτής.
Ἐκαστος ἔχει τὴν εὐθύνην ἑαυτοῦ.

Εἰς τοὺς κλεισθέντας ὀφθαλμούς μου ἐπὶ γῆς
τὸ φῶς ἐκλάμπει τώρα τὸ αἶδιον,
καὶ βλέπω τὰ ἐνταῦθα στίλβοντα, σκιάς,
καὶ τὸ καθῆκον μοὶ προσλάμπ' εἰς νέον φῶς.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἄλλ' εἶναι σὸς ὁ θρόνος, εἶναι κτῆμά σου·
δὲν θέλεις τὸν ἀφήσει λείαν ἄρπαγος.

ΙΣΑΑΚ

Ἐμὸν δὲν εἶναι, εἶναι κτῆμα τοῦ λαοῦ.
Ὑπὲρ ἐκείνου ἵδρυται. Τί δύναμαι,
εἰς χεῖρας ἔχων τὸ κοινὸν πηδάλιον,
ἄχθος τυφλὸν ἀρούρης, πνέων σκελετός;
ἢ πῶς τὸν νόμον θ' ἀπαιτήσω σεβαστὸν,
ἂν ἀναβῶ, πατήσας εἰς ἀνόμημα;
Σέβου τὸν θεῖον. Σήμερον ὑπήκοος,
παρθένει, ὅπως, ἄρτιον διαδεχθεὶς,
εὐπειθὲς ἔχης τὸ ὑπήκοον πρὸς σε.
Τὴν κάθειρξίν μου ἡ φεγὴ σου ἔφερεν.
Ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς σου ἴσως μαλαχθεὶς,
μοὶ ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν μου.
Ἄλλ' οὐδ' αὐτὴν ζηλεύω. Σ' εἶδα, μοὶ ἀρκεῖ.
Μὲ περιμένει ἀνοικτὸς ὁ τάφος μου,
καὶ εἴμ' ἐνταῦθα εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἰερὲ ἄνερ, μεγαθύμως συγχωρῶν,
τῆς ἀμαρτίας λύεις τὸν Ἀλέξιον.
Εὐγνωμοσύνης, σεβασμοῦ θαυμάζοντος
ἐμπρὸς σου κλίνει γόνυ ἡ θυγάτηρ του. (Προσπίπτει.)

ΙΣΑΑΚ

Ἢ ποῖα λέγεις;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Εἶμαι ἡ θυγάτηρ του,
ἡ Εὐδοκία.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Σύ; ὦ! μοι τὸ ἔλεγε
πρὸς σέ σκιρτῶσα ἡ καρδία.

ΙΣΑΑΚ

Εἶσαι σὺ
τοῦ βασιλέως ἡ θυγάτηρ!

ΕΥΔΟΚΙΑ

Μὴ φοβοῦ
ὅτ' εἶμαι μάρτυς κινδυνώδους μυστικοῦ,
οὐδὲ τὰς περιπτύξεις προσφιλοῦς υἱοῦ
πῶς θὰ προδώσῃ γλῶσσά μου ἀνόσιος.

ΕΛΛΑΣ

Μὴ μ' ἀδικήσῃς, θυγάτηρ. Ἡ γλῶσσά σου
ἐξ ἧς παρηγορίας μέλι ἔρρεεν,
ἥτις τὸν πόνον μοι ἐνάσκει τῆς ψυχῆς,
δέν εἶναι γλῶσσα καταδότου. Τὴν φωνὴν
δέν ἔχει τῶν ἀγγέλων διαβόλου φρήν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Οὐδ' ἔχει τὴν μορφήν των. Εἰς τὸ κάλλος σου
τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς σου ἀκτινοβολεῖ.
ὦ Εὐδοκία, σ' εἶδα, καὶ ἀνέλαμψεν
ἐντός μου μνήμη τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν,
ὅτε, παιδία, τοὺς λειμῶνας τῆς ζωῆς
τὴν χεῖρα εἰς τὴν χεῖρα διετρέχομεν.
Ποσάκις ὅταν ἐβλεπον, φυγόπατρις,
τῶν Ἀλαμάνων τοὺς ἀξένους οὐρανοὺς,
ἐνώπιόν μου, ὀπτασία φωτεινὴ,

αἰ ὄχθαι τοῦ Βοσπόρου δὲν ἀνέτελλον,
 κ' ἐν μέσῳ ῥόδων ἢ μικρὰ συμπαίκτηρια,
 νεάνις ἦδη, ὡς τὰ ῥόδα θάλλουσα,
 δὲν μ' ἐμειδίας, κ' εἰς τὰ κελαδήματα
 τῶν ἀηδόνων τὴν γλυκεῖάν σου φωνὴν
 δὲν ἤκουον, ὀπίσω νὰ μ' ἀνακαλῇ!
 Σ' ἐπαναβλέπω· τ' ὄναρ τὸ οὐράνιον,
 ἐμπρὸς τῆς ἀληθείας σθέννυται ὠχρόν.
 Ἄλλ' ἐὰν βλέπῃς ἐν ἐμοὶ πολέμιον,
 γόνον ὑπόπτου τῷ πατρί σου γενεᾶς
 καὶ μισουμένης, μ' ἔχεις εἰς τὰς χεῖράς σου·
 διάθες τὴν ζωὴν μου· ἀνεμόπληκτος,
 εἰς τρικυμίας μέχρι τοῦδ' ἐφέρετο.
 Ἄν σὺ τὴν λάβῃς, ρίπτουσ' ἀμνησίκακον,
 ἵλεων βλέμμα ἐπ' ἐμοῦ ἐκπνέοντος,
 εἰς τὴν ψυχὴν μου θά νομίζω ἄγγελος
 ὅτι ἀνοίγει τὸν παράδεισον.

Υἱέ,

θυχὶ ψυχάρπαξ εἶναι αὕτη ἄγγελος,
 ἀλλ' ἄγγελος ἀγάπης.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ Ἀλέξιε,

εἰς τὴν αὐγὴν τοῦ βίου, εἰς τὴν παιδικὴν
 συμβίωσιν ἐκείνην, εἶδες ἔχιδναν
 ἢ αἰμοδόρον λέαιναν πλησίον σου
 αὐξανομένην; Ἀδελφοὶ ἐτράφημεν.
 Τί πρὸς ἐμέ τῶν θρόνων τὰ συμφέροντα
 κ' αἰ διαιρέσεις; Ἄλλων ταῦτα μέριμνα.
 Σύμβουλον ἔχω τὴν καρδίαν μου ἐγώ.

Αὐτὴ πλησίον μὲ καλεῖ τῆς ἀρετῆς
 ἣτις ἐδῶ στενάζει, τοῦ βασιλικοῦ
 δεσμώτου, πρὸς ὃν σέβας τρέφω θυγατρός·
 αὐτὴ μοὶ λέγει πρὸς τὸν πρῶτον σύντροφον
 τῶν παιδικῶν μου ἡμερῶν ἀδελφικῶς
 τὴν χεῖρα νὰ ἐκτείνω.

ΑΛΕΞΙΟΣ

(Ασπιδόωναν καὶ θέτων τὴν χεῖρά της εἰς τὸ στήθος του)

Θές, ὦ θές αὐτὴν
 τὴν χεῖρα εἰς τὸ στήθος τὸ βαρυαλγές,
 καὶ θέλει καταστεῖλει πάντα πόνον του,
 καὶ θέλει σθέσει τοῦτο τὸ ἡφαιστείον
 τῶν φιλοδόξων πόθων, ἐνσταλάζουσα
 τὴν ἡρεμίαν τῆς μακαριότητος.

Πλησίον τοῦ πατρὸς μου καὶ πλησίον σου
 ἀνὰ νῆα διέλθω τὴν ζωὴν μοὶ δοῦναι,
 τοὺς καθημένους ἐπὶ θρόνων δὲν φθονῶ.

ΕΥΣΤΡΑΤΟΣ

Τὴν πρὶν καὶ πάλιν ἀνευρίσκεις ἀδελφήν.

ΙΣΑΑΚ

Ἀλέξιέ μου, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς
 ὁ ἐπιτρέψας ἔτι ἀκηλίδωτον
 νὰ σ' ἀναστείλω, πρὶν ἢ χεῖρ σου μιανθῇ
 εἰς αἶμα ὁμοφύλων. Ἐτοιμόρροπος,
 ἐπὶ ἀνομημάτων ταλαντεύεται
 ὁ θρόνος τῶν πατέρων. Μὴ, ὦ τέκνον, σὺ
 τῷ ἐπιφέρῃς κτύπον ἔσχατον· ὦ! μὴ
 τὸν ἀνατρέψῃς διὰ λόγχης ξενικῆς·
 μὴ μαιφόνον, μητροκτόνον μάχαιραν
 ἐμπήξῃς εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς πατρίδος σου.

Μικρά πνοή τῇ μένει. Τὸν σπινθῆρ' αὐτὸν
 ἂν συντηρῶμεν εὐλαβῶς, ἴσως ἢ πρὶν
 γενναία φλόξ καὶ πάλιν ἀναφθῇ ποτέ.
 Ἐξ ἐναντίας, ἂν σβεσθῇ, τετέλεσται!
 Ὁ θρόνος καὶ τὸ γένος τὸ ἡμέτερον
 θὰ καταρρεύσουν, ἔρμαιο κατακτητῶν,
 τῶν λαῶν χλεύη, τέφρα ποδοπάτητος.
 Ὑπαγε, τέκνον, σπεῦσον πρὸς τοὺς φέροντας
 τὸ πῦρ ἐνταῦθα τούτους καὶ τὸν σίδηρον.
 Τὰς μαιοφόνους λόγχας τῶν ἀπότρεψον.
 Εἰς τὴν αἰχμὴν τῶν ξένων ἐλευθερωτῶν
 εἶν' ἐπιγεγραμμένη ἡ δουλεία μας.
 Ὑπαγε, δεῖξον εἰς αὐτοὺς ποῦ ἱερὸν
 τοὺς προσκαλεῖ καλεῖται. Ἄν ὀρέγησαι
 εὐλαβοῦς δάφνης, μετ' αὐτῶν συνασπισθεῖς,
 ἀπέλας ὅπου πόλεμος θεοσεβῆς,
 καὶ ἐκ χειρῶν ἀπίστων σῶσον τῶν πιστῶν
 τὴν παρακαταθήκην τὴν θεόσδοτον
 ἢ ἂν ἐμμένῃ ὁ ἄλλοφυλος στρατὸς
 καταπατῶν τὴν χώραν τὴν προγονικὴν,
 υἱὲ τῶν Βασιλέων, σύρῃ κατ' αὐτῶν
 τὸ ξίφος, τὴν πατρίδα ἀμυνόμενος.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Καὶ, πάτερ, θέλεις εἰς αὐτὸν τὸν τάρταρον
 τυφλὸν, δεσμώτην, εἰς τὸ σκότος τὸ τυφλὸν
 νὰ σὲ ἀφήσω, ἄλλου στοχαζόμενος
 ἱεροῦ χρέους, παρορῶν τὸ πρῶτιστον,
 τὸ πάντων τῶν χρεῶν μου ἱερώτατον;
 Μὴ λέγε τοῦτο. Ὅταν ἔχω δύναμιν,
 πῶς θεν' ἀφήσω ν' ἀποθάνῃς ἐν εἰρκταῖς;

ΙΣΑΑΚ

Ἐπὶ δυνάμει μὴ καυχᾶσαι. Δύναμιν
Εἷς μόνος ἔχει, ὁ ἐν ὕψει κραταῖός.
Ἐκεῖνος ἅμα νεύσῃ, σείεται τὸ πᾶν,
στρατοὺς σκορπίζει ὡς τὴν κόνιν τῶν ἀγρῶν,
ὡς χοῦς ἐμπρός του τείχῃ καταρρέουσι,
δεσμὰ ὡς τρίχες θραύονται, καὶ στέμματα
ἡ χεὶρ του δίδει καὶ ἡ χεὶρ του ἀφαιρεῖ.
Σὺ πρᾶξον ὡς ὀφείλεις, ἄξια σαυτοῦ,
τοὺς κινδυνώδεις ἀρωγοὺς ἀπόπεμψον,
κ' ἐμὲ παράδος εἰς τὴν θεῖαν ἀρωγήν.

ΛΑΕΖΙΟΣ

Ὁ λόγος σου, ὦ πάτερ, εἰς ἀνάγκαν
μὲ περιάγει θέσιν! Τῶν Χριστιανῶν
τοὺς πρώτους τὴν ἀνδρίαν, πλεῖστον καὶ ἰσχύν,
τοῦ εὐσεβοῦς των στέλῃς τίς ἀπέτρεψε;
Πολλὰ ἐκλιπαρήσας καὶ ὑποσχθεὶς,
ἐνταῦθα μόλις τίς τοὺς ἔφερεν; Ἐγώ.
Καὶ ἤδη πρέπει, ἀναιτίως δύσπιστος,
τὸ ξίφος ν' ἀντιτάξω πρὸς τὰ ξίφη των,
ἃ, χαρισθέντες, ἔσυρον ὑπὲρ ἐμοῦ;
Ναὶ, εἶσαι, πάτερ, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ·
ἀλλὰ πολλάκις δι' ἀνθρώπων ἀσθενῶν
δὲν τελειοῦται τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμις;
Δὲν θέλει ἄρα νὰ σὲ σώσῃ δι' ἐμοῦ;
καὶ δὲν ὀφείλω νὰ ἐμμείνω πειθαρχῶν;
ὦ! Ποῖον εἶναι τὸ καθήκόν μου; Εἰπέ,
ὁδήγησόν με, Εὐδοκία. Ὡς χρησμὸν
θα σὲ ἀκούσω. Τὴν καρδίαν εὐπειθῆ
ὁ λόγος θα δεσμεύσῃ τῶν χειλέων σου.

Ὡς οὐρανόθεν καταβαίνων ἄγγελος
εἰς τὸ διστάζον συνειδός μου ρίψον φῶς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Μὴ ἀπευθύνου πρὸς ἐμέ τὴν ἄπειρον,
τὴν ὁδηγίας δεομένην καὶ αὐτήν.
Περὶ πατρίδος προκειμένου καὶ πατρὸς,
τὸν νοῦν ἐρώτα μετὰ τῆς καρδίας σου,
καὶ ἔσονται σοι ὁδηγοὶ ἀλάνθαστοι.
Ἐγὼ δ' ἐν ὅσῳ αἱ δεήσεις μένουσιν
ἀνίσχυροι ν' ἀνοίξουν τὴν εἰρκτὴν αὐτήν,
οὐδὲ ἡμέραν θενὰ λείπω ἀπ' αὐτῆς,
παρηγορίαν φέρουσα τὴν ἐπ' ἐμοί.

ΙΣΑΑΚ (ἡ ἀκούσιος λέγεται)

Τὴν πρὸς ἐμέ σου εὐσπλαγχνίαν, θύγατερ,
θενὰ σοὶ ἀποδώσῃ ὁ πανεὐσπλαγχνος.

ΑΛΕΞΙΟΣ

ὦ! σὺ, σὺ φέρεις εἰς τὴν γῆν τὸν οὐρανόν!

(ἡ ἀκούσιος λέγεται)

ΙΣΑΑΚ

Ἦχεῖ ὁ κώδων· ἡ φρουρά θὰ καταβῇ.
Ἀναχωρεῖτε. (Πρὸς τὸν Ἀλέξιον) Ποῖος σὲ εἰσήγαγε;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Πατρῶος φίλος, ἰσχυρὸς καὶ σήμερον,
μὲ ἔφερε κρυφίως, σώζων εὐσεβῇ
τὴν μνήμην σου· ὁ Δούκας.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὁ αὐτὸς κ' ἐμὲ
εἰσάγει λάθρα, ὑπὲρ σου κηδόμενος.

ΙΣΑΑΚ

Τὸ ἔλεος τὸ θεῖον, καθὼς βλέπετε,

καὶ ὁ ἀνθρώπων οἶκτος δὲν ἐπέλιπε.
Τῆς πίστεως τοῦ Δούκα οὐδ' ἡ συμφορὰ
κατίσχυσεν. Ἀνδρεία πίστις! Δάκρυα
μοὶ ἀποσπᾶ ἡ ἀρετὴ του. Σπεύσατε!
Καιρός.

ΑΛΕΞΙΟΣ (ἐναγκαλιζόμενος αὐτὸν)

ὦ πάτερ, δός μοι ἱερὰν εὐχὴν
εἰς τὴν ὁδὸν νὰ μείνω τοῦ καθήκοντος.

ΙΣΑΑΚ

Σὲ παραδίδω εἰς τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ.

ΕΥΔΟΚΙΑ (ἀσπαζομένη τὴν χεῖρά του)

Χαῖρε, ὦ θεῖε!

ΙΣΑΑΚ

Φίλη κόρη, σ' εὐλογῶ.
Τῶν υἱῶν σου καθήκοντων εὐγενῶς
τὰ πρὸς τὴν δυστυχίαν ἐπροσηύχτας.

ΕΥΔΟΚΙΑ (πρὸς τὸν πατέρα)

Ἄγωμεν ἤδη.

ΑΛΕΞΙΟΣ (ἀπερχόμενος μετ' αὐτῆς)

Ἡ εἰκών σου, σταθερὰ
πρὸ ὀφθαλμῶν μου, θὰ μ' ἐμπνέ' εἰς τὸ καλόν.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Αὐτοκρατορικὸς προθάλαμος ὡς ἐν τῷ πρώτῳ μέρει.)

ΔΟΥΚΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

ΔΟΥΚΑΣ

Λοιπὸν, οἱ πρέσβεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πάντες ἀνεχώρησαν,
ἐκτὸς ἐνός.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐκεῖνον, πάλιν ἄπελθε
καὶ πρόσμεινέ τον εἰς τὴν πύλην τὴν Χρυσῇν.
Ὡς ἔλθῃ, θέλεις τὸν ἐκπέμψῃ ἀσφαλῶς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Καὶ πῶς ἐκεῖνος ἔμεινεν ;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἶν' ἔργον μου.
Σὺ δέ, εἰπέ μοι, ἐβολιδосκόπησας
τοὺς στρατιῶτας; Εἶναι οἱ Βαράγγιοι
εὐμάλακτοι; Ὅποιων διαθέσεων
τοὺς βλέπεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Εἶναι πρώτη των διάθεσις,
ἂν ὄχι μόνη, νὰ μετῶνται ἀκριβῶς·
ἢ δὲ δευτέρα, νὰ συνάγουν λάφυρα,
ἀλλ' ἀκινδύνως.

Τοὺς ἐγνώρισας καλῶς.

Λοιπὸν ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Λοιπὸν τὴν κλεῖδα τῆς καρδίας των
ἔχουσι δύο, ὁ ὑποκλινέστατος
θησαυροφύλαξ, καὶ ὁ Βεστιάριος.
Εἰς τὰς χρυσᾶς μας ὀρμιάς ἐξήρτηνται,
καὶ στρέφονται πρὸς ὅ,τι λάμπει δέλεαρ.

ΔΟΥΚΑΣ

Τοῖς εἶχομεν ἐμπνεύσει, σὺ καθὼς κ' ἐγώ,
κατὰ Ἰσακίου μῖσος ἄσπονδον

καὶ τῆς Ἀγγελωνύμου γενεᾶς αὐτοῦ.
Σὸν ἔργον ἤδη νὰ τὸ σβέσης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Εὐκολον

δὲν λέγεις ἔργον, ὄχι ἄλλους, ἀλλ' ἡμᾶς
νὰ ψεύσωμεν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀνίσως ἦτον εὐκολον
θα τὸ ἐζήτουν; Ἀλλ' οὐδ' ὥς πρὸς εὐκολον
ἔσται τὸ γέρας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πλὴν πρὸς τί οἱ σκολιοὶ
ἐλιγμοὶ οὗτοι; Τί ζητεῖς τὸν Ἀγγελον;
Νὰ δελεάσης τὸν στρατὸν ἀνδύνασαι,
τί δὲ τὸν δελεάζεις μᾶλλον ὑπὲρ σοῦ;

ΔΟΥΚΑΣ

Θησαυροφύλαξ εἶσαι, καὶ δὲν ἐμάθες
πῶς ὁ κερδίζων ὁβολὸν πρὸς ὁβολὸν
ἐκεῖνος θησαυρίζει ἀσφαλέστερον,
κ' ἐπίφοβα τὰ κέρδη τὰ αἰφνίδια;
Τὰ ξένα ὅπλα σήμερον στηρίζουσι
τὸν Ἰσαάκ. Ἐκείνου εἶν' ὁ ἄνεμος.
Ἀντίπρωρος ἂν πλεύσω, ἀνατρέπομαι.
Νὰ οὐριοπλοῶμεν ἅς φροντίσωμεν,
καὶ τῆς λοξοδρομίας ἔρχεται καιρός.
Ἐν δέοντι θὰ λάβῃς ὁδηγίας μου.

ΛΑΕΣΙΟΣ (ὡς μοναχὸς, παρουσιάζεται εἰς τὴν θύραν.)

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ἄρχων!

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

5

ΔΟΥΚΑΣ (μετασπριζόμενος καὶ ἀναγνωρίζων αὐτὸν)

ὦ πάτερ, τὴν εὐχὴν σας!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Μοναχός!

Δὲν τὸν γνωρίζω. Ποῖος εἶναι;

ΔΟΥΚΑΣ

Ὑπαγε,

καὶ μὴ πολυπραγμόνει. (Ἐξέρχεται ὁ Κωνσταντῖος.)

(Πρὸς τὸν Ἀλέξιον)

Ἀπερίσκεπτον

ἐδὼ νὰ ἔλθης, ἡγεμῶν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἡθέλησα

πρὶν ἢ ἀπέλθω νὰ σ' ἰδῶ καὶ δεύτερον,
καὶ νὰ σοὶ ἀποδώσω νέας χάριτας.

ΔΟΥΚΑΣ

Περισσότερον ἦτον, καὶ οὐχὶ ἀκίνδυνον,
ἂν σὲ γνωρίσῃ κατασκάπου ὀφθαλμός.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Εἰς σὲ ὀφείλω ὅτ' εἰς μέθην ἡδονῆς
κ' εἰς πατρικὴν ἀγκάλην ἐνετρύφησα.
Ἄλλ' ὦ σὺ, κρύπτων ὥς εἰς νάρθηκ' ἀρετῆς
πιστῆς φιλίας ἄθικτον κειμήλιον,
εἰς σὲ ν' ἀνοιῖξω θέλω τῆς καρδίας μου
τὰ ταραχθέντα βάθη, θέλω εἰς τὴν σὴν
τὰς φλόγας νὰ κενώσω, ἅς αἰφνίδιος
σπινθήρ ἀνῆψε, νὰ ζητήσω ἀρωγὴν
τῆς σῆς ἰσχύος, συμβουλὴν τῆς πείρας σου.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐπισφαλὲς νὰ μένης, ὅταν οἱ λοιποὶ

συμπρέσβεις σου ἀπῆλθον· ὅμως ἐν βραχεῖ
εἶπὲ, καὶ εἴ τι δύναμαι, διάταττε.

ΛΑΕΞΙΟΣ

Πλησίον τοῦ πατρός μου εἶδον ἄγγελον
παρηγορίας, κατελθόντα πρὸς αὐτὸν
ἀπὸ τοῦ παραδείσου. Εἰς τὸ βλέμμα της,
— διότι γυνὴ ἦτον — ἀνεβλάστησαν
τὰ ὄνειρα ἐντός μου ὅσα ἔθαλλον
εἰς τὴν αὐγὴν τοῦ βίου, κόσμος μαγικὸς
ἀνέζησ' ἐσβεσμένων ἀναμνήσεων,
καὶ φῶς ἐντός μου ἔλαμψε, κ' ἐνόησα
τὴν λέξιν «εὐτυχία», ἦχον πρὶν κενόν.
Θ' ἀπέλθω πάλιν, τύχης παίγνιον, φυγὰς,
εἰς πολεμίους λόχους νὰ καταταχθῶ,
χωρὶς ποτὲ τὸ βλέμμα εἰς τὸ βλέμμα της
ν' ἀπαντηθῇ, νὰ θῇ ἡ χεὶρ τὴν χεῖρά της,
ἢ τ' ὄνομά μου καὶ ν' ἀκουσθῇ τοῦ λοιποῦ,
ἐκτὸς ὅσάκις μετ' ἄρῶν προσφέρεται
μεμιστημένον καὶ διαβαλλόμενον.
Ἄλλ' εἰς τὸ στήθος θενὰ φέρω θησαυρὸν
κρυπτὸν, ἐλπίδα μόνην, τὴν εἰκόνα της,
καὶ ὅταν λόγχη μὲ φονεύσῃ εὖσπλαγχνος,
θεν' ἀποθάνω τ' ὄνομά της ἐκφωνῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλ' ἡγεμῶν, τί ταῦτα ἀποδύρεσαι;
Υἱὸς τοῦ βασιλέως, ὃν μυρίασπιδας
στρατὸς νὰ ἐνθρονίσῃ ἔρχετ' ἐφ' ἡμᾶς,
ὅτ' ἐν θριάμβῳ θὰ ἐμβαίνης αὐριον
ὑπὸ τῶν ξένων προπεμπόμενος λογχῶν,
δὲν θὰ θηρεύῃς τότε μετὰ στεναγμῶν

τὴν γυναικεῖαν εὐνοίαν. Τῶν γυναικῶν
πρὸς σὲ τὸν δαφνηφόρον τότε πάλλουσai
θενὰ πετῶσιν αἱ καρδίαι.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Εἰς ἐμέ

οὐδ' οὗτος εἶναι εἰμαρμένος ὁ καρπὸς
τῆς ἐχθρικῆς μου μοίρας. Τὴν ἐπίκουρον
ξένην ἀσπίδα ἀποκρούει ὁ πατήρ·
δὲν θέλ' εἰς θρόνον ν' ἀναβῇ αἰμόρραντον.
Νὰ τοὺς μακρύνω θέλει τῶν τειχῶν αὐτῶν,
καὶ τοῦ στεφάνου ὃν αὐτοὶ τῷ φέρουσι
τὸν στέφανον προκρίνει τὸν μαρτυρικόν.

ΔΟΥΚΑΣ

Λυποῦμαι ταῦτ' ἀκούων. Πῶς ἡ κάθειρξις
τὸ φρόνημά του καταβάλλει, προφανές.
Τὰ θεσμὰ στέργει, ληστειῶν δὲ δικαίωμα
ὅτι δὲν ἔχει ἑαυτὸν νὰ ληστειονῇ.
Ἄν βασιλεὺς ἐχρίσθῃ, ἔλαβ' ἐντολήν
οὐχὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ θεῖαν· κ' εἰς αὐτὴν
ὁ μὴ ἐμμένων, ἀσεβῶς λειποτακτεῖ.
Πρὸς δέ, τὸν θρόνον ἂν λακτίζῃ, προτιμῶν
τῆς φυλακῆς τὴν δρόσον, τί τὸν δικαιοῖ
νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἰδίαν δίαιταν
εἰς συγγενεῖς, εἰς φίλους καὶ εἰς ὁπαδοὺς,
καὶ νὰ συμπαρασύρῃ εἰς τὴν τροχίαν
τὴν σκοτεινὴν του καὶ τοὺς δορυφόρους του;
Τὸ στέμμα δ' ἀρνεῖται, εἶναι στέμμα σου.
Τὴν παρακαταθήκην ἔλαχεν αὐτοῦ.
Νὰ σοὶ τὸ ἀφαιρέσῃ τίς τὸν δικαιοῖ;
Καὶ σὺ νομίζεις φόρον πῶς ἀπέτισας

φιλοστοργίας ἐπαρκῆ, ὅταν ἰδὼν
αὐτοκτονοῦντα τὸν πατέρα, ἀποστῆς
τοῦ νὰ τὸν σώσης, ἀναλγήτως εὐπειθής;
Δὲν εἶν' εὐσεβεστέρα ἢ ἀπείθεια;

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ὁ λόγος σου, ἀντίπνους πρὸς τὸν λόγον του,
πολὺν ἐγείρει σάλον εἰς τὰς φρένας μου,
καὶ πρὸς τὰ ἐναντία ταλαντεύονται.

ΔΟΥΚΑΣ

Νομίζεις πλάνης, καταδιωχόμενος,
εἰς ξένας στέγας τὴν ζωὴν σου ἐπαιτῶν,
καὶ μὴ εὐρίσκων τὴν χειμαζομένην ποῦ
νὰ κλίνης κεφαλὴν σου, ὅτι εὐμενῇ
θα ἐφελκύσῃς βλέμματα τοῦ ἔρωτος;
Εἶς' ἔτι νέος, βασιλοῦσαι ἀγνοεῖς
τῶν γυναικίων καρδιῶν τὰ μύχια.
Τὴν κλίμακ' ἂν τῆς τύχης ἀναρρίχηθῇς,
ἀκτῖνες δόξης ἂν σὲ περιβάλωσι,
ταχέως βλέπεις λυομένην εἰς αὐτὰς
τὴν παγετώδη ἀδιαφορίαν των.
Εἰς ὅ,τι λάμπει εὐχερῶς ἐμπίπτουσι,
τὰ ἐλαφρά των καίουσαι πτερύγια.
Ἐγὼ τὰ πρῶτα εἰς τοῦ Αὐτοκράτορος
τὴν αὐλὴν φέρων, καὶ ἰσχὺν καρπούμενος,
ὑπέρμαχος τοῦ ἔπρεπε νὰ ἴσταμαι.
Τὰς προτροπὰς μου τί θὰ μ' ὑπηγόρευε
πλὴν τῆς στοργῆς ἣν τρέφω πρὸς ὑμᾶς κρυπτήν;
Αἱ περιστάσεις δὲν παλινδρομοῦσιν. Ἦν

ἡ τύχη πέμπει εὖνους, μὴ παραμελῆς,
καὶ δρέψον δι' ἀνδρείας ἀποφάσεως
εὐκλείας δάφνην, καὶ μυρσίνην ἔρωτος.

ΛΑΞΙΟΣ

Ἡ φιλικὴ φωνή σου πλήττει τὰς χορδὰς
τὰς εὐγνωμονεστέρας τῆς καρδίας μου,
καὶ τῆς εὐδαιμονίας, ξένης εἰς ἐμέ,
τῇ διανοίγει ἀσυνήθη ἄποψιν.
Ὅτι νὰ βρέξω εἰς τὴν βρύσιν της ποθῶ
τὰ διψαλέα χεῖλη μου, τ' ὁμολογῶ.
Ἄλλ' ἀμφιῤῥέπ' ἡ στάθμη τῆς καρδίας μου.
Τὴν δελεάζεις, πλὴν προστάττει ὁ πατήρ.
Ποῦ θέλει κλίνει, ἀγνοῶ. Ἄν πρὸς αὐτὸν,
τότε καὶ πάλιν, τῆς τελευτῆς με μακρὰν
θενὰ με περιφέρει μόλις στυγερὰ!
ὦ! τότε, τότε, μένων σὺ πλησίον της,
εἰς τὴν ψυχὴν της μὴ ἀφήσης νὰ σβεσθῇ
τοῦ πλάνητος ἡ μνήμη· λέγ' ἐνίοτε,
ἐμπρὸς της λέγε τοῦ φυγάδος τ' ὄνομα,
ὃν ἡ μορφή της πανταχοῦ θ' ἀκολουθῇ,
ἀκτὶς ἐλπίδος, καὶ παρηγορίας φῶς.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλὰ δὲν εἶπες τ' ὄνομά της ἡγεμών.

ΛΑΞΙΟΣ

Πῶς; Δὲν τὸ εἶπα; Ἄ! Πῶς ἡ καρδιά μου
μεγαλοφώνως ὁμιλεῖ ἐνόμιζον.
Γνωστόν σοι εἶναι τ' ὄνομά της.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλ' εἶπέ. . . .

ΛΑΞΕΙΟΣ

Ἡ Εὐδοκία. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐδοκία! Ἐννοεῖς; . . . .

ΛΑΞΕΙΟΣ

Τοῦ Ἀλεξίου. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς; τοῦ αὐτοκράτορος
τὴν θυγατέρα;

ΛΑΞΕΙΟΣ

Ταύτην, φίλε, ἐννοῶ·
ἀξίαν οὐχὶ θρόνου, ἀλλὰ σπέρματος
ἀγίας.

Ἀποδίδεις φόρον δέκατον
ἐπαίνων εἰς τὴν νέαν βασιλόπαιδα.
Οὐδεὶς ὁ φεύγων τὴν ἰσχύϊν τοῦ κάλλους της.
Μαλάσσει καὶ θηρία ἢ γλυκύτης της.
Ἄλλ' ἡγεμῶν, τὸ βέλος πῶς τοῦ ἔρωτος
ἐκ τῶν ὠραίων ὀφθαλμῶν της τοξευθὲν,
να σὲ πληγώσῃ δύναται;

ΛΑΞΕΙΟΣ

Ἀδύνατον

νομίζεις τοῦτο;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλὰ εἴσθ' ἐξ ἀδελφῶν,
συμφυεῖς κλάδοι ἐκ τῆς ρίζης τῆς αὐτῆς.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Καὶ λοιπὸν λέγεις; . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Τῶν θεσμῶν τὸ ἄκαμπτον
τῆς Ἐκκλησίας δὲν γνωρίζεις παρ' ἡμῖν,
ἐν μέσῳ ζήσας ξενικῶν αἱρέσεων.
Τὸ λύειν ἔχει παρ' ἐκείνοις καὶ δεσμεῖν,
τὸ νόμους θέτειν, καὶ τοὺς νόμους ἀλλοιοῦν,
ὁ ἄκρος ἱεράρχης. Παρ' ἡμῖν γραπτὸν
δ εἶναι, μένει.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Κ' εἰς τὸν Αὐτοκράτορα
δὲν συγχωρεῖται. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τὸν Αὐτοκράτορα!
Τῷ ὄντι. . . . Ἴσως. Πρὸ τοῦ θρόνου κύπτουσιν
ὅλ' αἱ δυνάμεις· καὶ ἡ πᾶρα, πιθανόν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἡ στάθμη τοῦ νοῦς μου πῶς σαλεύεται!
Χρέος τὸ χρέος, πόθος πόθον πολεμεῖ.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἔρχονται. Φύγε. Εἶν' ἡ Αὐτοκράτειρα.
Κατὰ τὴν πύλην τὴν Χρυσὴν προσμένει τις
νὰ σ' ἐξαγάγῃ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Φεύγω πλουσιώτερος
καθ' ἓνα φίλον, καὶ ἐν ὄνειρον χρυσοῦν. (Ἀπέρχεται.)

ΔΟΥΚΑΣ (μόνος)

Ἐν ᾧ σταθμίζεις, φίλτατε, φροντὶς ἡμῶν
νὰ θίξωμεν τὸν νοῦν σου τὸν ἀστάθμητον

εἰς ἐργαλεῖον χρήσιμον, ἢ ἀβλαβές.
 Περιφρονεῖς τὸν θρόνον· σ' εἶναι περιττός·
 ἀλλ' εἰς ἐμέ δέν εἶναι, καὶ θὰ προσδεθῇς
 ἐκὼν ἢ ἄκων εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς ζυγὸν
 ὁ βοῦς προσδεῖται, νὰ τὸν σύρῃς πρὸς ἐμέ.
 Τὴν Εὐδοκίαν ἀγαπᾷ! Ἀκίνδυνον!
 ἢ καὶν θενὰ ἰδῶμεν τοῦ κινδύνου πῶς
 ν' ἀπαλλαγῶμεν. Ἀγαπᾷ; Ἀρκεῖ αὐτό.
 Τοῦ θώρακός του ἔχομεν τὸ κεχηνός.

(Ἡ Αὐτοκράτειρα **ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ** εἰσέρχεται.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Λοιπὸν ὁ κύβος πῶς ἐρρίφθη ἔμαθες;
 τὴν εἶδησιν γνωρίζεις;

ΛΟΙΚΛΕ

Ποῖαν εἶδησιν;

Δὲν ἤκουσα...

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Οἱ Φράγκοι μᾶς προσβάλλουσι.

Κατάσκοποι ἐλθόντες τὸ ἀνήγγειλαν.
 Τοὺς πρέσβεις μόλις εἶδαν ἐπιστρέφοντας
 ἀπράκτους, ἦρθη πάνδημος ἀλαλαγμὸς
 καὶ ἀπὸ λογχοφόρου μέχρι στρατηγοῦ,
 πᾶς ἐκινεῖτο, πᾶς ἐζήτει ἔφοδον.
 Ἀπὸ τῶν πύργων βλέπεις ὡς πυρίφλεκτον
 τὴν πεδιάδα, καὶ ὡς ὄφεις φλογεροὶ
 οἱ χαλκοφόροι λόχοι διελίσσονται.
 Ἡ πέριξ χώρα τρέμ' ὑπὸ τὸ βῆμά των.
 Αἱ μηχαναὶ πυργοῦνται κατὰ τῶν τειχῶν,
 καὶ Ἐνετικάι τριήρεις ἀναγόμεναι,
 τὸ χρυσοῦν κέρας ἤδη παραλλάττουσιν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔμαθε ; . . .

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τὰ ἔμαθε.

ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ ποῖα μέτρα ἔλαβε ;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Προσεύχεται.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐπῆλθε τὸ μοιραῖον, Αὐτοκράτειρα.
Ἐνδύθητε ἀνδρίαν. Τὰ σαλπίσματα
τῶν Φράγκων εἶναι μέλη ἐπικήδεια
τῆς αὐτοκρατορίας. Ὑπερήφανον
γλῶσσαν ἀκαίρως πρὸς τοὺς πρέσβεις μετελθὼν
ὁ Αὐτοκράτωρ, ἔτειρε τοὺς κεραυνοὺς
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν του, εὖς τὴν θύραν
δὲν ἔχει ν' ἀποσείσῃ. Τὸ ναυάγιον
ἐστὶν ἐγγύς. Σωθῆτω ὅστις δύναται.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ λέγεις, οὔτε τὴν ὁδὸν δεικνύων μοι
τῆς σωτηρίας, οὔτε χεῖρα τείνων μοι.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἴνα τὴν χεῖρα κουφοτέραν δύναμαι
νὰ σοὶ ἐκτείνω, ἀπηλλάγην, δέσποινα,
τῆς γυναικός μου.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Εἰς αὐτῆς ἀντάλλαγμα
τὴν Εὐδοκίαν θενὰ λάβης. Ἔδωκα
ὑπόσχεσιν· καὶ μάτην δὲν ὑπόσχομαι.

ΔΟΥΚΑΣ

Ὅπερ ἐστὶν, ἀρνεῖται συγκατάθεσιν
τῆς Εὐδοκίας ἡ καρδιά.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ν' ἀρνηθῇ
μητέρα της συγχρόνως καὶ βασίλισσαν
ἐὰν φοβῆσαι, πόσον ἰδιότροπος
ἡ γυναικεία φιλαρέσκει' ἀγνοεῖς;
Τὸν προκαλοῦντα φεύγει, κ' ἐπιβάλλεται
εἰς τὸν ὑποχωροῦντα· ὀπισθοδρομεῖ,
συντονωτέραν προκαλοῦσα δίωξιν.
Σπανίως χεῖλη γυναικὸς κηρύττουσιν
ὅ,τ' ἡ καρδιά ψιθυρίζει. Κεφαλὴν
μὴ ἀνησύχει ἂν θὰ κλίνη, νὰ δεχθῇ
τὸ διπλοῦν στέμμα βασιλείας κ' ἔρωτος.
Ἄφρα ἡ πρώτη νὰ παρῇ, ἐκπληξίς,
καὶ ν' ἀποπέσῃ τῆς αἰδοῦς ὁ πρῶτος χνοὺς,
κ' ἡ κεφαλὴ θὰ κλίνη, ἡ... τὴν κάμπτομεν.
Ἀμέλει. Ἐχεις ἀσφαλῆ ἐγγύησιν,
καὶ τὴν πασῶν μεγίστην, τὸ συμφέρον μου.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλ' ὁ καιρὸς ἐπείγει, κ' οἱ κατακτηταὶ
ἔρωτοτρόπου κόρης νὰ προσμένωσι
τὴν ὄρεξιν ὀλίγον εἶναι πρόθυμοι.
Ὁ θρόνος πίπτει. Σώσωμεν τὰ τρίμματα,
πρὶν ἄλλοι θρόνον ἐξ αὐτῶν ἐγείρωσι,
κ' εἰς ἡμᾶς τάφον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄρχον, μὴ ὁ ζῆλός σου
προτρέχῃ τῆς φρενός σου. Ἄν τὸν ἔχοντα

τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ ξίφος τὸ βασιλικὸν
ἀλόγως ἐκθρονίσῃς καὶ διαδεχθῇς,
ὁ Αὐτοκράτωρ ἔσται μάρτυς, κ' ἐπὶ σέ
προδότου ψῆφος, ἀποστάτου θὰ ῥιφθῇ.
Ἄλλ' ἂν θραυσθῇ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖράς του,
καὶ εἰς τὸ μέτωπόν του τὸ διάδημα,
συλλέγων ταῦτα, ἥρως ἔσῃ καὶ σωτήρ.
Ἔτοιμος ἔσο, κ' ἡ στιγμή ἐλεύσεται.

ΔΟΥΚΑΣ

(φιλῶν τὴν χεῖρά της)

Τὸ γόνυ κλίνω πρὸ τῆς σῆς συνέσεως.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ Αὐτοκράτωρ.

(Εἰσέρχονται ὁ Αὐτοκράτωρ **ΛΑΞΙΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ** καὶ ὁ ἡγούμενος **ΑΓΑΠΙΟΣ**.)

ΚΟΜΝΗΝΟΣ (πρὸς τὴν Δούκαν)

Χαῖρε, ἄρχον. Ἦκουσας
πῶς οἱ αὐθάδεις βάρβαροι τῆς δύσεως
τὴν πόλιν ἀπειλοῦσι;

ΔΟΥΚΑΣ

Ναὶ, ὦ Βασιλεῦ·
ὥς λέγεται. . . .

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Πιστεύεις νὰ τολμήσωσι;
Τὰ ἱερά μας τείχη τῶν αἰρετικῶν
ὁ ποῦς πῶς θὰ πατήσῃ παραδέχεσαι;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τοῦτο ν' ἀπαντήσῃ προσφορώτερον
τὸν ἅγιον νομίζω καθηγούμενον.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὁ Κύριος πατάσων τοὺς ἁματωλοὺς,

τὰ ἔπλα τῆς ὀργῆς του κατὰ βούλησιν
 εἰς πονηροὺς πολλάκις ἐμπιστεύεται.
 Ἐκ μελανῆς νεφέλης τὸν πυριφλεγῆ
 τῆς ἐκδικήσεώς του πέμπει κεραυνόν.
 Μὴ ἐκπλαγῶμεν ἐὰν σύρῃ σήμερον
 τῆς τιμωρίας τὴν ῥομφαίαν τρομεράν,
 καὶ μὴ ἀδημονῶμεν. Δὲν ἠνοίξαμεν
 εἰς τὴν κακοδοξίαν τὰς ἀγκάλας μας;
 Μετ' ὀπαδῶν τῆς Ῥώμης εἰς τὸν Γαλατᾶν,
 υἱῶν ἀπάτης, δὲν συνεχρωτίσθημεν;
 Δὲν βεβηλοῦσι τὴν Περαιάν ἱερεῖς
 τοῦ Ἀντιχρίστου; Καὶ ναοὶ τοῦ τὴν Σιών
 εἰς φαύλην Βαβυλῶνα δὲν μετέτρεψαν;
 Ἀνεκτικοὶ δειχθέντες πρὸς τὴν αἵρεσιν,
 ἐσμὲν δικαίως ἔρματον αἰρετικῶν.
 Ἐυχαριστῶμεν τῷ Θεῷ ἐπὶ τὸ πῦρ
 δὲν σφενδονίζει τῆς Γέννης ἐφ' ἡμᾶς,
 τ' ἀνευλαβῇ νὰ καύσῃ ταῦτα Γόμορρά!

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

ὦ πάτερ, ἅμα ἤκουσα τὴν ἔφοδον,
 πρὸ τῶν εἰκόνων ἔπεσα ἐν συντριβῇ,
 ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου τέφραν ἔρριψα,
 καὶ προσηυχήθην, ἄφεςιν ἁμαρτιῶν
 ὑπὲρ τῆς πόλεώς μας αἰτησάμενος.
 ὦ πάτερ, κάμψον καὶ σὺ γόνυ προσευχῆς·
 ὀλονυκτίας ὅλαι ψάλετ' αἱ μοναί·
 περὶ τὰ τεῖχη τὴν τῆς Θεομήτορος
 τῶν Ὁδηγῶν εἰκόνα τὴν θαυματουργὸν
 ἐν λιτανείᾳ φέρε, κύκλον εἰς αὐτὰ

νὰ περιβάλῃ ἅγιον, τοῦ Σατανᾶ
τὰς ἐνεργείας πάσας ἀποκρούοντα.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τοῦ Σατανᾶ τὰ ἔργα εἰς τὴν πόλιν μας,
τῆς εἰδωλολατρείας τὰ βδελύγματα,
πρὸς ἁμαρτίαν, καὶ πρὸς σκάνδαλον κοινόν,
τὰς ἐπιφανεστάτας θέσεις ἔχουσι,
καὶ προκαλοῦσι τὴν ὀργὴν τοῦ οὐρανοῦ.
Ἐξόρκισόν τα, πάτερ, καὶ διάταξον
ν' ἀκρωτηριασθῶσι, καὶ νὰ θραύσωμεν
τὴν πολεμίαν δύναμιν τοῦ πονηροῦ.
Πλὴν ταῦτα μόνα δὲν ἀρκοῦσι, Βασιλεῦ.
Μετὰ τὰ θεῖα ἰδῶμεν τ' ἀνθρώπινα.
Πονηροὶ ἦσαν οἱ κατασκευάσαντες
τὰ εἰδωλα ἐκεῖνα, πλὴν καὶ φρόνιμοι.
Μὴ λησμονῶμεν τὸ σπέρν των λόγων.
«Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει.»

Δηλαδή;...

(Εἰσέρχεται ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα)

Τὸν Σγουρὸν ἔξω ἔπεμψεν ὁ στρατηγός.
Ἄδειαν ἔχει νὰ εἰσέλθῃ;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Κέλευσον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (κράζων πρὸς τὴν θύραν)

Ὁ Ὑπαρχος εἰσίτω!

(Εἰσέρχεται ὁ ΛΕΩΝ Σγουρός.)

ΚΟΜΝΗΝΟΣ (πρὸς τὸν Σγουρδὸν)

Τί ὁ Λάσκαρις
μοὶ ἀναγγέλλει;

ΛΕΩΝ

Βασιλεῦ, ὁ στρατηγὸς
μὲ στέλλει, εὐσεβάστως σοὶ τὴν εἶδησιν
νὰ φέρω, ὅτι οἱ ἐχθροὶ προσβάλλουσιν.
Ὁ Βαλδουῖνος τῆς Φλανδρίας κατὰ γῆν,
διὰ θαλάσσης Δάνδολος ὁ Βενετὸς,
εἰς ἔφοδον ὀρμῶσι· τὰ πυργώματα
κλονίζουσι· πυρφόρα ἄνω τῶν τειχῶν
τὰ βέλη των πετῶντα, ἐπινέμονται
τὰς ξυλοδμήτους ἤδη συνοικίας μας.
Τῶν δὲ χαλκοθωράκων ξένων ἱπποτῶν
ἡ ἀσυνήθης ὄψις φέρει ἐκπλήξιν
καὶ κινδυνώδη δισταγμὸν εἰς τὸν στρατὸν.
Ὁ Λάσκαρις ἐλπίζει, ἡ ἐμφάνισις
τῆς θειοτάτης σῆς Μεγαλειότητος
εἰς τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν, τὸ φρόνημα
καὶ τὴν ἀνδρίαν ν' ἀναφλέξῃ τοῦ στρατοῦ.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Εἰς τὸ πεδῖον μὲ καλοῦσι τῶν μαχῶν;
Πρέπει νὰ σπεύσω. Εἰ καὶ ὅπλων ἄπειρος,
ἀλλ' ὅμως πρέπει. Δὲν φρονεῖτε χρέος μου
κ' ὑμεῖς πῶς εἶναι; Ἢ, πῶς κρίνετε ὑμεῖς;

ΛΕΩΝ

Μὴ σ' ἐμποδίζῃ, Βασιλεῦ, ἡ ἔλλειψις
τῆς πείρας τῶν πολέμων. Εἴν' ὁ Λάσκαρις
ἐμπειροτέχνης ἐν αὐτοῖς, ὁ ἔξοχος
στρατῶν κοσμήτωρ καὶ μαχῶν ἡνίοχος.

Παρά τοῦ Βασιλέως ἐν εἶν' ἐπαρκές,
 νὰ θέτῃ τὴν ζωὴν τοῦ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.
 Τίς τὴν σκηπτοῦχον χεῖρα βλέπων φέρουσιν
 τὸ ξίφος ἐν κινδύνοις, τίς, τὴν κεφαλὴν
 τὴν κεχρισμένην, ἀψηφοῦσαν τὰς πληγὰς
 καὶ ἀφοσιουμένην, τίς ἐστὶ δειλὸς
 καὶ ἀγενὴς τοσοῦτον, ὥστ' ἐντός τοῦ φλόξ
 νὰ μὴ ἀνάψῃ ἀρετῶν ἡρωϊκῶν ;

ΔΟΥΚΑΣ

Ὅτ' ἡ ἀνδρία δὲν προσμένει τῶν ἐτῶν
 τὴν πεῖραν, εἶσαι, Λέων, σὺ ἀπόδειξις.
 Ἀλλὰ τῶν Βασιλέων ἄλλ' ἡ ἐντολή.
 Τὴν ἱεράν των κεφαλὴν ὀφείλουσι
 πρὸς σωτηρίαν τῶν λαῶν νὰ σώζωσιν.
 Εἰς στρατιώτης πέπτων, εἶναι μόνον εἷς,
 ὁ Βασιλεὺς δὲ εἶναι σύμπας ὁ λαός.
 Ἴδε τὸ δένδρον· τοὺς ἀνέμους προκαλεῖ
 διὰ τῶν κλάδων, οὕς συντρίβ' ἡ θύελλα,
 τὴν ρίζαν ὅμως σώζει κρύπτον εἰς τὴν γῆν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀλλ' ὅμως, ἄρχον, αὐτ' ἡ λαίλαψ σήμερον
 δένδρον καὶ ρίζας ν' ἀνασπάσῃ ἀπειλεῖ.
 Σωτὴρ ἂν εἶναι τοῦ λαοῦ ὁ Βασιλεὺς,
 πότε προσμένει νὰ τὸν σώσῃ ἄλλοτε ;
 Ἐὰν ὁ Φράγκος καταστρέψῃ τὸν λαόν,
 τί θέλει σώσει ; Μετ' αὐτοῦ θὰ συντριβῇ·
 ἐν ᾧ γενναίως τῶν στρατῶν τοῦ προμαχῶν,
 αὐτοὺς νὰ φέρῃ δύναται εἰς θρίαμβον,
 καὶ, δαφνηφόρος, τοῦ σωθέντος θρόνου τοῦ
 τὴν εὐκλειαν ν' αὐξήσῃ καὶ τὴν δύναμιν.

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τὴν εὐρεΐαν φρένα σου ἡ κρίσις μου
 ὑπῆκει εὐσεβάστως, Αὐτοκράτειρα.
 Ὅποιοι ὅμως οἱ πολέμιοι αὐτοὶ,
 καθ' ὧν ὁ Αὐτοκράτωρ σπεύδει νὰ ταχθῇ,
 γνωρίζετε; Ἡ δύσις τοὺς ἐξήμεσεν
 ἀπηνοῦς φόνου λειτουργοὺς αἰμοδιψεῖς,
 λεοντοκάρδους ἀνδριάντας σιδηροῦς.
 Ὁ Αὐτοκράτωρ ἂν βαδίσῃ κατ' αὐτῶν,
 εἰς τὴν σφαγὴν βαδίζει, θῦμα ἱερόν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ τὸ κακὸν μελέτα. Μέγας ὁ Θεός.

Ἐπὶ τῶν κακοπίστων ὁ Ἀρχάγγελος
 ἄς φέρῃ μόνων τὴν βομφαίαν τῆς σφαγῆς!

ΛΕΩΝ

Εἰς τὴν σφαγὴν; ὦ! ὄχι! Εἰς τὸν θρίαμβον.
 Ἡμῶν ἐν μέσῳ θὰ τεθῇ· προπύργιον,
 ἀσπίς του, θώραξ ἔσονται τὰ στήθη μας,
 καὶ πρὶν αἰχμὴ τὸν θίξῃ λόγχης ἐχθρικῆς,
 θενὰ διέλθῃ τὴν καρδίαν ὅλων μας.
 ὦ Αὐτοκράτορ, μὴ φοβῆσαι ἄνανδρον
 στρατὸν πῶς ἔχεις· ἐξ Ἑλλήνων σύγκειται.
 Οἱ πρόγονοί των, εἰ καὶ τριακόσιοι,
 προῦκάλουν μυριάδας. Εἶν' ἐφάμιλλοι
 ἐκείνων. Δός τοις Λεωνίδα, νὰ ἰδῇς
 ἂν εἶναι Σπαρτιάται. Θάρρει, Βασιλεῦ.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

6

Ὁδήγησόν τους, κ' ἔσονται ἀνίκητοι.
Δὲν θέλεις πέσει· ὅμως καὶ ἂν ἔπιπτες,
ὁ Βασιλεὺς ὁ θνήσκων ὑπὲρ τοῦ λαοῦ
ἀθανασίαν ἐτοιμάζ' εἰς ἑαυτόν.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Ὁ ἀνδρικός σου λόγος μὲ κατέπεισεν.
Ἐπίστρεψον ἀμέσως πρὸς τὸν Λάσκαριν.
Ἐντὸς ὀλίγου παρ' αὐτῷ θὰ μάχωμαι.

ΛΕΩΝ

Ἔτη πολλὰ τῷ θεῷ Αὐτοκράτορι! (Ἐξέρχεται.)

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Τὰ τῆς ἐξόδου πάντα, Βεστιάριε,
διάταξον κατ' ἔθος. Αὐτοκράτειρα,
εἰς τοῦ τρικλίνου τὸ εἰκονοστάσιον
ἔλθε νὰ ψάλης μετ' ἐμοῦ παράκλησιν.

(Ἐξέρχονται Κομνηνὸς, Βεστιάρης καὶ Ἀγίατρες.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (πρὸς τὸν Δούκαν)

Τὸν Βασιλέα ν' ἀποτρέψῃς ἤθελες
νὰ πολεμήσῃ!

ΔΟΥΚΑΣ

Μάλιστα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Δὲν ἐννοῶ.

Πῶς θὰ τὸν παρεκίνηις πιθανώτερον
ἐνόμιζον.

ΔΟΥΚΑΣ

Ν' αὐξήσω ὅτι ἔπρεπε
τὸν Βασιλέα ἔκρινες εἰς ἥρωα.
Ἀλλὰ καὶ τοῦτο μάθε. Ὁ Ἀλέξιος

ἀπῆλθ' ἐπὶ προθέσει, πρὸς τὸν θεῖόν του
νὰ μὴ ἀντάρη ὅπλα....

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Παρεφρόνησεν ;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς δεισιδαιμονίας τοῦ πατρὸς πεισθείς.
Κινεῖ καὶ ἄλλο ὅμως ἐλατήριον
τὰς πράξεις του, ὁ ἔρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Λέγεις ; . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀγαπᾷ

τὴν Εὐδοκίαν, καὶ πρὸς τὸν πατέρα της
ν' ἀντιταχθῇ δὲν θέλει, καὶ τὸν Φραγκικὸν
στρατὸν ν' ἀποκομίσῃ ἐσχεδιάζεν.

Ἐπικειμένῃ μάχῃ ἀνίστη, αὐτὸς
ἢ θ' ἀποτρέψῃ, ἢ θά φύγῃ προλαπών.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Καὶ οἱ σκοποὶ μας ;

ΔΟΥΚΑΣ

Ματαιοῦνται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἄτοπον

τὸ πρᾶγμα λέγεις. Ἔχεις τὸν Ἀλέξιον
ἀντεραστήν !

ΔΟΥΚΑΣ

Ὀλίγον ἐπικίνδυνον.

Ὁ ἀφελής του ἔρω με ὑπηρετεῖ
καὶ δὲν μοὶ βλάπτει. Δέσμιον εἰς χεῖράς μου
τὸν παραδίδει. Ὁ ἐρῶν δὲν σκέπτεται.

Πλὴν κατεπείγει ὁ καιρὸς πολύτιμος.
 Σὺ τῶρα σπεῦσον· πρὸς τοὺς Φράγκους ἄπελθε·
 τὸν Μομφερράτον εὔρε, καὶ εἰπέ αὐτῷ
 ὅτ' ἡ Μαρία κινδυνεύει· ἐντολὴν
 νὰ τὴν φονεύσω μυστικὴν πῶς ἔλαβον,
 καὶ νὰ τὴν σώσω θέλων, πέμπω πρὸς αὐτόν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἀληθὲς λέγεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Δὲν ἀρκεῖ πῶς πιθανόν;
 Καὶ μετ' ἐκεῖνον εὔρε τὸν Ἀλέξιον.
 Νὰ ἐπιτείνω τοῦ πατρός του τὰ δεσμὰ,
 εἰπέ τω, διετάχθην. Κινδυνεύουσιν
 νομίζω τὴν ζωὴν του. Ἀνεκάλυψα
 ὁ Αὐτοκράτωρ ὅτι εἰς ἐγκλήματος
 τοὺς ἐξ ἐκείνου φόβους ἀπεσφάσισε
 νὰ σβέσῃ. Ἐπ' εἰπέ τω, τῆς καρδίας του
 τὰ ὦτα θίγων, πῶς ἀκούσας παρ' ἐμοῦ
 ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν εὐχὴν νὰ συνδεθοῦν
 οἱ δύο οἶκοι διὰ τῆς ἐνώσεως
 τῆς Εὐδοκίας μετ' ἐκείνου, εἰς ὀργῆς
 μανίαν παρεδόθη, κ' ἐμελέτησεν
 εἰς ἄλλους γάμους ἢ εἰς μοναστήριον
 τὴν θυγατέρα νὰ βιάσῃ. Τοῖς πολλοῖς
 τὸν πλοῦτον ταύτης φήμισον τῆς πόλεως,
 τὰ λάφυρά της ἄψυχα καὶ ἔμψυχα,
 καὶ ἔξαψον πᾶν πάθος, πρᾶξον, μέτελθε
 πᾶν τέχνασμα καὶ πάντα τρόπον· στρατηγοὺς
 καὶ στρατιώτας πεῖσον τῆς ἐφόδου των

μὴ ἀποστῶσι. Τότε, τύχῃ ἀγαθῇ,
ὁ Αὐτοκράτωρ ἄς ἐξέλθῃ ξιφουλκῶν.

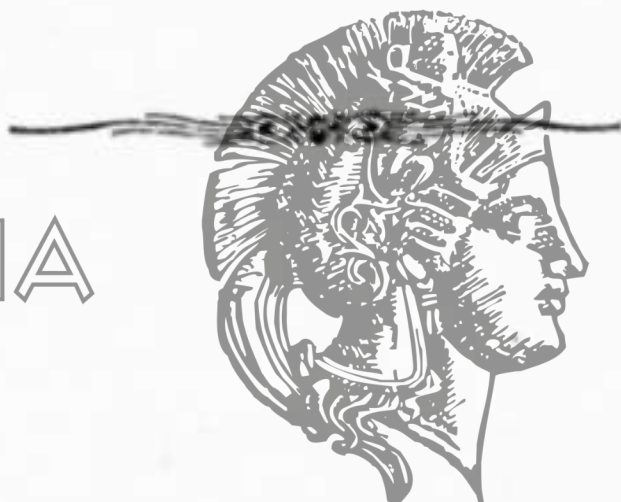
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Θὰ πράξω ὅ,τι γλῶσσα δύναται καὶ νοῦς.

ΔΟΥΚΛΣ

Ἄπελθε τώρα, καὶ . . . . ὁ δαίμων βοηθός!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Μοναστήριον τῶν Βλαχερνῶν.)

ΛΥΔΙΚΟΙ ἐν οἷς καὶ ΔΟΥΚΑΣ, ΑΓΑΠΙΟΣ

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ἄρχοντες, εἶπε νὰ τὸν περιμείνωμεν
ὁ Βασιλεὺς ἐνταῦθα, προσευχόμενοι.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἡ Παναγία εἶθε ἢ τῶν Βλαχερνῶν
νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ νικητὴν!

ΛΥΔΙΚΟΙ

Ἀμήν!

Ο ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἄν προσευχαὶ ἀρκῶσι, δὲν ἐλλείπουσι,
καὶ ὁμολογητέον εἰς εὐλάβειαν
ὅτ' ὑπερβάλλει πάντας ὁ Σπαθάριος.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Μετριοφρόνως λέγεις ταῦτα, ναύαρχε,
σὺ, ὅστις ἔξω τῶν βεβήλων θαλασσῶν
τὰ ναυτικά σου ὅλα κατορθώματα
εἰς τοῦτο περιστέλλεις τὸ ἅγιασμα.
Καθ' ὃ οὐδ' ἤλων δεσμένη οὐδ' ἰστῶν,
ἡ ναῦς τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀσφαλής.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Δὲν ἀμφιβάλλω βλέπων τὸν Σπαθάριον
ὅτ' εἰς αὐτὴν φρονίμως ἀσφαλίζεται,
ὅποταν ἔξω μάχεται ὁ Βασιλεὺς.

ΣΗΛΟΔΟΡΙΟΣ

Ὁ Βασιλεὺς γνωρίζει ποῦ οἱ φίλοι του,
καὶ ποῦ ἡ κυματοῦσα πίστις. Τὸν στρατὸν,
οὐχὶ τὸν στόλον ἐξελέξατο.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Πιστῶς

ἔτι τὸν σώζεις ἐννοῶ, σωζόμενος.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Μὴ ἀπατᾶσθε, τέκνα μου· μὴ ἀσφαλῆ
τὴν ἐκκλησίαν, μὴ τὸ κράτος, μὴ ἡμᾶς
εἰπῆτε. Οὐ τις σώζει οὐδὲ σώζεται.

Ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μας πέλεκυς τομὸς
τῆς ἐτεροδοξίας ἐπικρέμαται,
αὐτὴν τὴν πίστιν τῶν πατέρων ἀπειλῶν,
καὶ ἡμεῖς εἰς διχονείας διαπνέμεθα,
φιλοπρωτῶντες καὶ γνήσιον ἀπληστοί!
Τὴν κόρην τῶν δαιμόνων ἐξορκίσατε.
Ἀνερπισθεῖσα ἀπὸ τῆς κολλήσεως,
ναὸν καὶ θρόνον ὑποσκάπτει. Θέλετε
πρωτείων δόξαν, πίστεως ἐπίδειξιν;
Παύσατ' ἐνταῦθα. Ἀλλαχοῦ τὸ στάδιον
ἔπου ὑψοῦται ἡ σημαία τῶν πιστῶν.
Ἐκεῖ ἡ πίστις δοκιμάζεται, καὶ ἐκεῖ
ὁ ἔσχατος καὶ πρῶτος διακρίνεται.

ΜΕΓΑΣ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Μαχαιροφόροι εἴμεθα Βαράγγιοι,
νὰ πολεμῶμεν; Ἄλλων ἔργον εἶν' αὐτό.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Πῶς ἄλλων ἔργον, ἐννοῶ. Εἰς αἵματα
ὑμεῖς δὲν ἐντρυφάτε. Πλὴν τὴν ἀμυναν

μὴ διὰ τοῦτο διασπᾶτε. Δύναμιν
μὴ ἀφαιρῆτε, ἔταν δὲν προσθέτητε.
Μὴ δι' ἐρίδων ἄλλους σκανδαλίζετε.
Οὐαὶ, ἐρρέθη, τοῖς δι' ὧν τὸ σκάνδαλον
γίνεται. Ἔστω ψυχὴ μία ὁ λαὸς,
καὶ αἱ θελήσεις πᾶσαι μία θέλησις,
τῆς Ῥώμης ἢ τιάρᾳ ἂν δὲν θέλητε
νὰ βεβηλώσῃ τὰ πατριαρχεῖά μας.
Τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα ἀφοσίωσιν,
ὁμονοοῦντες καὶ συνασπιζόμενοι,
δι' ἔργων, οὐχὶ λόγων, ἀποδείξατε.

ΣΠΑΡΤΙΟΣ

Τὴν ἀφοσίωσίν τοι εὖτις θέχομαι
τῆς ἐδικῆς μου ἀνωτέρᾳ καὶ εἰπῇ.

Οὐδὲ τῆς ἐδικῆς μου.

ΒΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Πάντες δίδομεν
ὕπὲρ τοῦ Βασιλέως τὴν ζωὴν ἡμῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Εὖγε τοῦ ζήλου! Ἄλλ' οὐχ ἥττον, ἄρχοντες,
ὀρθὴ τοῦ ἡγουμένου ἢ παραίνεσις.
Δὲν ἐκτιμᾶτε τοὺς κινδύνους τῶν καιρῶν.
Ἡ τρικυμία τοῦ σιδήρου καὶ πυρὸς,
ἢ ἀπὸ Ἀρκτου καὶ δυσμῶν ἐνσκήψασα,
εἰάν δὲν γίνῃ πᾶν τὸ κράτος εἰς ἀνὴρ,

ἂν ὥς ἐσχάτου δὲν ἀποφασίσωμεν
νὰ πέσωμεν, τὸ κράτος προασπίζοντες,
θὰ κατακλύσῃ θρόνον, κράτος καὶ ἡμᾶς.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Μὴ ὀλιγοψυχῶμεν. Μὴ καὶ ἄλλοτε
ἐχθροὶ δὲν ἤλθον, καὶ ἀπεδιώχθησαν;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλοτε, ὅτε Πέρσαι, Δάκες, Βούλγαροι,
μαλθακοὶ ὄχλοι, καὶ ἀγέλαι ἄγριαι
εἰς τοὺς ἀκμαίους ἀντετάττοντο στρατούς.

Ἄλλ' ἤδη ὅ,τι πλέκει ἐξοχώτερον
ἀκμὴ ἀνδρίας, φρενὸς βάθος, τάξεως
καὶ πειθαρχίας εὐκοσμία, καὶ ἡμῶν
ἐπέρχεται, ὥς μᾶστιξ ἐκδοθῆναι οὐ.

Τῶν Γαλατῶν, τῆς Φλυνδρίας καὶ τῶν Ἑνετῶν
οἱ ἐν πολέμοις ἀνδρωθέντες γίγαντες,
ἀνένδοτ' εἰς τὰς μάχας, ἥττης ἀγευστοί,
εἰς χαλκᾶ στήθη ψυχὰς στέγοντες χαλκᾶς,
ἰδοὺ οἱ ἐπελθόντες. Οἱ δὲ πρόμαχοι;

Ποῦ ὁ στρατός μας; Τίνες ἀντιστήσονται;

ΣΤΡΥΦΩΝΟΣ

Δίκαιον ἔχεις. Πανσπερμία μισθωτῶν,
λαφυροφάγων ἀπολέμων συρφετός,
τοιούτος ὁ στρατός μας.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ δὲ στόλος μας
στερεῖται ἤλων, καὶ ἰστίων, καὶ ναυτῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀληθῆ ταῦτα, ἂν καὶ σεῖς δὲν πταίετε.
Καὶ δισταγμὸς σᾶς μένει, τίς ἢ ἐκβασίς,

ἐκτὸς ἡ Παναγία ἂν τῶν Βλαχερνῶν
θαυματουργήσῃ, εἰς τὴν σύμπνοιαν ἡμῶν
κ' εἰς τὴν κατάνυξίν μας ἀποβλέπουσα;
Θὰ εἰσελάσῃ ἐν θριάμβῳ κ' ἐν σφαγαῖς
ὁ ξένος εἰς τὴν πόλιν· τὸν ἀπόβλητον
θὰ ἐκθρονίσῃ Βασιλέα· καὶ οὐαὶ
εἰς τοὺς ἐχθρούς του! Ὡς ἐργάζεται στάσεων,
ὥς τοῦ νομίμου Αὐτοκράτορος φονεῖς,
τὰ ξίφη τῶν δημίων θὰ κορέσωσι.
Φρικτὴ ἡ δίκη τῶν ἀγρίων ἵπποτῶν.

ΣΠΛΑΘΡΙΟΣ

Εἰς τοῦ Ἰσαακίου τὸν ἐκθρονισμόν
ν' ἀποδημῶ συνέβη δὲν συνείργησα.

Παρὰ τὴν συμβολὴν μου ἔγινε.

δὲν ἦτον οὔτε ὅσιον.

ΔΟΥΚΑΣ

Ὡς ἐγκλημα
τιμωρητέον τότε θὰ μᾶς προσαφθῇ
ὥς καὶ ἡ πίστις ἡ πρὸς τὸν Ἀλέξιον.
Ὁ ἡττηθεὶς μονάρχης ἔσται τύραννος,
κ' οἱ ἀφοσιωθέντες εἰς αὐτὸν ἡμεῖς,
τυράννου ὑπηρέται ἀξιόποιοι.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἡ ἀφοσίωσίς μας μήπως ἀφορᾷ
ἢ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον; Ὁ Ἀλέξιος
ἂν βασιλεύῃ ἢ ὁ Ἰσαάκιος,
τοῦ βασιλέως ὑπηρέται εἴμεθα.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Ἀναμφιβόλως.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ἦν ἂν στέφη κεφαλὴν
τὸ στέμμα, ταύτην προσκυνοῦμεν.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ταύτην, ναί.

ΔΟΥΚΑΣ

Φεῦ! Σωτηρίας πᾶς ἀπώλετο ἐλπίς!

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἐπαναστάται πρὸς τὴν θεῖαν βούλησιν
ν' ἀναδειχθῶμεν δὲν ὀνειρευόμεθα.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀπαγορεύει τοῦτο ἡ εὐσέβεια,
κ' ἡ φρόνησις ἐπίσης. Περιμένοντες
τὰς περιστάσεις, κλίνομεν ὡς κλίνουσιν.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ Ἰσαὰκ δὲν ἦτο βασιλεὺς κακός.

ΔΟΥΚΑΣ

Μνησικακίας τὸν νομίζω ἄμοιρον.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Ἀγγέλου εἶχε τὴν ψυχὴν ὡς τ' ὄνομα.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐὰν ὁ ξένος τὸν ἐπέβαλλε στρατός. . . .

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Υποταγὴ θὰ ἦτο τὸ καθήκόν μας.

ΔΟΥΚΑΣ

Μὴ ὁμιλεῖτε. Εἶν' ἡ Αὐτοκράτειρα,
ἥτις ἐνταῦθα ἔρχεται μετὰ πολλῶν.

(Εἰσέρχεται ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ μετὰ συνοδείας ἧτις φέρει τὴν ΜΑΡΙΑΝ)

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Δὲν ἤκουσε.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Σιγᾶτε.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Αὐτοκράτειρα,
πολλὰ τὰ ἔτη καὶ μακρὰ σου εἶησαν!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (πρὸς τὸν Ἀγάπιον)

Τὸ μοναστήριόν σου, πάτερ ἅγιε,
λοιπὸν ἀποστασίας ἄντρον ἔγινε
καὶ προδοσίας τεχνουργεῖον;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Δέσποινα,
δὲν θὰ πιστεύσεις ὅτι...

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (πρὸς τὸν Μ. Δομέστικον)

Ἀπωλέσθημεν!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Εἰς τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν ὁ Βασιλεὺς
τὸ αἷμά του ὁπότε χύνη δι' ὑμᾶς,
ἐδῶ, ὑπὸ τοῦ θρόνου τὰ θεμέλια
σκάπτ' ὑπονόμους σκότιος ἐπιβουλή,
καὶ σκευωρίας πλέκει μετὰ τῶν ἐχθρῶν!

ΑΓΑΠΙΟΣ

Συνεγνοήσεις μετ' ἐχθρῶν! Τὴν μισητὴν
συκοφαντίαν ταύτην τίς σ' ὑπέβαλε;

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Τὸ οὖς μὴ κλίνης εἰς ψευδολογήματα.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

(δεικνύουσα ἀνοικτὴν ἐπιστολὴν ἣν ἔχει εἰς τὰς χεῖράς της)

Ἴδου ἡ προδοσία. Ἀναμφήριστον

ἔδω τὴν ἔχω. (Δεινύουσα τὴν Μαρίαν)

Κ' ἡ ἐπίβουλος, ἰδοῦ.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ κατ' (δίδαν)

Ἐσώθην.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅπως καθ' ἡμῶν συνωμοτῇ,
ὅπως τὰς πύλας διανοίξῃ τοῖς ἐχθροῖς,
ἐλευθερίας τῇ ἐδόθη ἄνεσις,
κ' ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς μονῆς, ἐξ ἀσφαλοῦς,
ἄδειαν ἔχει καθ' ἡμῶν νὰ κακουργῇ.

ΔΟΥΚΑΣ

Μὴ ὑποψίας τρέφεις, Αὐτοκράτειρα,
ματαίας;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Προσηρόμεν εἰς προσκυνῆσιν,
ἐν ὑπονοίᾳ πᾶσιν πάντας ἔχουσα,
ὅποτε εἶδα παρὰ τὸ κελῆρον τῆς
τινὰ κρυπτοβατοῦντα καὶ πρᾶσέρποντα.
Ὑπὸ φρουρῶν μου συλληφθεὶς, παρέδωκεν
ἦν πρὸς ἐκείνην ἔφερεν ἐπιστολήν.
Τίνος; Εἰπέτε. Ἐνὸς τούτων τῶν ληστῶν,
τῶν ἀπειλούντων τὴν ἁγίαν πόλιν μας,
τοῦ ἀνοσίου Μομφερράτου.

ΜΑΡΙΑ

ὦ Θεέ!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἴδοῦ τὸ γέρας τῆς ἐπεικειᾶς μας.
Εἰς κακὰς φύσεις εὐποιίας σπεύρατε,
ἀγνωμοσύνην θὰ θερίσητε. Κρυπτόν
ἀνέχεσαι τὸν ὄφιν ὑπορύττοντα

ἡμῶν τὸν τάφον ὑπ' αὐτοὺς τοὺς πόδας μας,
καὶ ὑπὸ τὰς εἰκόνας συσπειρούμενον
τὸ ἔγκλημα, κ' ἐξέρπον ἀτιμωρητί;
Ὁ Αὐτοκράτωρ τί ματαίως πολεμεῖ
τοὺς ἐχθροὺς ἔξω, ἂν ἐντὸς τοὺς στέγωμεν;
Προδίδει ὁ προδόταις χαριζόμενος.
Τῶν ἱερῶν κανόνων ἂν ἀνεπαρκεῖς
εἰσὶν αἱ διατάξεις νὰ δεσμεύσωσιν
αὐτὴν εἰς τοῦ κελλίου τὴν σεμνότητα,
τοῦ θρόνου τὴν προδότιν ρίψον εἰς δεσμὰ,
ἡγούμενε· ἢ βλέπω ἂν οἱ πύργοι μας
εἰρκτὴν δὲν ἔχουν ἄλλην πλὴν τοῦ Ἀνεμᾶ.

Δεσμὰ μοὶ ἐπιστεῖς· ἀπειλεῖς εἰρκτήν.
Δύνασαι· πράξεν. Μὴ ματαίως ἀπειλῇς.
Εἰς τοὺς βασιλικούς μου κήπους Λεαίναν
γενναίαν εἶχον εἰς κλωθόν. Τὸν φύλακα
ἰδοῦσα νὰ τὴν τύπτῃ, τὸν ἐδίωξα
αἰσchrὸν αἰσchrῶς. Ἐκ τρόμου θὰ ἐξέπνεεν,
ἂν εἰς τὸ ὄρος τὴν ἀπὴντα ὁ δειλός.
Τίς ὁ ἐχθρὸς τοῦ κράτους ὁ ἐνδογενής,
τίς ὁ προδότης πρὸς τὸν βασιλέα του,
δὲν περιμένω νὰ τὸ μάθω παρὰ σοῦ.
Ἡ προδοσία εἰς τῆς γῆς δὲν κρύπτεται
τὰ ἔγκατα ἐνταῦθα. Ὑψηλῶς σοβεῖ.
Σκῆπτρα καὶ στέμμα φέρει, ἔρμαι' ἀρπαγῆς.
Μὴ φειδομένη ὕβρεων, ἀποκαλῆς
ληστὴν τῆς Μομφεράτης τὸν Μαρκέσιον,
τὸν ἐνδοξὸν ἱππότην, τὸν δεσπύζοντα
τῆς Κρήτης, φίλον ἀγγιστέα, τρέποντα

πρὸς ἐμὲ σπλάγχχνον ἀδελφοῦ, κ' ἐκτείνοντα
 σκιὰν προστάτιν καὶ μακρόθεν ἐπ' ἐμέ.
 Ὁ τοῦ δικαίου ἐπανορθωτῆς ληστῆς
 δὲν λέγεται, ἀλλ' ὅστις εἰς παράβυστον
 τοῦ δάσους, ἐν ἐνέδραις καιροφυλακτῶν,
 ἐπὶ τὸ θῦμα ρίπτεται ἀνύποπτον.
 Ὅσω τὸ θῦμα μεῖζον, μεῖζων ὁ ληστής.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ ὄφις σίζει, τῶν ὀδόντων στερηθεὶς,
 κ' ἡ γλῶσσά του σταλάζει δηλητήριον!
 Τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἀλυσσόδετον,
 εἰς ὑπογείους κλείσατέ τιν ψιλλὰς.

ΔΟΥΛΕΙΑ

Μὴ διατάτῃς τοῦτο, ἀτοκράτειρα.
 Μὴ ἐπιμένης. Γόνυ κάμπτωμεν πρὸ σοῦ.

ΜΑΡΙΑ

Ἄν, ἄρχοντες, τὸ γόνυ ἔχητ' εὐκαμπτον,
 διὰ σᾶς μόνους κάμψατέ το. Τὸ ἐμὸν
 πρὸ τῶν εἰκόνων μόνον κάμπτεται. Οὐδεὶς
 τῆς βασιλίσσης θὰ ἰδῇ τὸ μέτωπον
 πρὸ ὑπηκόων κλίνον ἐπαναστατῶν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀποθραυσνομένη, ἄφρον, μ' ἀψηφεῖς
 καὶ δὲν ἡξεύρεις ὅτ' ὑπὸ τὴν πτέρναν μου
 νὰ σὲ συντρίψω δύναμαι; ὡς ἀγενῇ
 νὰ σὲ προσδέσω δούλην εἰς τὸ ἄρμα μου,

καὶ νὰ σὲ σύρω εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον;
 Ὅτι τὴν γλῶσσαν τὴν βλασφήμως προπετῇ,
 τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς φλόγας ἀκοντίζοντας
 ἀσέμνους, νὰ ἐκκόψω, καὶ τὸ σῶμά σου
 βορὰν νὰ ρίψω τῶν ὀρνέων καὶ κυνῶν;

ΜΑΡΙΑ

Εἰς ἔργα τῶν δημίων ἂν ἐντέρπηται,
 κυρία εἶσαι. Θέλεις αἷμα; Πίε το.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ τοῦτο ἔσται ἐν καιρῷ· πλὴν σύρατε
 αὐτὴν ἐν τούτοις εἰς τὸ δεσμωτήριον.

(Εἰσορμῇ **ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΛΕΞΙΟΣ** μετὰ πολλῶν ὑπαδῶν)

ΑΛΕΞΙΟΣ (Παύσας)

Ἡ Παναγία σῶσον ἢ θαυματουργός!
 Σὺ σκέπε, σὺ βροῦσαι, σὺ με φύλαττε!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐκλείσθ' ἡ πύλη, Αὐτοκράτορ. Μὴ φοβοῦ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί εἶναι; τί συνέβη; Ποία συμφορά;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Δὲν ἔπονται ξιφῆρεις; Τῶν σαλπίγγων τῶν
 δὲν εἶν' ἐκεῖναι αἱ κλαγγαί; Ἐπέρχονται.
 Τεῖχος καὶ πύλαι κατ' αὐτῶν δὲν στέγουσι.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Λοιπὸν νικῶσιν οἱ ἐχθροί! Ἐνέδωκε
 καὶ εἰς φυγὴν ἐτράπη ὁ στρατὸς ἡμῶν;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Δὲν εἶν' ἐκεῖνοι ἄνδρες, εἶναι δαίμονες,
 κ' εἰς φλόγας τῆς γεέννης εἶν' αἱ λόγχαι τῶν
 ἐμβεβαμμένοι. Ἐφευγον ὡς ποίμνια

ἐμπρός των λόχοι, κ' ἐσκορπίζοντ' ὡς καπνός.
Οἱ θώρακές των ἤστραπτον, καὶ κεραυνοὶ
ἐνέσκηπτον τὰ ξίφη. Ἐν τῷ μέσῳ των —
ὄραμα ἦτον, ἧ δὲν εἶδον ἀληθῶς
τὸν Ἰσαάκ, τὰς κόρας αἶμα στάζοντα,
καὶ διὰ τοῦ σβεστοῦ του βλέμματος, αἰχμῆς
φονικωτέρου, εἰς φυγὴν με τρέποντα;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί λέγεις, Αὐτοκράτορ; Σύνελθε. Κενὰς
οἱ φόβοι φαντασίας τερατεύονται.
Ἀπόσεισόν τους. Ἀνδρικὴν ἀντίταξον
εἰς τοὺς ἐπερχομένους τόλμην. Φρόντισον
τὴν πόλιν πῶς θὰ σώσης, καὶ τὸν θρόνον πῶς.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Φροντὶς ματαία! Εἰς αὐτοὺς οὐδὲ στρατὸς
οὐδὲ φρουρῶν ἐπαλξίε ἀνίσταται.
Ἀκολουθοῦσι παρὰ πόδας. Τάχιστα
θὰ εἰσπηδῇσουν, πῦρ καὶ φόνον φέροντες.
Θενὰ τοὺς ἐρεθίσῃ ἢ ἀντίστασις,
καὶ ἔσται ἄφρων ἅμα καὶ ἀδύνατος.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Πῶς! Ταῦτα λέγεις, Αὐτοκράτορ, καὶ ὑμεῖς
ἀκούετε, κ' ἐντός σας αἰσθημ' ἀνδρικόν,
παλμὸς γενναῖος δὲν ἐξαναγείρεται;
Εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κράτους καὶ τῆς πίστεως
θὰ κύψωμεν αὐχένα εἰς ὑποταγὴν,
ἀμαχητὶ τὴν πόλιν παραδίδοντες;
τί λέγετε; Τί λέγεις, Βεστιάριε;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν τί μοι λέγει ἡ καρδιά ἐρωτᾷς,
[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

7

μὲ παροτρύνει, δέσποινα, εἰς ἄμυναν.
 Θρόνον καὶ πόλιν πίπτοντες νὰ σώσωμεν.
 Ἄλλ' ἐπὶ τούτου ἄλλη ν' ἀκουσθῇ φωνή
 εἰν' ἀναγκαῖον· πρέπ' ἡ τῆς συνέσεως
 καὶ ἡ τῆς πείρας· πρέπει ὁ Σπαθάριος
 τί ἐγγυᾶται νὰ εἰπῇ, ἂν ὄργανα
 ἀμύνης ἔχῃ, ἂν τὸν Αὐτοκράτορα
 ὑπόσχηται νὰ σώσῃ ὑπ' εὐθύνην του.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Οὐαὶ, ἂν ἄλλη δὲν μᾶς μένῃ ἄγκυρα!

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Τὸ ἄνθος εἶχε τοῦ στρατοῦ ὁ Λάσκαρις.
 Συνήχθη δι' ἀγώνων καὶ προσπαθειῶν.
 Εἰς ἴδρυσιν τροπαίων τὸν ἐγύμνασα.
 Ἄν ἐσκορπίσθῃ, πάλιν πῶς νὰ συνταχθῇ;
 Στρατοὶ δυσκάλως αὐτοσχεδιάζοντα.
 Ἄνύστακτος οὐχ ἦτερον εἶν' ὁ ζῆλός μου,
 εἰν' ἀναστήσω νέον πληγν χρειάζονται
 ὀλίγος χρόνος καὶ πολλὰ ὑπέρπυρα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὡν ἀμφοτέρων, ὥς γνωστὸν, σπανίζομεν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλ' εἰς τὸν στόλον ἴσως ἂν προσφύγωμεν;...

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

(πρὸς τὸν Στρυφνόν)

Τὰ πλοῖα ἔχεις ἀξιόμαχ', ἀδελφέ;...

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Εἰσὶ τινες τοῦ στόλου αἱ ἀτέλειαί. ...

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Μόνον σαθρὰ τὰ πλοῖα καὶ ἀνδρῶν κενά.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Τὰ διετήρουν πρὸς εἰρήνην. Πόλεμον
οὐδεὶς τοσοῦτον προσεχῇ προέβλεπεν.
Εἰσὶν ἀφωπλισμένα. Εἰς μὴ δέοντα
ἐὰν δὲν δαπανῶμεν, στόλον προσεχῶς
νὰ καταρτίσω δὲν θὰ εἶναι δύσκολον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ ναύαρχος ἐπίσης θέλ' ὑπέρπυρα.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Ἀρκοῦσιν. Εἶναι προφανέστερον φωτός·
ἔρημοι στόλου, ἔρημ' εἵμεθα στρατοῦ.
Ὑπὸ τὴν πτέρναν τῶν ἀγρίων ἵπποτῶν
τὰ πάντα συντριβέντα καταρρέουσι.
Τί ποιητέον; Γνώμην, συμβουλὴν ζητῶ.

ΑΓΑΘΙΟΣ

Εὐχὰς νὰ δώσω μόνον ἐγὼ δύναμαι.

ΣΠΛΑΘΥΡΙΟΣ

Ὁ μέγας ἄς λαλήσῃ βεστιάριος.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ναὶ, ἄς εἰπῇ.

ΔΟΥΚΑΣ

Διότι ἐπικίνδυνος,
μοὶ δίδετε τὸν λόγον. Δὲν θεν' ἀρνηθῶ.
Τὴν γνώμην ἔχω, ἄρχοντες, ὅτι κοινὸν
καθῆκον ἡμῶν εἶναι, ὅσω πνέομεν,
ὅσω ῥανὶς μᾶς μένει θερμοῦ αἵματος
νὰ μένωμεν ἐνταῦθ' ἀμετακίνητοι,
νὰ πέσωμεν ἐνταῦθα, ἀμυνόμενοι.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Γενναία γνώμη.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΟΥΚΑΣ

Γνώμη μόνον δι' ἡμᾶς.
 Ἄλλ' ἄλλην ἔχω περὶ Αὐτοκράτορος.
 Ἄν ἀπωλέσθῃ τὸ παρὸν, φροντίσωμεν
 μὴ καὶ τὸ μέλλον ἔτι συναπολεσθῇ.
 Ἡμῶν καθήκον εἶναι ν' ἀποθάνωμεν
 τοῦ βασιλέως νὰ σωθῇ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀποσκιρτῶν
 τοῦ θρόνου! Δραπετεύων!

ΔΟΥΚΑΣ

Τῶν ἐλπίδων μας
 τὴν παρακαταθήκην σώζων.

(Εἰσέρχεται ΛΕΩΝ ΣΤΟΥΤΟΣ δρομαῖος)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Βασιλεῦ!
 Ἐδῶ σ' εὐρίσκω! Ἀπελπίς ὁ Λάσκαρις
 μὲ στέλλει.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Πῶς εἰσῆλθες;

ΛΕΩΝ

Φεύγων ὄμιλος
 μ' εἰσήγαγε, καὶ μόλις φθὰς, διέταξα
 κ' ἐκλείσθησαν αἱ πύλαι. Τίς καταστροφή!
 Τίς ὀργὴ θεία ἐφ' ἡμᾶς ἐπέπεσε!
 Τὴν νίκην ἤδη ἔδρεπεν ὁ Λάσκαρις,
 καὶ ἐκ τῶν πύργων, ὅπου εἶχεν ἰδρυθῇ,
 τῆς Βενετίας ἔπιπτε τὸ Γόμφαλον,
 καὶ ἀπespῶντο τῶν τειχῶν αἱ κλίμακες,
 ὅτε ἠκούσθη, ἀγγελί' ἀπαίσιος!

«ὁ Αὐτοκράτωρ φεύγει.» Φοβεῖς στιγμῆς!
 Ἦχεϊ ἡ φήμη ἐπὶ πάντα τὸν στρατὸν,
 καθὼς ἡ σάλπιγξ τῆς ἐσχάτης κρίσεως.
 Λειποψυχοῦσι καὶ οἱ ἀνδρειότεροι
 λύνοντ' αἰ τάξεις· φυγῇ, τρόμος πανταχοῦ.
 Προστάζει μάτην, ἀπειλεῖ ὁ Λάσκαρις,
 προσβάλλει μόνος τῶν ἐχθρῶν τὰς φάλαγγας·
 οὐδεὶς ἀκούει, καὶ οὐδεὶς ἀκολουθεῖ.
 Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ μ' ἐξαπέστειλε.
 Σὲ ἰκετεύει, Βασιλεῦ, εἰς τὸν στρατὸν
 νὰ ἐπιστρέψῃς, ὅσω σῴζεται στρατός.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Λοιπόν. . . . τὰ πάντα καταρρίψαι λοιπόν;

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΔΟΥΚΙΣ

ΑΘΗΝΩΝ

"Αν κατὰ κράτος ἐτροπώθῃμεν, πρὸς τί
 ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς κινδύνους νὰ ριφθῇ;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

"Αν νὰ νικήσῃ ἀπηλπίσθη, παρ' ἐμοῦ
 τί περιμένει;

ΑΕΩΝ

Πολεμῶν νὰ φονευθῇς.
 Τὸ ξίφος ἂν ἐγείρῃς καὶ τὸ λάβαρον,
 ἢ ὄψις ἴσως κ' ἡ φωνή σου, Βασιλεῦ,
 εἰς νίκην τρέψουν τὴν ἐπαίσχυντον φυγὴν.
 Ἄλλ' ἂν καὶ πέσῃς, στεφηφόρος μαχητῆς,
 ὁ θάνατός σου ἔσται πάλιν θρίαμβος.
 Τὸ αἷμα βασιλέως, εὐκλεῶς χυθὲν,

γόνιμον σπέρμ' ἄρδεύει ἀναστάσεως·
τὴν τιμὴν σώζει, τὴν τὸ μέλλον σώζουσιν.

ΔΟΥΚΑΣ

Τῶν βασιλέων ἡ ζωὴ οὐχὶ αὐτῶν,
ἀλλ' εἶναι τῶν λαῶν τῶν κτῆμα. Δαψιλεῖς
αὐτῆς νὰ εἶναι δικαιоῦνται οὐδαμῶς.
Τῶν ἐθνικῶν ἐλπίδων εἶναι κιβωτός
ὁ βασιλεύς· σημαία τῆς ὑπάρξεως
τῆς ἐθνικῆς. Μὴ πέσῃ ἡ σημαία μας,
καὶ μὴ ἡ κιβωτός μας καταποντισθῇ.

(Εἰσέρχεται ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

ὦ Αὐτοκράτορ! Παντελὴς διάλυσις!
Οἱ Σταυροφόροι εἰσπληροῦσι νικηταί·
τὸ Γόμφαλόν του ἐπῆξεν ὁ Δάνδολος
εἰς τὰς ἐπάλξεις ὑπὲρ τὸ Κοσμίδιον·
ἐπὶ τὰ τεῖχη ἀσπίς λάμπει φραγκικὴ,
κ' ἐπὶ τὴν πόλιν γλῶσσαι φέρονται φλογός.
Μικρὸν εἰσέτι, κ' εἶναι δοριάλωτος.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Ἀκούεις; Τί προτείνεις, Αὐτοκράτειρα;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Νὰ μείνης, θάρρος ἐμφυσῶν εἰς τὸν λαόν,
αὐτοὺς τοὺς λίθους ἀνιστῶν εἰς ἄμυναν.
Ἄλλ' ἐὰν ἄλλως ἐκτιμᾷς τὸ χρέος σου,
τὸ στέμμ' ἂν πρέπη νὰ τεθῇ ἐν ἀσφαλεῖ,
ἐγὼ θὰ μείνω εἰς τοῦ θρόνου τὴν φρουράν,
ἀγρύπνως καθ' ἀρπάγων προφυλάττουσα
καὶ κατὰ κλονουμένων πίστεων αὐτόν.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Νὰ συσκεφθῶμεν πρέπει, Βεστιάριε.
Ἄγιε πάτερ, μεθ' ἡμῶν καὶ σὺ ἐλθέ.

(Ἐξέρχεται μετὰ τῶν δούλων.)

ΔΟΥΚΑΣ

(ἔξερχόμενος, πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον)

Καὶ σὺ κατόπιν. Ἡ στιγμὴ ἐπίσημος.
Νὰ πράξης ἔσο ἑτοιμος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Εἰμ' ἑτοιμος. (Ἐξέρχεται.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (πρὸς τὸν Σγουρδὸν)

Ὑπαγε, Λέων. Σταθερὸς ὁ Λάσκαρις
ἄς μένη, ὅπως καὶ ἡμεῖς θα μένωμεν.

(Ὁ Λέων ἔξέρχεται. Ἡ Εὐφροσύνη στρέφεται πρὸς τὴν Μαρρίαν, ἣν κρατεῖται ὑπὸ στρατιωτῶν)

Ἦδη πρὸς σε. Ἀψήφως ἀν' ἡ ἀναισχυντῆς,
καὶ νὰ προδίδης ὅτι θὰ σ' ἐπιτραπῇ
νομίζης, ἀπατᾶσαι. Ἀλλὰ χάλασον
τὴν ἐπηρμένην ἑωσφορικὴν ὄφρυν,
τὴν σιγὴν λύσον, ὑπὲρ λόγους προπετῇ.
Ἴδου τὸ κατ' ἀγγέλλον γράμμα· ἐπὶ σέ
ὅτι ἐκτείνει τὴν σκιὰν τοῦ ξίφους του
ὁ Μομφερράτος γράφει, καὶ μᾶς ἀπειλεῖ
τῆς κεφαλῆς σου τρίχα ἐὰν θίξωμεν.
Τὴν τρίχα λέγει; ὦ, τὴν κόμην τὴν χρυσῇν
θὰ λάβῃ πᾶσαν, μετ' αὐτῆς τῆς κεφαλῆς.
Ὅτ' οἱ ἐχθροὶ νικῶσι κορυβαντιᾶς.
Εἶν' ἡ χαρά σου πρόωρος. Πρὶν φθάσωσι
μέχρι τοῦ θρόνου ὃν φρουρῶ, εἰς αἵματα
θενὰ σφαλῶσι, πτῶμα θὰ πατήσωσι,
τὸ σπαῖρον πτῶμα τῆς προδότου φίλης των.

Πρὶν διατάξω τὴν δικαίαν σου ποινὴν,
ὁμίλει εἴ τι ἔχεις ν' ἀπολογηθῆς.

ΜΑΡΙΑ

Ἀπολογοῦνται ἥττονες πρὸς μείζονας,
κ' εἰς ἀποστάτας ἐπιβάλλονται ποιναί.
Ἐγγίζ' ἡ ὥρα τῆς ποινῆς· κ' ἐμοῦ αὐτῆς
ἐγγίζουσ' οἱ σωτῆρες ἢ ἐκδικηταί.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅρια ἔχει κ' ἡ μακροθυμία μου.
Τὴν ἀλαζόνα, ἄρχοντες, ἡκούσατε.
Πᾶσά της λέξις ἀσεβείας ἐγκλημα.
Δεσμεύσατέ την· εἰς ἐξομολόγησιν
διὰ βασάνων λύσατε τὰ χεῖλη της,
καὶ τὴν ἀξίαν τιμωρίαν δότε τη. —
Τί σιωπῶντες ἵστασθε; Ὑπάγετε.

ΜΑΡΙΕ

Τοῦ Ἰσαὰκ Ἀγγέλου εἰμὶ σύζυγος,
χρηθεῖσα τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκράτειρα,
τῶν Οὐγγρων Βασιλέων κόρη. Ἀρχοντες,
ὅστις τολμᾷ, τεινάτω χεῖρα ἐπ' ἐμέ!
Τὴν κεφαλὴν μου δότω εἰς τὸν δῆμιον.
Εἰμὶ αἰχμάλωτός σας. Τί διστάζετε;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Νὰ λήξῃ πρέπει ἡ ἀναίσχυντος σκηνή.
Λάβε αὐτὴν δεσμίαν, Πριμικήριε.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Καιρὸς δὲν εἶναι οὗτος αὐστηρότητος,
ἀλλ' εἶν' ἐπιεικείας καὶ διαλλαγῆς.
Ἀφίωμεν ἀλλήλοις τὰ ὀφλήματα,
ἵν' ἀφεθῶσι καὶ ἡμῖν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὑποκριτά!

Τὴν προσταγὴν μας τέλεσον, Σπαθάριε. . . .

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Διάταξόν με εἰς τὰ στίφη τῶν ἐχθρῶν
νὰ ἐπιπέσω, νὰ ἐκπνεύσω πολεμῶν,
σοὶ ὑπακούω· εἶναι χρέος, κ' ἔργον μου.
Ἄλλὰ δημίου μὴ ζητῆς καθήκοντα
νὰ ἐξασκήσω. Εἴμ' ἀνεπιτήδειος.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅποῖος εἰς πολέμους, σὲ ἤξεύρομεν.
Σὺ, Ναύαρχε;

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἀρνεῖται ὁ Σπαθάριος,
εἰς ὃν ἀνήκει ἡ φροντίς τῶν κατὰ γῆν,
ἐγὼ τί ἐπειθεῖν;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ναί· συγχώρησον.

Θαλάσσιος πῶς εἶσαι ἥρως λησμονῶ.
Δειλοί! Σιγᾶτε, σπαίροντες ὡς τοὺς ἰχθῦς,
κ' ἐκόπη ὡς τὸ αἷμα καὶ ἡ πίστις σας
ἅμα τῶν ὅπλων σᾶς προσέβαλε κλαγγή.
Τὰς χαμερπεῖς σας ὑποκλίσεις στρέφετε
πρὸς ὃν φρονεῖτε ἥλιον ἀνίσχοντα.
Μὴ σπεύδετε. Εἰσέτι εἰς τὸ νεῦμά μου
αἱ κεφαλαί σας δύνανται νὰ πέσωσιν,
ὦ ἄρχοντές μου. Ταύτην ἀπαγάγετε·
δικάσατέ την, καὶ καταδικάσατε.
Τὸ διατάττω· καὶ οὐαὶ τῷ ἀπειθεῖ!
Ὁ Αὐτοκράτωρ διατάττει δι' ἐμοῦ.

ΔΟΥΚΑΣ (εισερχόμενος μετὰ σπουδῆς)

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ὦ Αὐγούστα...

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί λοιπόν;

ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ
σταθμίσας, μετὰ πλεῖστα ταλαντεύματα,
ἵνα τὸ σκῆπτρον μὴ εἰς χεῖράς του θραυσθῇ,
ἵν' ἀποτρέψῃ ἀφ' ἡμῶν τὸν κεραυνὸν
καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ του, ἀπεφάσισε...

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί; Λέγε.

ΔΟΥΚΑΣ

Ξένας ἀποκρούων συμβουλὰς,
ῥάσον καὶ σχῆμα ἐνεδύθη μοναχοῦ,
κ' ἐξῆλθε μόνος, καὶ λανθάνων, τῶν πυλῶν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ Αὐτοκράτωρ!

ΔΟΥΚΑΣ

Ἔφυγε.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Πῶς! Ἔφυγε!

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ἡ Παναγία σώσαι!

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Σῶσον, Κύριε!

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Ποῦ ἀντιλήπτωρ, βοηθὸς καὶ σκεπαστής;

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ποῖον συμβάν!

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

ὦ φρίκη!

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Τί γινόμεθα;

ΜΑΡΙΑ

Λοιπὸν, δὲν διατάττεις; Ἴδου ἄφωνοι
αὐτοὶ ἐμπρός σου. Στήλη ἔγινες ἄλός;
Ὁ κεραυνὸς ἐσβέσθη εἰς τὰ χεῖλη σου;
Ποῦ σου ἡ ὕβρις; ποῦ ὁ λόγος ὁ θρασύς;
Ὑπαγε, κλίνον μέχρι γῆς τὴν κεφαλὴν,
ἀφ' ἧς τὸ στέμμα ἔπεσε τὸ ἀρπαγὲν·
τὸ αἱματόχρουν ῥάκος ἀποδύθητι·
τέφραν καὶ σάκκον φέρε, καὶ γονυπετῆς
ἔλεος ζήτηῖ παρ' ἀνθρώπων καὶ Θεοῦ.
Ἴσως ψυχίον εὐστλαγχνίας σοὶ ῥιφθῇ.

Περίστειλον ἀκόμη, — μὴ βιάζεσαι —
τοῦ ἐωσφόρου τὴν ὑπερηφάνειαν.
Κενὸς νομίζεις πῶς ὁ θρόνος ἔμεινε,
κ' ἐπιπηδᾷς ἀμέσως; Μὴ βιάζεσαι.
Ἀκόμη ἔχω ἐπ' αὐτοῦ τὸν πόδα μου·
καὶ, κτῆμά μου τὸ σκῆπτρον, εἰς δὲν βούλομαι
θὰ παραδώσω, πρὶν μ' ἐκπέσῃ τῆς χειρός.
Ὁ Αὐτοκράτωρ πάρεστιν. — Ἀλέξιε
Δούκα, τὴν χεῖρα σοὶ τῆς Εὐδοκίας μου
προσφέρω, ἄρχον· καὶ τὸν θρόνον μετ' αὐτῆς.
Ἴδου ὁ Βασιλεύς σας. Γόνυ κλίνατε!

ΔΟΥΚΑΣ

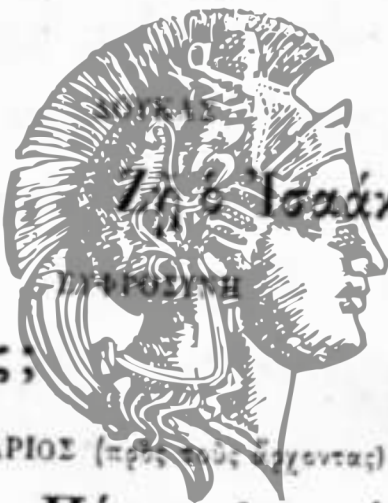
Τῶν ὑπερτίμων δώρων Αὐτοκράτειρα,
ἕκαστον μεῖζον τοῦ ἑτέρου θεωρῶ,

κ' εὐγνωμοσύνης εἰμὶ πλήρης δι' αὐτά.
 Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν πανδήμων συμφορῶν,
 τοῦ ὑμεναίου δαῖδας πῶς ν' ἀνάψωμεν
 εἰς τὰς λυσσώσας φλόγας τῆς πυρκαϊᾶς;
 Πάντων πασχόντων μόνος νὰ εὐδαιμονῶ
 οὐδ' εὐσεβὲς θὰ εἶναι οὐδὲ ὅσιον.
 Ὡς πρὸς τὸν θρόνον, ζῇ αὐτοῦ ὁ κύριος,
 ὁ οὐρανόθεν κεχρισμένος. Εἰς αὐτὸν
 ὀφείλω σέβας, πίστιν καὶ ὑποταγήν.
 Ἐν ὅσῳ πνέει, δὲν τολμῶ νὰ ἐπιβῶ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ δίσταζε. Ὁ θρόνος ἔμεινε κενὸς
 τοῦ Ἀλεξίου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Ζη εἰς Ἰσαάκιος.

ΑΘΗΝΩΝ

Σὺ τοῦτο λέγεις;

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (πρὸς αὐτὸν ἄρχοντα)

Πόση αὐταπάρνησις!

ΣΤΡΥΦΝΟΣ (πρὸς τὸν Σπαθάριον)

Τίς οἶδεν ὁ σκορπίος ποῦ ἐγκρύπτεται;

ΔΟΥΚΑΣ (τῇ Εὐφροσύνῃ)

Δεσπόζοντα τοῦ θρόνου τὸν Ἀλέξιον
 ἐν πίστει ὑπηρέτουν. Ἐγκαταλειφθεὶς
 ὁ θρόνος, κτῆμα τοῦ νομίμου ἄρχοντος
 ἐστὶν ἐκ νέου. Τούτῳ πίστιν χρεωστῶ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Εἰν' ἀπιστία, βέλτιστε, ἡ πίστις σου.
 Νόμιμος ἄρχων εἶναι ὁ Ἀλέξιος.

(Θόρυβος καὶ κραυγαὶ λαοῦ ἔξωθεν.)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐκεῖνοι οὕτω δὲν φρονοῦσιν. Ἄκουσον.

ΛΑΟΣ (ἔξωθεν)

Πολλὰ τὰ ἔτη. Εἰς πολλά, πολλά, πολλά!

ΛΑΛΟΙ

Ὁ Αὐτοκράτωρ πολλὰ ἔτη καὶ πολλά!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί δηλοῖ τοῦτο;

MARIA

Τίς ὁ εὐφημούμενος;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (προηγούμενος, πρὸς τὸν Δούκαν ἰδιαιτέρως)

Ἐξετελέσθη. Σοὶ τὸν φέρω.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐπρόφθασον
τὸν ἄλλον. Παῦσον τὰς ἐπείρους. Ἄνοιξον
τὰς πόλεις. Σπεῦσον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πάντα προητοίμασα.

(Ὁ λαὸς εἰσάγει τὸν **ΙΣΑΑΚ**. Ἡ Μαρία τρέχει πρὸς αὐτόν)

MARIA

Ὁ Αὐτοκράτωρ. Ὑψιστε! Εὐλογητὸν
τὸ ὄνομά σου.

ΙΣΑΑΚ

Ποῦ εἰμί; Ποῦ φέρομαι;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Εἰς τὰς Βλαχέρνας, παρὰ τὸ ἁγίασμα.

MARIA

Εἰς τὰς ἀγκάλας προσφιλοῦς συζύγου σου.

ΙΣΑΑΚ

ὦ γλυκυτάτης εἰς τὰ ὦτά μου φωνῆς!

ὦ ἱεροῦ ἐδάφους, ὃ ἀσπάζομαι!
 Ἐλθε, Μαρία, ἐπὶ τὴν καρδίαν μου·
 συζύγου δέξαι φίλημα — σχεδὸν πατρός.
 Τὴν εὐτυχίαν ταύτην, φεῦ! ἀπέμαθον.
 Μὲ θάλπ' ἡ θερμὴ τῆς γλυκείας σου χειρὸς,
 καὶ τοῦ ἡλίου ἡ ἀκτίς. Φῶς, εἶναι φῶς
 τὸ περικεχυμένον. Τὸ αἰσθάνομαι·
 χρυσοῦν προσψαύει τὰ σβεστά μου βλέφαρα.
 Ὡ δῶρον οὐρανόθεν προπεμπόμενον,
 γλυκὺ τοῦ πλάστου νεῦμα, χάρις τῆς ψυχῆς!
 τῇ διανσίομαι σὺ τὰς πύλας τὰς χρυσᾶς
 εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ πανήγυριν.
 Δὲν καταβαίνεις εἰς τὰ μαῦρα σπήλαια
 τῶν ἐσαεὶ κλεισθέντων τούτων ὀφθαλμῶν,
 ἀλλὰ, περίλαμπέ με, ἴδ' ἐντός μου νῦν
 ὑπάρχει, ἔστω κἀν ἡμέραι περίξ μου.
 Καὶ ὅταν θὰ ἐκπνεύσω, τάφον δότε μοι
 ὑπὸ φωτὸς ἀφθόνως ἀσπάζομενον.

ΛΛΟΣ

Πολλὰ τὰ ἔτη καὶ μακρὰ σου, Βασιλεῦ!
 πολλὰ σου, Αὐτοκράτορ Ἀγγελώνυμε!

ΙΣΑΑΚ

Αἱ εὐφημῖαι αὗται αἱ ξενήκουστοι
 τί θέλουσι; πρὸς τίνα ἀποτείνονται;
 Ἀλλαχοῦ, τέκνα, τὰς εὐχὰς σας φέρετε.
 Τὸ σκῆπτρον δότε εἰς ἀκμαίαν χεῖρα. Τί
 ἐπὶ τοῦ θρόνου θέλει πτῶμ' ἀόμματον;
 Εἰς δύο τάφων τὸ μεταίχμιον εἰμί.
 Ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐξῆλθον, καὶ πρὸς ἕτερον
 βαδίζω. Πρέπει ὁ ὀξυδερκέστερος

εἰς θυελλώδεις, ὥς οἱ σήμερον, καιροὺς
νὰ ἔχ' εἰς χεῖρας τὸ κοινὸν πηδάλιον.
Εἰς ἐμὲ δότε τόπον ἀναπαύσεως.

ΔΟΥΚΑΣ

Οἱ ἡγεμόνες ἄλλον ἀναπαύσεως
δὲν ἔχουν τόπον, πλὴν τοῦ τάφου, Βασιλεῦ.
Θυσία εἶναι καὶ ἄγων ὁ βίος των.
Τὸ ἐπιβεβλημένον μὴ ἀπόκρουε,
ἀλλὰ πειθάρχει τῷ Θεῷ. Φωνὴ λαοῦ
φωνὴ Κυρίου. Ἄν ἐσβέσθῃ σου τὸ φῶς,
ἐντός σου λάμπει παμφαῆς διάνοια,
ἥτις ἀκούει καὶ ὁρᾷ· καὶ ἄνωθεν
ὁ ζωοδότης φῶς σοι πέμπει χάριτος.
Πρὸς σε ὁ λαὸς κράζει. Σώσον τὸν λαόν.

ΙΣΑΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΥΦΡΑΣΙΝΗ

ὦ προδοσίας τέρας ἀποφώλιον!
τὸ δηλητήριόν σου σύζων ἐξεμεῖς,
δολερὲ ὄφι, εἰς τὸ αἷμά μου τραφεῖς.
Ἄρά, ὅποια ἐπὶ τὸν πωλήσαντα
ἀντ' ἀργυρίου φαύλου τὸν Θεάνθρωπον,
ἐπὶ τὴν ἄνομόν σου κεφαλὴν ἀρά!
Ἄρά κ' εἰς τοῦτο τὸ τυφλὸν γερόντιον!
Δὲν τῷ ἀρκεῖ ὁ τάφος, θρόνον ἀπαιτεῖ,
εἴν' ἀποθέσῃ τὸ σαπρὸν του σκέλεθρον.
Ἄρά καὶ εἰς τὸν ὄχλον τὸν θρασύδειλον,
τὸν τὸ συμφέρον ἔχοντ' ἀντὶ πίστεως,
τὸν ἐν βορβόρῳ ἔρποντα καὶ δάκνοντα!
Ἄρά μέχρις ἐσχάτης γενεᾶς, ἀρά!

ΙΣΑΑΚ

Ὅποια πλήττει τὸν ἀέρα φρίττοντα,
φρικώδης βλασφημία! Ἦτον γυναικὸς
φωνή! Κακοφωνία γνώριμος. Τίς ἦν;

ΜΑΡΙΑ

Δὲν εἶν' ἐκείνη, ἣτις τῆς βασάνου σου
προΐστατο, τὰς ὄψεις ὅταν σ' ἔσβεσαν;

ΙΣΑΑΚ

Ἦ Εὐφροσύνη! Φοβερά ἐνθύμησις!

ΔΟΥΚΑΣ

Ἦ Εὐφροσύνη, τὴν αὐθάδη γλῶσσάν της
ἀδυνατοῦσα νὰ κρατήσ' εἰς χαλινὸν,
καὶ ταύτην βεβηλοῦσα τὴν πανήγυριν.
Παραφροσύνη εἶναι ἡ θρασύτης της·
πλὴν κινδυνώδεις οἱ παράφρονες εἰσὶ!
Ἐπιτρέψον μοι, Βασιλεῦ, τὴν φρόνησιν
αὐτῆς, ἂν θέλῃς καὶ σπονδίσω.

ΙΣΑΑΚ

Λάβε την.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (τῷ Δούκα)

Εἶν' εὐκλεὲς τὸ ἔργον, καὶ σοῦ ἄξιον·
νῦν δεσμοφύλαξ, μετ' ὀλίγον δῆμιος.

ΔΟΥΚΑΣ (ἰδίως τῇ Εὐφροσύνῃ)

Σὲ σώζω, ἄφρον. Δὲν τὸ βλέπεις;

(πρὸς στρατιώτας)

Φύλακες,

χωρῆτε· φέρετέ την εἰς τὸν οἶκόν μου.
Ἐκεῖ ἄς μείνῃ καθειργμένη. Ἄπετε.

(Ἀπέρχονται στρατιῶται μετ' Εὐφροσύνης.)

ΙΣΑΑΚ

Τῶν βασιλέων ἡ ἀνάγκη στυγηρά!
Εἰς τὸν οὐδὸν τοῦ θρόνου δὲν ἐπάτησα,
καὶ τιμωρία εἶν' ἡ πρώτη πράξις μου.
ὦ! Ν' ἀποτρέψω τοῦτο τὸ ποτήριον
τῶν γηραιῶν χειλέων δὲν μοὶ δίδεται;
Τυφλὸς καὶ ὁδηγίας χρήζων, ὁδηγὸς
ἐγὼ τῶν ἄλλων ἔσομαι; καὶ ποῦ τὸ φῶς;
ποῦ τῶν βημάτων τῶν ὑποτρεμόντων μου
ἡ βακτηρία;

ΛΑΟΣ (ἔξωθεν)

Ζήτω ὁ Ἀλέξιος
εἰς πολλὰ ἔτη!

ΔΟΥΚΑΣ

Βασιλεῦ, ἴδου αὐτή!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

(Εἰσέρχεται πάλιν εἰσαγγὼν τὸν ΑΛΕΞΙΟΝ ὁ ἑταῖρος τοῦ ἑξομένου ὑπὸ ἱπποτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ. Μετὰ τὸν ἀφαιρούμενον καὶ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ,

ΔΟΥΚΑΣ (τῷ Κωνσταντίνῳ) (ἔξω)

Εὔγε, τὰ πάντα κατ' εὐχὴν ἐπίρανας.

ΑΛΕΞΙΟΣ (ῥιπτόμενος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς του)

ὦ πάτερ, πάτερ! Τριτευδαίμονος στιγμῆς!

ΙΣΑΑΚ

Ἀλέξιε, σὺ εἶσαι! Μοῦ εἰσήκουσε
τὰς διαπύρους προσευχὰς ὁ Κύριος!
Πρὶν ἀποθάνω, τοῦ φωτὸς ἀπέναντι,
ἐλεύθερος, σ' ἐγκλείω εἰς τὸ στήθος μου.
Αἰσθάνομαι τὸν βίον ἀναθάλλοντα·
νεάζον ῥέει τῆς καρδίας μου τὸ πῦρ.
Διὰ τῶν ὀφθαλμῶν σου βλέπω, ἐπὶ σοῦ
τὸ γῆράς μου ἐρείδων, κ' ἐπὶ τῆς πιστῆς

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

φιλτάτης ὁδηγοῦ μου, τῆς Μαρίας μου,
τῆς ἀνοδίας πάλιν θ' ἀποπειραθῶ,
εἰς ἣν καλοῦμαι ὑπὸ τοῦ καθήκοντος.

MARIA

Ἡ χεὶρ του καὶ ἡ χεὶρ μου θὰ σὲ φέρωσιν
εἰς τὰς τραχείας ἀνοδίας τῆς ζωῆς.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

ὦ Αὐτοκράτορ, οἱ ἱππῶται τοῦ Σταυροῦ
σὲ προσφωνοῦσι χαῖρε! Ἐνεδύθημεν
δικαιοσύνης ὅπλα, καὶ ὁ ἅγιος
πατὴρ ἐν Βατικάνῳ τὰ ἠϋλόγησεν,
εἰς τρόμον τῆς κακίας νὰ τὰ φέρωμεν,
καὶ εἰς ἀδικημάτων ἐπανόρθωσιν.

Ὁ νέος οὗτος βασιλεὺς, στηριχθεὶς
εἰς τὰς πιστὰς μας λόγχας, ἦλθε προκαλῶν
τοὺς παρὰ νόμους ἄρπαγας τοῦ θρόνου σου.

Τὰ τείχη ταῦτα ἦδ' ὑπὸ τὴν πίεσιν
τῶν σιδηρῶν μας θυρεῶν ἐνέδιδον,
κ' ἡ πόλις ἦτον εὐρὺ πέλαγος φλογῶν,
ὅτε κληθέντες φιλικῶς, μανθάνομεν
πῶς ρίψασπις ὁ ἄρπαξ ἐδραπέτευσεν.

Ἀνάβα εἰς τὸν θρόνον, ὃν σοὶ δίδουσι
τὸ θεῖον χρίσμα, ἡ βασιλική σου φρὴν,
καὶ ἡ ῥομφαία ἡ δικαιοδότις μας,
καὶ μὴ λησμόνει τί ὀφείλεις εἰς αὐτήν.

Ἐπὶ τὸν θρόνον παρὰ σοί, ἐκ δεξιῶν,
τὴν φίλην σύννευρόν σου ἀναβίβασον,
νὰ σοὶ κερδίῃ τὴν λατρείαν τῶν λαῶν·
κ' ἐξ εὐωνύμων τὸν υἱόν σου κάθισον,
νὰ σὲ στηρίξῃ διὰ τῆς ἀνδρίας του,

καὶ ὅπλων ἃ ὁ Πάππας καθηγίασε.
Τῆς μοναρχίας σὺ θὰ εἶσαι κεφαλὴ,
ἐκείνη, ἡ καρδιά, καὶ αὐτὸς ἡ χεὶρ.

ΙΣΑΑΚ

Γενναῖοι ἄνδρες, τοῦ δικαίου πρόμαχοι,
εἰς τὴν φωνὴν σας τὴν εἰλικρινῇ θαρρῶν,
κ' εἰς τὰς δύο φίλας βακτηρίας μου,
τὸν θρόνον ἀναβαίνω τρέμοντι ποδί.
Ἡ θεία χάρις ἔστω μοι εἰς φωτισμὸν,
κ' ἡ Θεοτόκος ἔστω ὁδηγήτρια.
Τῆς δ' ὑμετέρας μεγαθύμου ἀρωγῆς
οὐδέποτ' ἐπιλήσμων φωραθήσομαι.
Εὐγνωμοσύνη ἔσται πᾶς ὁ βίος μου,
ὕμῶν οἱ θησαυροὶ μου καὶ τὰ ὅπλα μου,
ὕμῶν οἱ στόλοι. Δι' αὐτῶν περῶνατε
τὸ θεῖον ἔργον, κ' αἱ εὐχαὶ μου μετ' ὑμῶν.

ΜΑΡΙΑ (τῇ Μοναρχίσσῃ)

Αὐξάν', ἱππότα, καὶ διπλασιάζεται
ἡ χάρις ὅταν χαριέντως γίνηται.
Τὸ στέμμα δ' ἡ χεὶρ σου διδ' ἡ εὐγενῆς
μᾶς εἶναι διὰ τοῦτο προσφιλέστερον.
Παρ' ἡμῶν δέξαι ἐνδεές ἀντίδωρον,
φιλίαν ὑπὸ χρόνου ἀναλλοίωτον.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Τιμαλφρεστέραν στέμματος καὶ θησαυρῶν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἀήττητοι ἱππόται, εἰς τὰς τάξεις σας
ἄσυλον εὖρον, κ' εἰς τοὺς νόμους σας τραφεῖς,
τιμῆς καὶ ὅπλων ἔλαβον διδάγματα.
Ὁ εἰς ἐκείνας ἀνδρωθεὶς βραχίων μου

ὕμῖν ἀνήκει. Ὑπὲρ σκῆπτρον μὲ τιμᾶ
τὸ ξίφος δ' ἐν μάχαις μοι ἐδώκατε.
Ὑπὲρ ὑμῶν τὸ σύρω, καὶ σεμνύνομαι
κ' ἐπὶ τοῦ θρόνου ὦν συστρατιώτης σας.
Ἐνταῦθ' ἂν μὲ δεσμεύῃ τὸ καθήκόν μου,
ὅταν εἰς χώρας θὰ νικᾶτε ἱεράς,
μετὰ τῶν σημαιῶν σας ἢ σημαία μου,
καὶ μεθ' ὑμῶν θὰ εἶναι ἡ καρδιά μου·
τῆς δὲ ἰσχύος ἦν μοι δαφιλεύετε,
ἢ πρώτη χρήσις, εἴ τι τοὺς λαοὺς ἡμῶν
διίστησι συμφέρον, εἴ τις πρόληψις,
νὰ παύσῃ φίλους ἀπὸ φίλων διαιροῦν,
νὰ πέσῃ μεταξὺ μας πᾶν προτείχισμα,
καὶ τοὺς λαοὺς εἰς μίαν πίστιν, κ' αἴσθημα
ἐν νὰ συνδέσῃ ἀδιέλκτος δεσμός.

Τὰς προσφοράς σας ἀσμένον δεχόμεθα.

Πολλὰ τὰ ἔτη, Αὐτοκράτορ Ἰσαάκ!
Πολλὰ τὰ ἔτη καὶ πολλὰ, Ἀλέξιε!

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὁ Κύριος τῶν θρόνων καὶ δυνάμεων,
ὁ διανοίγων τοῦ νοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς,
καταπεμφάτω τὸ οὐράνιον του φῶς
ἐπὶ τοὺς ποδηγέτας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ,
καὶ εὐλογήτω τὴν κληρονομίαν του
εἰς σωτηρίαν καὶ ἁγιασμόν!

ΛΑΟΣ

Ἀμήν!

ΙΣΑΑΚ

Ἔλθετε πάντες μετ' ἐμοῦ. Εἰς τὸν ναὸν
κλίναντες γόνυ, τὴν εὐχαριστήριον
δοξολογίαν ἄσωμεν· ἀντίληψιν
τοῦ φωτοδότου ἐπικαλεσώμεθα
ἐν μετανοίᾳ, κ' ἐν καρδίας συντριβῇ.

ΛΑΟΣ

Εἰς πολλὰ ἔτη, Αὐτοκράτορες, πολλά!

(Ἐξέρχεται ὁ Ἰσαάκ, στηριζόμενός ἐπὶ τῆς Μαρίας, καὶ παρακολουθεύμενος ὑπὸ πάντων.
Ὁ ΛΑΕΣΙΟΣ θίγει τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ΔΟΥΚΑ, ὅρτι ἐκχωρῶντος.)

ΛΑΕΣΙΟΣ

Μίαν στιγμὴν· ἡ πίστις ἡ κρυφία σου
ἢ ἐν σκοτίᾳ ἔργα πράξασα φῶτις,
τὸν ἀρπαγέντα θρόνον μὰς ἀπέσωκε.
Τὰ πέδιλα ἃ σέρεις τὰ βασιλῆα,
Βεστιάριου σύμβολα, σοὶ μένουσιν,
ἀλλ' εἰσὶ δεῖγμα εὐτελὲς τῆς χάριτος
ἧς παρ' ἡμῖν τυγχάνεις. Τοῦ πατρὸς κ' ἐμοῦ
σὺ ὁ πιστὸς καὶ μόνος ἔσῃ σύμβουλος,
σὺ τοῦ μονάρχου τοῦ τυφλοῦ ὁ ὀφθαλμὸς,
ὁ ποδηγέτης σὺ τῆς ἀπειρίας μου.
Ἄλλ' ἀφ' οὗ δόξαν μ' ἔδωσας καὶ δύναμιν,
τῶν δώρων ἔτι δὸς τὸ φθονητότερον,
τὴν εὐτυχίαν. Ποῖον φέρει ὄνομα
σὺ τὸ ἡξεύρεις.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸ εἰκάζω.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ν' ἀναβῇ
ἐπὶ τὸν θρόνον μετ' ἐμοῦ ἐνέργησον

ἡ Εὐδοκία. Τότε μόνον θέλγητρα
ζωῇ καὶ θρόνος δι' ἐμέ θά ἔχωσιν.

ΔΟΥΚΑΣ

Αἱ διατάξεις τῶν κανόνων αὐστηρῶς
κωλύουσι. . . .

ΑΛΕΞΙΟΣ

Κανόνας καὶ κωλύματα
μὴ λέγε. Ἀντιστάσεις δὲν ἀνέχομαι.
Μὴ λέγε.

ΔΟΥΚΑΣ

Αὐτοκράτορ!

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ταῦτον τὸν βαθμὸν
καὶ τὸν πομπῶδη τίτλον δὲν ἀνέλαβον,
εἰμὴ διότι ὁ βαθμὸς μὲ δικαιοῖ
να θέλω καὶ νὰ πράττω. Ἡπατήθησαν
οἱ ῥασοφόροι, ἂν φρονῶσι παίγνιον
καὶ σκύβαλόν τῶν ὅτι θενά μ' ἔχωσιν.
Εἰπέ τοις πῶς ἐτράφην εἰς στρατόπεδα·
ὄχι κανόνας, λόγχην πῶς χειρίζω· ναί,
καὶ ὡς ἡ λόγχη, θραύομαι, δὲν κάμπτομαι.
Ἐὰν μ' ἐπιπροσθῶσιν οἱ κανόνες τῶν,
εἰσὶν, εἰπέ τοις, ἄλλοι εὐκαμπτότεροι,
οὓς νὰ ἐκλέξω δύναμαι, ἂν βιασθῶ,
μικρὸν φροντίζων, ἂν ὁ τούτους ἐξηγῶν
φορῇ τιάραν, ἢ ἂν καμηλαύχιον.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἴδου, ὦ Αὐτοκράτορ, ὁ Ἡγούμενος.
Σίγα ἐμπρός του, καὶ τὸν βολιδοσκοπῶ.

(Εἰσέρχεται ὁ ΑΓΑΘΙΟΣ)

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ σᾶς προσμέν' εἰς τὸν ναόν.
Ὁ Πατριάρχης ἔφθασε, καὶ ἄρχεται
ἢ τῆς δοξολογίας τελετῇ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Εὐθύς.

(Πρὸς τὸν Δούκαν)

Μὲ συνοδεύεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἔπομαι. Ὑπάγετε. (Ἐξέρχεται ὁ Ἀλέξιος.)

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὅπισω μένεις, ἄρχον, σὺ ὁ πάντοτε
ἐν εὐλαβείᾳ εἰς τὰς θείας ἑορτὰς
καταλαμβάνων πρῶτος τὸ στασίδιον;
Σὺ πρὸς τὰ θεῖα ἀμελής!

ΔΟΥΚΑΣ

Ἠγούμενε,
ἡγούμενε, τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα
ὁμίχλη κρύπτει εἰς τοὺς ἀμβλυώττοντας
ἡμᾶς. Τίς οἶδεν ἂν πρὸς τὰ γενόμενα
θα ἐπινεύσῃ εὐλογῶν ὁ οὐρανός,
ἢ ἂν θα πέμψῃ τῆς ὀργῆς τοῦ ἁγγελοῦ
ἐν φλογερᾷ ῥομφαίᾳ;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Βεστιάριε,
σὺ ταῦτα λέγεις! Τοῦ λαοῦ τοὺς ἐκλεκτοὺς,
τοὺς κεχρισμένους ἀποκρούεις τοῦ Θεοῦ!
Κατὰ τῶν μόλις ἰδρυθέντων στρέφεται!

ΔΟΥΚΑΣ

Δίκαιον ἔχεις αὐστηρῶς ἐπιτιμῶν.

Τῆς συνειδήσεώς μου εἶσαι ὁδηγός.
 Δεχθῶμεν ὅ,τι ἐπικέκλωσται. Κενὰ
 μὴ σπεύδωμεν ζητοῦντες. Τὰ κενώτερα
 χειρότερα. Ὡς κεῖνται μάλλον κείσθωσαν·
 καὶ πειθαρχοῦντες, κλίνωμεν τὴν κεφαλὴν.
 Δίκαιον ἔχεις. Ἄκουσον, ἡγούμενε·
 Ὁ Αὐτοκράτωρ ὁ ἀρτίως ἐξελθὼν —
 ἀπόρρητον τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ μάθε το· —
 ἐρᾷ τῆς Εὐδοκίας Κομνηνῆς, αὐτὴν
 τοῦ θρόνου θέλων καὶ τῆς κοίτης μέτοχον.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τῆς Εὐδοκίας! Πλὴν δὲν εἶν' ἐξ ἀδελφῶν;

Βεβαίως εἶναι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Βεβαίως εἶναι.
 Τότε;
 Πῶς; Ἐκπλήττεσαι;
 ἡγούμενε, τὴν πεῖραν ἔχεις πολιάν.
 Πρὸ τῶν κανόνων κλίνει ὁ πολὺς λαός,
 πρὸ τῶν ἀρχόντων οἱ κανόνες κλίνουν.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Οἱ ἐν τῇ πολιτείᾳ ἴσως. Σύμφημι.
 Ἀλλὰ εἰσὶ καὶ ἄλλοι, ὑπεραίροντες
 καὶ τὰς ὑψίστας κεφαλὰς, ἀνένδοτοι,
 ὧν οὐδὲ πύλαι ἄδου κατισχύουσιν, —
 οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὡς ὑέλιννοι,
 θρόνοι καὶ σκῆπτρα κατ' αὐτῶν συντρίβονται.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλὰ τὸ εἶπας, πείσας με· ἀσύμφορον,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

κατὰ τοῦ θρόνου τοῦ νομίμου πράττοντες,
τοὺς μόλις ἰδρυθέντας νὰ κλονίσωμεν.
Παρὰ τῶν βασιλέων ἐπιείκειαν
ἐὰν ζητῶμεν, νὰ τοῖς τὴν ἀρνώμεθα
δίκαιον εἶναι; Σέβας δὲν ὀφείλομεν
καὶ εἰς τὰ σφάλματά των, ἀνθ' ὧν σώζουσι
διὰ τῶν ἀρετῶν των; Κρίσις αὐστηρά,
δὲν εἶναι αὐτὸ τοῦτο, ἐπανάστασις;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὡς ἡ ἐν τούτοις ἀνοχὴ, ἀσέβεια.
Ὑπὲρ τοὺς ἐπιγείους τούτους βασιλεῖς,
τὸν βασιλέα λάτρευε τῶν οὐρανῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐσεβῇ λέγεις· ἀλλ' αὐτῶν ἡ δύναμις.
Τὸ σκῆπτρον ἐπιβάλλει τὰς θελήσεις των·
καὶ ὁ μὴ κλέων συνετῶς τὴν κεφαλὴν,
τὴν διακινδυνεύει.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Μὲ πτοεῖ μικρὸν
τῶν βασιλέων δύναμις. Ὑπὲρ αὐτὴν
ὁ Κύριος ὑψοῦται τῶν δυνάμεων.
Ὡς ἄνθρωπος, τῶν πάντων εἰμὶ ἔσχατος·
ὡς ἱερεὺς, πρωτεύω τοῦ πρωτεύοντος.
Ἡ ἀσθενὴς μου αὕτη χεὶρ, ὡς ἀνοιγῇ,
κεραυνοὺς ρίπτει κορυφὰς συντρίβοντας.
Ἔχω τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡγούμενε,
τὸ δεσμεῖν ἔχεις, ἀλλ' εἰς τοὺς ὑπήκοντας
εἰς τὰ δεσμά σου. Τὴν ῥομφαίαν σου στομοῖ

τὸ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν σέβας τῶν πιστῶν.
Τὴν ἀκωκὴν τῆς ἀψηροῦς οἱ ὀπαδοὶ
ἐτέρας ἐκκλησίας.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὁ Ἀλέξιος. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Αἰ, σεβαστέ μοι ἄνερ, λέγων τύραννος
ὅτι ὁ ἔρως εἶναι, ὅτι ἄλλοιοῖ
καὶ φρένας καὶ καρδίαν, ἀκατάληπτον
ὁμιλῶ γλῶσσαν εἰς τὴν σὴν ἀγνότητα.
Ἄλλ' ὅτ' εἰς ξένα ἦθη ὁ Ἀλέξιος,
εἰς τὴν σκιὰν τοῦ Πάππα ὅτι ηὔξησεν,
ὅτι καὶ στέμμα τῷ θείλει καὶ ζωὴν,
γνωστόν σοι εἶναι, καὶ ἐννοεῖς πῶς ἀζητεῖ,
ἂν οἱ κανόνες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μας
ἀκάμπτως τῷ ἀρνῶνται, ἄλλους δυναταὶ
εὐκαμπτοτέρους νὰ ἐκλέξη.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἀπειλεῖς

λέγων αὐτά ;

ΔΟΥΚΑΣ

Φοβοῦμαι καὶ ἀπεύχομαι.
ὦ! Πίστευσόν μοι· τὰς ἡνίας χάλασον,
μὴ συντριβοῦν ταθεῖσαι, ἢ ἀφηνιῶν
ὁ ἵππος, ἀποτρέξῃ. Ὑποχώρησον.
Παρασκευάζει ἡτταν ἢ ἀντίστασις.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία οὔποτε ὑποχωρεῖ.
Νικᾷ καὶ ἡττωμένη.

ΔΟΥΚΑΣ

Τοῦτο ἀπαντᾷς;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Λοιπὸν μᾶς φέρει πρότασιν, καὶ ἀπαιτεῖ
ἀπάντησιν;

ΔΟΥΚΑΣ

Ναὶ, πάτερ.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἡ ἀπάντησις,
ἰδοὺ αὐτή. Ἀνοίγει τὰς ἀγκάλας της
ἡ Ἐκκλησία τῷ μετανοήσαντι·
φωτίζει καὶ στηρίζει τὸν διστάζοντα·
τὸν δ' ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ τραγυνόμενον
ὡς ψωραλέον ἀποκλείει πρὸς αὐτόν.

Ἄν δέ τις ἀποστάτην αἰρῇ κεφαλὴν,
τὴν καταθάλλει, εἰ καὶ στέμμα φέρουσαν,
ἢ φλογερὰ ῥομφαία, ἢ ἐξ οὐρανοῦ
τὸν μέγαν ἀποστάτην καταρρίψασα.

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐφρῆμαι πάτερ! Ὑπαγε ὀπίσω μου!

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Κατοικία τοῦ Δούκα Μουρζούφλου.)

ΔΟΥΚΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

ΔΟΥΚΑΣ

Λοιπὸν, ὡς λέγεις, ὁ λαὸς ἐνθουσιᾷ
διὰ τοὺς βασιλεῖς του;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τὸ ἠθέλησας.

Παρασκευάσας μετ' ἀγίων τὸν ἀγρὸν,
τὴν νέαν βασιλείαν ἐνέπτευσας.

Καλλιανθὴς προκύπτει. Τέ παράδοξον;

Μεμφιμοιρεῖς. Καὶ ποῖαν νὰ φυτεύσωμεν
ἀντ' αὐτῆς ἄλλην εἶχες ὄρεξιν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τὴν σὴν.

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐχαριστῶ. Ὁ τράγος εἰς τοῦ φρέατος
ἴσως ἀκόμη τὸν πυθμένα κάθηται,
ἀφ' οὗ τὰ κέρατά του εἰς τὴν πονηρὰν
συνοδοιπόρον ἔθηκεν εἰς κλίμακα.

Τὴν φρόνησίν του ἀπαιτεῖς νὰ μιμηθῶ;

Ἡ φραγκικὴ ἀκόμη καταιγὶς πεινᾷ,
καὶ θέλει θρόνου τρίμματα νὰ κορεσθῇ.

Ἀφ' οὗ παρέλθη θραύσασα τὰ φρύγανα,
τὴν δρῦν καλλιεργοῦμεν τὴν βασιλικήν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Νομίζω παίζεις παρατόλμως. Ἔδωκας
εἰς τοὺς Ἀγγέλους τοῦ λαοῦ τὴν εὐνοίαν,
τὰ δίκαιά των ἀνεκήρυξας λαμπρῶς,
κ' ἐλπίζεις νὰ τοὺς ῥίψῃς ἐνισχύσας τους;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐλπίζω, φίλτατέ μοι. Τοῖς ἐξύφανα
ἱστὸν ἀράχνης, τοῦ λαοῦ τὴν εὐνοίαν.
Καθὼς ὑφάνθη, οὕτω θὰ παραλυθῇ.
Χεὶρ θὰ τὴν σχίσῃ γυναικεία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ποία χεὶρ;

ΔΟΥΚΑΣ

Τῆς Εὐδοκίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τὴν ἐμέρσας λαπὼν;

ΔΟΥΚΑΣ

Αἰχμάλωτον τὴν ἔχω, καὶ ἡ ἄλυσιν
ἢ θρόνον τῇ προσφέρω. Τί ἐστὶ γυνή
ἐὰν γνωρίζῃς, δὲν διστάζεις. Ἀλλ' ἰδοὺ
ἡ Εὐφροσύνη. Πνέει μένεα. Σὺ δὲ
εἰς τὰ Πατριαρχεῖα — καὶ τὴν ἄδειαν
ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξίου, ὅπως νομρευθῇ
τὴν συγγενῇ του Εὐδοκίαν ζήτησον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πῶς θὰ δοθῇ πιστεύεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Ζήτησον αὐτὴν,
καὶ μὴ ἐρεῦνα.

(Ἐξέρχεται ὁ Κωνσταντῖος.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, ΔΟΥΚΑΣ

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἡ αἰγμάλωτος τολμᾷ
πρὸ τοῦ κυρίου, ἢ τοῦ δεσμοφύλακος,
— ὅστις ἂν σ' εἶναι τίτλος προσφιλέστερος, —
νὰ παραστῇ;

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐφρήμει, αὐτοκράτειρα.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄ! Ἐνθυμεῖσαι τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν
τὴν ἱστορίαν! Θαυμαστὴ ἡ μνήμη σου!
Ἄλλ' οἱ συνήθεις τῶν ἀνθρώπων, καθὼς σὺ,
καὶ οἱ κοινοὶ κακοῦργοι, — ἐξαιρέσεως
ἀξίωσιν δὲν ἔχεις — πλὴν τῶν πρὸ ποδῶν
ἐλπίνα ἐλυμοῦνται ἢ φροντίζουσιν.
ὦ! ἴσως τότε, τὰ ἀρχαῖα ἀναδιφῶν,
ἀναπολήσης ὅτι ἐκ τοῦ μηδενὸς,
ἐκ τοῦ βορβόρου ὅτι σὲ ἀνήγειρα,
ὅταν ἐφίλεις τῶν ποδῶν μου τὴν σποδόν·
ὅτι τὴν χεῖρα ἐπαιτῶν τῆς κόρης μου,
φιλίαν κατεψεύδου προσποιούμενος.
Τίς τῆς τιμῆς σου ἢ τιμὴ; Τριάκοντα
ἢ προδοσία σ' ἔφερεν ἀργύρια;

ΔΟΥΚΑΣ

Πικρὸν τὸν χόλον ἔχεις, καὶ εἰς ἄδικον
σὲ παραφέρει γλῶσσαν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Γλῶσσαν ἄδικον;
ὦ! Τί δὲν εἶναι φλογὸς γλῶσσα! Κοπτερά

ὥς ἡ ῥομφαία τί δὲν εἶναι! Ὅφρων
 χιλίων τί δὲν ἔχει δηλητήριο,
 νὰ τὸ ἐκχύσῃ ὅλον εἰς τὴν ἄνομον
 καρδίαν σου, τοῦ δόλου φαύλην φωλεάν;
 Ἄλλ' ἂν νομίζῃς ἐν θριάμβῳ κακουργῶν,
 τῆς προδοσίας νὰ χαρῆς τὰ λάφυρα,
 μὴ μένε εἰς ἀπάτην. Τόσον ἐγκλειστος
 δὲν εἶμαι, ὥστε ἡ ἐλέγχουσα φωνὴ
 μέχρι τῶν ὠτων νὰ μὴ φθάσῃ τῶν κωφῶν
 τοῦ αὐτοκράτορός σας. Ὅσω δὲ τυφλὸς
 αὐτὸς ἂν εἶναι, δύναμαι τοὺς ὀφθαλμοὺς
 νὰ τῷ ἀνοίξω εἰς τὰς κακουργίας σου.
 Τὴν προδοθεῖσαν δὲν θὰ κλίνω κεφαλὴν
 οὐδ' εἰς αὐτοῦ τοῦ τάρους τὴν ἀναπαυσιν,
 πρὶν τῷ διδάξω ποία εἶσαι ἐχθρὸς,
 πρὶν αἱ χρυπταὶ σου σκευαὶ εἰς τὸ φῶς
 ἐκδηλωθῶσι τοῦ ἡλίου φαίτωντες,
 καὶ πρὶν μαθῶν σε ὁ κακὸς προστατῆς σου,
 ὥς ἰοδόλον σὲ συντρίψῃ ἔντομον.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν διευθύνῃ ὁ θυμὸς τὴν γλῶσσάν σου,
 μὴ καὶ τὴν κρίσιν παραδίδῃς εἰς αὐτόν.
 Δόλιος εἶναι καὶ κακὸς ἡνίοχος.
 Ἐμοῦ μὴ φείδου, ἀλλὰ φείδου σοῦ αὐτῆς.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τολμᾶς νὰ λέγῃς. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Τὰ εἰς σὲ συμφέροντα.
 Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔφυγε. Τὸν ὤθησα
 ἐγὼ νὰ φύγῃ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄναιδῶς τ' ὁμολογεῖς!

ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ τούτου πλέον. Ἔφερα τὸν Ἰσαὰκ
ἐγὼ ἐπὶ τὸν θρόνον· καὶ ἀπέκρουσα
ὥς καὶ τὴν χεῖρα τῆς καλῆς σου θυγατρὸς
ἣν ἐπεζήτουν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄν τὰ λέγῃς προκαλῶν
ἂν ἐξυβρίζων ἀσθενεῖς, αἰσχύνῃ σοι!

ΔΟΥΚΑΣ

Οὐχί. Τὰ λέγω ἐκκαλῶν ἐκ τῆς ὀργῆς
ἐπὶ τὴν φρόνησίν σου, αὐτοκράτειρα.
Ὅταν τῆς ἄρχου χαλκιδάνης χεῖμαρρος
ἐπῆλθε λαῦρες, καταστρέφων, ἐκρίζων,
εἰς τὴν γῆν στείρων πτόματα καὶ ἐρημώσιν,
θεάτρου ἥρως, μόνος ἤθελες ἐγὼ
τὸ στήθος ν' ἀντιτάξω, τὰ τῶν ἵπποτῶν
ν' ἀποσοθήσω στίφη, καταρρέοντα
τὸν θρόνον νὰ στηρίξω εἰς τοὺς ὤμους μου;
Σαμψὼν δὲν εἶμαι. Ἢ, νὰ δέσω ἤθελες
εἰς τοῦ ἀγρίου ἄρματός των τὸν τροχὸν
τὴν τύχην, τὰς ἐλπίδας καὶ τὴν ὑπαρξιν
τοῦ Βασιλέως, σοῦ, ὦ Δέσποινα, καὶ ἐμοῦ;
Θαλασσοπόρος, τέχνη ναυτιλλόμενος,
ὅταν ὀρθὸν τὸ πνεῦμα ἐπιφέρηται,
ἐμπείρως στρέφει πρὸς αὐτὸ τοὺς οἶακας,
καὶ ἐνδίδων τὸ λαμβάνει ὑπερδέξιον.
Τὸ μέλλον σώζων, τὸ παρὸν παρήτησα.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Κ' ἴσως ἐνταῦθα μὲ κρατεῖς αἰχμάλωτον
ἵνα μὲ σώσης.

ΔΟΥΚΑΣ

Σὺ τὸ εἶπας. Ἀπὸ σοῦ.

Θέλει, ἐλπίζω, μέχρι τέλους σοὶ φανῇ
προκριτωτέρα ἢ φιλοξενία μου,
παρ' εἰς τὸν πύργον νὰ οἰκῇς τοῦ Ἀνεμᾶ,
ὃν ἡ φλογώδης γλῶσσά σου σ' ἠτοίμαζεν.
Εἴρκτῃ σ' ἠπεῖλει· σοὶ ἀνοίγω ἄστυλον,
εἰς ὃ ἀφόβως, καὶ ἀκατασκόπευτοι
δυνάμεθα τὸ μέλλον νὰ ὑφαίνωμεν.
Ὅποτεν θρόνον φέρ' ἡ συμμοχλὰ σου,
τὰ πέδιλα πιστεύεις τὰ βαρύνοντα
ὅτι μ' ἐλκύουν, κ' αἱ ἀλύσεις αἱ χρυσαῖ;
Ἦσυχος μένε· δὲν μετέβαλα σκοπὸν.
Ὅν εἶχον ἔχω, πλὴν μετὰ φρονήσεως.
Ἐγγύησίς σοι ἔσται τὸ συμφέρον μου.
Διστάζεις ἔτι;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅχι. Τὸν πανίσχυρον
Θεὸν ἐπεκαλέσθης τῆς λατρείας σου.—
Καὶ ἡ ἐλπίς μας ποῦ λοιπὸν στηρίζεται;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐπέτυχον οἱ Φράγκοι· ἐνεθρόνισαν
τὸν ἐκλεκτόν των· οὐδ' ἀντέστημεν ἡμεῖς.
Ἐὰν ἐκ τούτου πρὸς αὐτὸν ἐρίσωσιν,
ἢ ἂν τοῦ ὄχλου ἡ παλίμβουλος φορὰ
τὸ ἄγαλμα συντρίψῃ ὃ ἀνήγειρεν,
ἔσται ἡμῶν τὸ πταῖσμα; Εὐθυνόμεθα;

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

Καὶ ἔταν θὰ κοπάσῃ ὁ κατακλυσμὸς,
καὶ νέα θὰ προκύψῃ τάξις, διατί
εἰς τὸν τῷ θρόνῳ ἔγγιστα ἰστάμενον,
ἂν ὡς ἀντίφρων δέν ὑπολαμβάνηται,
δέν θὰ δοθῇ τὸ στέμμα; εἰς τὸν ἔχοντα
τὸ στέμμα τῆς νομίμου βασιλόπαιδος,
ἔστις, ἐγὼ ἂν εἶμαι, εἰς τοὺς πόδας σου
θὰ σπεύσω νὰ τὸ θέσω; ἂν δὲ προτιμᾷς
ἄλλον, θὰ μ' ἔχῃ πρόθυμον ἐπίκουρον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Θὰ σ' ἔχῃ πρῶτον καὶ ἀμείλικτον ἐχθρόν.
Τί σκέπτεσαι ἡξεύρω. Γνωρίζομεθα.
Τὸ σὸν συμφέρον ῥυμυλκεῖ τὴν τύχην μου.
Ἴδου ἡ χεὶρ μου. Δέξαι τὴν εἰλικρινῶς
ὡς σοὶ τὴν δίδω. Τὸν δεσμὸν ἀνανεῶ
ὕπ' αἰωνοὺς ἀκλειοῦς.

Τὸν ἐπικυροῖ
κ' ἡ Εὐδοκία;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Εἶναι σκληροτράχηλος,
ἀλλὰ κ' ἐγὼ τὴν χεῖρα ἔχω σιδηρᾶν.
Δυσοίωνος τῇ ἦτον ὁ ὑμέναιος
ἐν πρώτῃ ἀποπείρα, καὶ εἰς δεύτερον
δεσμὸν δέν στέργει. Ἀλλὰ πρέπει. Θέλουσα
μὴ θέλουσα, θὰ στέρξῃ. Εἰς τὰς χεῖράς μου
ὄργανον εἶναι· ἡ δὲ χεὶρ μου ὄργανον
εὐχρηστον θέλει· θραύει δὲ τὰ δύσχρηστα.
Ἴδου ἐκείνη. Εἶσαι δεσμοφύλαξ τῆς
καὶ κύριός τῆς. Σὲ ἀφίνω μετ' αὐτῆς.

Ἄν δὲν τὴν πείσης, τρόποι δὲν ἐλλείπουσιν,
ὅτε τοὺς τρόπους ἀγιάζῃ ὁ σκοπός. (Ἐξέρχεται.)

ΔΟΥΚΑΣ, ΕΥΔΟΚΙΑ

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὅταν ζητοῦσα τὴν μητέρα ἔρχωμαι,
ν' ἀναχωρῇ τὴν βλέπω.

ΔΟΥΚΑΣ

Σὲ δυσαρεστεῖ
ὅτι εὐρίσκεις ὄν ὡς δεσμοφύλακα
ὑπολαμβάνεις ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τῆς ἐλευθερίας μου
μικρὰν ποιῶμαι χρῆσιν. Εἰς τὴν φυλακὴν
ἢ τὸν γυναικωνίτην, ἢ διαφορά
μικρά. Ἡ τύχη ὅ,τι πέμπει δέχομαι.

ΔΟΥΚΑΣ

Μὴ ταῦτα, βασιλόπαι. Τὴν οἰκίαν μου
μὴ ἐκλαμβάνῃς φυλακὴν, ἀλλ' ἄσυλον.
Ἐνταῦθα δίδεις, δὲν λαμβάνεις προσταγάς.
Ἡ θέσις σου δὲν εἶναι ὑπὸ μόδιον,
ἀλλ' ἐπὶ θρόνου, ἵνα λάμπῃς, καλλονῆς
ἀκτινοβόλου, καὶ χαρίτων ἥλιος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸν θρόνον ἄλλως, ἴσως δικαιότερον,
διέθεσε τῶν θρόνων ὁ διανομεύς.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν θρόνον τοῦ πατρός σου ἂν ἀνέτρεψαν
ὀργὴ τῆς τύχης καὶ φορὰ δυστυχιῶν,
νὰ τὸν ἐγείρῃς, ἔργον σόν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Δυνάμεως

στεροῦμ' ἐπίσης καὶ θελήσεως. Μικρὰ
ἢ δόξα ἔχει δι' ἐμέ τὰ θέλγητρα.
Ἄρκεϊ γωνία ἐν τῷ βίῳ ἡρεμος,
καὶ παρ' ἐκείνην τάφος ἄγνωστος ἄρκεϊ,
ἵνα κορέσῃ τὴν φιλοδοξίαν μου.
Δὲν εἶναι ὑψιπέτις. Περιέκοψεν
ἡ δυστυχία τὰ καέντα τῆς πτερᾶ.

ΔΟΥΚΑΣ

Μὴ σου τὴν φρένα ταπεινῆς. Ἀνάβλεψον.
Ἴδὲ τοῦ Κωνσταντίνου ἐνδοξον ὥς πρὶν
τὸν μέγαν θρόνον ἀναικτοδομούμενον,
καὶ σὲ τὸ στέμμα φέρουσαν, γονυπετεῖς
να προσκυνῶσι μυριάδες τρέμονται,
κ' εἰς τὴν ἐμφάνισίν σου πᾶς αἱ κεφαλαὶ
αἱ στεφηφόροι, μέχρι γῆς να κύπτωσι.
Μὴ ἐκλαμβάνῃς ταῦτα φροῦδον ὄνειρον.
Τὰ ὕψη ταῦτα, ὅπου σκοτοδινιᾶ
ὁ ὄχλος ἀναβλέπων, εἶναι διὰ σέ!
Ἀνάβα θαρράλέως· ἀλλὰ δέχθητι
τὴν χεῖρα ταύτην τὴν πιστὴν ὡς ὁδηγόν.
Ἐν τρικυμίαῃς εὖρωστος, εἰς τῶν παθῶν
τὴν πάλιν ἡσκημένη, σοὶ προσφέρεται.
Εἶν' ἐλευθέρα. Διὰ σὲ ἠθέλησα
να διαρρήξω τοὺς ἀρχαίους τῆς δεσμούς.
Ἐπεικῶς εἶπέ μοι πῶς τὴν δέχεσαι.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὴν ἀποκρούω μετὰ φρίκης. Ἄπειρος,

τὴν χεῖρά ποτ' ἐδέχθην ἣν μοὶ ἔτεινε
ψυχρὸν συμφέρον, κ' ἕως σήμερον θρηνῶ.

ΔΟΥΚΑΣ

"Ἄν τὸ συμφέρον μόνον ἐλατήριον
ὑπολαμβάνης, ἀγνοεῖς τὴν δύναμιν
—τὴν ἀγνοεῖς σὺ μόνη— τῶν θελγήτρων σου.
"ὦ! πίστευσόν μοι· εἰς αὐτὴν τὴν πρότασιν
πῶς ἡ καρδία εἰσηγεῖται, κ' ἔπεται
ὁ νοῦς, τὸ θέσπισμά της συνεπικυρῶν.
Πλὴν τοῦ φωτὸς τῆς δόξης, τοῦ θαμβοῦντός με,
προσέτι μὲ θερμαίνει, — τοῦτο πίστευσον,
ναὶ, πίστευσόν το, — καὶ ἡ φλόξ τοῦ ἔρωτος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

"Ἐρωτα λέγεις; Δὲν ἀρνοῦμαι ἐπαγωγὸν
πῶς λέγεις λέξιν. Κραυγαὶ πάλκουσαν χορδὴν.
Ἔς διὰ δρόσον διψοῦν τ' ἀνέτη τὴν αὐγὴν,
ὁμοίως αἱ καρδίαι εἰς τὸ ἔσθ' τῶν
διὰ τὴν δρόσον ταύτην τὴν οὐράνιον.
Ἀληθὲς εἶναι· ἴσως δὲ καὶ δι' ἐμέ.
Ἀλλ' ὅσω μᾶλλον εὐφημῶ τὸν ἔρωτα,
τοσούτω ἔχω ἥττονα διάθεσιν
τοῦ ἔρωτος νὰ λάβω τ' ἀποφόρια.

ΔΟΥΚΑΣ

Τί λέγεις;

ΕΥΔΟΚΙΑ

"Ὅτι ὅταν τὰ πρωτόλεια
τοῦ ἔρωτός σου ἦδ' εἰς ἄλλην ἔδωκας,
καὶ λίαν ἐπαξίως, τὸ ὑπόλοιπον,
τὴν ὑποστάθμην ἣν μοὶ δίδεις, ὄρεξιν
πολλὴν δὲν ἔχω νὰ δεχθῶ. Τὸν ἔρωτα.

ὅς θὰ μ' ἐλκύσῃ ἀπαιτῶ ἀρτιθαλλῇ,
καθὼς τὸ πρῶτον ῥόδον τῆς ἀνοίξεως,
βαθὺν ὡς εἶναι ἀχανῆς ὁ Εὐξεινος,
ἀπέραντον ὡς εἶναι τὸ στερέωμα.

ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ τίς σοὶ λέγει πῶς δὲν εἶναι ὁ ἐμὸς
τοιοῦτος; Ἄν εἰς ἄλλην ἢ καρδία μου
τὸ κατ' ἀρχὰς ἐδόθη, ἦτο πλάνη της,
ἦν ἀποπτύει, καὶ δι' ἦν ἐρυθριᾷ.
Σὺ μόνη ἄρχεις ἐπ' αὐτῆς· κ' αἰσθήματα
τρέφει ὁποίων ἀπαιτεῖς θερμότερα.
Εἰπέ μοι ὅτι εὐμενῶς τὴν δέχεσαι.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Διόλου. Ἀποκρούω δῶρον ἄδωρον,
καρδίαν κυματοῦσαν καὶ παλίμβουλον,
ἧς ἡ ἀπάτη τὴν ἀπάτην διορθοῖ,
καὶ ἥτις τὰς εἰχόνας τὰς σημερινὰς
ἐρυθριῶσα τὴν ἐπαύριον συνθλᾷ.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ! μὴ νομίσης. . . .

ΕΥΔΟΚΙΑ

Πλὴν δὲ τούτου προσφοράν
ποτὲ δὲν θέλω ἔρωτος παραδεχθῇ,
ἐκτὸς ὁπόταν ν' ἀποδώσω δυνηθῶ
κ' ἐγὼ τὰ ἴσα, ἔρωτα πυριφλεγῇ,
ἄνευ ὀρίων, ἄνευ χαλινοῦ. Αὐτὸν —
λυποῦμαι, πλὴν δὲν πταίω· — ἡ καρδία μου
δὲν σοὶ τὸν δίδει, οὔτε δέχεται τὸν σόν.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸ βλέπω, παίζεις, Εὐδοκία. Πρόσεξον·

ἀτόπως παίζεις, ἴσως καὶ κινδυνωδῶς.
 Νὰ μὲ χλευάζης ἂν σοὶ ἐπιτρέπεται,
 ἐμὲ, ὅστις εἰς χλεύην δὲν συνήθισα,
 στάθμισ' ἐπίσης ἔάν σ' εἶναι θεμιτὸν
 νὰ ματαιώσης, πλὴν τῆς τύχης τῆς ἐμῆς,
 τῆς πατρικῆς σου τύχης τὴν ἀνάστασιν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὅταν ὁ εἴρων λόγος σὲ δυσάρεστῃ,
 λοιπὸν σπουδαῖον ἄκουσον. Ὁ σύζυγος
 πολυχάρितου κ' ἐναρέτου γυναικὸς
 εἰς ἄλλους ν' ἀποβλέπη γάμους κ' ἔρωτας
 εἴτε συμφέρον, εἴτε πάθος τὸν κινεῖ,
 εἶν' αἰσχιστον, καὶ φρίκην ὅπως μ' ἐμποιεῖ.
 Τῆς τύχης δὲ τοῦ θρόνου, ἢ τῆς τύχης σου
 κακῶς ἐσκέφθης νὰ μὲ λάλῃς ὄργανον.
 Ἐάν ἐλπίζης αἰ' ἐμοῦ πῶς ἴ' ἀναδύης,
 τ' ἀνέφικτα ἐλπίζεις. Τοῦτο γέγραφε.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ Εὐδοκία, ἄφρων σου ἡ πρόκλησις,
 ἀλλὰ βεβαίως καὶ οὐχὶ ἀναίτιος.
 Ὅταν γυναῖκα βλέπω λίθον ἔχουσιν
 ἀντὶ καρδίας, τὸν σκορπίον ὑπ' αὐτὸν
 προσμένω.

(Βλέπων τὸν **ΛΑΕΣΙΟΝ** "Ἀγγέλον εἰσπράχμενον")

Ἴδού, ἴσως οὗτος ἔρχεται.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Εἰς ζήτησίν σου ἦλθα, Βεστιάριε,
 καὶ δὲν ἄρνοῦμαι πῶς συγχρόνως ἤλπιζον
 νὰ εὕρω ὅ,τι εὕρον, τὴν φαιδρύνουσαν
 τὴν φυλακὴν τῆς ταύτης εἰς ἀνάκτορον.

Οἱ Σταυροφόροι τὸ γενναῖον ἔργον των
εἰς πέρας ἀγαγόντες, πάλιν τρέπονται
τὴν εὐσεβῆ ἑδὸν των, ἧς ὑπὲρ ἡμῶν
ἐκβάντες ἦλθον. Ὅπως τοὺς προπέμψωμεν
σὲ θέλω παραστάτην. Ἀσφαλέστερον
αἰσθάνομαι τὸν θρόνον, ὅταν παρ' αὐτὸν
ἐγρηγορῶσιν ἡ πιστὴ καρδία σου
κ' ἡ ἔμπειρός σου φρήν.

ΔΟΥΚΑΣ

Λοιπὸν ἀπέρχονται;

ΛΑΕΞΙΟΣ

Ὁ τελευταῖος ὅμως κύβος πρὶν ῥιφθῇ,
ὦ Εὐδοκία, ἐπεθύμουν παρὰ σοῦ
μίαν ν' ἀκούσω λέξιν σωπάροχον.
Ὁ θρόνος ὃν κατέχει εἶναι θρόνος σου,
καὶ δίκαιόν σου ἐπ' αὐτοῦ νὰ κάθῃται.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τοὺς θρόνους διαθέτει κατ' ἀρέσκειαν
τῶν βασιλέων ὁ μονάρχης. Δὲν φθονῶ.

ΛΑΕΞΙΟΣ

Σὺ νὰ φθονῇς; Γνωρίζω τὴν καρδίαν σου.
Αὐτὴν φθονοῦσιν ἄγγελοι. Σ' ἀπήντησα
παρὰ τὴν κλίνην τοῦ δεσμίου μου πατρός,
τὰ ἔρημά του δάκρυ' ἀπομάττουσαν.
Ἔσο καὶ πρὸς με ὅ,τι ἦσο πρὸς αὐτόν·
ἐπὶ τὸν θρόνον μετ' ἐμοῦ ἀνάβηθι,
κ' ἔσομαι μόνος ὁ εὐεργετούμενος.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ Αὐτοκράτορ, μάτην τὴν φιλόδοξον
χορδὴν ἐγγίζεις. Πρὸ μικροῦ τῇ ἔτεινα

παγίδα, ἵνα μάθω ἂν εὐάλωτος
εἰς δόξης εἶναι θέλγητρα. Ἀπέτυχον.
Τὴν δοκιμὴν ὑπέστη, μείνας' ἀπαθής.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὴν δοκιμὴν! Τοιοῦτο δίδεις πρόσχημα
εἰς τὰς προτάσεις τὰς ἀποτροπαίους σου!
Ἐξαγοράζει δόλος τὸ ἀνόμημα.
Δὲν ἐξετάζω τί τὸ ἀγενέστερον.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Οὐχί! Ὁ θρόνος εἰς ὃν, φίλη, σὲ καλῶ
δὲν ἔχει δόξαν νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν σήν.
Σὺ θέλεις τὸν κοσμήσει. Σὺ τὰς χάριτας
κ' εὐεργεσίας θὰ σκεδάζῃς ἀπ' αὐτοῦ,
κ' εἰς πᾶν σου νεῦμα καὶ εἰς πᾶν μεϊδιάμα
θὰ συγκομίζῃς τὴν ἀγάπην τῶν λαῶν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Μοὶ ἀποδίδεις ἣν δὲν ἔχω δύναμιν.
Τῶν Βασιλέων μ' εἰσὶ ξέν' αἱ ἀρεταί.
Τὴν πεῖραν ἔχω τῆς ζωῆς ὀδυνηράν,
ὥστε νὰ θέλω πρωτοκαθεδρίας της.
Ἀνήσυχον μὴ ἔχε τὴν συνείδησιν.
Τῆς βασιλείας ἄκουσαν δὲν μὲ στερεῖς.
Ἐμὸν δὲν ἦτο κτῆμα ἢ χλαμὺς ποτέ·
πλὴν καὶ ἂν ἦτο, θενὰ τὴν ἀπέρριπτον,
ὥς τὸν χιτῶνα τὸν μυθολογούμενον.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Τὴν ὑπερόπτιν ἀδιαφορίαν σου
ἀπὸ τοῦ θρόνου μὴ μετάφερε ψυχράν
κ' εἰς τὸν κληθέντα ἐπ' αὐτοῦ νὰ καθεσθῇ.
Παρὰ τὸ στέμμα τὸ πιέζον με βαρὺ

σὺ ἄλλο πλέξον στέμμα τρυφερώτερον.
Ἐμφύσησόν μοι θάρρος. Πρὶν ἢ εὐτυχεῖς
τοὺς ἄλλους καταστήσω, εἰς τὰ χεῖλη μου
τῆς εὐτυχίας φέρε τὸ ποτήριον.

ΔΟΥΚΑΣ

Νεκρὰν καὶ ταύτην θέλεις εὖρει τὴν χορδὴν,
ὦ Βασιλεῦ. Ὡς εἶναι ὅλως ἀπαθεῖς
οἱ ἄγγελοι, ὁμοίως κ' ἡ ἀντίζηλος
καὶ ἀδελφὴ των εἶναι πάθους ἄμοιρος.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Τῆς πρώτης ἡλικίας ἀναπόλησον
τὰς διαυγεῖς ἡμέρας τὰς ἐαρινὰς,
ὅταν τὴν χεῖρα εἰς τὴν χεῖρα, τῆς ζωῆς
τοὺς ἀνθοφύτους κήπους διετρέχομεν,
ἢ ὅτε ἠπλωμένους εἰς ἀχάτιον,
νὰ μᾶς κυλίσῃ κελαδόν ἀφίνομεν
τὸ κῦμα τοῦ Βοσπόρου· κ' αἱ καρδίαι μας,
ὡς αἱ φωναί μας συνεπλέκοντο εἰς ἓν.
Παιδίον τότε, ἔλεγες πῶς μ' ἀγαπᾷς.
Ἄν ἤδη σέ ἡρώτων, θ' ἀπεκρίνεσο
ὅπως καὶ τότε;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Πῶς διστάζων ἐρωτᾷς;
Τῶν εὐτυχῶν μου ἀνεμνήσθην ἡμερῶν
ἐπανιδοῦσα σέ, ὃν τότε σύντροφον
καὶ ἀδελφὸν ἐκάλουν.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Εἰς ὃν σήμερον
δὲν θέλεις συναινέσει τρυφερώτερον
ἐπώνυμον νὰ δώσης;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τρυφερώτερον;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Νὰ τὸν καλέσης σύζυγον;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀλέξιε,

νὰ παίξης θέλεις;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ὁχι. Ὄταν πρὸ μικροῦ

μετὰ χρονίαν σ' ἐπανεῖδα στέρησιν,
χορδὴ ἐντός μου ἄγνωστος ἐσκίρτησε,
ἤχῳ ἀρχαίας μελωδίας, κ' ἐννοῶ
ὅτι ἐκτός σου εὐτυχίαν εἶ ἔμμε
ἢ γῆ δὲν ἔχει, οὔτε ὁ παράδεισος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Βλάσφημα λέγεις ἂν δὲν παίξης. Λησμονεῖς
ἢ παραβλέπεις τὸν συγγενικὸν δεσμόν;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Προσθέτων ἄλλον, ἄλυτον τὸν καθιστῶ.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὴν ἀμαρτίαν ἀψηφεῖς, περιφρονεῖς
τῆς Ἐκκλησίας τὰ σεπτὰ θεσπίσματα!

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μήτηρ ἰλεως.
Καὶ συγχωρήσεις ἔχει πλὴν τῶν κεραυνῶν.
Θεὸν ἀγιάσῃ εὐλογοῦσα τὸν δεσμόν
ὃν φοβουμένη φαίνεσαι. Τὴν ἄδειαν
παρὰ τοῦ Πατριάρχου ἐζητήσαμεν.

(Τῷ Δούκῳ)

Δὲν ἐζητήθη;

ΔΟΥΚΑΣ

Ὡς μοι εἶπας.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀπαγε

τῆς βλασφημίας!

ΑΛΕΞΙΟΣ

Νόμιμόν μου σύζυγον
ἡ Ἐκκλησία θὰ σέ στέψη.

(ΑΓΑΠΙΟΣ ἐπὶ τῆς φλῆγς τῆς θύρας, ἀκούσας τὰς τελευταίας λέξεις, προχωρεῖ
ἐν βῆμα εἰς τὸ θαμνάτιον.)

ΑΓΑΠΙΟΣ

Πώποτε!

ΑΛΕΞΙΟΣ

Τίς πρός με ταύτην τὴν ἀνάφυσιν τολμᾷ;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Πόιος εἶσαι, ἅγιε;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τοῦ Πατριάρχου ὁ ἐπίτροπος.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Λοιπὸν

ὁ Πατριάρχης τί μοι λέγει; Ἐμαθε
τὸ μήνυμά μου καὶ τὴν ἰκεσίαν μου;
Τί ἀπαντᾷ;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Πῶς εἶναι λύπης ἔμπλεως
ὅτι ὁ φύλαξ τοῦ ποιμνίου, τῶν πιστῶν
ὁ πρωτοστάτης, παρ' ὀλίγον ἔρμαιον
τοῦ πονηροῦ νὰ γίνη, ἀποπλανηθεῖς,
κ' εἰς ἁμαρτίαν ἑμπεσὼν ἀσύγγνωστον.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ἀσύγνωστον μοὶ λέγεις, πάτερ ἅγιε;
Τοιαύτην γλῶσσαν ἔχ' ἡ Ἐκκλησία σας,
ἣν σεῖς μητέρα λέγετε τῶν οἰκτιρμῶν;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τὴν λέγομεν καὶ εἶναι. Ἀμνησίκακος
τὴν ἁμαρτίαν εὐμενῶς ἀφίησιν
εἰς τὸν μετανοοῦντα. Εἰς τὸν πειρασμὸν
ἂν ἀποτάσῃ, δίδει σοι τὴν ἄφεσιν.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Τὴν μητρικὴν τῆς πρόνοιαν εὐχαριστῶ.
Μοὶ δαφιλεύει ὅ,τι δὲν ἐζήτησα.
Τοῦ Πατριάρχου σέβομαι τὴν σύνεσιν.
Ἦ ὥρην του χρόνου διακοίν' ἢ ἔμπειρος
καὶ περιστάσεις ἐκτιμᾷ. Ὅ,τι ζητῶ
ἐν πεπονήσει ὅ,τι δὲν θέν' ἀντιλή,
τῆς εὐτυχίας εἶναι τὸ ποτήριον,
τῆς ὁμονοίας ἢ ἐγγύησις, εἰς ἓν
πλέκουσα δύο κλάδους ἑτεροθαλλεῖς,
ἐνοῦσα οἴκους, καὶ τὸ κράτος σώζουσα·
μετὰ τῆς Εὐδοκίας εἶναι ὁ δεσμός.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Οὐδέποτε.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὴν γνώμην ἔχει δύσκαμπτον
ἡ Ἐκκλησία, Βασιλεῦ.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ἦγούμενε,
τοῦτο ζητῶ. Ὡς στήλη ἴστασαι ἄλως,

καὶ σιωπᾶς. Τοὺς λόγους τούτους ἀπελθε,
καὶ πρὸς τὸν Πατριάρχην φέρε.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Περιττόν.

Ἄν σιωπῶ, ἡ θλίψις μ' ἀπεστόμωσε.
Τοῦ ἀνθρωπίνου γένους βλέπω τὸν ἐχθρὸν
τὴν νέαν σου καρδίαν ἐνεδρεύοντα.
Φυλάττου. Ὑπὸ τ' ἄνθη πλέκει τῶν παθῶν
τῆς ἀμαρτίας τὴν δολίαν ἄλυσιν,
καὶ εἰς τὴν αἰωνίαν σύρει γέενναν,
ἔπου τρυγμὲς ὀδόντων, ἔπου δάκρυα
καὶ κοπετοὶ καὶ θρῆνοι καὶ πῦρ ἄσβεστον.
Τοῦ διαβόλου τὴν παγίδα σύντριψον,
κ' ἐξόρκισόν τον, φεύγων τὰς πλεκτάνας του.

Χρυσᾶ εἰν' ὅσα συμβουλεύεις· ἀλλ' ἐγὼ
ἀπάντησιν ἐζήτουν, ὄχι συμβουλὰς.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τοῦ Πατριάρχου φέρω τὴν ἀπάντησιν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Καὶ εἶναι;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἦδη σοὶ τὴν εἶπα. Πώποτε!

ΑΛΕΞΙΟΣ

Μὴ σὲ λανθάνει ὅτ' εἰς Αὐτοκράτορα
τὸν λόγον φέρεις;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Βασιλεῦ, οὐχὶ ἐγώ,
ἡ Ἐκκλησία λέγει ταῦτα. Εἰς αὐτῆς
τοὺς θείους νόμους κλίνει πᾶς τὴν κεφαλὴν.

Τῷ Καίσαρι τελοῦμεν τὰ τοῦ Καίσαρος,
ἂν ἀποδίδῃ τῷ Θεῷ τὰ τοῦ Θεοῦ.

ΛΑΞΙΟΣ

Θαυμάζω, πάτερ, τὴν θεολογίαν σου,
δι' ἣν εἰμὶ νὰ λύσω τοὺς ἱμάντας σου
ἀνάξιος. Ἐν ὅμως ἴσως λησμονεῖς,
ὅτι ὁ Καίσαρ κέκτηται τὴν δύναμιν
νὰ ἐπιβάλλῃ ἣν ζητεῖ εὐπείθειαν.
Εἰς σᾶς ἐδόθη ὁ Σταυρὸς, ἀλλ' εἰς ἐμέ
τὸ ξίφος. Τοῦτο ὑπαγε νὰ τῷ εἰπῇς.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ Αὐτοκράτορ, λέγεις ἐπικίνδυνα.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Μὴ τὴν θνητὴν σου ὑπεραίρης δύναμιν.
Εἷς κύριος ὑπάρχει τῶν δυνάμεων.
Εἰς λόχους τῶν Βασιλέων ἀν' ἐπαίρησαι,
τὴν Ἐκκλησίαν φάλαγγες ἀόρατοι
περιφρουροῦσιν οὐρανίων στρατιῶν·
ἂν ξίφη ἐπισείης, ἐπικρέμαται
εἰς τὰς ταπεινοτέρας κεφαλὰς, καθὼς
καὶ εἰς τὰς ἐστεμμένας, ἢ πυριφλεγῆς,
ἢ ἄφυκτος ῥομφαία . . . . ὁ ἀφορισμός.

ΛΑΞΙΟΣ

ὦ! Ἀπειλεῖτε, πόλεμον κηρύττετε!
Ἡ μήτρα ὅταν πρὸς τὸ στέμμα συγκρουσθῇ,
ποῖον τῶν δύο θὰ θραυσθῇ, τὸ ἀγνοῶ·
ἀλλ' ἐν ἡξεύρω, ὁ καλὸν νὰ μάθητε,
ὅτι οὐδόλως εἶμαι διαθέσεως
ἐντὸς τοῦ κράτους δύο κράτη ν' ἀνεχθῶ·
καὶ ἂν ὁ οὐρανὸς σας ἔχῃ κεραυνούς,

ὑπάρχουσ' ἴσως ἄλλοι αἰθριώτεροι.
Φορὰν ἐσχάτην ἐρωτῶ· θὰ μοὶ δοθῇ
ἡ ζητουμένη ἄδεια ;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Σοὶ ἀπαντῶ

φορὰν ἐσχάτην· πώποτε ! Καὶ σ' ἐρωτῶ,
τῷ πονηρῷ σου ἀποτάσῃ λογισμῷ ;
τῆς Ἐκκλησίας τὴν συγχώρησιν ζητεῖς ;
Ἐστάλην λόγον ν' ἀπαιτήσω.

ΑΛΕΞΙΟΣ

"Υπαγε

εἰς ὃν σὲ στέλλει, καὶ εἰπέ τῷ, νήπιον
ἂν μ' ἐκλαμβάνῃ, μάλιστα φοβούμενον,
θὰ μάθῃ ὅτι ἀπατάται· θὰ πεισθῇ
ὅτ' εἰς ἀγῶνας ἀνετρέφην ἵπποτων,
καὶ δὲν λαμβάνω, ἀλλὰ δίδω προσηγάς.
"Υπαγε ! Λόγον ἐὰν θέλῃς παρ' ἐμοῦ,
ἐλθὲ ὅποτε τοὺς ἵππους θὰ δεχθῶ,
καὶ θὰ τὸν λάβῃς.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Διετάχθην. . .

ΑΛΕΞΙΟΣ (ματ' ὀργῆς)

"Υπαγε. (Ὁ Ἀγάπιος ἐξέρχεται.)

ΔΟΥΚΑΣ

Τὴν φλόγα σβέσον τοῦ θυμοῦ σου, Βασιλεῦ !
Κίνδυνον φέρει, καὶ δὲν φέρει ὄφελος.
Τοῦ Πατριάρχου εἶν' ἀλύγιστος ἡ φρὴν,
ὡς οἱ κανόνες, ὧν εἶν' ἀγρυπνος φρουρός.
Τὸ οὐ τοῦ εἶναι οὐ· καὶ μᾶλλον δυναταὶ
ὁ οὐρανὸς νὰ πέσῃ, πρὶν ἢ γίνῃ ν α ἰ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Θὰ τὸ ἰδῶμεν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄκουσον, Ἀλέξιε·

Ἐπεκαλέσθης τὴν ποτὲ φιλίαν μας.
 Εἰς δεῖγμα ὅτι σῶζεται ἀμείωτος,
 σοὶ λέγω· Μὴ, διότι χλαμυδοφορεῖς,
 τὸν χαλινὸν συντρίβῃς τῆς συνέσεως.
 Τοῖς ἄρχουσι μὴ φρόνει πάντα θεμιτά.
 Πολλάκις ὅσα δὲν ἀπαγορεύουσιν
 αὐτοῖς οἱ ἄλλοι, αὐτοὶ πρέπ' εἰς ἑαυτούς.
 Τὰ δικαιώματά των ἂν ἀνώτερα
 εἰσὶ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ χρέη των εἰσὶ.
 Τῆς Ἐκκλησίας μὴ προκαλεῖ τὴν ἰσχύν.
 Μὴ πρὸς αὐτὴν συγκρούου, μάλιστα δὲ μὴ,
 ἔταν ἀτόπως καὶ ματαίως ἀπαιτῇς.
 Ἐκείνη χάλυψ εἶναι, πᾶς δὲ βασιλεὺς
 ἢ δοῦλος, σκεῦος εὐθραστον. Βασίλευε
 ἐν πίστει καὶ φρονήσει· σέβου καὶ φοβοῦ
 τοὺς θείους νόμους. Ταῦτα πρόφρων παραινῶ.
 Καὶ σοὶ προσθέτω, ἂν ποτε τὴν ἄκαμπτον
 ἤθελες κάμψει, ὃ ἀδύνατον, οὐδὲν
 ἔσται σοι πλέον· τὴν ἐμὴν συναίνεσιν
 οὐδέποτε θὰ ἔχῃς.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Σὲ κατέπληξε

τοῦ ἱερέως, Εὐδοκία, ἡ ὀργή,
 κ' αἱ ἀπειλαί του, τὰς προλήψεις θίγουσαι
 εἰς ἃς ἐτράφης νηπιόθεν. Μὴ φοβοῦ.

Ἄν ὑποζύγιά του Αὐτοκράτορας

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

10

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ὁ Πατριάρχης θέλη, ἄλλους ἄς ζητῇ.
Εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ πῶς θὰ κλίνω τράχηλον
ἐλπίζει μάτην· καὶ ὑπάρχ' ὑπεκφυγή.
Σοῦ ἔστ' ἡ χεὶρ μου—θάρρει,—καὶ τὸ στέμμα μου.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Κακῶς τὴν πρόθεσίν μου ἐξηγεῖς. Ἐγώ....

(ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ εἰσέρχεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ Ὑπαρχος εἶν' ἔξω, Λέων ὁ Σγουρός.
Νὰ εἰσαχθῇ προσμένει.

ΛΑΞΕΙΟΣ

Εἷσαξον αὐτόν.

(ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ εἰσέρχεται, ἀναγνώστης τὸν Σγουρόν.)

ΛΑΞΕΙΟΣ (ἔκτα)

Δὲν εἶν' ἐκεῖνος. Μήπως αὐτός; Βλέπομεν.

ΛΑΞΕΙΟΣ

Ἐξ ἀκοῆς γνωρίζω τὴν ἀνδρίαν του.
Ἡ δεξιὰ χεὶρ εἶναι τοῦ Λασκάρεως.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀλέξιε, ὑπάγω. Μὴ ἀσύνητα
φρόνει καὶ πράττε. Σοὶ ἐγνώσθ' ἡ γνώμη μου.

ΛΑΞΕΙΟΣ

Ἐντὸς ὀλίγου θεν' ἀκούσης παρ' ἐμοῦ.

(Ἡ Εὐδοκία ἐξέρχεται διὰ τῆς πλαγίας θύρας.)

(ΛΕΩΝ εἰσέρχεται εἰσαγόμενος ὑπὸ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ)

ΛΕΩΝ

ὦ Αὐτοκράτορ, τὰς ἡνίας ἔρχομαι
νὰ καταθέσω τοῦ στρατοῦ εἰς χεῖράς σου.
Ὁ Λάσκαρις ἀπῆλθε, καὶ διέταξε....

ΛΑΕΞΙΟΣ

Ὁ Λάσκαρις ἀπῆλθε; Ποῦ;

ΛΕΩΝ

Εἰς Νικαίαν,

ΛΑΕΞΙΟΣ

Καὶ κατὰ τίνος ἐντολήν;

ΛΕΩΝ

Αὐθόρμητος.

Ἐκθύμως ἐπολέμει, κ' ἡ ἀνδρία του
ἐξῆπτε τὴν ἀνδρίαν. Ἄκρα τῇ χειρὶ
τὴν δάφνην ἤδη τῶν θριάμβων ἤγγιζεν,
ὅποτε εἶδε λειποτάκτην, φεύγοντα,
τὸν Βασιλέα. Τοῦ στρατοῦ ἐκέπησαν
τὰ νεῦρα. Πίπτει ἐκ τῶν ἀνδρῶν χειρῶν
ἀνωφελές τὸ ξίφος· κλίνει ὁ λαὸς
ἐκλυτον γόνυ πρὸ τῶν ξένων ἵπποτῶν,
οἵτινες ὕβρει χρώμενοι, ὡς κτῆμά των
ἡμῶν τὸ στέμμα ἀφαιροῦσ' ἡ δίδουσι.
Τότε δακρύων, καὶ τὸ λάβαρον λαβὼν,
ὁ στρατηλάτης ἔκραξε. «Τετέλεσται!
Κατέρρευσε τὸ κράτος, καὶ τὸ γένος μας
ἀπὸ τῆς βίβλου διεγράφη τῆς ζωῆς!»
Εἶπε, κ' ἐπῆγεν ὅπου ἤλπισ' ἔσχατον
τοῦ ἔθνους ἔτι νὰ ἐγείρῃ φρούριον,
καὶ τὰ τοῦ θρόνου συναγείρων τρίμματα,
νὰ τὰ φυλάξῃ εἰς διαμαρτύρησιν,
κ' εἰς σπέρμα ἴσως εὖφορον ἐν μέλλοντι.

Ἐδὼ δ' ἀφῆκε τοῦ στρατοῦ τὰ λείψανα,
εἰάν θελήσης εἰς ἐσχάτην νὰ ριφθῆς
ἀπόπειραν τῆς τύχης, ἢ ἀπελπισθεῖς
τῆς νίκης, τέλος νὰ ζητήσης ἐνδοξον.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Λυποῦμαι ὅτι ὁ γενναῖος Λάσκαρις
μικροψυχήσας, δυσπιστίαν πρὸς ἡμῶν
ἀπέδειξε τὴν τύχην, κ' ἐγκατέλιπε
τὴν θέσιν ἣν ἐτίμα. Σὲ, Λέων Σγουρὲ,
εἰς τὸν ὀρφανευθέντα σήμερον στρατὸν
ἀρχηγὸν τάττω. Μετ' ἐκεῖνον κράτιστος
σὺ πάντων εἶσαι. Ὁ στρατὸς σὲ ἀγαπᾷ
καὶ σ' ὑπακούει.

Βασιλεῦ, εὐγνωμονῶ.
Θυσίας θέσις εἶναι, καὶ τὴν δέχσθαι.
Κατ' ὄνομα ὑπάρχει μόνον ὁ στρατός.
Ἐλάφων δίκην, οἱ θάρραλεώτεροι
ἐκλείπουσι τὰς τάξεις, φυγοπόλεμοι,
καὶ τὰς καρδίας ἡ δειλί' ἀποναρκοῖ.
Εἰς σὲ καὶ μόνον, Αὐτοκράτορ, δέδοται
νὰ ἐμφυσήσης ζωὴν νέαν εἰς αὐτούς.
Πρὸς τοὺς ἐπτοημένους μετ' ἐμοῦ ἐλθέ.
Εἰς τὴν βασιλικὴν σου λάβε δεξιὰν
τοῦ στρατηγοῦ τὸ ξίφος, καὶ ὁδήγησον
αὐτοὺς καὶ πάλιν εἰς τῆς δόξης τὴν ὁδόν,
καὶ νέον θάρρος θ' ἀναφλέξῃ τὰς ψυχάς.
Φανοῦ, νὰ γίνουν λέοντες αἱ ἔλαφοι,
καὶ ν' ἀπαλλάξουν τῶν πατέρων μας τὴν γῆν
τῶν ὑδριστῶν τοῦ θρόνου καὶ τοῦ γένους μας.

ΛΑΞΕΙΟΣ

Γενναῖα μοὶ προτείνεις, ἀλλὰ μάταια.
Οὓς πολεμίους θεωρεῖς, ἐπίκουροι
εἰσὶ, τῆς βασιλείας ἀναστηλωταί.

ΛΕΩΝ

Φοβοῦ τοὺς ἐπικούρους. Οἱ δυνάμενοι
ν' ἀναστηλῶσι θρόνους, νὰ τοὺς ρίψωσι
δύναντ' ἐπίσης. Χεὶρ τὸ στέμμα δίδουσα
φέρει συγχρόνως καὶ ἀλύσεις μετ' αὐτοῦ.
Μὴ παρὰ ξένων τὸ κατέχης· ὄφειλον
αὐτὸ εἰς τοῦ λαοῦ σου τὴν πρὸς σέ στοργήν.
Κατάβα εἰς τὴν μάχην, καὶ κατόπιν σου
θὰ σπεύσωσιν οἱ λόχοι τῶν Βαράγγων σου.
Σοὶ λέγω ὅ,τι καὶ εἰς τὸν προκατόχον.
Προπύργιον σου ἔσονται τὰ στήθη μας,
καὶ ἡ θὰ πέσῃ καὶ ὁ ἔσχατος ἡμῶν,
ἡ τοῦ βορρᾶ τὰ στίφη θὰ διώξωμεν.
Ἐλεύθερος δὲν εἶναι θρόνος καὶ λαὸς,
ἔπου βαρεῖς οἱ ξένοι ἐπικάθηνται.

ΛΑΞΕΙΟΣ

Ἦσυχος ἔσο. Σήμερον ἀπέρχονται.
Πρέσβεις των ἤλθον νὰ τὸ ἀναγγείλωσιν.
Ἄγωμεν ἤδη πρὸς αὐτοὺς προσμένοντας.
Σὺ δὲ διοίχει τὸν στρατὸν, καὶ σῶζόν τον.

ΛΕΩΝ

Τὸν λειποτάκτην συνασπίζων ὄμιλον,
ἐν ὧσ' ἄρ' ἔστι θρόνος, Βασιλεῦ, ὁρῶνται

καὶ ἀπειλεῖται, θὲ νὰ μένω παρ' αὐτῷ.
Πιστὸν θὰ μ' ἔχη καὶ ἀκράδαντον φρουρόν.

ΛΑΞΙΟΣ

Μὲ συνοδεύεις, Βεστιάριε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (ιδίως πρὸς τὸν Δούκαν)

Κ' ἐγώ;

ΔΟΥΚΑΣ (ιδίως πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Τοὺς πιστοὺς φέρε· καὶ πρὸς τὸν Ἀγάπιον
εἶπε μὴ λείψῃ, καὶ προβλέπω θύελλαν. (Ἐξέρχονται.)

ΛΕΩΝ (μαίνων τελευταῖος)

Ἀπέρχονται; Οἱ γυῖπες θεν' ἀνοίξωσι
τοὺς ὄνυχάς των, νὰ ἐκφύγῃ ἀσφαλὲς
τὸ ἔρμαιον; Δυσπίσται, ὦ Ἀλέξιε!
ἦ, ἀντ' ἐκείνο, ἀγρυπνήσωμεν ἡμεῖς.

(Ἐξέρχονται ἅπαντες.)

ΕΥΔΟΚΙΑ (ἐπὶ τῆς θύρας)

ὦ Λέον, Λέον!

Εὐδοκία!

ΕΥΔΟΚΙΑ

Σῶσόν με!

Ν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖνοι παρεμόνευον.
Σῶσόν με, σῶσον!

ΛΕΩΝ

Ἄλλ' ἐδῶ εἰς ἄσυλον
ὅτ' εἴσθ' ἐφρόνουν. Ὑπὸ στέγην συγγενοῦς
πῶς σᾶς ἐδόθη ἡκουσα καταφυγὴ
ἐν τῷ κινδύνῳ, ὑπὸ πρόσχημα εἰρκτῆς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὅχι! φεῦ, ὄχι! Προτιμῶ καταφυγὴν

θηρίων ἄντρα, προτιμῶ τοῦ Ἀνεμᾶ
 τὸν φρικτὸν πύργον, ἢ αὐτὸν τὸν θάνατον,
 παρὰ τὴν στέγην ταύτην τὴν ἀπαίσιον.
 Αὐτὸς ὃν λέγεις συγγενῇ, ἂν δῆμιος,
 ἂν δεσμοφύλαξ ἦτον, θὰ ὑπέκυπτον
 εἰς τὰ σκληρὰ τοῦ δόγματα ἀγόγγυστος.
 Ἀκάνθας μόνον μέχρι τοῦδε δι' ἐμὲ
 ὁ βίος εἶχε· δι' αὐτὸν ἀμεριμνῶ.
 Ἄλλ' οὗτος, οὗτος, ὃν σωτήρά μου φρονεῖς,
 νὰ μοὶ ἀρπάσῃ θέλει ὄχι τὴν ζωὴν,
 ἀλλὰ τὴν εὐτυχίαν· θέλει θυμὰ τοῦ
 εἰς τῶν σκοπῶν τοῦ τὸ θυσιαστήριον
 τῶν φιλοδόξων νὰ μὲ σύρῃ, ὄργανον
 μὲ θέλει, ὅπως εἰς τὸν θρόνον ἀναβῇ·
 καὶ τὴν χρηστήν τοῦ σώματος ἀποβαλὼν,
 νὰ μ' ἐπιθάλῃ τὰ δεσμὰ τῆς ἀπαιτεῖ.

ΑΕΩΝ

Τί λέγεις!

ΕΥΔΟΚΙΑ

Καὶ προστάζει τὴν αἰχμάλωτον,
 ἣν ἐστεμμένην ὑπηρέτιν ἀπαιτεῖ.
 Ἐρρίφθην μετ' ἐλπίδος ὅπου ἔπρεπε
 καταφυγὴν νὰ εὔρω, εἰς τὴν μητρικὴν
 ἀγκάλην. Οἶμοι! Ὡς κ' ἐκεῖ ὁ ὕπουλος
 μ' ἐδίωξεν ἐκτείνας τὰς πλεκτάνας τοῦ.
 Ψυχρῶς ἡ μήτηρ τὰ ψυχρὰ συμφέροντα
 εἰς τῆς καρδίας τὴν φωνὴν ἀντέταξε.
 Τὴν χεῖρά μου τῷ δίδει, παρὰ τῆς χειρὸς
 αὐτοῦ τὸ στέμμα νὰ δεχθῇ προσμένουσα.

ΛΕΩΝ

ὦ προδοσίας στυγεράς! ὦ φύσεως
πανουργοτάτης! Βίαν καὶ ὑπόκρισιν
μετέρχεται, κακαῦργον πράξιν μελετῶν,
καὶ δόλους κατοπτρίζων, ἐδελέαστε
τὴν πυκνὴν φρένα καὶ αὐτῆς σου τῆς μητρός!
Ἀλλὰ σοὶ μένει σωτηρίας ἄγκυρα
ἀσφαλεστέρα. Προστασίαν ζήτησον
παρὰ τοῦ Ἀλεξίου. Ἄν τοῦ Ἰσαὰκ
υἱὸς, ἀλλ' εἶναι ὁ ποτὲ ἰσάδελφος
τῆς παιδικῆς σου ἡλικίας σύντροφος.
Ἡ δύναμὶς τοῦ πᾶσαν ἄλλην δύναμιν
ἐπισκιάζει. Λάλησον, καὶ θὰ πιγῇ
τὸ νῦν τοῦ μῖστος εἰς τὴν πρὶν ἀγάπην του.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΥΔΟΚΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ὦ Λέον, σὲ σωτήρα, Λέον, μόνον σὲ
ἐπικαλοῦμαι. Τὸν πυθμένα νὰ ἰδῇς
τῆς σκοτεινῆς μου τύχης σ' εἶν' ἀδύνατον.
Ὁ ναυαγὸς, προστρέχων εἰς τὴν ἄγκυραν
πρὸς σωτηρίαν, μετ' αὐτῆς βυθίζεται.
Μακρὰν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἀλέξιος,
θηλάσας ξένα εἰς τὴν ξένην δόγματα,
καὶ ἡ τοῦ θρόνου, ὅς κλονεῖται ὑπ' αὐτόν,
ζητῶν διὰ χειρὸς μου τὴν παγίωσιν,
ἡ ὑπὸ πάθους ἀνοσίου τυφλωθεὶς,
ἀνυποστόλως μὲ ζητεῖ εἰς σύζυγον.

ΛΕΩΝ

Εἰς σύζυγόν του, Εὐδοκία; Ἀλλὰ σύ;...

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγώ; Ἄν ἄλλο λείψῃ καταφύγιον,
ὁ θάνατος μοὶ μένει.

ΛΕΩΝ

Θάρρει, ἔλπιζε,
ἀνδρίζου, Εὐδοκία. Ἦδη σώζει σε
καὶ προφυλάττει ἡ διπλῇ καταδρομῇ.
Ἄμα δ' ἀπέλθῃ ὁ ἀλλόφυλος στρατός,
καὶ ἀνακτήσω τὴν ἐλευθερίαν μου,
ἔσται σοι οὗτος ὁ βραχίων στήριγμα
ἐν πᾶσι, κατὰ πάντων, προασπίζων σε,
διὰ πυρός σε φέρων καὶ δι' ὕδατος,
ἀψηφῶν λόγχας, ἡγεμόνας προκαλῶν,
ἂν δὲν ἀρνῆσαι εἰς αὐτὸν νὰ στηριχθῇς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ναὶ, τὸν ἀνδρεῖον, τὸν πιστὸν βραχίονα,
νὰ λάβω θέλω στήριγμα, καὶ ὁδηγόν,
καὶ προστασίαν. Θὰ αἰσθάνωμ' ἐπ' αὐτοῦ
ἐρειδομένη, μᾶλλον ὑπερήφανος
παρ' ἂν τὸ σκῆπτρον φέρω, μᾶλλον ἀσφαλῆς
παρ' ἂν μ' ἐφρούρουν ὅπλοφόροι φάλαγγες.
Φέρε με πέραν τῶν ἀγρίων κορυφῶν,
ἃς οἱ πολλοὶ φθονοῦσιν, ἃς φωτίζουν
τῶν κεραυνῶν αἱ λάμψεις, φέρε με μακρὰν
τῶν θρόνων, ὅπου εἰς βωμὸν συμφέροντος
παλλόμεναι καρδίαι θυσιάζονται.
Ναὶ εἰς τοὺς λόφους τοῦ φιλτάτου Ἄργους σου,
εἰς τοῦ Ἰνάχου φέρε με τὰς ἐκβολὰς,
νὰ ζῶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀπράγμονος λαοῦ,
ἐλευθερίας καὶ εἰρήνης πνέουσα

τὴν ζωοδότιν αὔραν, καὶ τὸν ἀφανῆ
ἀλλ' εὐτυχῇ μου βίον ἐκεῖ κρύπτουσα.

ΛΕΩΝ

Ὅπότε ῥεῖδομένη εἰς τὴν χεῖρά μου,
εἰς τῶν Ἑλλήνων τὸν λαὸν ἐπιφανῆς,
ἐν εὐπρεπείᾳ ἔξοχος κ' ἐν καλλονῇ,
ἐκπεπληγμένοι θὰ σέ προσκυνήσωσι,
ἀναμνησθέντες τῶν ἀρχαίων των Θεῶν.
Ἄλλ' οὐδ' εἰς τὰς κοιλάδας τὰς Ἀργολικὰς,
οὐδ' εἰς τὰς κατοικίας τὰς ἀγρότιδας
εἰρήνης μὴ ἐλπίζης καταφύγιον.
Οἱ Σταυροφόροι οὐτ' οἱ σιδηρόχειρες, —
— ἐλπίς ματαία βόσκει τὸν Ἀλέξιον, —
ἂν καὶ τὸν θρόνον δὲν κατασυντρίψωσι,
τὸ βῆμ' ἀδιαφύκτως δὲν θὰ στρέψωσιν
ἀπὸ τοῦ παραδείσου τῶν γαυρῶν ἡρώων.
Ὡς γυῖπες ἀδότηράς θὰ ἐπέλθωσι.
Θὰ φρίξ' ἡ γῆ μας εἰς τὸν μέγαν των κρωγμόν.
Τῶν καταφράκτων ἵππων των τὰ πέταλα
εἰς ἐρημίαν θὰ τὴν μεταβάλωσι,
καὶ σείοντες ἀλύσεις εἰς τὰς λόγχας των,
καὶ τ' ὄνομα θὰ σβύσουν τὸ ἐλληνικόν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Οὐχὶ εὐκόλως τόσον. Θ' ἀπαντήσωσιν,
ἐγὼ ἡξεύρω, τὸν ἀντιστησόμενον.

ΛΕΩΝ

Ναὶ, καθὼς λέγεις, θ' ἀπαντήσωσιν· ἀλλὰ
αἱμάτων λίμνη ἔσται τότε ἡ Ἑλλάς,
καὶ πῦρ καὶ φόνος θὰ τὴν ἐπινέμηται.
Πόλεμος ἔσται πᾶς ὁ βίος δι' ἐμέ,

καὶ πρὶν ἢ πέσῃ θῦμα ξένων ἢ πατρίς,
τὸ χρέος μου, νὰ πέσω προμαχῶν αὐτῆς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸ δ' ἐμὸν ἔσται παρὰ σοὶ νὰ πολεμῶ.
Ἐπὶ τοῦ ἵππου ἄγρυπνός σου ὁπαδός,
ἢ παραστάτις ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων,
εἰς χαλκοῦν κράνος κρύπτουσα τὴν κόμην μου,
καλύπτουσά σε διὰ τῆς ἀσπίδος μου,
τὴν λόγχην νὰ προτάττω πρὸ τοῦ στήθους σου,
ἢ, ἂν βαρεῖα, καὶ τὸ στήθός μου αὐτό.
Οἱ ξένοι οὗτοι ἄγριοι κατακτηταὶ
θενὰ ἰδῶσι καὶ πῶς ἀποθνήσκουσιν
αἱ κόραι τῆς Ἑλλάδος, καὶ θὰ μάθωσιν,
ἂν δὲν φοβῶνται, ὅμως νὰ τὴν σέβωνται.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ὦ Εὐδοκία, φίλη τῆς καρδίας μου,
ποῖαν ἐξάπτεις φλόγ' ἀνδρείας εἰς αὐτήν!
Ἄν τῆς πατρίδος προμαχῶν, πλησίον μου
σὲ βλέπω, ξίφος ἔχουσιν διὰ χειρὸς,
εἰς τοὺς στρατοὺς των θενὰ πίπτω, φοβερός,
ὥς τοῦ Σαμφῶν θὰ εἶναι ὁ βραχίων μου.
Καδμεία νίκη θενὰ εἶν' ἢ νίκη των.
Ἱερὸν θῦμα ἢ Ἑλλάς ἐὰν σφαγῇ,
θενὰ τὴν ἐνθυμῆται εὐλαβῶς ἢ γῇ
καταστραφεῖσαν ἴσως, πλὴν ἀνίκητον.
Ὑπάγω ἤδη. Τὸ καθήκον μὲ καλεῖ,
κ' αἱ ὑποσχέσεις πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα.
Ἄλλ' ἅμα οὗτοι σήμερον ἀπέλθωσιν,
αὔριον ἄλλο ἔσται τὸ καθήκόν μου·
σὲ σώζω, καὶ, ἂν θέλῃς ἀπερχόμεθα.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐλθέ ταχέως. Μή με εἰς τοῦ λέοντος
ἀφῆς τὸ ἄντρον. Εἰς τῆς γῆς τὰ πέρατα,
ἔπου μὲ φέρης, ἔπομαι.

ΛΕΩΝ

Εἰς αὖριον.

(Τῇ φιλεῖ τὴν χεῖρα καὶ ἐξέρχεται. Ὁμοίως ἡ Εὐδοκία διὰ τῆς πλαγίας θύρας.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Πολυτελὲς Στοά.)

(Ἐπὶ θρόνου ἡ **ΜΑΡΙΑ** ἐστραμμένη. Ἐπὶ ἐτίρου θρόνου ὁ **ΛΑΕΣΙΟΣ**.
Πέριξ **ΑΥΔΙΚΟΙ**, **ΛΑΟΣ**)

ΛΑΕΣΙΟΣ

Τοὺς ξένους ἡγεμόνας εἰσαγάγετε.

(Ἐξέρχεται ἡ Στοά ἀπὸ τοῦ πύλου.)

ΔΟΥΚΑΣ (τὸν Κωνσταντῖνον ἐστραμμένον)

Εἰδοποιήθη ὁ Ἀγάπης;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐντὸς

τοῦ προαυλίου μετὰ πλήθους εὐσεβῶν
ἀνυπομόνως περιμένει.

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς εἰσὶν

αἱ διαθέσεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐξημμέναι· ἄρισται

ὑπὲρ ἡμῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Πλησίον μένε. Προσοχή!

(ΟΙ ΕΞΕΛΘΟΝΤΕΣ ἐπανίσχονται εἰσάγοντες τὸν ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΝ μετὰ
συνοδίας ΙΠΠΟΤΩΝ)

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ (κλίνων ἐλαφρῶς)

Χαριεστάτη Αὐτοκράτειρα, καὶ σὺ
σκηπτοῦχε γόνε σκῆπτρον φέροντος πατρός,
ἀφ' οὗ ἐνταῦθα τὸ καθήκον τῆς τιμῆς
καὶ τοῦ δικαίου ἐξυπηρετήσαμεν,
ἀναχωροῦμεν, τὴν ὁδὸν τρεπόμενοι,
ἣν μᾶς χαράττει ὁ ἀστήρ τῆς πίστεως.
Ἦδη ἀπῆλθεν ὁ στρατός· ἀπόγαιως
ἤδη κοιλαίνει αὔρα τὰ ἱστία μας.
Ἐγὼ δ' ὀπίσω ἔμεινα, τὸν ἀσπασμὸν
νὰ φέρω τοῦ ἀπόπλου, ἐν ὀνόματι
τῶν ἡγεμόνων πάντων καὶ τῆς στρατιᾶς,
εὐήμερον τὸ κράτος νὰ σᾶς εὐχηθῶ,
καὶ ν' ἀπαιτήσω παρὰ τῆς φιλίας σας
ἅς βοηθείας ὑπεσχέθητε ἡμῖν.

ΜΑΡΙΑ

Σᾶς προσφωνῶ, ἱππότα, ἐν ὀνόματι
ἐμοῦ, καὶ τοῦ ἀπόντος Αὐτοκράτορος.
Εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δόξης ἣν πορεύεσθε,
μεθ' ὑμῶν ἔσται ἡ εὐγνωμοσύνη μας,
καὶ αἱ εὐχαί μας αἱ θερμαὶ ὑπὲρ ὑμῶν.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Εἰς τὴν ἀγίαν χώραν θ' ἀγωνίζωνται
αἱ χεῖρες καὶ τὰ στήθη, Αὐτοκράτειρα·
ἀλλ' αἱ καρδίαι δέσμιαι θὰ μένωσι
παρὰ τὸν θρόνον, ὃν ὥς ἥλιος κοσμεῖς.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Μετ' ἐγκαρδίου θλίψεως σᾶς βλέπομεν

ἀπερχομένους, ἡγεμόνες. Σᾶς καλεῖ
τοῦ σταυρωθέντος καὶ ταφέντος ἡ φωνή.
Ἄγετε δάφνας ἱεράς νὰ δρέψητε.
Τὸ θεῖον πνεῦμα ἔσται προπομπὸς ὑμῶν.
Ἀπέλθετε θαρρόυντες εἰς τὸν λόγον μας·
κ' ἐν ᾧ ἀκόμη ἐκ τῶν καρχησίων σας
τὸν τοῦρλον τῆς Σοφίας θενὰ βλέπητε,
ὁ στόλος φέρων τὸν ἐπίκουρον στρατὸν
θεν' ἀποπλέη ἐκ τοῦ Βουκολέοντος.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Εὐγνωμονοῦμεν, Αὐτοκράτορ. Εὐτυχεῖς,
ἂν παραστάτας εἰς τὸ μέγα ἔργον μας
τοὺς εὐγενεῖς σου ἔχωμεν πολεμιστάς.
Ἡ χεὶρ ἦν μᾶς ἐργεῖς εἶναι δι' ἡμᾶς
χεὶρ οὐχὶ ξένη, ἀλλὰ χεὶρ ἀδελφική.
Αὐτὴ ἠνδρώθη παρ' ἡμῖν, καὶ παρ' ἡμῶν
ἠσκήθ' εἰς ὅπλα, καὶ τὸ σκῆπτρον ἔλαβε.
Σύσφιξον ἔτι στενωτέρως τὸν δεσμὸν
ὅστις συνάπτει μεθ' ἡμῶν τὴν τύχην σου.
Ἐκ τῶν ἡγεμονίδων ὅσ' ἐπ' ἀρετῇ
καὶ ἐπὶ κάλλει μᾶλλον φημιζόμεναι,
παρὰ τοῖς θρόνοις ἴστανται τῆς δύσεως,
ἐκλεξον μίαν, ἀναβίβασον αὐτὴν
ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁμονοίας ἔμβλημα,
συνάψουσιν τὴν Δύσιν καὶ Ἀνατολήν.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ἡ πρότασίς σου μὲ τιμᾷ, ὦ ἡγεμῶν.
Ἀλλ' εἰς τὸν θρόνον καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ μου
τὴν θέσιν ἤδη φθᾶσα προκατέλαβεν
ἄλλη, ἐπίσης ὁμονοίας ἄγγελος,

ἀλλ' ὁμονοίας ἐγγενοῦς, συνδέουσα
εἰς οἶκον ἓνα δύω οἴκους ἐχθρικούς·
ἡ Εὐδοκία Κομνηνή.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἐμπρὸς αὐτοῦ
ὦχρὸν πᾶν ἄστρον ἄλλο ἀκτινοβολεῖ.
Καθεὶς, ἐὰν ἡ φήμη λέγῃ τ' ἀληθῆ,
τὴν ἐκλογὴν σου θὰ ἐγκρίνῃ.

ΑΓΑΠΙΟΣ (ὅστις πρὸ τινος ἵστατο ἐπὶ τῆς φιλίας)

Πλὴν ἐμοῦ.

ΑΛΕΞΙΟΣ (μετ' ὀργῆς)

Σὺ ἐδὼ πάλιν; Μοναχέ, τὴν ἀδειαν
τίς νὰ λαλήσῃς σ' ἔδωκεν ἔμπρὸς ἡμῶν;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὁ θεῖος λόγος, ὅστις δὲ ἐμὸς λαλεῖ,
οὐδὲν ἀδείας χρήζει, ὅταν νοθεύῃ
κ' ἐπιτιμᾷ. Τὸν γάμον καταδάσσα
ὃν ἀναγγέλλεις. Τὸν κηρύττω ἄκυρον.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Πρὸς τίνα λέγεις ἀποθρασυνόμενος
λησμονεῖς, βλέπω.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα,
τὸν κύριον τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὑπήκοον
τῆς Ἐκκλησίας. Ταύτης πληρεξούσιος,
ἀπαγορεύω τὸν ἀνόσιον δεσμόν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Τὰς προσταγὰς σου δὲν λαμβάνω, μοναχέ.
Ζυγὸν ζητεῖτε νὰ μοὶ ἐπιβάλητε.
Τὸν ζυγὸν θραύω. Κεφαλὴν τῆς πίστεως,

— τὸν λόγον φέρε εἰς τὸν Πατριάρχην σου, —
ἀναγνωρίζω τὸν Παναγιώτατον
Πατέρα τὸν ἐν Ῥώμῃ. Παρ' αὐτοῦ ζητῶ
τὴν ἄδειαν τοῦ γάμου.

(Τοῖς ἱππόταις)

Μάρτυρας καλῶ
ὑμᾶς συστρατιῶται.

(Τῷ Ἀγαπίῳ)

Σὺ δὲ ἄπελθε,
τῷ Πατριάρχῃ εἶπέ ταῦτα. Ὑπαγε.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἀγαλλομένῳ ἀπερχόμεθα ποδὶ,
νὰ φέρωμεν τὸ μέγα Εὐαγγέλιον.
Θέλει σκιρτήσῃ ὁ σταυρώνημος στρατὸς,
καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην τὴν εὐλογητὴν
τῶν Ἀρχαγγέλων θὰ ὑμνώσῃ Ὁσάννα!
Εἰς πολλὰ ἔτη. Αὐτοκράτωρ. (Στρεφόμενος νὰ ἐξέλθῃ.)

Οἱ μετ' αὐτοῦ ἱπποταὶ

Εἰς πολλὰ!

ΔΥΩ ἢ ΤΡΕΙΣ ἐκ τῶν παρευστώτων (μετὰ δισταγμοῦ)

Εἰς πολλὰ ἔτη.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τίς τολμᾷ νὰ εὐφημῇ;
Αὐτὸς ὁ εἰς τὸν θρόνον καθεζόμενος
ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τῶν πιστῶν
ἀφωρισμένος.

ΜΑΡΙΑ

Φρίκη!

ΛΑΨΙΟΣ

Φαῦλε μοναχέ!

Νὰ κόψω θέλεις τὴν αὐθάδη γλῶσσάν σου;
Συλλάβετέ τον.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τίς τολμᾷ;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Διστάζετε;

μοὶ ἀπειθεῖτε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον
οὐδεὶς ἐγγίζει.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἄλλὰ σέ, τὸν ἄνθρωπον
τοῦ διαβόλου ἂν ἐγγίζω θὰ ὀΐη;
Δέσατε τοῦτον. (Οἱ στρατιῶται ἐνταύθην.)

ΑΓΑΠΙΟΣ

Εἰσθε τῆς βασιλευσῆς
ἀπηλλαγμένοι. (Πάντες ἀναστρέφονται.)

ΑΛΕΞΙΟΣ

(Ὁρμᾷ εἰρήνης ἀπὸ τοῦ θρόνου)

Ἄ! Κακοῦργοι!

ΜΑΡΙΑ (κυριευχομένη τοῦ θρόνου)

Βασιλεῦ,

τί πράττεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (εἰρήνης)

Ἔξω τὸν ἀποσυνάγωγον,
τὸν Παππολάτρην!

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ (εἰρήνης)

Ἔξω τὸν ἀλλόπιστον.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (εἰρήνης)

Τὸν ἄπιστον κτυπᾶτε.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΛΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΔΟΥΚΑΣ

Ἑσυχάσατε!

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (καὶ ἄλλοι)

Τὴν κεφαλὴν του θέλομεν.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ (καὶ ἄλλοι)

Τὴν κεφαλὴν
τοῦ ἐπιβούλου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Κτυπᾶτέ τον.

ΛΑΛΟΙ

Κτυπᾶτε.

ΜΑΡΙΑ

Ἀπωλέσθημεν!

Βοήθειαν!

ΣΥΝΤΕΛΕΤΑΙ
(Ξιφὸς πάλαι ὄντα καὶ ἄλλων ἐπικυρῶν)

Τὰ ἔσφη καὶ τὰ στήθη μας
εἰς προμαχῶνα ἔχεις, Αὐτοκράτειρα.
Πρὶν τις σ' ἐγγίσῃ θὰ πατήσῃ ἐπ' αὐτῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ πίνακι!

ΔΟΥΚΑΣ

Κάνεις

μὴ προχωρήσῃ.

(Πρὸς τοὺς Σπαροφόρους)

Ἑσυχοὶ ἀπέλθετε,
ὦ ἡγεμόνες. Οὐδὲ θορίξ θὰ ἐγγιχθῇ
τῆς Αὐτοκρατορίσσης.

(Πρὸς τὸν Ἀλίξιον)

Μετ' ἐμοῦ ἐλθέ,

Ἄλέξιε. Καλύπτει τῆς χειρὸς αὐτῆς
ἢ σκιά ἔτι.

(Πρὸς τοὺς στασιαστάς)

Σεῖς ἐκεῖ, ἀνοιξατέ.
Δίοδον δότε. Εἶναι ὑπ' εὐθύνην μου.

(Τῷ Ἀλεξίῳ κατ' ἴδιον)

Εἰς τὸν στρατὸν σὲ φέρω, ὅπου σώζεσαι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Δίοδον δότε. Ζήτ' ὁ Βεστιάριος!
Κάτ' ὁ προδότης!

ΑΛΛΟΙ

Κάτ' ὁ ἀρνησίθρησκος!

(Ἐξίρχεται Δούκας μετ' Ἀλεξίου.)

ΜΟΜΦΙΡΑΤΟΣ

(δίδων τὴν χεῖρα τῇ Μαρτῇ καὶ εὐχόμενος αὐτῇ)

Δός μοι τὴν χεῖρα. Θάρρει, Αὐτοκράτειρα.

(Ἰδιαίτερα πρὸς αὐτήν)

Ἄγρυπνον ὄμμα ἐφ' ὑμῶν θά ἔχωμεν.

(Ἐξίρχονται. Παρακολουθεῖ ὁ λαὸς βοῶν.)

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Ἀγρία θέσις. Πύργος μεμονωμένος ἐντὸς δάσους.)

ΔΟΥΚΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

(Ὁ Κωνστάντιος ἐξέρχεται τῆς θύρας τοῦ ἀρχαίου πύργου, καὶ κλείει αὐτήν, ἐν ᾧ ὁ Δούκας πῆσιάζει διὰ τοῦ δάσους.)

ΔΟΥΚΑΣ

Κωνστάντιε!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Σὺ εἶσαι, ἄρχον;

Αὐτὸς ποῖναι τὸν πύργον!

Εἰν ἐκεῖ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὡς εἶχες διατάξει.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐξετέλεσας

τὰς ὁδηγίας;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Διὰ πύλης μυστικῆς
ἐκτὸς τοῦ τείχους τὸν ὠδήγησα, ζητῶν
ὁδοὺς κρυφίας. Περιβάλλουσιν ἡμᾶς
καὶ ἄγρυπνον τὴν στάσιν τῷ παρέστησα
παντοίους φόβους ἐπισείων, τὸν στρατὸν
καταφυγὴν τῷ εἶπα ἐπικίνδυνον,
καὶ μέχρ' οὐ κοπάσῃ ἡ κοινὴ ὀργή,
εἰς τοῦτο κατεκλείσθη τὸ ἐρείπιον.

ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ εἰς τὸν πύργον τοῦτον — ζῇ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ναί. — Σ' ἐννοῶ.

Τρὶς ἤδη εἰς τὸ ὕδωρ κ' εἰς τὸν οἶνόν του
καὶ εἰς τὸν ἄρτον φάρμακον ἀνέμιξα·
ἀλλ' εἴτε τύχη, εἴτε ἐκχειλίζουσα
νεότης, ἢ τις ὑποπτος προφύλαξις
τὸν ἔσωσε, ζῇ ἔτι.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν τὸ φάρμακον
ἀνίσχυρον ἐδείχθη, μὴ ἐλλείπουσιν
ἕτεροι τρόποι;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἔτεροι;

ΔΟΥΚΑΣ

(σύρων ἐκ τοῦ θανάτου)

Καθὼς αὐτός.

Ἄφρωνος μένεις; Λάβε το. Νῦν ἢ ποτέ!
Ἡ ὥρα αὕτη εἶν' ἡ κρίσιμος· ἡμῶν
ὁ θρόνος, ἅμα οὗτος πέσῃ ὁ φραγμός.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἀλλὰ εἰπέ μοι. Ἐξαφθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ
ἔταν ἡ στάσις τὸν περιεζώννυε
κ' ἐδίψα αἶμα, σὺ τὸν ἔσωσας. Πρὸς τί;

ΔΟΥΚΑΣ

Πρὸς τοῦτο, ὅτι ἂν τι τῷ συνέβαινε
τῶν πρέσβεων παρόντων, δὲν θὰ ἔδυεν
ὁ ἥλιος, πρὶν στόλος καὶ στρατὸς αὐτῶν
ἐπανακάμψῃ, φέρων πῦρ καὶ σίδηρον.

"Ἦδη, σωθέντα, ὥς τὸν εἶδον, ὑπ' ἐμοῦ,
πρὸς Παλαιστίνην πλέουσι πλησίστιοι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Δίκαιον ἔχεις.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡ σειρά μας ἔφθασε.

(Μετά σχήματος χειρὸς)

Μίαν, — ἡξεύρεις· καὶ ἀλλάζ' ἡ τύχη μας.
Λάβε· καὶ ἅμα ταῦτά μου τὰ πέδιλα
ἐρυθρὰ βάψω, ἔχεις τὰ βατράχεια.

(Ὁ Κωνστάντιος λαμβάνει τὸ ἐγχειρίδιον καὶ κικυρῶς καὶ μετὰ βραδίων βημάτων
εἰσέρχεται εἰς τὸν πύργον.)

ΔΟΥΚΑΣ (πάλιν)

Εἰσῆλθεν. "Ἦδη τὸ μοιραῖον θέσπισμα
τελεῖται. "Ἦδη πλέκεται τὸ στέμμα μου
ὕγρον εἰς αἷμα. — Τί ἂν αἷμα; Ἐρυθρὰν
μήπως δι' ἄλλο τὴν γλαυῦδα βάπτομεν,
παρ' ἵνα κρύπτη τὰς κηλίδας αἵματος;
Λοιπὸν ὁ ποῦς μου ψηλαφεῖ τὴν κλίμακα,
τὴν ἀνοδογ δι' ἓνα μόνον ἔχουσιν,
κ' ὑπὲρ ἣν μόνος αἵρεται ὁ οὐρανός.
Κραυγαὶ θνησκόντων ὥς αὐτὴν δὲν φθάνουσιν.

(Πλησιάζει εἰς τὸν πύργον, καὶ θέτει τὸ οὖς εἰς τὴν θύραν.)

Οὐδὲν ἀκούω. Βαθυτάτη σιωπή.
Τί δηλοῖ; Ἔστη τοῦ παντός ἡ κίνησις;
Ὁ καιρὸς ἔστη; μόνη δ' ἀνυπόμονος
κτυπᾷ ἐντὸς τοῦ στήθους ἡ καρδιά μου;
Τὸ εἶναι τοῦ μὴ εἶναι τόση διαιρεῖ
ἀπόστασις; Δὲν φθάνει κίνησις χειρὸς,
ἔπως τοῦ βίου σβύσῃ τὴν πομπόλυγα;

Μακραὶ ὥς ὦραι αἰ στιγμαὶ χωλαίνουσι,
καὶ οὐδέν ἔτι!

(Βλέπων τὸν Κωνσταντῖον ἐκτετακμένον ὤχρυν)

Τέλος πάντων! — Ἔγινε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Οὐδέν. — Κοιμᾶται.

ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ λοιπόν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τ' ἀδύνατα

μὴ ἀπαιτῆς. Ἀφύφως ἐπλησίασα.
Ἦν ἡ πνοή του ἥτυχος. Μειδίαμα
ἀνύποπτον ἐπέτα εἰς τὰ χεῖλη του.
Δίς ὕψωσα τὴν χεῖρα, οἷς κατέπεσεν
αὐτὴ ἀφωπλισμένη! ὦ! ἂν ἄγριος
ἤγείρετο! Ζητήρης ἂν ἀνδίστατο!
Ἄλλ' ἐκοιμᾶτο. Τρίτον ἐπλησίασα·
ὁ χάλυψ ἤδη ἤγγιζε τὰ στήθη του,
ὅτε τὰ χεῖλη δι' ὀνείρου ἐλαφρῶς
ἐκίνησε, καὶ «πάτερ!» ἐψιθύρισε,
ὥς μάρτυρ' ἂν ἐκάλει κατ' ἐμοῦ αὐτόν.
Τότε τὸ βλέμμα τὸ σβεστὸν τοῦ γέροντος
ἔτι ἐστράφη μοι ἐφάνη ἐπ' ἐμέ,
σταλάζον δάκρυ αἵματῶδες. Ἐφρίξα,
ἡ χεὶρ μου παρελύθη, κ' ἔφυγ' ἀποδράς.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ γέννημα ἐλάφου, μικροκάρδιον
γραῖδιον, πιστεῦσον μορμολύχεια,
εἰς ἀνδρῶν ἔργα τί ζητεῖς μιγνύμενος;
Ὅποτε τύχαι παίζονται βασιλειῶν,

ἐμπρὸς παιδίου κοιμωμένου δειλιάς!
Δὸς τοῦτο. Εἶσαι δι' αὐτὸ ἀνάξιος. (Ἀρπάζει τὸ ξιφίδιον.)
Ἐμὸν τὸ ἔργον. Μάθε τί ἐστὶν ἀνὴρ. (Εἰσέρχεται.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (μόνος)

Στυγερὸν ἔργον! Οὐδ' εὐαίσθητον πολὺ
τὸ δέρμα ἔχω, οὐδὲ νεῦρα τρυφερά,
καὶ τὸ ἡξεύρω, ὅστις θέλει ν' ἀναβῇ,
πατεῖ, μηδὲν φροντίζων, πᾶν τὸ πρὸ ποδῶν.
Ἄλλ' οὐχὶ τοῦτο! Δόλους νὰ τεχνάζωμαι,
νὰ ἐξυφαίνω στάσεις εἰμὶ ἔμπειρος·
ἀλλὰ δημίου ἔργον. . . . ὦ! ἀπαίσιον!
Ἄν νὰ κερδήσῃ θέλῃ θρόνον δι' αὐτοῦ,
ᾧ τὸ μετέλθῃ μόνος!

Φωνὴ τοῦ ΑΛΕΞΑΝΔΡ. (ἐκ τοῦ πύργου)

Πάτερ! πάτερ μου!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

ὦ! φρίκη, φρίκη! Ἡ φωνὴ τοῦ θύματος!
Ἐκεῖ τελεῖται ἡ θυσία ἡ φρικτή!
Εἰν' εἰς τὸν Ἄδην, εἰς τοὺς δαίμονας δεκτὴ;
Μακρὰν τοῦ τόπου τούτου τοῦ ἐγκλήματος!

(Φεύγει.)

ΔΟΥΚΑΣ (εἰσέρχεται)

Ἰδού. Τοσοῦτον ἦτον δύσκολον, δειλέ;
Κωνστάντιε, ποῦ εἶσαι; Ἀνεχώρησε!
Μ' ἀφῆκε μόνον εἰς τὴν ἔρημον αὐτήν;
Κωνστάντιε! — Τί εἶναι; Τίς ἐφώναξεν;
Πῶς; ἡ φωνή μου ἦτον; Δὲν αἰσθάνομαι
ταραχὴν ὅμως. Εἶμαι, εἶμαι ἥσυχος.
Τί ἔρημος ἀγρία! Εἶμαι ἥσυχος.
Διατί ὅχι; Μήπως εἰς τὰς χεῖράς μου

κηλὶς ὑπάρχει; Ἴδου, εἶναι καθαραί.
 Ἴδου, παρθένος στίλβει κ' ἡ λεπίς αὐτή.
 Εἰς τοῦ ἡλίου δὲν ἐρυθριᾷ τὸ φῶς.
 Τίς θὰ τολμήσῃ νὰ εἰπῇ, τὸν ἔπνιξα;
 Τίς ἤκουσε; Τίς εἶδεν; Ὁ κατήγορος,
 ἄψυχον πτώμα· ὁ ἀήρ, ὁ ἥλιος,
 ἡ ἐρημία αὕτη, μάρτυρες βωβοί.
 Τίς ἄλλος μάρτυς; Μήπως ἡ συνείδησις;
 Τῶν μεираκίων φόβητρον! Λέξις κενή!
 Τῶν ἱερέων πλᾶσμα! Ὅστις ἂν εἰπῇ
 τὸν ἔπνιξα, ἐψεύσθη. Πῶς ἀπέθανε
 τί μ' ἐρωτῶσι; Εἶμαι φύλαξ τοῦ ἐγώ;
 Αἶ! Ποῦ τὸ ῥῆμα τοῦτο, ποῦ τὸ ἤκουσα;
 Ὁ Κάϊν, ἄ! ὁ Κάϊν. Εἶγε δίκαιον
 ὁ Κάϊν. Τίνες εἰσθε ὅλοι περὶ μου;
 Τί ἀπειλεῖτε, θακτυλοδεικτοῦντές με;
 Τὰς χεῖρας τί κινεῖτε καὶ τὰς κεφαλάς;
 Σὺ τί ἡγέρθης; Τοὺς νεκροὺς σου ὀφθαλμοὺς
 τί ἐπ' ἐμέ στηρίζεις; Τί τὸν τράχηλον
 σπασμωδικῶς δεικνύεις ῥέγχων; — Σ' ἔπνιξα!
 Πῶς σᾶς τρομάζω ἴσως ἐνομίσατε;
 Τὰ δένδρα εἰσθε, τὸ ἡξεύρω, τοῦ δρυμοῦ.
 Οἱ κρότοι οὗτοι, οὓς ἀκούω, συριγμοὶ
 δὲν εἶναι ἐκ τοῦ ἄδου ἐξερχόμενοι,
 καὶ Κάϊν, Κάϊν λέγοντες· ὁ ἄνεμος
 εἶναι, σφοδρῶς βοῖζων εἰς τοὺς κλάδους σας.
 Κωνστάντιε! — Ποῦ εἶσαι, δοῦλε; — Μόνος μου
 τὰς ἐπαράτους ταύτας σκοτεινάς σκιὰς
 θὰ διαβῶ; — Φοβοῦμαι; ὦ! αἰσχύνη μου!
 Ἐμπρός! Εἰς ταῦτα τὰ ἐπιχειρήματα

ὅστις ὀπίσω στρέφεται, κρημνίζεται.
Τὸ ἔργον ἔτι μένει ἀτελές. Ἐμπρός!

(Διὰ τυχίων βηματίων ῥίπτεται ἔξω.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Κατοικία Δούκα ἐν τοῖς Ἀνακτόροις.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, ΕΥΔΟΚΙΑ

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀπαίσιον, ὦ μήτερ, καὶ ἀπίστευτον!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ ὅμως οὕτως εἶναι, κ' ἐτιμώρησε
τοῦ λαοῦ στάσις τὴν ἀποστασίαν του
καὶ τὸν τυφλὸν του ἔρωτα.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸν ἄθλιον!

Δὲν ἦτον ἔρως ὅστις τὸν ἐτύφλωσεν,
ἀλλ' ἔργον διαβόλου, καὶ ὀποσλή
τῆς ραδιούργου Ρώμης.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ στρατήγημα
φιλοδοξίας. Σὺ τῷ παρεσκεύαζες
ἀκλόνητον τὸν θρόνον. Τοῦτο ἤθελε.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄν ἡπατήθῃ, μόνος πταίει. Συμβουλαὶ
κ' εἰλικρινεῖς μου λόγοι δὲν τῷ ἔλειψαν.
Τῆς τύχης του ἐργάτης εἶν' ὁ ἴδιος.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐνίοτε ἡ τύχη εἶν' ὀξύδερκῆς,
καὶ τῆς προνοίας ὑπηρέτης. Ἐλείψε —
τῆς στάσεως τὸ πνεῦμα τὸ ἀνέσπασε —
τοῦ ἀρπαγέντος θρόνου τὸ θεμέλιον,

καὶ οὐτ' ἐκεῖνος, ἀλλὰ φεῦ! οὐδ' ὁ πατήρ
ὁ σὸς ν' ἀνέλθῃ δύνατ' ἔτι ἐπ' αὐτόν,
ἀμφοτέροι δραπεταί, ἢ τῆς θέσεως
τῆς ἀνωτάτης, ἢ τῆς πίστεως, δι' οὓς
ὁ ὄχλος δὲν γνωρίζει ἐπιείκειαν.

Ὁ γέρων μένει, ἀλλ' εἰς τοῦτον μάλιστα
τὸ εἷς οὐδεὶς ἐκεῖνο ἐφαρμόζεται.

Τὸ στέμμα πάλιν, ἂν θελήσῃς, εἰς ἡμᾶς
ἐπανακάμπτει· ἀλλὰ πρέπει πρὸ αὐτοῦ
νὰ λάβῃς ἄλλο στέμμα. Ἄν δυσάρεστον
τὸ λέγῃς, εὔρε στέμμα ἄνευ ἀκανθῶν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Πῶς δὲν ὑπάρχει, σὲ πιστεύω δι' αὐτὸ
ἄλλοις τὴν δόξαν, ἄλλοις καὶ τὰ βάσανα
ἀφίνω τῶν στεμμάτων. Φέρει τραύματα
πολλὰ τὸ μέτωπόν μου, ὥστε ν' ἀνεχθῇ
μώλωπας νέους. Ἄφες με εἰς κάλυμμα
νὰ τὸ ἐγκρύψω μοναχῆς. Κυρτούμενον
πρὸ τῶν εἰκόνων, θέλει μένει ἄσπιλον,
καὶ θέλει μένει σεβαστόν· ὥς δὲ καμφθῇ
μέχρι τοῦ τάφου, θέλει μένει ἥσυχον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Δεινὸς ὁ λόγος, θύγατερ, καὶ ἄδικος.
Ἄλλὰ τὸν ζῆλον ἂν λογιζῇς παρ' οὐδὲν
τοῦ αὐτοκλήτου φίλου τῆς εὐκλείας μας,
τὴν δύναμίν του λησμονεῖς. Αἰχμάλωτοι
δὲν ἐνθυμεῖσ' ἐνταῦθα ὅτι εἴμεθα;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸν ζῆλον λέγεις, μήτερ! Μήτερ, πρόσεχε.
Μὴ ἐπ' αὐτοῦ ἐρείδου· κρύπτει βάραθρον

φιλοδοξίας, ἥς μᾶς θέλει ὄργανα.
 Τὴν ἄλυσίν του φέρομεν· εἶν' ἀληθές.
 Τὸν κίνδυνόν μου τοῦτον βλέπω φρίττουσα.
 Ἄλλὰ νὰ θραύσῃ τὴν ἰσχύν του ἂν οὐδεὶς
 ὑπάρχῃ, μήτερ, θὰ τὴν θραύσω μόνη μου,
 ἀνίσως ὄχι ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπ' ἐμοῦ.
 Αὐτοῦ γνωρίζω ἰσχυρότερον, εἰς ὃν,
 ἂν πρέπη, θὰ προσφύγω, — εἰς τὸν θάνατον.

(Εἰσέρχεται ὁ μίγας ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ)

ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰσαὰκ προσέρχεται.
 Τὸν συνοδεύει καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα. (Ἀπέρχεται.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄ! Ἦθελον σωτῆρα! Ὁ σωτὴρ ἰδοῦ!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ Ἰσαὰκ! κ' ἐκείνη! Ἀπὸ τῆς ἐχθρᾶς
 ἀποτροπαίου ὤψεως μακρύνομαι.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ φεύγῃς, μήτερ. Τρέφεις μῖσος ἄδικον
 πρὸς τοὺς οὐδέποτε σε ἀδικήσαντας,
 καὶ, — τὸ ἀρνεῖσαι οὕτως ἔχον; — μάλιστα
 ἀδικηθέντας, ὅμως συγχωρήσαντας.
 Ἦ τύχῃ μόνη τοὺς ἀνέφερεν, οὐχὶ
 ἡ σκευωρία, ἡ δι' ὅπλων ἔγερσις.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Δικαίου τοῦ πατρός σου τοὺς ἐχθροὺς κ' ἐμοῦ,
 ἐπαίνους αὐτοῖς πλέκε, μὴ πλὴν ζήτηι μοι
 ν' ἀκούω ταῦτα, ἢ νὰ μένω μετ' αὐτῶν.
 Ἴδου, τὴν ὕβριν εἰς τὸ βλέμμα φέρουσα
 ἔρχεται. Μεῖνε. Τὴν μισῶ. Ἀπέρχομαι. (Ἐξέρχεται.)

ΕΥΔΟΚΙΑ

Πῶς τῆς μητρός μου μέ λυπεῖ ἡ πρόληψις!
Εἰς ἀδικίαν τὴν παράγ' ἡ συμφορά.

(Εἰσέρχεται ΜΑΡΙΑ ἐκ τῆς χειρὸς ὁδηγοῦσα τὸν ΙΣΑΑΚ)

ΜΑΡΙΑ

Σὺ εἶσαι, Εὐδοκία;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Αὐτοκράτειρα!

ΙΣΑΑΚ

Ἢ Εὐδοκία! ὦ φιλτάτη θύγατερ,
εἰπέ μοι, εἶναι, εἶν' ὁ Βεστιάριος,
εἶν' ἐδῶ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὁχι, Βασιλεῦ.

ΙΣΑΑΚ

Δεν εἶν' ἐδῶ;

Ποῦ εἶναι; Τὸν υἱόν μου ποῦ τὸν ἔφερε;

ΜΑΡΙΑ

Ὁ Αὐτοκράτωρ εἶναι εἰς θανάσιμον
ἀνησυχίαν, τίς ἡ τύχη προσδοκῶν
νὰ μάθῃ τοῦ υἱοῦ του. Πῶς τὸν ἔσωσεν
ὁ Δούκας τῷ ἡγγέλθῃ. Ἦλθε παρ' αὐτοῦ
ν' ἀκούσῃ ποῦ ἐσώθῃ, ποῦ κατέφυγε.

ΙΣΑΑΚ

Ναί, φίλη κόρη· εἰς τὰ σκότῃ τῆς εἰρκτῆς
ἀγάπης σὺ κ' ἐλπίδος μ' ἦσο ἄγγελος.
Σήμερον ἴσως μέ μισεῖς· ἀλλ' οἷκτειρον
πατέρα, ζῶντα ἐν στοργῇ τοῦ τέκνου του,
καὶ τὴν ζωὴν του συγκεντροῦντα εἰς αὐτό.

Ἔσο ὥς πρῶην εὖσπλαγχνος, καὶ δός μοι φῶς
παρηγορίας, καὶ εἰπέ μοι, ζῇ; ποῦ ζῇ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Δέν τὸ γνωρίζω. Ἦκουσα ὥς ἤκουσας
πρὸς σωτηρίαν ὅτι τὸν παρέλαβεν.
Ἐκτοτ' ἐνταῦθα πλέον δέν ἐπέστρεψε.
Ποῦ διηυθύνθη ἀγνοῶ· πρὸς τὸν στρατὸν,
ἠκούσθη. Ἐὰν τοῦτο, εἶναι ἀσφαλές.
Ἀνὴρ γενναῖος τοῦ στρατοῦ προίσταται,
φρενὸς ἀκάμπτου, καὶ καρδίας εὐγενοῦς.

ΜΑΡΙΑ

Τὸν Σγουρὸν λέγεις. Τί περὶ αὐτοῦ φρονεῖς
ἡξεύρω, καὶ δικαίως ὅτι τὰ φρονεῖς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Εἰς χεῖράς του θά ᾔναι ὁ Ἀλέξιος,
ὁ Αὐτοκράτωρ, ἄσλος καὶ σεβαστός,
καθὼς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνέκαθητο.

ΜΑΡΙΑ

Ἡὐλογημένη ἡ γλυκεῖα γλῶσσά σου!
Σταλάζουσα ἐλπίδας, ἀναζωπυρεῖ
τοῦ βίου μου τὸν λύχνον τὸν ἡμίσβεστον.
Λοιπὸν, φιλτάτη κόρη, τὸν γενόμενον
τῶν συμφορῶν σου αἴτιον ἀκούσιον
οὐδὲ μὲ καταρᾶσαι, οὐδὲ μὲ μισεῖς;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγὼ νὰ σὲ μισήσω Αὐτοκράτορ, ὃν
ὕπὲρ πατέρα ἐσεβάσθην πάντοτε,
ὃν δυστυχοῦντα ἐκλαυσα, ὃν ἰσχυρὸν
ἐπικαλοῦμαι ὥς σωτῆρα μόνον μου;
Ναί, σοὶ προσπίπτω, τῆς σεπτῆς σου δεξιᾶς

ἐπιλαμβανομένη. Ἐκτεινον αὐτὴν
καὶ τὴν σκιάν σου ῥίψον, δέομ', ἐπ' ἐμέ
καὶ σῶσόν με, ναὶ σῶσον ἱκετεύουσιν.

ΙΣΑΑΚ

Πῶς; Νὰ σὲ σώσω ἀπὸ τίνος, θύγατερ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ υἱοῦ σου πρῶτον.

ΙΣΑΑΚ

Μὴ φοβοῦ

τὰς περαιτέρω νέας του παραφοράς.
Μακρὰν ἡμῶν αὐξήσας, τῶν δογμάτων μας
τῶν ἱερῶν τὸ γάλα δὲν ἐθήλασε.
Ἄλλ' ἔχε θάρρος εἰς ἐμέ. Εἰς λόγος μου
θὰ χαλινώσῃ τὸ παράφρον πάθος του,
καὶ εἰς τὴν μάνδραν θὰ τὸν φέρῃ τῶν πιστῶν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Χαίνει καὶ ἄλλη πρὸ ποδῶν μου ἄβυσσος,
τῆς πρώτης φρικτοτέρα, τῆς κολάσεως
μισητοτέρα· ὁ ἡμῖν τὸν οἶκόν του
ἀναπετάσας δῆθεν εἰς καταφυγὴν,
εἰς σύζυγόν του μὲ ζητεῖ δι' ἀπειλῶν.

ΜΑΡΙΑ

Ὁ Δούκας λέγεις;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ναὶ ὁ Βεστιάριος.

ὦ! σώσατέ με ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ,
ἢ θὰ μὲ σώσῃ ὁ αὐτόχειρ θάνατος.

ΙΣΑΑΚ

Ὁ λόγος σου μ' ἐκπλήττει· ἀλλ' ἡσύχασον.
Ὁ Δούκας ἔχει νόμον του τὸν λόγον μου.

Θὰ διατάξω, καὶ ἡ πύλη θ' ἀνοιγῇ
τῆς φυλακῆς σου· ἐν τιμῇ ἀμφότεραι
παρὰ τὸν θρόνον ἀσφαλεῖς θὰ μένετε.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Μὴ, Αὐτοκράτορ, ἐμπιστεύου. Νόμος τοῦ
ἡ δύνამίς τοῦ εἶναι. Εἰς τῆς στάσεως
τὰ κύματ' ἀλιεύει. Πρόσεχε αὐτόν.

ΜΑΡΙΑ

Φιλτάτη, θάρρει. Παρ' αὐτοῦ μηδὲν φοβοῦ.
Οἱ Σταυροφόροι ναυλοχοῦσιν οὐ μακράν.
Ὡς ἐξερράγ' ἡ στάσις, τοῖς ἐμήνυσα.
Θὰ ἔλθωσι, καὶ ἴσως ἤλθαν. Μὴ φοβοῦ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ Δούκας θέλει πιάσει, σοὶ ὑπόσχομαι,
νὰ σοὶ ζητῇ καρδίαν ἥτις δέδοται
εἰς ἄλλον ἴσως. — Ἄν εἰς ποῖον ἤξευρον,
καὶ δύναμαί τι ὑπὲρ εὐτυχίας σου,
εἰπὲ, καὶ ἔσται μέριμνα πρωτίστη μου.

ΜΑΡΙΑ

Αὐτὴ δὲν λέγει· ἐγὼ ἄφες νὰ εἰπῶ.
Ἄν ἀπατῶμαι, νὰ μὲ ψεύσῃ δύναται.
Ὁ στρατιώτης ὃν ἐπήνει πρὸ μικροῦ,
ὁ ἄκαμπτος τὴν φρένα, ὁ ἀτρόμητος. . . .

ΙΣΑΑΚ

Ὁ Λέων;

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

MARIA

Οὗτος.

EYΔOKIA

Αὐτοκράτειρα. . . .

MARIA

Ψευδές

ἂν λέγω, ἔλεγξόν με.

EYΔOKIA

Εἰς πνευματικὸν
τὰ βάθη ὡς ἀνοίγω τῆς καρδίας μου,
καὶ εἰς ὑμᾶς ὁμοίως θὰ τ' ἀνοίξω. Ναὶ,
εἰς τὸν γενναῖον πρόμαχον τοῦ θρόνου σας
αὐτῆς ἀνήκει πᾶς ἐνδόμυχος παλμός.
Θύελλα ἦτον ἡ ζωή μου διαρκῆς,
ἐρ' ἧς ἀκτὶς μου μόνη ἦν ἡ μνήμη του,
κ' ἐλπίς μου μόνη ἡ εὐραία πατρίς του.

ΙΣΑΚ

Εἰς τὸν τυφλὸν, ὦ κόρη, τὸν ἐν φυλακαῖς
παρηγορίας ἔφερες ποτήριον.
Δοθήτω ἤδη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα
νὰ σ' ἀποδώσῃ προσφιλὲς ἀντίδωρον.
Τὸν στρατιώτην, τὸν υἱὸν τῶν ἔργων του
ἀναβιβάζω μέχρι σοῦ. Τὸν καθιστῶ
στρατοπεδάρχην, καὶ Αὐθέντην τῶν χωρῶν
τῆς γενετῆς του.

EYΔOKIA

Βασιλεῦ, εὐγνωμονῶ.

Ὁ τὴν καρδίαν ἔχων ὡς τοῦ Λέοντος,
ἵνα μὲ φθάσῃ πρέπει νὰ συγκαταβῇ.
Δὲν ἦτον οὗτος ὁ χωρίζων μας φραγμός.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΛΗΒΗ — Τόμ. Γ']

Ἡ μήτηρ μου. . . .

MARIA

Ἡ μήτηρ. . . Εἶναι δύσκαμπτος,
ἤξεύρω. Εἶσαι τῆς φιλοδοξίας της
ἡ τελευταία ἄγκυρα. Πλὴν οἱ βαθμοὶ,
εἰς οὓς προάγει τὸν Σγουρὸν ὁ Βασιλεὺς,
κορέσαντές την ἴσως, θὰ τὴν κάμψωσιν.

EYΔOKIA

Τοῦ νὰ τὴν πείσω δὲν μοὶ μένει, φεῦ! ἐλπίς.
Ἄλλ' ἀπειθοῦσα θενὰ τὴν ἐφόνευον.

MARIA

Ἀναλαμβάνω νὰ τὴν πείσω ὑπὲρ σοῦ.
Μὲ ἀποφεύγει, μὲ μοῦσι. Ὅποτε πρὶν
ὑπήκοός της ἦμην καὶ βασίλεια της,
δὲν ἦμην λόγων φειδωλὴ προκλητικῶν.
Ἄλλ' ἦν, ἐπὶ θρόνου ὅτε κάθημαι,
ἐμοὶ ἀνήκει χεῖρα συνδιαλλαγῆς
νὰ τῇ ἐκτείνω. Πρὸς αὐτὴν ἀπέρχομαι.
Θὰ τὴν πρᾶνῶ. Ἐχ' ἐλπίδα.

EYΔOKIA (φιλοῦσα τὴν χεῖρά της)

Βασιλὶς,
δύω μητέρας μοὶ χαρίζεις σήμερον.

(Ἡ Μαρία ἀπέρχεται διὰ τῆς ἐσωτερικῆς θύρας.)

ISAAC

Τὴν νεαράν σου κεφαλὴν, ὦ θύγατερ,
δι' εὐτυχίας εὐχομαι νὰ στέψωμεν.
Ὁ ἀδελφός μου ὅσας μοὶ ἐπέβαλε
βασάνους, τόσας εὐλογίας ἐπὶ σέ
νὰ ἐπισύρω εἴθε! Ἄλλ' εὐχήθητι
τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Ὑψίστου κ' ἐπ' ἐμέ,

εἰς τὴν ἀγκάλην πάλιν τὴν ποθοῦσάν μου
ὁ ἐν κινδύνοις, ὁ φυγὰς ν' ἀποδοθῇ.
"ὦ! Ἦ χλαμὺς, ἦν ἄκων περιβέβλημαι,
τὸ φῶς οὗ ἐστερήθην, τὸ οὐράνιον,
καὶ τῆς ζωῆς ὁ λύχνος ὁ σβεννύμενος,
οὐδὲν μοὶ εἶναι πρὸς ἐκείνου τὴν στοργήν.
Δι' ὅλου μου τοῦ βίου τὸν ἐπόθησα·
αὐτὸν ἐκάλουν εἰς τὴν ἔρημον εἰρκτὴν,
αὐτὸν ἐζήτουν τὰ σβεστά μου βλέμματα
εἰς τῆς νυκτὸς τὸ σκότος τὸ ἐξώτατον.
"Ἄν ἤδη μ' ἀφηρέθῃ, ἄς μ' ἀφαιρεθῇ
κ' ἡ αἴσθησις· θὰ μ' ἦναι μόνον βάσανος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

"Ἀνησυχεῖς ματαίως. "Ἄμα φθάσωσιν
οἱ Σταυροφόροι, πᾶς ἐκλείπει κίνδυνος.
Θά εὖρ' ἐν τούτοις καὶ ὁ Βεστιάριος
τὸν τρόπον νὰ τὸν σώσῃ. Πολυμήχανος
ὁ Δούκας εἶναι. "Ἄλλως τε, ἰδοὺ αὐτός.

(Εἰσέρχεται ὁ ΔΟΥΚΑΣ κατηφής καὶ τεταραγμένος)

ΙΣΑΑΚ

"Ὁ Δούκας! Σὺ, σὺ εἶσαι, Βεστιάριε;
σὺ εἶσαι; Τὸν υἱόν μου, τὸν Ἀλέξιον
τὸν ἔσωσας; Ποῦ εἶναι; Ποῦ;

ΔΟΥΚΑΣ

"ὦ Βασιλεῦ,
ἐνταῦθα ἤλθες!

(Καθ' ἑαυτὸν)

Πεπρωμένον, ὁμιλεῖς!

(Πρὸς τὴν Εὐδοκίαν τραχίως)

"Εδῶ τί θέλεις, Εὐδοκία; "Ἀπελθε.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ Αὐτοκράτορ!

ΙΣΑΑΚ

Δὸς, ὦ Βεστιάριε,
εἰς τὴν ἀνεψιάν μου κ' εἰς τὴν νύμφην μου
ἐλευθερίαν. Εἴμ' ἐγὼ προστάτης των.

ΔΟΥΚΑΣ

Ὡς διατάττεις, Βασιλεῦ. Σὺ, ὕπαγε.
Θέλω φροντίσει. Πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα
νὰ ὁμιλήσω ἔχω. Ὑπαγε.

ΕΥΔΟΚΙΑ (ἀπερχομένη, καθ' ἑαυτήν)

Φρικτὴν

τὴν ὄψιν ἔχει. Τί τεκταίναί φροδερόν; (Ἐξέρχεται.)

(Ὁ Δούκας εἰσέρχεται πρὸς τὴν Εὐδοκίαν.)

ΙΣΑΑΚ

Λοιπὸν ποῦ εἶναι ὁ υἱός μου; Ποῦ; εἶπέ.
Τί ἔγινε; Ποῦ εἶναι ὁ Ἀλέξιος;

ΔΟΥΚΑΣ

Δὲν τὸ ἤξεύρεις, καὶ τί ἔγιν' ἐρωτᾶς;
Τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάτης ἔγινε.

ΙΣΑΑΚ

Μὴ λέγε τοῦτο.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἔγινε τῶν ἱερῶν
δογμάτων ἐξωμότης.

ΙΣΑΑΚ

Μὴ τὴν πατρικὴν
διατρυπᾶς καρδίαν.

ΔΟΥΚΑΣ

Τῆς πατρίδος του

προδότης. Τοῦτο ἔγινε.

ΙΣΑΑΚ

Καὶ σὺ, καὶ σὺ
εἰς τὴν πληγὴν μου στρέφεις τὴν φαρμακερὰν
κοπίδα τῆς μαχαίρας; ὦ ἂν ἤξευρες
τί ὁ υἱὸς ἐκεῖνος εἶναι δι' ἐμέ!
Σεῖς τοῦ ἡλίου βλέπετε τὸ λάμπον φῶς,
σεῖς τὴν ὠραίαν φύσιν, τὴν ποικίλην γῆν,
ἐγὼ, ἐντός μου μόνον τὴν εἰκόνα του·
κ' ἐπλέχθη οὕτω μετὰ τῆς καρδίας μου,
ὥστ' ἀνασπῶν ἐκείνην, ἐκρίζοις αὐτήν.
Ὁ μόνος εἶναι θησαυρὸς τοῦ γήρωος μου.
Ὁ τάφος χαίνει πρὸ προδῶν μου ἀνοιχτός·
μὲ κρατεῖ μόνος εἰς τὰ χεῖλη του αὐτός.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ Ἐκκλησία τὸν υἱὸν τοῦ ἀσεβοῦς
ἐκήρυξε.

ΙΣΑΑΚ

Δὲν εἶναι ἀσεβής. Ἐμοῦ
καὶ μόνου εἶναι σφάλμα· τὸν ἐμάκρυνα
πρὶν εἰς τὸ μάννα ἐντραφῇ τῆς πίστεως.
Τὴν ἄγνοιάν του λέγουσιν ἀσέβειαν.
Θὰ τὸν διδάξω, κ' εὐλαβῶς κατηχηθεῖς,
θα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μάνδραν τῶν πιστῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡ Ἐκκλησία πρόβατον ἀπολωλὸς
τοῦ μητρικοῦ της κόλπου τὸν ἀπέρριψε.

ΙΣΑΑΚ

Θεοὶ τὸν συγχωρήσῃ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΔΟΥΚΑΣ

Μέλος σεσηπός. . . .

ΙΣΑΑΚ

Θενά τόν συγχωρήση.

ΔΟΥΚΑΣ

Τόν απέκοψε

διὰ παντός.

ΙΣΑΑΚ

"Ω! ὄχι. Δός μοι, δός μοι τον,
καὶ θὰ τόν συγχωρήση.

ΔΟΥΚΑΣ

Τόν ἀφώρισεν.

ΙΣΑΑΚ

"Ω! σίγα, σίγα!

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄσπερος, ἀπέβλητος,
καὶ τρέμων ὡς ὁ Κόιν, τὴν ὑφήλιον
νὰ περιτρέχη, κ' εἰς τὸν τάφον ἄλυτος
νὰ μένη μέχρι τῆς ἐσχάτης κρίσεως
τὸν κατηράσθη.

ΙΣΑΑΚ

Μόνον ἄς μ' ἀποδοθῇ,
καὶ θὰ κοιλάνω τῶν ναῶν τὰ μάρμαρα,
τὰ γόνατά μου κάμπτων εἰς μετάνοιαν,
κ' εἰς κρήνας μεταβάλλων τοὺς σβεστοὺς βολβοὺς
τῶν ὀφθαλμῶν μου, θὰ τόν σώσω. Δός μοι τον.

ΔΟΥΚΑΣ

Αἵρετικῶς τὸ σχίσμα ἐνεθρόνισε.
Πατέρων ῥήσεις καὶ Συνόδων δόγματα
καταπατῶν, τὸν Πάππαν προσεκύνησε.

ΙΣΑΑΚ

Εἰπὲ, ποῦ εἶναι; Ποῦ τὸν προεφύλαξας;

ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ προφυλάττων τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως
τῆς ἀμαρτίας γίνεται συμμετοχος.

ΙΣΑΑΚ

Δὲν ὑπομένω. Ποῦ τὸν ἔσωσας; Εἰπὲ,
εἰπέ μοι.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν σκορπίον, τὸν θανάσιμον
τὴν Ἐκκλησίαν τραυματίζοντα, πατεῖ
καὶ τὸν συντρίβει τοῦ Χριστιανοῦ ὁ ποῦς.
Οὐδεὶς τὸν σώζει.

ΙΣΑΑΚ

Ἀλλὰ σὺ τὸν ἔσωσας.

Σὲ ἱκετεύω, εἰς τοὺς πόδας σου βεβηλῆς.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ τῶν πάντων κύριος,
ἱκέτης σου προσπίπτω, ἀσθενὴς πατήρ.

(Γονυπετεῖ καὶ τὸν λαμβάνει ἐκ τῶν γονάτων)

Ποῦ εἶναι ὁ υἱός μου; Τί τὸν ἔκαμες;

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν ἐξωμότην. . . .

ΙΣΑΑΚ

Σίγα!

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν ἐφόνευσα,
τὴν Ἐκκλησίαν πρὶν φονεύσῃ.

ΙΣΑΑΚ

Ψεύδεται.

Δὲν εἶναι, ὄχι, ἀληθές.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν ἔπνιξα,
ἂν προτιμᾷς.

ΙΣΑΑΚ

Τί; Ποῖον;

ΔΟΥΚΑΣ

Διὰ τῶν χειρῶν
τὸν ἔπνιξα αὐτῶν μου. «Πάτερ, πάτερ μου!»
ἀπέθανε φωνάζων.

ΙΣΑΑΚ

(Ἐγείρεται σπασμωδικῶς, καὶ θίλει νὰ τὸν ἀρπάξῃ ἐκ τοῦ λαιμοῦ, ἐντείνων πάσας τὰς δυνάμεις του.)

Τέρας!

ΔΟΥΚΑΣ

(Τὸν ἀποβιάζεται νὰ τὸν ὤψῃ μακρὸν του.)

Σκελετὲ,
ἀκούμη πνέεις; Ὑπάρχει καὶ ζήτει τὸν.

(Ἐκείνη κινεῖται.)

Ἄρά! κατάρρα! (Ἰσχυρῶς.)

ΔΟΥΚΑΣ

Λέξεις! Ἦχοι τὸν κωρὸν
προσβάλλοντες αἲρα! ὅπλ' ἀνίσχυρα
τῆς ἀσθενείας! Δὲν φονεύετε. — Λοιπὸν,
ἀκίνητεῖ! Μὴ εἶναι τοῦτο; (Πλησιάζει καὶ τὸν παρατηρεῖ.)

Ἦ πνοή;
Δὲν τὴν ἀκούω. Ἐπαυσεν! — Ἀπέθανε!

ΕΥΔΟΚΙΑΣ φωνὴ ἰσχυρῶς

Κατάρρα! (Ἀκούεται δοῦπος ὡς σώματος πύπτοντος.)

ΔΟΥΚΑΣ

Τί εἶναι; Τίς ὠμίλησεν; Ἦχὼ
τεταραγμένης φαντασίας. Ὁ πολὺς

ὁ ἄφρων ὄχλος τὴν καλεῖ συνείδησιν.
Δὲν ὁμιλοῦσιν οἱ νεκροί. Ἀπέθανεν!
ἀπέθανε! Τὸ στέμμα κεφαλὴν ζητεῖ.
Λοιπὸν κ' αἱ λέξεις φαίνεται φονεύουσι!
Ναί, ὅταν εἴν' ὀξεῖαι ὡς τὰς λέξεις μου.
Τὸ δράμα τοῦτο, τὸ ἐν οἴκῳ, ἔληξε.
Καιρὸς καὶ τὸ ἐν δήμῳ νὰ παραστηθῇ.
Εἰς πολλὰ ἔτη, Βασιλεῦ Ἀλέξιε!

(Ἀνοίγει τὰς δύο θύρας, καὶ κράζει μεγαλοφώνως διὰ τῆς ἐν τῇ βάθμῃ)

Βοήθειαν! Ταχέως! Πάντες ἔλθετε!
Ὁ Αὐτοκράτωρ....

Πολλοὶ ἐκ τῶν ΜΕΓΙΣΤΑΝΩΝ (εἰσπορευόμενοι)

Τί συνέβη;

ΔΗΜΩΝ

Ἰλάσπετε.

Ὁ Αὐτοκράτωρ.... σπεύσατε! ἀπέθανε!

ΜΕΓΙΣΤΑΝΩΝ

(Εἰσπορεύει διὰ τῆς πλαγίας πύλης καὶ φέρεται ἔμπρὸς τοῦ νεκροῦ)

ὦ συμφορᾶς! Τί τοῦτο; Φρικτὸν ἄκουσμα..

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (εἰσαχθεῖσα κατόπιν τῆς Μορίας)

Περὶ τὴν Εὐδοκίαν, ἣτις ἔπεσε
λειποθυμοῦσα, εἶμεθα, ὅτ' ἔφερε
τὴν ἀγγελίαν ἢ φωνή σου εἰς ἡμᾶς.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Καὶ πῶς ἐπῆλθεν ἡ μεγίστη συμφορά;

ΔΟΥΚΑΣ

Φεῦ! ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συμφορὰ διπλῇ!
Τὸν θάνατον τοῦ νέου Αὐτοκράτορος —
— αὐτοκτονίαν, ἢ τί ἄλλο, ἀγνοῶ —
εἰς τὸν πατέρα ἦλθα μετὰ δισταγμῶν

ν' ἀγγείλω. Πᾶσαν τέχνην ἐπενόησα,
στομῶν τοῦ βέλους τὴν ὀξεῖαν ἀκωκὴν.
Ἄλλὰ διεῖδε μόλις τὴν ἀλήθειαν,
καὶ εἰς τὴν βίαν τῆς φιλοστοργίας του
τὸ σαθρὸν σκεῦος δὲν ἀντέσχεν. Ἄρατε
τὰς πύλας, ὅπως τελευταῖον ὁ λαὸς
τὸν Αὐτοκράτορά του προσιδῇ νεκρόν.
Τὸ ἱερόν του σῶμα μετὰ σεβασμοῦ
λαβόντες, φέρετέ το εἰς τῶν Βλαχερνῶν
τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου τὴν κηδεῖαν του
βασιλοπρεπεστάτην ἐτοιμάσατέ.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

(Ὑπνέται καὶ στρατιῶται ἀφ' ὧν πᾶν τὸ μετακίνητον, καὶ ἡ σκηνὴ πα-
ριστᾷ τὸ δωμάτιον συναγματοῦ μετ' ἐλαυχωροτάτης ἐπισήμου αἰθούσης,
καὶ διαιρούμενον ἀπ' αὐτῆς μόνον διὰ κέντρον. Ἡ αἴθουσα εἶναι πλήρης αὐ-
λικῶν καὶ λαῶν. Τὸ σῶμα τοῦ Αὐτοκράτορος ἀποκνύεται ἐπὶ ἀνακλινερῶν,
παρὰ τοὺς τοίχους καὶ ὑπὸ τῆς πένθους Μαρίας.)

ΝΕΤΑΙΣ ΛΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

(Τῇ Πριμικήρῳ, ἀπὸ τοῦ ἐπιλοῦντος τὰ ἀνατίρρα)

Μιᾷ ἡμέρᾳ δύο Αὐτοκράτορες!
Τί λέγεις;

ΠΡΙΜΙΚΗΡΟΣ

Λέγω ὅτι ἀσφαλέστερος
κατ' ἐμὲ εἶναι ὁ μὴ λέγων τίποτε.

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν ἐν τῇ αἰθούσῃ λαόν)

Λαὲ, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐτελεύτησεν,
ὥς τοῦ υἱοῦ του ἤκουσε τὸν θάνατον.
Ἦτον χρηστὸς Μονάρχης. Αἰωνία του
ἡ μνήμη!

ΛΑΟΣ

Αἰωνία! Αἰωνία του!

ΔΟΥΚΑΣ

Σᾶς εἶχον συγκαλέσει διὰ τελετὴν
αἰσιωτέραν. Ἡ Αὐτοκρατόρισα
τῆς θυγατρὸς τῆς Εὐδοκίας εὐμενῶς
μοὶ ἔδωκε τὴν χεῖρα. Τοῦτο ἤθελε
νὰ σᾶς δηλώσῃ, καὶ σᾶς συνεκάλεσα. . . .

(Ἰδίως πρὸς τὴν Εὐφροσύνην.)

Εἰπέ τοις ναί! Ἡ ὥρα εἶν' ἐπίσημος.
Τὸ στέμμα τώρα θενὰ λάβῃς ἢ ποτέ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (μετὰ τινε δισταγμῶν)

Ὅ,τι σᾶς εἶπεν εἶναι ἡ ἀλήθεια.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλ' ἀντ' εὐθύμων ὑμεναίων τελετῶν
εἰς διπλοῦ πένθους τέλεσιν συνήλομεν,
κ' εἰς συναυλίαν ἐπισήμων κοπετῶν.

Δεινὸς βεβαίως ὁ ἐνσκήψας κεραιῶν,
καὶ εἰς τοὺς τάφους δάκρυα δρέλομεν.

Ἀλλὰ πρὸ τούτων ἄλλο προὔργιαίτερον
καὶ κατεπεῖγον ἐπιβάλλει τοῦ λαοῦ
ἡ σωτηρία. Εἰς λιμέν' ἄς φέρωμεν
τὸ σκάφος, ἀπολέσαν τὰς ἀγκύρας του.
Κενὸς ὁ θρόνος, ἔρμαιον τῶν θυελλῶν,
οἰακοστροφῶν δεῖται. Ἄς τὸν εὐρώμεν,
καὶ τότε γάμων, τότε κοπετῶν καιρὸς.

ΔΟΥΚΑΣ

Ὅρθως, ὦ ἄρχον, παραινεῖς. Ἄς θέσωμεν
ἐν ἀσφαλεῖ τὸ κράτος, καὶ μετέπειτα
τοὺς πόθους καὶ τὰς θλίψεις τῆς καρδίας μας!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Λοιπὸν ἀμέσως! Τίς ὁ ἱκανώτερος
σκοποῦντες, τὰς ἡνίας παραδώσωμεν
ἐκείνῳ.

ΔΟΥΚΑΣ

Οὕτως ἔστω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τίς ὁ ἰσχυρὸς,
ὁ δι' ἀνδρίας καὶ διὰ φρονήσεως
πρωτεύων εἰς τὰς μάχας καὶ εἰς τὰς βουλὰς. . . .

ΠΡΩΤΟΣΤΑΤΩΡ

Ὅνόμασόν τον, ἄρχον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ ἐγγύτερον
ἔστῳς τοῦ θρόνου; Τούτον ἄς ἐκλέξωμεν.

ΕΠΙΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

Ὅνόμασόν τον!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Μοὶ τὸ ἐπιτρέπετε;
Αὐτός; Ὁ Δούκας εἶναι ὁ Ἀλέξιος.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐγώ; Τί λέγεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Σοὶ τὸ λέγει δι' ἐμοῦ
ὁ λαὸς, ἄρχον· καὶ ἠξεύρεις πῶς φωνή
λαοῦ φωνή Κυρίου. Ἔτη σου πολλά!

(Πρὸς τὸν λαὸν, (ὅπως πρὸς τοὺς Βασιλεῖς))

Ὁ Αὐτοκράτωρ Δούκας ὁ Ἀλέξιος
εἰς ἔτη πολλὰ ζήτω!

ΒΑΡΑΓΓΟΙ (θερυβειδῶς)

Εἰς πολλά, πολλά!

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ (ιδιαιτέρως τοῦ Μ. Δομιστίκου)

Βέβαιος εἶσαι πῶς τὸν ἐξελέξαμεν;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ (τοῦ Πριμικηρίου)

Ὡς φαίνεται. Ἐκεῖνοι οὕτω λέγουσιν. (Δεικνύων τοὺς Βαράγγους.)

Ἡ τοῦτο ἴσως δὲν ἀρκεῖ;

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Ἐκ περισσοῦ.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐὰν ὁ θρόνος ἦτον ῥόδινος στρωμνῇ,
θα τὸν ἀπεποιούμην. Ἀλλὰ σήμερον
ὥς εἶναι, κλίνῃ ἀκανθῶν, τὸν δέχομαι.
Πρὸς σωτηρίαν τοῦ λαοῦ ἀρεθίσαν
θυσίαν.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ (ιδιαιτέρως τοῦ Μ. Δομιστίκου)

Τοῦτο λέγω ἀνταπάντησιν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἦδη ἐλθέτω ἡ Αὐτοκρατόρισσα.
Τὴν Εὐδοκίαν κόμισον, Κωνστάντιε!

(Πρὸς τὴν Εὐφροσύνην)

Συνόδευσόν τον, ἂν ἐγκρίνης, Βασιλῆς.

(Ἐξέρχονται Κωνστάντιος καὶ Εὐφροσύνη διὰ τῆς πλαγίας θύρας.)

ΒΑΡΑΓΓΟΙ ἄρχοντες

Εἰς πολλά ἔτη, Αὐτοκράτωρ!

ΛΑΟΣ

Εἰς πολλά!

(Εἰσέρχεται ταχίως ὁ ΛΕΩΝ)

ΛΕΩΝ

Οἱ εὐφημοῦντες τοῦ λαοῦ ἀλαλαγμοὶ,

κ' ἡ ταχυπέτις φήμη, μοὶ ἀνήγγειλαν
ὅτ' εἰς τὸν θρόνον, ὅστις δις ἐχήμευσεν,
ἀνεβιβάσθης. Τοῦ στρατοῦ ὑποταγὴν
σοὶ φέρω, Αὐτοκράτορ· φέρω δὲ ὁμοῦ
σπουδαιοτάτην ἀγγελίαν. Ὁ στρατὸς
τῶν Σταυροφόρων ἐπιστρέφει. Ἐπλευσαν
ὀπίσω. Πλήρη τὰ πεδία φαίνονται
τῆς κινουμένης λόγχης.

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς; Ἐπέστρεψαν;
Τοὺς ὄρκους μόλις δόντες παραβαίνουνσιν;
Ἦν ἡ φυγὴ των τέχνασμα; Ἦτον παγίς;
Καὶ δημοσίαν ἐκλαμβάνουσιν ὁδὸν,
ἢ κτῆμά των τὸ κράτος ἐκλαμβάνουσι;
Πῶς ἀπατῶνται ὑπαγεὶνὰ τοῖς εἰπῆς,
ὅτι ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον σήμερον
ὅστις δὲν φεύγει ἐπονειδιστὸν φυγὴν,
καὶ οὐδὲ πίπτει, ἀν' οὐδὲ πέσῃ μετ' αὐτοῦ.
Ἐμπρὸς Βαράγγοι, καὶ ὁ ἐγγενὴς στρατός!
Εἰς τοὺς ἀέρας ἄρατε τὸ λάβαρον!
Τὰ ὅπλα πάντες! Ἀρχοντες, μὴ μένετε.
Τοῖς πολλοῖς δότε ἀνδρικὸν παράδειγμα.
Ὅπλίσατε τὰς χεῖρας, καὶ εἰς τὸν στρατόν!
Θέλω ταχὺ ἔμπρὸς σας, καὶ τὸ στῆθός μου
θέλει λαμβάνει τὰς πληγὰς. Ἀπέλθετε.

ΒΑΡΑΓΓΟΙ καὶ στρατιῶται (ἔλκοντες τὰ ξίφη)

Τὰ ὅπλα! Εἰς τὰ ὅπλα! Ἐτη σου πολλά!

(Ἀπέρχονται, ἀκολουθοῦντες τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ λαοῦ.)

ΛΕΩΝ

Παντὸς, ὦ Αὐτοκράτορ, τοῦ στρατεύματος

σαὶ ἔσοντ' αἱ καρδίαι, κ' οἱ βραχίονες.
 Ὁ ἡγεμὼν ὁ θέτων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 ὑπὲρ τοῦ θρόνου, εἶναι θρόνου ἄξιος.
 Θ' ἀναπτέρωσῃ τὴν ἀνδρίαν τοῦ στρατοῦ
 ἢ σὴ ἀνδρία, βασιλέως ἥρωος·
 καὶ ἢ νικήσας, ἢ πεσὼν βασιλικῶς,
 τὸ κράτος θενὰ σώσης, ἢ τὴν δόξαν του.
 Μὴ δειλιάσῃς. Τοῦ στρατοῦ σου προμαχῶν,
 θὰ ἔχῃς πάντα τὸν στρατὸν σου πρόμαχον,
 κ' ἐν ὄσῳ εἰς τὰς φλέβας ταύτας καὶ ῥανὶς
 αἵματος ῥέει, ὑπὲρ σοῦ θενὰ χυθῇ.

ΔΟΥΚΑΣ

Θαῤῥούντως εἰς τὰς μάχας ἀποδύομαι,
 ὅταν ἀσπίδα ἔχω τὴν ἀνδρίαν σου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΣΙΓΓΙΤΑΙ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ σίφουσα μᾶλλον καὶ πρὸς τὸν στρατὸν καὶ πρὸς τὸν λαόν· ΕΥΔΟΚΙΑ.

Ὅπισθ' αὐτῶν ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐλθὲ, προχώρει, ὦ φιλτάτῃ θυγατερ!
 Ὁ Αὐτοκράτωρ. . . .

ΕΥΔΟΚΙΑ (δεικνύουσα σπασμαδικῶς τὸν Δούκαν)

Φρίκη! Φρίκη! Εἶν' ἐκεῖ!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί λέγεις;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Πνίγει, πνίγει! Ἐπεσε νεκρός.
 Νὰ φύγω!

ΔΟΥΚΑΣ

Ποία ἰσχυρὰ συγκίνησις
 Τὰ δυστυχῇ συμβάντα τὴν ἐτάρραξαν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ Αὐτοκράτωρ σοὶ προσφέρει, θύγατερ,
τὴν χεῖρα καὶ τὸν θρόνον.

ΛΕΩΝ

Δὲν τὰ δέχεται

ἡ Εὐδοκία.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ! ποτέ! ποτέ! ποτέ!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σύνελθε, κόρη.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Λέων, Λέων!

Σύνελθε.

Πῶς ἐπεμβαίνεις, ὄρξην, εἰς τὴν ἀλλοτρίαν;

Δὲν θὰ θελήσης, Αὐτοκράτορ, ἄκουσαν
νὰ τὴν καταναγκάσης.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν τῶν ἵπποτῶν
παρέλαβες τὰ ἦθη πολεμῶν αὐτοῦς,
καὶ ὑπὲρ πάσης γυναικὸς συνηγορήσῃς,
τὰ ἦθη ταῦτα εἰσὶ ξένα εἰς ἡμᾶς.
Προσέτι ἀπατᾶσαι, ὅταν ἄκουσαν,
φρονῇς, τὴν ἀναγκάζω καὶ θὰ τὸ ἰδῇς.

(Πλησιάζει μαιδιῶν εἰς τὴν Εὐδοκίαν, καὶ μετὰ φαινομένης εὐγενείας λαμβάνει αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς, τὴν
σφίγγει ἀληθῶς διὰ βίας κατὰ μέρος. Ἰδιαιτέρως πρὸς αὐτὴν)

Τὸ φοβερόν μου μυστικὸν κατέλαβες
ὠτακουστοῦσα, ἢ πῶς ἄλλως ἄγνοῶ.

Ἡξεύρεις οἶος εἶμαι καὶ τί δύναμαι.
 Εἰς χεῖράς μου, ἡξεύρεις, εἴν' ἡ μήτηρ σου,
 καί τις ἀκόμη. Σοῦ κ' ἐγὼ τὸ μυστικὸν
 κατέλαβον. Θὰ γίνης Αὐτοκράτειρα.
 Ἐὰν διστάσης ὅταν θὰ ἐρωτηθῇς,
 ἢ ἂν τις μάθῃ ὅ,τι ἀνεκάλυψας,
 σὺ τοὺς φονεῦεις. Ἐμαθες τί δύναμαι.

ΕΥΔΟΚΙΑ (ταπεινῇ τῇ φωνῇ)

Κακοῦργε!

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τοὺς ἄλλους)

Ἦτο στιγμιαία ταραχὴ,
 τοῦ αἰφνιδίου πένθους ἦτο προϊόν.
 Ἡ βασιλόπαις, εἰς τὸν θρόνον, δέχεται
 ὑπερηφάνως, παρ' ἐμοῦ νὰ καθισθῇ.
 Δὲν εἶναι οὕτως Εὐδοκία;

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

ΑΘΗΝΩΝ

Οὕτω;

ΕΥΔΟΚΙΑ (τρέμουσα, μὲς ἀπὸ φόβου)

Ναί.

ΛΕΩΝ

Πῶς, Εὐδοκία;

ΕΥΔΟΚΙΑ (μετὰ κραυγῆς)

ὦ Θεέ, Θεέ μου! Ναί!

(Λαίποθυμεῖ εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς μητρός της.)

ΔΟΥΚΑΣ

Νὰ ἡσυχάσῃ φέρετέ την. Ὁ σφοδρὸς
 τῶν αἰσθημάτων σάλος τὴν κατέβαλε.
 Θὰ ἐπανέλθῃ, ὡς μικρὸν ἀναπαυθῇ.

(Νεύει, καὶ ὁ Κωνστάντιος, βοηθῶν τὴν Εὐφροσύνην, ἐξάγει τὴν Εὐδοκίαν.)

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

13

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΩΝ

Ἀφρόνως, Δούκα, μένεις μόνος μετ' ἐμοῦ·
καὶ δὲν φοβεῖσαι εἰς τὰ μαῦρα σπλάγχνα σου
τὸ ξίφος μὴ βυθίσω τοῦτο ; Μὴ φοβοῦ.
Εἶσαι θηρίον, ὅμως εἶσαι Βασιλεύς.
Ὑπὲρ τοῦ κράτους ὅταν πολεμῇς, εἰμὶ
ὅ,τ' ὑπεσχέθην, πρῶτος στρατιώτης σου.
Ἀλλ' ὅμως τοῦτο ἤξευρε· ὁ πόλεμος
ὥς παύσῃ, κ' ἐπιζήσω, τὴν ῥομφαίαν μου
ἣν ἤδη ἔλκων ὑπὲρ σοῦ αἰσχύνομαι,
εἰς τὸ κακοῦργον θὰ τὴν θραύσω στῆθός σου.

(Ἐπιστρέφει ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ)

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Ἦσυχος εἶναι,

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Βαθυρόν συνέρχεται.

(Ἀκούεται ἤχος σάλπιγγων.)

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν Λέοντα)

Ἦχεῖ ἡ σάλπιγξ. Ὑπαγε· σ' ἀκολουθῶ·
καὶ μὴ φεισθῆς ἐν τούτοις τῆς ῥομφαίας σου.

(Ὁ Λέων μετὰ στιγμιαίαν ἄφρονον πάλιν ῥίπτεται ἔξω.)

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Ὑπασπιστῆς του ἔσο· ἀκολούθει τον,
κ' ἐπίβλεπέ τον. Ἄγε, Βεστιάριε.
Τὰ πέδιλα σοὶ δίδω τὰ βατράχεια. (Ἐξέρχεται.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (μόνος)

Ὡς ὑπεσχέθης ἐρυθρὰ τὰ ἔβαψες. (Ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

(Ἐν τῷ στρατοπέδῳ μεμονωμένον ἐρείπιον.)

(Ἀκούονται σάλπιγγες καὶ θόρυβοι.)

(Μετ' **ΛΕΙΩΜΑΤΙΚΩΝ** καὶ **ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ**, ἄρχοντες, ὁ **ΧΩΝΙΑΤΗΣ**, **ΠΡΩΤΟΣΠΛΑΘΑΡΙΟΣ**, **Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ**, **ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ**, **ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ** καὶ ἄλλοι)

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ (τῷ Δομεστικῷ)

Ἄρχον, καλὸν ἡ δόξα, ἀλλ' ἐπίπονον.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Καὶ ἀκινδύνως δὲν βλαστάν' ἡ δάφνη της.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

ὦ! ναὶ, συστέλλων τοὺς φλογώδεις κρίκους τοῦ
μας περιβάλλει πανταχόθεν κίνδυνος.

Οἱ Σταυροφόροι πανταχοῦ κατέλαβον
τὰς θέσεις πέριξ. Δὲν ὑπάρχει ἐκφυγὴ.

ΣΠΛΑΡΓΙΟΣ

Αἰχμάλωτός των, παλαιὸς οἰκέτης μου,
φυγὰς ἐκεῖθεν, μ' εἶπε πεντηκόντορος
κρυπτοπλοοῦσα ὅτι ἔφερεν αὐτοῖς
τὰς ἀγγελίας τῶν συμβάντων παρ' ἡμῖν.
Κατέπλευσαν ἀμέσως ἐν ἀλαλαγμοῖς,
ὥς ἐπὶ λείαν μᾶλλον ἢ εἰς πόλεμον.
Πρὶν δ' ἀποβῶσιν, ὅλ' οἱ ἡγεμόνες των
θέμενοι κλήρους ἐντὸς κράνους σιδηροῦ,
τὴν ἐπικράτειάν μας ἐκληρούχησαν.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἀστεῖον τοῦτο.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Τ' ὀνομάζω ἀναιδές.

Καὶ ποῖος ἔσχε τὴν Κωνσταντινούπολιν;

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ Βαλδουῖνος, τῶν Φλανδρίων ἡγεμών.
Τῷ Μομφερράτῳ θρόνος ἀνεγείρεται
εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἄλλοις ἀλλαχοῦ.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

ὦ! τὰ ἱμάτιά μας διανέμονται
ἐν ᾧ ἀκόμη μένουσ' εἰς τὸ δέρμα μας.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Θὰ διανεμηθῶσι καὶ τὸ δέρμα μας.
Ἐκεῖν' οἱ Φράγκοι ἔχουν χεῖρας σιδηρᾶς.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Τίς ὁ σκοπὸς τοῦ νέου Αὐτοκράτορος,
εἰς κακουχίας τοῦ πολέμου, κ' εἰς σφαγὰς,
νὰ μᾶς ἐκθέτῃ; Σιροῦλκοὶ δὲν εἴμεθα.
Τὸ ἐννοῶ νὰ πέμψῃ τὸν Σπαθάριον.
Τὸ ἔργον κ' ἡ φροντίς του εἶν' ὁ πόλεμος.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Φροντίς μου μόνον, ὅχι ἔμως ἔργον μου.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Δὲν ἐννοεῖτε τὸν σκοπὸν του; Εὐκολον.
Πρὸς τοὺς πεσόντας θρόνους, — δύω ἔπεσαν, —
οὕτως ἢ ἄλλως σχέσεις μᾶς συνάπτουσι.
Τῷ νῦν δεσπότῃ ὀχληροὶ πῶς εἴμεθα
δὲν σᾶς ἐκπλήττει. Ἀπαλλάττεται ἡμῶν.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Δημίους του τοὺς ξένους ἐξελέξατο.
Δὲν λέγετε πῶς εἶναι χριστιανικὸν
τῆς ἀμαρτίας νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν;
Τὸ χρέος τοῦ πολέμου ἐτελέσαμεν·
τραπῶμεν ἤδη τῆς εἰρήνης τὴν ὁδόν.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Μετὰ χαρᾶς, τραπῶμεν. Ὅμως κώλυμα
ὑπάρχ' εἰς τοῦτο. Αἱ ὁδοὶ κατέχονται.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Κακὴ κατάρρα! Ἀσφαλὴς ὁ ἴδιος
εἰς τὰς ἐπάλξεις κάθηται τῶν Βλαχερνῶν,
καὶ εἰς τὸ κρεουργεῖον ἔπεμψεν ἡμᾶς.

(Ὁ θόρυβος αὐξάνει, εἰσορμᾷ **ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ**)

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Πῶς; ἐδῶ εἴσθε; Μένετε; δὲν φεύγετε;

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Τεταραγμένος εἶσαι.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Πόθεν ἔρχεσαι;

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Τί συνέβη;

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Δὲν ἤξεύρετε;

Ὁ Αὐτοκράτωρ. . . .

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Τί λοιπόν;

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Ἐξέδραμε.

Πλὴν, μόλις ἔξω τῶν πυλῶν, ἐνέπεσεν
εἰς ἐχθρικὴν ἐνέδραν. Περικυκλωθεὶς,
ἐθανατοῦτο ἢ συνελαμβάνετο
ἐὰν ὁ Λέων ὁ Σγουρὸς, ὡς θώρακα
τὸ σῶμά του προτάξας, δὲν τὸν ἔσωζε.

Μυρίους δίδων, καὶ μυρίους ἀψηφῶν
θανάτους, ἔξω ἔφερε τῆς συμπλοκῆς
τὸν Βασιλέα σῶον.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Καὶ τί ἔπειτα ;

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Ἐπειτα ὅλος ἐκινήθη ὁ στρατός,
μιμούμενός τον, κ' εἶν' ἡ μάχη γενική.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Κ' οἱ Φράγκοι ;

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Ὡς ἀκρίδες φύοντ' ἐκ τῆς γῆς.
Πανταχοῦ Φράγκοι. Εἶναι ἀναρίθμητοι.
Κ' ἐκ τοῦ λιμένος ὤρμησαν. Ὡς λέγεται,
τὴν σιδηρᾶν τοῦ ἄλυσιν διέρρηξαν,
καὶ εἰς τοὺς πύργους κλίμακας προσενεγκαν.

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Κ' ἐδὼ πῶς ἦλθες ;

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Τοῦτο ἀσφαλέστερον
ἐγνώριζον τὸ μέρος, κ' ἦλθον νὰ ἰδῶ
ἂν δὲν παρέχη ἄσυλον εἰς τὸν στρατόν.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

ὦ Πρωτοστράτορ, δὲν παρέχει . . . . οὐδ' εἰς σέ·
καὶ φρόνιμον νομίζω νὰ ζητήσωμεν
δι' ὁδοῦ ἄλλης ἄσυλον . . . . εἰς τὸν στρατόν.

(Ἐξακολουθεῖ ὁ θόρυβος. Εἰσορμᾷ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐνταῦθα εἶσθ', ἐνταῦθα !

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ Κωνστάντιος!

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ ποῦ λοιπὸν ἀπέμεινεν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ; Ἔφυγε.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Πῶς ἔφυγε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πανταχοῦ τρόμος καὶ φυγή. Δὲν βλέπετε;
ὅστις δὲν φύγη, πίπτ' ἢ συλλαμβάνεται.
Σωθήτω ὅστις δύναται.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Πῶς ἔφυγε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Μᾶς εἶχε σώσει ἐξ ἐνέδρας ὁ Σγουρός.
Πυκνοὶ οἱ λόχοι μᾶς περιστοίχιζον,
καὶ εἰς τὸν βασιλέα ἀποβλέποντες,
ἀνδρίας ἐπληροῦντο. Ἦδ' ἡ συμπλοκὴ
ἄρχετ' ἐν τάξει. Ὁ Σγουρός, τὰς προσβολὰς
ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἀποκρούων, εἵλκυεν
εἰς ἑαυτόν. Τὸν εἶδα δύω ξίφη του
νὰ ρίψη τεθραυσμένα, καὶ τὸ τρίτον σπῶν
νὰ μάχηται ὡς λέων. Τοὺς προσβάλλοντας
τοῦ βασιλέως τὴν σημαίαν, ἀπωθῶν,
κεκυκλωμένον βλέπει αἴφνης ἑαυτόν.
Ἐπικουρίαν τότε κράζει καὶ ζητεῖ.
Τὸν ἠκολούθουν, καθ' ἃς εἶχον προσταγὰς.
Ἀλλ' ὅτ' ἐστράφην, εἶδα, καὶ τὸν ἵππον του
κεντῶν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἔφευγε ταχύς.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Καὶ τὸν Σγουρὸν ἀφῆκε ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἄμα ὁ στρατὸς
τὴν φυγὴν βλέπει, δειλιᾷ καὶ τρέπεται.
Ἐκτοτε πάντα φόνος καὶ καταστροφή.
Εἶδα ἐλθοῦσαν τὴν ἐσχάτην μου στιγμὴν,
κ' ἐσώθην μόλις, τὸν νεκρὸν προσποιηθεῖς.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Πρὸς τὴν Καλλιγαρίαν πύλην βλέπετε ;
ιδέτε, τίς σημαία κυματεῖ ἐκεῖ ;

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Τετέλεσται ! Τῶν Γάλλων τ' ὀριφλάμμιον !

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Ἴδου ὁ λέων κατὰ τὸ Κασμίδιον,
τῆς Βενετίας τὸ θηρίον !

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Ἴδατε !

Θεέ ! ἡ πόλις πυρπολεῖται !

(Φαίνεται εἰς τὸ βάθος τοῦ θεάτρου ἡ Κωνσταντινούπολις ὀπίσω τῶν τειχῶν πυρπολουμένη.)

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Φύγωμεν !

Σωθῶμεν !

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τί ζητεῖτε ; Ποῦ νὰ φύγητε ;
Πᾶσα ὁδὸς ἐπίσης φέρ' εἰς θάνατον
διὰ μαχαίρας καὶ πυρός.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Τετέλεσται !

Τῶν πόλεων ἡ πόλις κάμινος φλογῶν !

Χθές βασιλὶς τοῦ κόσμου, σήμερον σποδός,
καὶ μετ' ὀλίγον δούλη, χλεύη τῶν λαῶν!

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Πῶς θὰ σωθῶμεν; Τί θὰ γίνωμεν λοιπόν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τὸ κατ' ἐμέ, ὑπάγω τοὺς κατακτητὰς
νὰ προσκυνήσω. Εἰσὶ κύριοι ἡμῶν.
Κὰν δι' ἐκείνους ἂν προκινδυνεύσωμεν,
δὲν θέλουν δραπετεύσει.

ΟΛΟΙ

Ναί! Ὑπάγωμεν! (Ἐξέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

(Τὰ ἀνάκτορα τῶν Βασιλευσάντων.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, ΜΑΡΙΑ, ΕΥΔΟΚΙΑ
ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄνίστως φέρουν θάνατον, ἅς ἐλθῶσιν.
Ἐλευθερίας θὰ μοὶ εἶναι ἄγγελοι!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Φιλτάτῃ Εὐδοκία, τίς παραφορὰ
τὸ πνεῦμά σου κατέχει; Τὸ διάδημα,
τὸν κοινὸν φθόνον καὶ τὸ πάντων ὄνειρον,
τὸ ἀποβάλλεις μόνη ὡς δυστύχημα,
κ' ἐπικαλεῖσαι ἀντ' αὐτοῦ τὸν θάνατον!
Σοὶ μειδιᾷ ἡ τύχη καὶ τὴν ἀπωθεῖς,
τὸν ἥλιόν της σβύνουσα εἰς δάκρυα!

ΜΑΡΙΑ

Ἀλλὰ τῆς τύχης πάντοτε ὁ ἥλιος
τὴν εὐτυχίαν δὲν φωτίζει, ἀδελφή.
Αὐτὸς κ' ἡμᾶς διήρει. Ἦδη νῦν κοινὴ

μᾶς προσεγγίζει. Ἐλευθέραν ἄφες την
πρὸς τὰς ἐμφύτους κλίσεις τῆς καρδίας της.
Τὸ βλέπεις, ἄλλως καὶ ἡ τύχ' ἡ ἀσταθῆς
συνωμοτοῦσα μετ' ἐκείνων φαίνεται.
Τὸ στέμμα λέγεις, καὶ ποῦ εἶναι ἀγνοεῖς
ἢ τί θὰ γίνη ὁ τὸ στέμμι' ἀναλαβών.

(Εἰσέρχεται ὁ ἡγούμενος **ΑΓΑΠΙΟΣ**)

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἀπώλετο τὸ κράτος, Αὐτοκράτειραι!
Τὴν πόλιν πᾶσαν φλόγες ἐπινέμονται.
οἱ δορυφόροι τὴν πορθοῦσι τοῦ Βαάλ,
καὶ πανταχοῦ πλανῶσι φόνον κ' ἐμπρησμόν.
Τὰς ἐκκλησίας πλημμυροῦσιν αἵματος,
καὶ δι' ὀργίων βεβηλωμένων τοῦ σατανᾶ
τὰ ἱερά μας βεβηλοῦσιν αὐτά.

ὦ φρίκη!

Δὲν ἡξεύρει τὰ συμβαίνοντα
ὁ Μομφερράτος. Βοηθὸς θὰ ἔσπευδε.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἀλλὰ ποῦ μένει ὁ εἰς ὃν ἐλπίζομεν,
ὁ Αὐτοκράτωρ, (πρὸς τὴν Εὐδοκίαν)
ὁ σεπτὸς σου σύζυγος;

ΕΥΔΟΚΙΑ (ὑπερηφάνως)

Πάτερ, εἰς ταύτην τὴν ἐπίσημον στιγμὴν
σ' ἀπαγορεύω σύζυγόν μου νὰ εἰπῇς
τὸν ἄνδρα τοῦτον. Μ' εἶναι ξένος. Μάθε το.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία ὅμως τοῦτον τὸν δεσμόν

κυροῖ καὶ ἀγιάζει, καὶ τὸν εὐλογεῖ,
ἀνόσιον μὴ ὄντα ὡς τὸν πρότερον.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἦ Ἐκκλησία μόνον, καθηγούμενε,
ν' ἀπαγορεύσῃ δύναται τ' ἀνόσια.
Ἦ δύναμὶς τις τοῦτο ἔχει ὄριον.
Ἄλλ' ἂν τις τῶν ἐχόντων δύναμιν ζητῇ
νὰ μὲ βιάσῃ, ἔλαβον τὴν πρόνοιαν.

(Σύρουσα ἐγχειρίδιον ἐκ τοῦ κόλπου τῆς)

Ἴδου ὁ ἀπὸ πάσης βίας λυτρωτής.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἄπαγε, κόρη. Μὴ τοιοῦτο βλασφημῇς.
Ἦ Ἐκκλησία, μήτηρ, ὄχι μητρὶά,
κυροῖ, δὲν ἐπιβάλλει· θέλει τῶν πιστῶν
τὴν σωτηρίαν, ὄχι τὴν ἀπώλειαν.

(Ἐν λαμπρῇ ἤχῳ σαλπύγγων, καὶ ἀναπεπταμέναις σημασίαι, κίρηνται οἱ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ, προ-
πειρόμενος καὶ ἀκολουθεύμενος ὑπὸ πλῆθους ΠΗΛΙΩΤΩΝ, ἐν οἷς ὁ ΛΕΩΝ, δίστατος)

ΕΥΔΟΚΙΑ

Θεέ! Ὁ Λέων!

ΜΑΡΙΑ

Εὐτυχεῖς! Ἐσώθημεν!

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἦ πόλις κατεκτήθη· εἶν' εἰς χεῖράς μας·
ἀλλ' ἡ λεηλασία, ἀχαλίνωτος,
μας διαφεύγει, καὶ λυσσᾷ εἰς τὰς ὁδοὺς.
Νὰ σᾶς ἐξασφαλίσω ἦλθα, ἄνασσα.

(Πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς του)

Εἰς τὰς εἰσόδους φύλακας! Εἶν' ἱερὰ
ἡ κατοικία αὕτη ἡ βασιλική.

Ἄν τις ἐγγίσῃ εἰς αὐτὴν, οὐαὶ αὐτῷ!
Γνωστὸς σᾶς εἶμαι. Σᾶς ἀρκεῖ. Ὑπάγετε.

(Πρὸς τὰς Αὐτοκρατορίστας καὶ τὸν Ἀγάπιον)

Τῶν ἡγεμόνων πληρεξούσιος σταλεῖς,
καὶ ἀντ' ἐκείνων δικαστῆς κ' ἐκτελεστῆς,
τὸν τελευταῖον θέλω Αὐτοκράτορα.
Ποῦ εἶναι; Ἄς προσέλθῃ. Μάτην κρύπτεται.

ΜΑΡΙΑ

Ποῦ εἶναι ὅς ζητεῖται δὲν ἠξεύρομεν.
Δὲν ἐπανῆλθεν, εἰς τὴν μάχην κατελθὼν.
Ἄλλ', ὦ ἱππότα, ὡς γενναίως ἔσωσας
ἡμᾶς, τὰς ἐκκλησίας σῶσον εὐσεβῶς,
ἅς βία κ' ὕβρις τῶν ἀνδρῶν σας βεβηλοῖ.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Τῶν εἰσβαλόντων καὶ πρᾶνῶ τὴν ὁρμὴν
ὀπίσσω θέλω, Βασιλεῦ, δὲν θύναμαι.
Πλὴν προλαβὼν σε, ἔδωκα διαταγὰς.
Ἄν δὲν κωλύσω, ἴσως μετριάσω καὶ.

(Εἰσέρχονται οἱ ΑΡΧΟΝΤΕΣ, καὶ κλίνουσι μέχρι γῆς πρὸ τοῦ Μομφερράτου)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἱππότα τροπαιοῦχε, προσερχόμεθα
ὑποταγὴν καὶ πίστιν σοι προσάγοντες.
Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἐξελεξάμεθα
ἀνάνδρως δραπετεύσας μᾶς κατέλιπε.
Ἐπὶ τὸν τράχηλόν μας ἡ ῥομφαία σου.
Δῶρόν σου ἔσται ἡ ζωὴ, ἂν ζήσωμεν,
κ' ἡ ἀφοσίωσίς μας ἔστ' αἰώνιος. (Κλίνουσιν ὅλοι βαθύως.)

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ὅποια ἦτον πρὸς τὸν δραπετεύσαντα.

Ἄλλ' ἀρκεῖ τοῦτο, ὅτι ἐδραπέτευσεν.
Ἐλεύθερ' εἷσθε. Ἐάν ζητε ἀγνοῶ.

(Πρὸς τὴν Μαρίαν)

Πενθεῖς, Μαρία, καὶ τὸ πένθος σου τιμῶ.
Ἄλλ' εἰς τὴν χήραν Αὐτοκράτειραν εἰπέ
ἂν ζῇ ἡ κόρη τοῦ ἀρχαίου φίλου μου.
Τὸ κράτος τοῦτο, ἔρημον καὶ νικηθὲν,
ἐκληρουχήθη τοῖς ἱππόταις τῶν Δυσμῶν.
Ὁ Βαλδουῖνος ἔσται τῆς Ἀνατολῆς
ὁ Αὐτοκράτωρ. Δι' ἐμὲ βασιλικὸς
εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θρόνος ἱδρύται.
Ἄλλ' ἵνα σπένδω εὐποιίας τῷ λαῷ
κ' εὐδαιμονίαν, ὦ Μαρία, συναινεῖς
τὸν θρόνον νὰ κοσμήσῃς, καὶ τὴν χεῖρά μου
μετὰ τοῦ σκήπτρου ὃ σὲ φέρω νὰ δεχθῇς;

Τὰ δάκρυά μου πρόσμεινε νὰ ξηρανθοῦν,
πρὶν τὴν τιμῶσαν μελετήσω πρότασιν.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἐλπίζων θὰ προσμένω.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ περὶ ἐμοῦ
τί διατάττεις; Εἴμ' αἰχμάλωτος κ' ἐγώ.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Δὲν πολεμοῦμεν πρὸς γυναῖκας. Ὑπαγε
πρὸς τὸν πλανήτην Αὐτοκράτορα.

(Πρὸς τὴν Εὐδοκίαν)

Καὶ σὺ
τὸν σύζυγόν σου ἀκολούθησον.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγώ

τὸν σύζυγόν μου;

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ναί, τὸν Δούκαν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Σύζυγον

δὲν ἔχω.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Σ' ἐνυμφεύθη, ὡς ἐμάθομεν,
ὁ τελευταῖος Αὐτοκράτωρ.

(Πρὸς τὴν Εὐφροσύνην)

Ἀληθές

δὲν εἶναι;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (καὶ τὸν Πρωταγλόν)

Εἶναι ἀληθές.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ! Ἀπαιτεῖς;

Τὸ θέλεις, μήτερ; Τότε μάθετε λοιπόν.
Δὲν εἶναι, ὄχι, σύζυγός μου. Εἶναι δὲ
φονεὺς τῶν δύο βασιλέων.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Θύγατερ,

τί λέγεις;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὅ,τι αὐτηκόως ἔμαθον.

Εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦτον μὲ κατέκλεισε,
καὶ ἠκροάσθην ἄκουσα. Δαιμονιῶν
εἰς τὸν πατέρα ἔκραζεν ἐκπνέοντα
πῶς τὸν υἱόν του ἐπνίξεν αὐταῖς χερσὶ,

κ' εἰς τὴν πληγὴν τοῦ ἔστρεψεν ὡς μάχαιραν
τὸν φρικτὸν λόγον, μέχρι οὗ . . . ἀπέθανε.

ΜΑΡΙΑ

ὦ τοῦ θηρίου! ὦ τοῦ κακουργήματος!

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἦξεύρεις, μήτερ, καὶ εἶπὲ τὰ χεῖλη μου
ποτὲ εἰς ψεῦδος ἂν ἠνοίχθησαν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ποτέ.

ΕΥΔΟΚΙΑ (δεικνύουσα τὸν Κωνστάντιον)

Ἴδου ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς τῶν ἔργων τοῦ.
Ἐρώτησόν τον. Ἄν τολμᾷ, ἅς ἀρνηθῇ.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ (πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Τί λέγεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ψεῦδος πρὸς τὸν ἀπιδόντα μοι
ζωὴν κ' ἐλευθερίαν δὲν θέλω εἰπῶ.
Εἶν' ἀληθῆ, ὡς εἶπεν ἡ ἡγεμονίς.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ὁ διπλοῦς φόνος;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ διπλοῦς.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ (πρὸς τινὰς τῶν ἀπαδῶν τοῦ)

Ἀκούσατε.

Τὸν Δούκαν τοῦτον, ὃν καλοῦσι Μούρζουφλον,
τὸν θέλω. Εὔρετέ τον. Ἄμα συλληφθῇ,
εἰς τοῦ Θεοδοσίου θὰ τὸν φέρετε
τὴν στήλην, κ' ἐκ τοῦ ὕψους κατακόρυφος
θὰ κρημνισθῇ. Προστάτω. Ἐκτελέσατε!

(Ἐξέρχονται οἱ λαβόντες τὴν προσταγήν.)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

MARIA

Φρικτὴ ἀλλὰ δικαία ἡ ἀπόφασις.
Τὸ αἷμά μου ἐπάγη, ὅμως σιωπῶ.
Πλὴν, ἂν μοὶ ἐπιτρέπῃς μίαν, Βασιλεῦ,
παράκλησιν. . . . Ἐκεῖνος ὁ αἰχμάλωτος. . .

(δεικνύουσα τὸν Λέοντα.)

ΕΥΔΟΚΙΑ

(ῥιπτομένη εἰς τὴν χεῖρα τῆς Μαρίας)

ὦ! νὰ φιλήσω δὸς μοι, δὸς τὴν χεῖρά σου.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἐκεῖνος μόνος ὁ ἀνὴρ μᾶς ἔβλαψεν
ἔσον οὐδ' ὄλος ὁ ἐπίλοιπος στρατός.
Ὁ Λέων εἶσαι ὁ Σγυρός;

ΛΕΩΝ

Ναί, ὁ Σγυρός.

Ἄν τὸν φονεύσῃς, κῦπτεις δύο νήματα
ζωῆς, τὸ ἐδικόν του καὶ αὐτῆς ὁμοῦ.

(δεικνύουσα τὴν Εὐδοκίαν.)

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἄς δώσῃ ὄρκον ὅτι ὅπλα καθ' ἡμῶν
δὲν θέλει φέρει, κ' εἶν' ἐλεύθερος.

ΛΕΩΝ

Αὐτὸν

τὸν ὄρκον δὲν τὸν δίδω. Ὅση μένει μοι
πνοὴ ἐντός μου, αἷμα εἰς τὰς φλέβας μου,
εἰς τῆς πατρίδος ἀμυναν θενὰ δοθῇ.
Ἡ τοῦ ζυγοῦ θὰ σώσω τὴν Ἑλλάδα μου,
ἢ θενὰ πέσω μετ' αὐτῆς μαχόμενος.
Ἄν μὲ ἀφήσῃς ζῶντα, πᾶς ὁ βίος μου

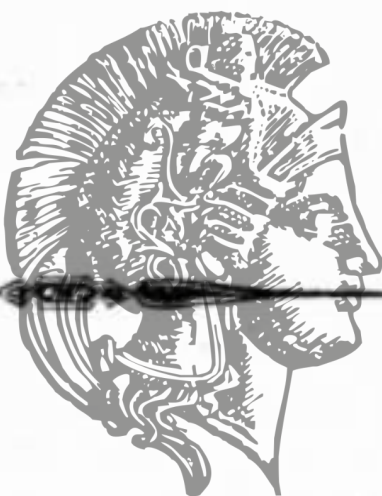

πόλεμος ἔσται καθ' ὑμῶν διηνεκής.
Τοῦτο σοὶ λέγω.

ΜΟΝΦΕΡΡΑΤΟΣ

Καὶ σοὶ ἀποκρίνομαι,
ὅτι καὶ ἄνευ ὅρκου εἶς' ἐλεύθερος.
Εἰς τὰς ἀγκάλας ρίφθητι τοῦ ἔρωτος,
ἢ κ' εἰς πολέμους, ἐὰν θέλῃς. Μεταξὺ
νίκης καὶ ἥττης διὰ τὴν Ἑλλάδα σου,
ἐλευθερίας καὶ δουλείας, μεταξὺ
σοῦ καὶ ἡμῶν, ἡ δίκη ἔσται τοῦ Θεοῦ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Περὶ τῶν προσώπων, Ἰδ. Νικήταν Χωνιάτην (σελ. 465—770, ἔκδ. Bonne), Βιλλαρδουίνον, Conq. de Constantinople (Κεφ. 55—94), Χρονογράφον, Δουκάγγιον.

Περὶ δὲ τῶν τίτλων Κωνστ. Πορφυρογέννητον (π. Βασιλ. τάξεως), Γεώργ. Κωδῆνον Κουροπαλάτην, (τῆς ιδ' ἑκατονταετηρίδος) π. Ὀφφικίων. Ἰδίως περὶ τῶν φορεμάτων αὐτῶν Ἰδ. αὐτόθι, Κεφ. Γ' καὶ Δ' σελ. 13—28.

Περὶ ΙΣΑΑΚΙΟΥ λέγει ὁ Χωνιάτης (σ. 596, 3) «φλογερὸς ὢν τὴν ὄψιν, τὴν τρίχα πυρρός, τὴν ἡλικίαν μέσος, τὴν ἰσχὺν εὖρωστος, οὕτω τεσσαράκοντα ἔτη γεγεννημένος ὁπηνίκα τῆς βασιλείας καθήρητο» (τὴν πρώτην φοράν, ἐν ἔτει 1195.)

Περὶ ΔΟΥΚΑ ΜΟΥΡΖΟΥΦΛΟΥ λέγει ὁ αὐτὸς (750, 15): «ἦν γὰρ καὶ φύσει κοῖλος καὶ βαρὺς τὴν φωνὴν καὶ τὸν φάρυγγα βραγχιῶν.» Βεστιάριος N. X. 745, 8.

Ὁ ΑΛΕΞΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ, ὃν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, ἦτον, κατὰ τὸν χρονογράφον ἐνιούσης αὐτοῦ, δεκάοκταετής. Μήτηρ δ' αὐτοῦ ἦν ἡ πρώτη γυνὴ τοῦ Ἰσαακίου, θυγάτηρ Ἀρμενίου τοῦ Βαρβάρου, αὐτοκράτορος τῆς Ἀλαμανίας ἢ Γερμανίας.

ΑΛΕΞΙΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰσαακίου, «τὴν Ἀγγελωνομίαν παρωσάμενος, Κομνήνος ἐπικράτησεν.» N. X. 605, 8.

Περὶ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗΣ Ἰδ. N. X. 606, 10 καὶ 644, 18.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ ὁ θησαυρὸς καὶ, ὀνομάζεται Κωνσταντῖνος ὑπὸ τοῦ Χωνιάτου (727, 17). Ἰδ. καὶ αὐτ. 745, 1.

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΡΥΦΝΟΣ, ὁ Δούξ τοῦ στόλου, ἦν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τῆς Αὐτοκρατορίσσης Εὐφροσύνης, N. X. 716, 12. Ὁ Χωνιάτης τὸν λέγει Προκοίλιον (651, 14).

ΝΙΚΗΤΑΣ ΧΩΝΙΑΤΗΣ, ἦν προσέτι γενικὸς ἔφορος καὶ κριτὴς τοῦ Βήλου, καὶ πρωτοκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος.

Ὁ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ φορεῖ ἐρυθρὰ πέδιλα ἢ ἐρυθρὰς τσάγγας, ἤτοι ὑποδήματα μέχρι τῶν γονάτων, στέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν, ποδήρη χιτῶνα ἐρυθρὸν (σάκκον) ἐζωσμένον, καὶ ἐνίοτε ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τὴν λεγομένην ἀκ ακ ί α ν, λωρίον ὡς τὸ ὠμοφόριον τῶν διακόνων. Κ. Κουροπ. Κεφ. ΣΤ' σελ. 50.

Ὁ ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ, ἀμέσως μετὰ τὸν Καίσαρα ἐπόμενος, ὑπερεῖχε πάντων τῶν λοιπῶν αὐλικῶν. Ἰδίαν ὑπηρεσίαν εἶχε τὴν διατήρησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν ἐνδυμάτων καὶ θησαυρῶν, καὶ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα μόνος ν' ἀφαιρῇ ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνερωτήτως εἴτι ἤθελε παρατηρήσει εἰς αὐτὸν ἀνέρπον ὀχληρὸν ζῶντιον. Κ. Κουροπ. Κεφ. ΣΤ' σελ. 49. 50. Ἐφόρει πέδιλα βατράχεια ἢ πράσινα, ὁμοίως δὲ καὶ πράσινον ἐπανωφόριον (ταμπάρον) ἢ χλαμύδα πορπουμένην εἰς τὸν δεξιὸν ὤμον, καὶ ἀφιεῖσαν τὴν δεξιάν χεῖρα ἐλευθέραν (Νικ. Χων.)

μετὰ πορφυρῶν μαργελλίων. Ἐκράτει δὲ καὶ βακτηρίαν (δικανίκιον) μεταλλίνην, χυτὴν (χρυσοχοϊκήν) χρυσοπρασίνην καὶ στιλπνὴν (ὑποῦelon). Κ. Κουρ. Κεφ. Δ' σελ. 43.

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΔΟΥΞ ἦν ὁ ἀρχηγὸς τῶν θαλασσίων δυνάμεων. Κωδ. Κουρ. Κεφ. Ε' σελ. 28. Ἐφόρει δὲ σκιάδιον (καμηλαύκιον Σουίδ.) χρυσοκόκκινον, κομβόστικτον (κλαπωτόν) (capitonné?), ἄνευ χειλούς (ἀέρος). ἔνδυμα δὲ (σκαράνικον) χρυσοκόκκινον, ἥτοι διὰ χρυσῶν συρμάτων καθυφασμένον (συρματέϊνον), ἔχον ἔμπροσθεν γλυπτὸν εἰκονισμένον (ἰνοκοπητόν) τὸν Αὐτοκράτορα ἱστῆμενον, ὀπισθεν δ' ἐπὶ θρόνου καθήμενον. Μανδύαν δὲ (καθβάδιον) μεταξωτόν (βλάτινον), ἥ οἷον δῆποτε· καὶ ἐκράτει βακτηρίαν ἔχουσαν ὄζους (κόμπους) χρυσοῦς ἀγκυστοῦς, καὶ τὰς ἄνω λαβὰς (; κονδύλους) ὡσαύτως χρυσᾶς, πεπλεγμένας διὰ σχοινίου ἀργυροῦ (διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ). Κωδ. Κουρ. Κεφ. Δ' σελ. 48.

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ διεδίδασκε τὰ διατάγματα καὶ τὰς διακοινώσεις τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τοὺς Τοπάρχας, καὶ τοὺς ξένους Ἡγεμόνας. Κωδ. Κουρ. Κεφ. Ε' σελ. 32.— Ἐφόρει δὲ ὅ,τι καὶ ὁ Μέγας Δοῦξ, ἀλλὰ δὲν εἶχε βακτηρίαν. Αὐτ. Κεφ. Δ' σελ. 49.

Ὁ ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ, ὁ ἀρχηγὸς τῆς σωματοφυλακῆς. Ἐπὶ Κωδίνου ἦν ἀπλοῦν ἀξίωμα ἄνευ ὑπηρεσίας. Κωδ. Κουρ. Κεφ. Ε' σελ. 38. Ἐφόρει δὲ ὅ,τι καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ. Κεφ. Δ' σελ. 23.

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, ὁ ἐκείνων καὶ ἀνώτατος ἄρχων τοῦ Παλατίου, ὁ Αὐλάρχης. Ὑπηρετεῖ τῷ Αὐτοκράτορι καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης· εἶχε δὲ συγχρόνως καὶ τὴν ἀνωτάτην ἐπὶ τοῦ στρατοῦ ἐξουσίαν. Κωδ. Κ. Κεφ. Ζ' σελ. 55. Κ. ΙΣΤ' σελ. 83. Ἐφόρει δὲ σκιάδιον κομβόστικτον (κλαπωτόν) χρυσοκόκκινον μετὰ χειλοῦς ἢ γύρου (ἀέρος) ὁμοίου, καὶ μετὰ ὁμοιοχρόων ταινιῶν. Προσέτι ἔνδυμα (σκαράνικον) τοῦ αὐτοῦ χρώματος, ἔχον ἔμπροσ καὶ ἄνω σειρὰν μαργαριτῶν, ἐπὶ τοῦ στήθους εἰκόνα τοῦ βασιλέως ὀρθίου, καὶ εἰς ἑκάτερον τῶν πλευρῶν ἀνὰ ἓνα ἄγγελον, ἑκάτερα περιλαμβανόμενα ἐπίσης ὑπὸ μαργαριτῶν. Ἐπενδύτην δὲ (καθβάδιον) δίχρουν (δίβολέον), μετὰ παρυφῆς (μαργελλίων) ἐκ χρυσοῦ σύρματος. Ἐκράτει δὲ βακτηρίαν (δικανίκιον) ἔχον ὄζους (κόμβους) γλυπτοῦς (ἰνοκοπετίους;) ἐναλλάξ, ἓνα λεῖτον χρυσοῦν, καὶ ἓνα τετυλιγμένον δι' ἀργυροῦ σειριτίου καὶ πλέγματος (σχοινοπλοκίου). Κωδ. Κουρ. Κεφ. Δ' σελ. 47.

Ὁ ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΤΩΝΟΣ ἦν ἀξίωματικὸς κοιμώμενος παρὰ τὸν αὐτοκρατορικὸν κοιτῶνα, καὶ δεχόμενος διὰ νυκτός τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Ἐφόρει δὲ σκιάδιον συρματέϊνον, ἐπενδύτην (καθβάδιον) μεταξωτόν (βλάτινον) ἢ ἀδιάφορον· τὸ δὲ ἔνδυμα (σκαράνικον) μεταξωτόν, βερυκοκκόχρουν (μέσον κοκκίνου καὶ λευκοῦ), συρματέϊνον. Ἐπ' αὐτοῦ δ' ἐπιγέγραπται ὀπισθεν μὲν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπὶ θρόνου, ἔμπροσθεν δὲ ὀρθιος, ἐξ ὕλης στιλπνῆς (ὑπὸ ὑελίου). Ἐκράτει δὲ βακτηρίαν ξυλίνην, ἔχουσαν τὸν πρῶτον κόνδυλον χρυσοῦν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπικεκαλυμμένους ὑπὸ ἀργυροῦ σύρματος (χρύσασπρον κεκλωσμένον). Κωδ. Κουρ. Κεφ. Δ' σελ. 20.

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ ἐνεχείριζε τῷ Αὐτοκράτορι τὸ σκήπτρον, καὶ λαμβάνων αὐτὸ ἀπὸ τῶν Βασιλικῶν χειρῶν, ἐκράτει αὐτὸ ἐπὶ τιμῇ· ἦτο δ' ἐν ἐκστρατεῖαις ἀρχηγὸς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ λόχου, εἶχεν ἰδίαν ἑνεκα τούτου σημαίαν, καὶ εἶχεν ὑφ' ἐαυτὸν τοὺς μεγάλους Τσαουσίου, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν διευθυντὴν τῶν αὐτοκρατορικῶν παρατάξεων (τὸν ἄρχοντα τοῦ ἀλλαγίου). Κ. Κ. Κεφ. Ε' σελ. 33. 39. Ἐφόρει δὲ ὅ,τι καὶ ὁ Παρακοιμώμενος τοῦ Κοιτῶνος· ἡ δὲ βακτηρία αὐτοῦ ἦτον ξύλον κεχρυσωμένον ὡς ἡ τοῦ Βασιλέως.

Ὁ ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ, ἔφερεν ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου τὴν σπάθην τοῦ Βασιλέως. Ἰππεύοντος καὶ ἀφιππεύοντος τοῦ Βασιλέως ἔσυρε τὸν ἵππον. Ἦν ἀρχηγὸς τῶν ἀτάκτων τῶν ἀπερχομένων εἰς λεηλασίαν καὶ καταδρομὴν. Κ. Κ. Κεφ. Ε' 29 καὶ 32. Ἐφόρει δὲ σκιάδιον, ἑνδύμα καὶ ἐπενδύτην οἷα ὁ μέγας Δούξ, καὶ ἐκράτει βακτηρίαν ἔχουσαν τὸν ἑνα ὄζον ἢ κόμπον χρυσοῦν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀργυροῦς· τὰς δὲ ἄνω λαβὰς (κονδύλους) χρυσᾶς.

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ ὑπέκειτο τῷ πριμικηρίῳ, προϊστάμενος τῶν Αὐτοκρατορικῶν σωματοφυλάκων, καὶ ἦν αὐτοκρατορικὸς διαγγελεὺς (πρωτοκούρσωρ. Φώτ.) Εἶχε δὲ καὶ οὗτος ἐνδύματα ὡς τὰ τοῦ Παρακοιμωμένου τοῦ Κοιτῶνος. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς ζώνης ἔφερεν εἶδος ἀκοντίου ἢ λόγχης (σειρομάστιγ) τὴν καλουμένην σαλίβαν. Κ. Κ. Κεφ. Ε' 39 καὶ Δ' 24.

Ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν Εὐλαχέρων διέτριβον οἱ Αὐτοκράτορες ἐπὶ Ἰσαακίου. Ν. Χ. 464. Ἰδ. καὶ Willehard. Conq. de Conts. § 86, Σελ. 58. Ἐκδ. Paulin-Paris, ἐν Παρίσι. 1838.

Στχ.

7. Δρουγκάριος, ὁ χιλιάρχος. Κ. Πορφ. 10, 41 (ἐκδ. Bonne). Σχολ. 76, Δ, 6. Κωδ. Κουροπ. Κεφ. Β' σελ. 40. Κεφ. Ε, σελ. 43, καὶ κεφ. ΙΣΤ' σελ. 84. — Λέων, τακτ. Κωνστ. 4.
47. Ἀετόρρυγχον, Ἀκρωτήριον, παρ' ᾧ, κατὰ Διονύσιον, ὁ Ἀμόνου κόλπος, καὶ ὁ λίαν βαθὺς καὶ εὐλίμενος κόλπος Μουκάπορις, ὃν καὶ ὁ Γύλλιος χαρακτηρίζει ὡς μέγαν. Κατὰ Σκαρλ. Βυζάντιον (Β, σελ. 206 καὶ 243) παρὰ τὸ Χουγκιάρ σκελεσί.
22. Χρυσόπολις. Οἱ Σταυροφόροι διηρθύνθησαν κατ' ἀρχὰς εἰς Ἀγ. Στέφανον, ἐκεῖθεν εἰς τὰς νήσους, καὶ τέλος εἰς Χρυσόπολιν, ὅπου Εὐδὸς ὁ Σαμπλίτης μετ' ὀλίγον ἐδίωξε τοὺς ἐκεῖ φρουροῦντας, Ν. Χ. 717. Κατὰ τινὰς δ' ἱστορικοὺς οἱ διωχθέντες ἦσαν οὐχὶ ὑπὸ τὸν Σπαθάριον, ὡς ἐνταῦθα λέγεται, ἀλλ' ὑπὸ τὸν Δούκα τοῦ Στόλου Στρυφόν.
29. Τὰ ἱστία καὶ τοὺς ἥλους. Ν. Χ. 716, 43.
47. Πολλὰ τὰ ἔτη, προσφώνησις πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Κωνσταν. Πορφυρογέννητος.

49. Πρωτοκυνηγός. Κωδ. Κορουπολ. Κ. Ε', σελ. 39.
51. Σκυλόμαγγοι, οἱ φύλακες καὶ ὁδηγοὶ τῶν θηρευτικῶν κυνῶν.
52. Κόμης, Κωδιν. Αὐτ. Κεφ. Ε' σελ. 29.
53. Ἀλογαστρώσια καὶ συρτά. Αὐτ.
55. Ἀρχιερακάριος ἢ Πρωτοἱερακάριος, ὁ ἔχων τὴν ἐπιμέλειαν τῶν θηρευτικῶν ἱεράκων. Αὐτ. Κεφ. Ε' σελ. 40.
82. Σκουτάριον. Πιθανὴ παραγωγή τοῦ νεωτέρου ὀνόματος τῆς Χρυσοπόλεως, ἀρχομένου ἔκτοτε νὰ ἐπικρατῇ. Ν. Χ. 280, 22 καὶ 747, 23.
90. Πύργοι σιδηρόκτιστοι. Οἱ Σταυροφόροι ἦσαν κατὰ τὸν Χωνιάτην (748) ὡς «ψυχάρπαγες ἄγγελοι», ὡς «χαλκήλατοι ἀνδριάντες».
412. Καισαρίκιον (σαρίκι) Κωνστ. Πορφυρογ. σελ. 249.
437. Τὸν Αὐτοκράτορα, Ἀλέξιον Κομνηνόν, ὅστις ἐν ἔτει 4493, τυφλώσας καὶ ἐκθρονίσας τὸν ἀδελφόν του Ἰσαάκιον, κατεκράτησε τὸν θρόνον.
458. Ὁ ναύαρχος, ἡ δοῦξ τοῦ στόλου, Μιχαὴλ Στρυφνός, ἦν γαμβρός τῆς Αὐτοκρατορίσσης Εὐφροσύνης, νυμφευθεὶς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς. Ν. Χ. 746, 42. Ὁ δὲ Παλαιολόγος (Ἀλέξιος) καὶ ὁ Λάσκαρις (Θεόδωρος) ἦσαν γαμβροὶ αὐτῆς ἐπὶ θυγατρῶν, ὁ μὲν ἀποβαλὼν τὴν σύζυγον αὐτοῦ καὶ νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα ἐκείνης Εἰρήνην, γῆραιον τοῦ Κοντοστεφάνου· ὁ δὲ, λαβὼν εἰς γάμον τὴν ἄλλην θυγατέρα αὐτῆς Ἀνναν, γῆραιον Κομνηνοῦ Ἰσαακίου. Ν. Χ. 604, 48.
463. Εὐδοκία ἢ Εὐδοξία, τρίτη θυγάτηρ τῆς Εὐφροσύνης. Ὁ Μούρζουφλος ἡγάπα αὐτήν. Ν. Χ. 724, 18.
488. Νάχωρίσω. Ὁ Μούρζουφλος ἀπέχεσθαι δις ἄλλεπαλλήλως. Ν. Χ. 755, 20.
243. Κήρυξ τὸ πλῆθος προσεκάλει. Villehard.
313. Δὲν ἦν γαμβρός μου. Ν. Χ. 644, 4 κτλ.
318. Εἶν' ἄγαμος. Τὴν Εὐδοκίαν, ὅταν ὁ πατήρ τῆς κατεδιώκετο ὑπὸ τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου, ἐξέδωσαν ὁ θεῖός τῆς Ἰσαάκιος εἰς τὸν Τριβαλλὸν βασιλέα Στέφανον, ὅστις δεινῶς περιῦρβίσας αὐτήν, τὴν ἀπεδιώξεν· ὥστε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δράματος τούτου ἦν ἄγαμος. Ν. Χ. 704.
363. Ἡ δ' Ἀννα. Ν. Χ. 623, 16.
447. Τὸ δυσώνυμον ἐπωνύμιον. «Ἐκλήθη Μούρζουφλος ἐκ τοῦ συνεσπάζθαι τὰς ὀφρῦς, καὶ οἷον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπικρέμασθαι.» Ν. Χ. σ. 742.
448. Συγγενής. Ὁ Μούρζουφλος ἦτον Δούκας, ἐξ ἀδελφός τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἦν δὲ καὶ ἡ Εὐφροσύνη Δούκαινα. Ν. Χ. σ. 600.
430. Ὁ ἄτιμος. Ν. Χ. σ. 704.
499. Πρεσβεία φθάνουσα. Ἀληθῶς ἡ πρεσβεία ἐστάλη παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τοὺς Σταυροφόρους. Ὁ ἀγορεύσας πρέσβυς ἦν ὁ ἐκ Πάρμης Νικόλαος Ρούσης· ἀπῆντησε δὲ Κόνων ὁ Βεθύνης (Conon de Béthune). Villehard.

542. Χαμάρετος (Λέων), ὁ ἀνδρεῖος ἀρχηγὸς τῶν Λακεδαιμόνων, ὅστις γενναίως ἀντίστη ἐν Σπάρτῃ κατὰ τῶν Φράγκων. Ν. Χ. 844, καὶ ἄλλοι.
545. Χωνιάτης (Μιχαήλ), ὁ ἡρωϊκὸς ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν, ἀδελφὸς τοῦ ἱστορικοῦ.
525. Λογοθέτην, τὸν Νικήταν Χωνιάτην.
567. Ἡ Αὐτοκράτειρα μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ν. Χ. 607, 40.
644. Ὁ νόμιμος ἡγεμὼν. Ἀλέξιος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσαακίου, διαφυγὼν μετὰ τὴν τυφλωσιν τοῦ πατρὸς του πρὸς τὸν θεῖόν του Φίλιππον τῆς Σουαβίας, Αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, ὅθεν ἐπορεύθη εἰς Ζάραν (Ἰάδαρα Ν. Χ. 705, 23), πρὸς τοὺς ταύτην κυριεύσαντας σταυροφόρους τῆς δ' σταυροφορίας, οὓς καὶ ἔπεισε, καταγαγόντες αὐτόν, νὰ ἐνθρονίσωσι πάλιν τὸν πατέρα του.
643. Τοῦ μονάρχου του, τοῦ τυραννικοῦ Ἀνδρονίκου, ὃν ἐνθρονισθέντα ὑπὸ στάσεως, οἰκτρῶς ἐφόνευσεν ὁ Ἰσαάκιος. Ν. Χ. 455, 45.—458, 46.
648. Ὁ αὐτὴν ἀποδυθεὶς, ὁ Ἰσαάκιος.
664. Ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀνακτοῦ τῶν Οὐγγρων. Ἡ Μαρία (κατὰ Βιλλαρδουίλον Μπρυνάττα) ἦν θυγάτηρ Βέλα τοῦ Βασιλέως τῶν Οὐγγρων. Ἐκτὴν ἐνυμφεύθη εἰς δεύτερον γάμον ὁ Ἰσαάκιος, δεκάετη ὄντων. Μετὰ δὲ τὴν ἀλλοσιν, ἐνυμφεύθη αὐτὴν ὁ Βονιφάτιος Μοναφιέρβας. Ν. Χ. 752, 3.
687. Τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν. Ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει τὸ ἀγίασμα καὶ τὸ μοναστήριον τῆς Παναγίας. Γε. καὶ Κωδιν. Κουρ. Κεφ. ΚΒ'. Σελ. 407.
706. Δεσμωτήριον τοῦ Ἀνεμᾶ. Ν. Χ. 455, 45. Ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν σώζεται ἔτι βαθὺ, σκοτεινὸν καὶ κάθυγρον ὑπόγειον, πιθανῶς αὐτὴ ἡ φυλακὴ, ἐν τῷ πύργῳ τῷ λεγομένῳ τοῦ Ἀνεμᾶ, κατὰ τινα πολεμιστὴν ἐκ Τούρκων καταγόμενον.
744. Ἐν Διπλοκιονίῳ, τῷ τουρκιστὶ λεγομένῳ Βεσικτάς. Ν. Χ. 595, 46.
747. Καὶ τὸ μειράκιόν του, Ν. Χ. 744, 6—742, 8.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

204. Τὴν κάθειρξίν μου. Κατ' ἀρχὰς ὁ τυφλωθεὶς Ἰσαάκιος κατῴκει ἐν σχετικῇ ἀνέσει εἰς τὸ Διπλοκιονίον (Βεσικτάς). Ν. Χ. 595. 46. Μετὰ δὲ τὴν φυγὴν τοῦ παιδὸς φαίνεται ὅτι καθεῖρχθη αὐστηρότερον. Villehard § 86.
272. Ἀδελφήν. Ὁ Ἰσαάκ ἐπετρόπευε τὴν Εὐδοκίαν ἐπὶ τῆς καταδρομῆς τοῦ πατρὸς της. Ν. Χ. 704, 4.
375. Πύλη Χρυσῆ, ἡ τῆς Ἀδριανουπόλεως, δι' ἧς εἰσήλαυνον οἱ αὐτοκράτορες, ἢ ὅτε ἔμελλον νὰ στεφῶσιν, ἢ ἐκ νίκης ἐπα-

- νερχόμενοι. Νικηφ. Πατρ. Κωνσταντινουπόλεως ἐν Συνόψει, σ. 463.—N. X. 501, 10.
679. Βαράγγιοι, (οἱ ξένοι, ἰδίως Γερμανοὶ, Ἄγγλοι ἢ Δανοὶ Πελεκυφόροι). N. X. 745, 3.
688. Τὸ χρυσοῦν κέρας, ὁ λιμὴν μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Περαιᾶς.
659. Δὲν βεβηλοῦσι τὴν Περαιάν; Ἡ Περαιά (τὸ Σταυροδρόμιον) κατῴκειτο ὑπὸ Λατίνων Γενουησίων.
675. Τῶν Ὁδηγῶν. Κωδίνος, π. κτισμ. 80. N. X. 434, 4.
684. Ἐξόρκισον. N. X. 738, 44.
685. Ν' ἀκρωτηριασθῶσι. N. X. 689, 49.
694. Κέλευσον. Κ. Πορφυρογ. 523, 40.
698. Οἱ ἐχθροὶ προσβάλλουσι. N. X.
777. Παρ' αὐτῷ θά μάχωμαι. N. X. 722, 45. «Ὁπλίτης γίνεταί μοι.»
781. Εἰς τοῦ Τρικλίνου. Κωδιν. Κουροπαλ. Π. Ὀφφικ. Κεφ. Ζ'. σελ. 64, καὶ ἄλλοι.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

191. Εἰς παράδυστον τοῦ ἁγίου. N. X. 593, 5.
219. Ἡ Παναγία σῶσον. «Εἰσέλθον ἀσπίστον καὶ ἐφύδριστο.» N. X, 723, 41. — Villehard, σ. 72.
344. Γουμμάλον, ἡ σημαία τοῦ Βενετού.
351. Κοσμίδιον. N. X, 719, 73. Τὸ πρῶτον Ἰαπ.
352. Γλωτσα πυρός. N. X. 522, 7.
440. Ἐξῆλθε τῶν πυλῶν. N. X, 727, 23.
492. Σοὶ τὸν φέρω. N. X. 729, 49.
634. Ὑμῶν τὰ ὄπλα, ὑμῶν οἱ στόλοι. N. X. 715, 17.
660. Εἰς μίαν πίστιν. Αὐτ. 49.—Χρον.
680. Πέδιλα βατράχεια. Ταῦτα ἔφερε μόνος ὁ Βεστιάριος. N. X. 672, 9. — 745, 8. — Κωδιν. Κουροπαλ. π. Ὀφφ. Κεφ. Β'. σελ. 8.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

504. Ὁ Λάσκαρις ἀπῆλθε. N. X. 757, 2.
739. Ἦδη ἀπῆλθεν ὁ στρατός. Εἰς Ἡράκλειαν, κατὰ Χρονογράφον.
765. Βουκολέοντος. Villehard, 98.
806. Τὸν παναγιώτατον. N. X. 745, 3. 19.
840. Μετ' ἐμοῦ ἐλθέ. N. X. 745, 18.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

12. Τρεῖς ἤδη. Villehard. — Δίς. N. X. 746, 20.
100. Τὸν ἐπνίξα. N. X. 746, 22.

267. Τοῖς ἐμήνυσα.—Χρον. «Μετάκλητος τίθεται Βονιφάτιος Μαρ-
κέσιος.» N. X. 744, 17.
293. Αὐθέντης. Σγουρός «ὅς Κόρινθον διεῖπε καὶ Ναύπλιον.»
N. X. 841.
355. Τῆς πατρίδος του προδότης. N. X. 804, 17.
412. Ἐκπνέει. N. X. 744, 14.
615. Τῷ Μομφερράτῳ. N. X. 792, 9.
659. Τὴν σιδηρὰν ἄλυσιν. N. X. 718, 21.
693. Τὴν Καλλιγαρίαν πύλην (τὸ Ἐγρίκαπι).
695. Ὅριφλάμμη, ἡ ἀρχαία Γαλλικὴ σημαία, μεταξωτὴ, ἐρυθρὰ,
τετράγωνος, κάτωθεν ἔχουσα τρεῖς ὀξείας ἄκρας, καὶ εἰς τὰς
δύω πλευρὰς πρασίνοὺς κροσσούς. Τὸ δόρυ ἢ ξύλον αὐτῆς
ἦτον ἐπικεκαλυμμένον ὑπὸ χαλκοῦ ἐπιχρύσου.
696. Ὁ Λέων (ὁ πτερωτός), τὸ ἔμβλημα τῆς Βενετίας.
698. Ἡ πόλις πυρπολεῖται. Villehard, 97.—N. X. 731, 20.
737. Καὶ δι' ὀργίων. N. X. 757, 18 κλ.
797. Τὸν θρόνον νά κοσμήσῃς. N. X. 792, 2. Villehard.
831. Εἰς τοῦ Θεοδοσίου τὴν στήλην, ὕψος ἔχουσιν 147
ποδῶν. Ἡ σωζομένη κεκαυμένη στήλη. N. X. 804, 23.
818. Ἡ τῆς πατρίδος ἄμυνα. N. X. 805, 5.
855. Εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἔρωτος. N. X. 805, 3.
859. Ἡ δίκη τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ τότε ἐπικρατοῦν δίκαιον παρὰ
τοῖς Φράγκοις ἱπποταῖς, ἢ διὰ τοῦ ξίφους κρίσις περὶ δικαίου
καὶ ἀδικοῦ (la justice de Dieu.)

Φ Ρ Ο Σ Ύ Ν Η

ΔΡΑΜΑ

ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΠΕΝΤΕ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

13

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΕΚΔΟΣΙΝ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗΝ

Geh du rechtwärts, lass mich
linkwärts gehn.
SCHILLER.

Ἄφ' οὗ, φίλε ἐκδότα, μεθ' ὅλας τὰς παρατηρήσεις μου ὅτι τὰ προοίμια δὲν ἀναγινώσκονται σήμερον οὐδ' εἰς τοὺς τόπους ὅπου ἀναγινώσκονται τὰ συγγράμματα, ἐπιμένεις καὶ θέλεις προοίμιον, ἰδού σοι, καὶ πρόχειρον, ἐμπρὸς τῆς θύρας αὐτοῦ σου τοῦ βιβλιοπωλείου ληφθὲν, ἄτεχρον καὶ ἀντιβαῖνον εἰς πάντα τοὺς κατόρας, ἀλλ' ὅχι καὶ ἀνεπιτήδειον· σοὶ τὸ συνιστῶ, διότι φέρει τὸν χαρακτῆρα μυθιστορικῆς περιπετείας, ἧς ἄνευ οὐδ' αὐτὴ ἡ φιλοσοφία εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν λαμβάνει διαβατήριον εἰς τὴν πεφωτισμένην πολιτείαν τῶν ἀναγνωστῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Πεισθεὶς νὰ σοὶ παραχωρήσω πρὸς τροφήν τῶν πειστηρίων σου τὰ τῆδε κακείσε τῆς βιβλιοθήκης μου ἐρριμμένα τεμάχια, τὰ ἤδη ἀπαρτίζοντα τὸν παρόντα τόμον, ἡρχόμεν μετὰ καθαροῦ αὐτῶν ἀντιγράφου πρὸς τὸ κατὰ στημά σου, καὶ ἰδοὺ ἐμπρὸς τῆς ἀναβάθρας αὐτοῦ μὲ συναντᾷ ἄνθρωπος, ἐκ τοῦ περιέργου γένους τῶν κατοιικιδίων ἐκείνων ζώων τῶν μεγάλων πρωτευουσῶν, παρασίτων ἐκφυμάτων εἰς τῆς κοινωνίας τὴν ἐπιφάνειαν, ζώντων διὰ μόνης τῆς ἐκμάδος ἣν ἀπ' αὐτῆς ροφῶσι, καὶ ὡς τὸ χαλκοῦν τεῦχος ἐχόντων μόνην ψυχὴν, μόνην αὐδὴν τὴν ἀντήχησιν· οὐχ ἥττον ὅμως εἰσὶ καὶ τῶν βατράχων λαλίστεροι, καὶ τῶν μυιῶν προπετέστεροι, καὶ ἀπὸ ὄρθρου μέχρι βαθείας νυκτὸς εἰδήσεις καὶ νέα εἰς τὰς τριόδους θηρεύοντες, γνωρίζουσι

Τὰ τ' εἶντα, τὰ τ' ἐσόμενα, πρό τ' εἶντα,

καὶ, τὸ δεινότερον, τὰ ἐπαναλαμβάνουσιν ἀκαμάτως. Ἀλλὰ μὴ νομίσης, φίλε ἀναγνώστα (ἢ ἀναγνώστης ὑπάρχῃς), ὅτι μνησι-

κακῶν θέλω ν' ἀρνηθῶ εἰς τὰς κρίσεις των πᾶσαν ἀξίαν· ἐξ ἐναντίας, ὡς παρακατιόντες θέλομεν ἰδῆ, αὐται εἰσὶ πολλάκις πολῦτιμοι, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον δὲν εἶν' ἐδικαί των.

Τοιοῦτος ἦτον ὁ φίλος, ὅστις ἅμα μὲ εἶδε προβαίνοντα πρὸς τὸ τυπογραφεῖον, ὡς ἐπὶ ἄγραν ἐτοίμην ἐφώρμησεν ἐπ' ἐμὲ, καὶ μετὰ μυρίων πλαττόμενος χαριεντισμῶν, μὲ προσεφώνησεν, ἐπιμένων νὰ μάθῃ παρ' ἐμοῦ νέα, καὶ οὕτω συνέστησαν μεταξύ ἡμῶν αἱ ἀκόλουθοι δραματικαὶ σκηναί.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΕΚΕΙΝΟΣ

ὦ! ἄφετε κατὰ μέρος τῆς ἐχεμυθίας τὴν αὐστηρότητα. Εἰπέτε μοι τί εἰδήσεις; τί νέα;

ΕΓΩ

Κυρίέ μου! ἐν αἶδα, ὅτι οὐδὲν εἶδα.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἡ ἀπόκρισις ἀξία τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ἀλλὰ δὲν ἐπαρκεῖ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀσόφους τοῦ νέου κόσμου, οἵτινες τρεφόμεθα διὰ τῶν νέων τοῦ κόσμου. Χά! χά! χά!

ΕΓΩ (κατ' ἰδίαν)

ὦ τῆς ἀνοησίας!

ΕΚΕΙΝΟΣ (μετὰ σκιρτήματος χαρᾶς)

Νέα ἐρωτῶ· καὶ ἰδοὺ φέρεις ὑπὸ μάλην τῶν νέων τὸ ἄριστον. Σύγγραμμα φέρεις εἰς τύπωσιν; Ποῖος ἀστὴρ θ' ἀνατείλῃ εἰς τὸν φιλολογικόν μας ὁρίζοντα;

ΕΓΩ

Ἀστὴρ, ὅστις ἴσως, ὡς οἱ περισσότεροι τῶν ἀστέρων, θέλει λάμπει ἐπὶ κοιμωμένων.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἄλλὰ τί πραγματεύεται; Εἶναι νέα γραμματική, νομοθεσίας μεταφράσεις, ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ἡ λεξικὸν πρόχειρον;

ΕΓΩ (ἐρυθριῶν καὶ ρίπτων τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν γῆν)

Δὲν εἶναι τούτων οὐδέν. Εἶναι μόνον ποιήσεις.

ΕΚΕΙΝΟΣ (διαστρέφων τὸ πρόσωπον)

Ποιήσεις; Καλὰ, πολὺ καλὰ, ποιήσεις! ὦ! ὦ! Ἄλλὰ, Κύριέ μου, μοὶ συγχωρεῖτε τὴν τόλμην... Ὅταν τὸ ἔθνος ἔχῃ τοσούτων σπουδαίων γνώσεων τὴν μεγίστην ἀνάγκην, ὅταν λιμόττῃ δι' ἄρτον παιδείας, πῶς ἀντὶ στερεᾶς τιнос καὶ ζωτικῆς τροφῆς, ἀπατῶν τὴν πείνάν του, τῷ ρίπτειτε τόμον ματαίων ποιήσεων; Διατί δὲν ἀσκεῖτε τὸν κάλαμόν σας εἰς ἔργα ἐπωφελῆ; Διατί ἀντὶ νὰ γράψῃτε διὰ τὴν ἐμύθη τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τάξιν, ἥτις, ἀσχολουμένη περὶ τὴν σπουδὴν, ἔσται ποτὲ τῆς πατρίδος ἡ ἐλπίς καὶ τὸ στήριγμα, δαπανᾷτε καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν εὐφυΐαν σας....

ΕΓΩ (κλίνω τὴν κεφαλὴν εὐχαριστῶν.)

ΕΚΕΙΝΟΣ (ἐξακολουθῶν)

... πρὸς διάχυσιν ἀνθρώπων ἐλαφρῶν καὶ ἀργῶν; Δὲν ἔχομεν ὥς ἄλλοι ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων, ὥστε νὰ ὑποφέρωμεν καὶ τὰ περιττά. Ὑποθέτω πρὸς χάριν σου ὅτι τὸ βιβλίον σου ἔσται εὐτυχέστερον ὅλων τῶν προηγηθέντων αὐτοῦ Διηγημάτων, Μυθιστορημάτων, Συλλογῶν, Λυρῶν, Διαφόρων Ποιήσεων καὶ ἄλλων οὐχ ἥττον ἀσήμεων βιβλιαρίων, ὅσα πρό τινων ἐτῶν δεκατίζουσι τοὺς συνδρομητὰς τῆς πρωτευούσης· ὑποθέτω, διότι τὸ θέλεις, ὅτι θέλει ἀναγνωσθῇ ὁλόκληρον, καὶ δις, ἀνέπιθυμῆς. Ποῖον ἔσται τὸ ἀποτέλεσμα; ν' ἀνάψῃ τινὰς νέους ἐγκεφάλους, νὰ στρεβλώσῃ τινὰς πρωτοπείρους καρδίας. Γράφοντες σήμερον ποιημάτια εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ὁμοιάζομεν τὸν ἀπρόβλεπτον οἰκοδεσπότην, τὸν στερούμενον ἐξόδων ἵνα στεγάσῃ τὴν οἰκίαν του, καὶ δαπανῶντα οὐχ ἥττον ἵνα καλλωπίσῃ αὐτὴν διὰ ζωγραφιῶν;

ΕΓΩ

Συναισθάνομαι τὸ βάρος τῶν λόγων σας, καὶ μὲ ἀπεστόμωσεν τῆς λογικῆς σας ἡ δύναμις. Μὴ ἐπιχειρῶν δὲ ν' ἀντικρούσω τὰς προσβολὰς σας, παραδέχομαι τὴν καταδίκην μου καθ' ὅλας τὰς συνεπείας της. Διατί ἔγραψα ποιήσεις, διατί αὐτὰς μᾶλλον ἢ ἄλλας, διατί κακὰς μᾶλλον ἢ καλὰς, καὶ ἐν γένει διατί ἔγραψα παντάπασι, μ' ἐρωτᾷς ματαίως· δὲν τὸ ἠξεύρω διόλου. Διατί ὄνειρεύομαι ὅταν κοιμῶμαι, διατί παρομιλῶ ὅταν ὄνειρεύομαι, ἤθελον εἶσθ' ἐρωτήματα τῆς αὐτῆς φύσεως. Ἀλλὰ μὴ νομίσης ὅτι διὰ τούτου καταδικάζω μετὰ σοῦ ἐν γένει τὴν ποίησιν. Ὅχι, τὴν γλυκεῖαν θυγατέρα τῶν οὐρανῶν, τὸ ἐντρύφημα τῶν εὐαισθητῶν ψυχῶν, τῆς ἀρετῆς τὸ ἐναρμόνιον κελάδημα, ὅχι, τὴν σειρῆνα ἣτις μᾶς ἀποσπᾷ ἀπὸ τοῦ ἐπιγείου βορβορίου πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς καλλονῆς καὶ τῆς ἐντελείας, ἀπὸ τῶν δυσμόρφων ἀντιτύπων πρὸς τὸν αἰώνιον τύπον, δὲν θέλω τὴν συγκολληθῆσαι, διότι εἶναι ἄνθος ἀκάνθας μὲν ἔχον, καὶ πρὸς τὴν καρδίαν ἐφ' ἧς ἐπιτίθεται, ἀλλὰ διαγέον εὐωδίας ἀφ' αὐτοῦ· διότι εἶναι παρθένος ἀγνή μειδιῶσα πρὸς παρηγορίαν τῶν δυστυχούντων, διότι εἶναι ἄσμα κατευνάζον τοὺς πόνους μας καὶ τὰς ψυχὰς μας πραῦνον.

ΕΚΕΙΝΟΣ (κατ' ἰδίαν)

Ὡς εἶπεν, ὄνειρεύεται καὶ παρομιλεῖ.

ΕΓΩ

Μὴ νομίσης προσέτι ὅτι, συνωμοτῶν μετὰ σοῦ, θέλω ὁστρακίσαι τὴν ποίησιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, διότι ἡ κοινωνία ἡμῶν εἶναι ἀρτιγέννητος, διότι ἔχομεν ἀνάγκας πολλῶν καὶ ἀφεύκτων. Ἡ ἡμετέρα κοινωνία εἶναι, ἂν θέλῃς, νήπιον· διὰ τοῦτο ἔχει ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἀνάγκην ἀσμάτων νὰ τὴν εἰρηνεύωσι. Καθὼς ἡ φύσις ψάλλουσα χαιρετᾷ διὰ τῆς μελωδίας τῶν ἐξυπνώντων πτηνῶν, διὰ τῶν θρησκευτικῶν ἀσμάτων τῶν εὐσεβῶν τὴν αὐγὴν ἐκάστης ἡμέρας, ὁμοίως καὶ ἐκάστης κοινωνίας τὸ ἐξημέρωμα πανηγυρίζεται δι' ὧδων, καὶ ἡ πρώτη ἐποχὴ τῆς φιλολογίας ἐκάστου ἔθνους ἀρχεται ἀπὸ τῆς ποιήσεως. Ὁ ἄπλαστος εἰσέτι υἱὸς τῆς φύσεως, ἀντανκλῶν εἰς τὴν παρθένον ψυχὴν τοῦ τὴν

μεγάλην ἁρμονίαν ἥς ἐνώπιον παρίσταται, καὶ τὰς παραγώγους αὐτῆς ἁρμονίας αἵτινες πανταχόθεν τὸν περιστοιχίζουσι, συναισθάνεται τὴν ἀνάγκην ἐναρμονίων ἐκχύσεων, καὶ τέρπεται εἰς ὧδὰς, καὶ γράφει ποιήσεις. Ἡ νηπιακὴ αὐτοῦ διάνοια δυσανασχετεῖ πρὸς τὰς σχολαστικὰς ἀναπτύξεις, καὶ τὰς ἀπορρίπτει ὡς τροφὰς ἑτερογενεῖς, ἐν ᾧ μετὰ χαρᾶς δέχεται τὰς πικροτέρας ἀληθείας ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ποιητοῦ, ἂν τὸ ποτήριον στέφηται δι' ἀνθέων ποιήσεως, καὶ

Succhi amari ingannato ei beve,
E dall' inganno suo vita riceve.

Καὶ ἡ ἱστορία δὲ ἀρρώγος τῶν θεωριῶν μου, μάς δεικνύει τοὺς μὲν Ῥῆγαν, Χριστόπουλον καὶ Ῥίζον ἀσπαζομένους τὴν πρώτην ἀκτῖνα τῆς ἀγγελλομένης ἐλευθερίας μας, τοὺς δὲ ἀδελφοὺς Σούτζους μελωδικὰ ψάλλοντας ᾄσματα ἅμα ἡ αὐτονομία ἡμῶν ὠκοδομήθη ἐπὶ τροπαίων.

Καὶ θέλεις καὶ ἄλλο ἀκόμη; Διὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἐξερχόμενον πάλης, ποιητικῆς μὲν τῷ ὄντι εἰς τὴν ἰδέαν τῆς καὶ εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἀρχὴν, ἀλλ' ὅλης περὶ ὕλην στρεφόμενης συμφέροντα εἰς τὰς μεταγενεστέρας συνεπείας καὶ ἐφαρμογὰς τῆς, σταφὴν πρὸς τὴν γῆν παρ' ἧς ζητεῖ μεθ' ἰδρωτῶν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τοῦ, εἶν' ἔργον εὐχῆς νὰ καταβῇ οὐρανὸν ἢ ποιήσει ὅπως ἄρῃ τὴν κεκμηκυῖαν αὐτοῦ διάνοιαν, ἀναζωπυρίσῃ τὰς ἐκλειπούσας ζωτικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, τῷ ἀνακαλέσῃ τὸ αἶσθημα τοῦ γενναίου καὶ τοῦ καλοῦ, ὑφ' οὗ τὴν σημαίαν ἐμάχετο, καὶ ἀναπτερώσῃ τὸν νοῦν τοῦ πρὸς οὐρανὸν, ὅθεν κατέρχεται ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐλευθερία.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἐνθυμεῖσαι τὸν Ἀστρονόμον; Εἰς τὸν οὐρανὸν ἐμετεωροσκοπεῖ ὁ βέλτιστος, καὶ δὲν ἔβλεπε τὴν γῆν πρὸ ποδῶν τοῦ. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἔπεσεν εἰς τὸ φρέαρ.

ΕΓΩ

Τοῦτο εἶναι παράδειγμα, ἀλλ' οὐχὶ λόγος. Μὴ φαντασθῇς ὅτι δι' ὧσων εἶπα συνηγόρησα διόλου ὑπὲρ ἐμοῦ. Κἀνὲν τούτων δὲν μὲ δικαιολογεῖ, οὐχὶ ὅτι ἔγραψα, διότι τοῦτο εἶναι εἰς ἕκαστον ἀδιάφορον, ἀλλ' ὅτι θέλω νὰ ἐκδώσω τὰ γραφέντα διὰ τοῦ τύ-

που. Ἐπιτρέψατε ὅμως, ἐπειδὴ ηὐτύχησα νὰ σᾶς ἔχω σήμερον δικαστὴν, νὰ προσκαλέσω ἐνώπιον τοῦ βήματός σας καὶ τοὺς ὑπὲρ ἐμοῦ μάρτυρας, δι' οὓς οὔτε προσκλητηρίου ἔχομεν χρεῖαν, διότι εἶναι πρόχειροι· εἶναι ὁ πλησίον ἡμῶν οὗτος ἐκδότης, ὅστις θέλει σᾶς ὁμολογήσει ὅτι ἐνδοὺς εἰς τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ τῷ παραδίδω τὰ παρόντα φύλλα, ἵνα ρίψῃ αὐτὰ διὰ τοῦ τύπου εἰς τὴν αἰωνίαν λήθην, καὶ ὅτι τὰ ἐθεώρησα πάντοτε ὡς πομφόλυγας φαντασίας παιζούσης, πομφολύγων διάρκειαν ἔχοντα.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἄλλ' ἐπειδὴ δικαστὴν μὲ κηρύττεις, ὀφείλω νὰ σοὶ παρατηρήσω ὅτι εἰς τὴν δίκην εἶναι πρὸ πάντων τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος ἄφρευκτον. Ἄν δὲν εἴσαι ἀνυπόμονος νὰ παραδοθῇς εἰς τὸν ἄνεμον τῆς δημοσιότητος, ἐμπιστεύθητι μέχρις αὔριον εἰς ἐμὲ τὸ χειρόγραφόν σου, καὶ τότε μόνον ἡ ἐτυμηγορία μου ἔσται κατὰ συνείδησιν.

ΕΓΩ

Ἀνυπόμονος! ἄπαγε! λάβε τὸ καὶ ἂν τὸ καύσῃς, ἔσο πεπεισμένος ὅτι δὲν κατέστρεψες, ὡς ὁ Πρώστρατος, τὸ ἐλδομὸν θάυμα τοῦ κόσμου.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Τὴν ἐπαύριον. Ἡ αὐτὴ θέσις.

ΕΓΩ

Κυρίέ μου, σᾶς περιμένω πρὸ μιᾶς ὥρας.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Κυρίέ μου, ἔχετε συγγραφέως ἀνυπομονησίαν, ἐγὼ ὅμως ἕως αὐτῆς τῆς στιγμῆς, ἐκοιμώμην ἀναγνώστου νήδυμον ὕπνον.

ΕΓΩ

Καὶ λοιπὸν τί φρονεῖτε περὶ τοῦ χειρογράφου; Ὁλοκαύτωμα; ὀλοκαύτωμα;

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ὁ Θεὸς φυλάξει! Οἱ τυπογράφοι εἶναι βιομήχανοι ἐπωφελεῖς εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ ἔχομεν χρέος νὰ τοὺς συνδράμωμεν. Καὶ γὰρ ἐσχάτως ἐξέδωκα ἀλφαριθμητάριον διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Ἐπειτα εἰς τὴν νηπιώδη αὐτὴν τῆς κοινωνίας μας ἡλικίαν, ὅ,τι γράφεται, ὅ,τι ἐκδίδεται δὲν μένει ἀνωφελές, διότι ἡ ἀτέλεια τῶν μὲν κεντᾶ τῶν δὲ τὴν φιλοτιμίαν, καὶ τὰ λάθη τῶν πρώτων ἀποφεύγονται ὑπὸ τῶν δευτέρων.

ΕΓΩ

Ἐν ἄλλαις λέξεσι καθαρωτέrais, καταδικάζεις ἀνιλεῶς τὸ βιβλίον μου. Ὅμως, φίλε μου, εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ εὐνομουμένην Ἑλλάδα, δικαίωμα ἐκάστου, καὶ τοῦ ἐσχάτου πολίτου εἶναι, πρὶν ἢ ὑπομείνῃ τὴν καταδίκην του, νὰ τὴν ἀκούσῃ αἰτιολογούμενην ὑπὸ τῶν δικαστῶν του. Ὁ ἀναπράξας τὸ πολίτευμα ἡμῶν καὶ θ' ἀρνηθῇς τὸ κοινότατον τούτου, τῶν δικαιωμάτων εἰς ἐμὲ, ὅστις ἐμπνεόμενος ὑπὸ μίσους πρὸς ἀδίκους καταψηφίσῃς, ἐπλάσα τὸν μῦθον ὃν ἐπιγράφω ΔΙ ΦΥΛΑΚΑΙ;

ΕΚΕΙΝΟΣ

Δὲν θέλω τοῦτο. Ἀλλ' ἡ ἀλήθεια ἔχει ἀκάνθας.

ΕΓΩ

Διὰ τῆς ὀξυτέρας μ' ἐκέντησας ἤδη, ἀποδοκιμάσας τὸ ἔργον μου. Σοὶ ζητῶ ἤδη μόνον τοὺς λόγους τῆς καταγνώσεώς σου. Μ' ἐπότισας τὸ πικρὸν φάρμακον, καὶ θέλει μὲ βλάψῃ ἂν μοὶ διδάξῃς τὰ ἐξ ὧν σύγκειται; Τί εὐρίσκεις ἐπιλήψιμον εἰς ὅσα ἀνέγνως;

ΕΚΕΙΝΟΣ

Τί; Ἐπειδὴ ἀλήθειαν μοὶ ζητεῖς, ὅλα. Ἐν γένει μὲν τὴν φράσιν τοῦ καθαροῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπέχει μεγάλως, καὶ ἀπαντῶνται πολλαχοῦ σχηματισμοὶ καὶ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων χυδαῖκοί. Ἡξεύρεις δὲ ὅτι λέγει ὁ Ἀριστοτέλης «Λέξεως δὲ ἀρετὴ, σαφὴ

»καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι¹.» Μετὰ ταῦτα τὴν στιχουργίαν. Οἱ στίχοι τέμνονται πολλάκις ὡς διὰ ψαλίδος, ἀνελπίστως, ἀτέλως καὶ ἀρρύθμως. Ἐπειτα, ἂν μεταβῶμεν εἰς τὰ καθέκαστα, θέλω σοὶ παρατηρήσει ὡς πρὸς τὸ δρᾶμα² ὅτι παρεμόρφωσας τὰ συμβάντα, ὅτι διέστρεψας τοὺς χαρακτῆρας.

ΕΓΩ

Ἴδου καιρὸς νὰ ἐπικαλεσθῶ κ' ἐγὼ τὸν Ἀριστοτέλην, ὅστις μᾶς διδάσκει ὅτι διαφέρουσιν ὁ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητής, διότι ὁ μὲν τὰ γινόμενα λέγει, ὁ δὲ οἷα ἂν γένοιτο. Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὸν Ἀριστοτέλην· ἔχω ἄλλον πειστικώτερον λόγον. Ἡ ἐποχὴ τοῦ δράματος δὲν εἶναι τόσον ἀρχαία ὥστε νὰ μὴ σώζωνταί τινες ἐκ τῶν σχόντων συνάφειάν τινα συγγενείας ἢ ἄλλην μετὰ τῶν προσώπων αὐτοῦ. Πρὸς χάριν τούτων παρητήθην μέρους τῆς ἀκρίβειας, καὶ ἠθέλησα νὰ ἐκτείνω ἐπὶ τοῦ δράματος λεπτὸν τι μυθῶδες κάλυμμα· ὥστε νὰ δύναται τις ἂν θέλῃ ἄλλην νὰ ἐκλάβῃ τὴν ἡρώϊδα αὐτοῦ, παρὰ τὴν ἀμύνουσαν ἐκείνην καὶ ἱστορικὴν³.

¹ Ἀριστ. Ποιητικ. Κεφ. κδ'.

² Τὴν Φροσύνην. Τὸ δρᾶμα τούτο εἶχον ἀπόφασιν ν' ἀφαιρέσω τῆς παρούσης ἐκδόσεως. Τὸ συμπέρασμα δὲ, ἐνδοῦς εἰς ἐπιμόνους προτροπὰς φίλων, ἴσως ὑπὲρ τὸ θεὸν συντηρητικῶν, ἀφ' οὗ μετέβαλα ὅσα ἐδυνήθην, οὐχὶ ὅμως ὅσα ἠθελον, διότι ἔπρεπε νὰ τὸ μεταβάλω ὁλόκληρον.

³ ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ. Ὅ,τι προέδλεπον καὶ συνέβη. Μετὰ τὴν πρώτην ἐκδοσιν τῆς Φροσύνης, ὅτε τὸ ἡμέτερον Θέατρον ἦν ἔτι εἰς τὴν προϊστορικὴν οὕτως εἶπεῖν αὐτοῦ κατάστασιν, ἧς δὲν ἠξεύρομεν ἂν εἰσέτι ἀπηλλάγη, τινὲς ἐθελονταὶ ἀνέλαβον νὰ διδάξωσιν αὐτὸ ἀπὸ σκηνῆς, καὶ ἐγυμνάζοντο πρὸς τοῦτο. Εἰργαζόμεν μίαν ἐσπέραν εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ὅτε ἄγνωστος Κύριος ἐζήτησε νὰ με ἰδῇ. Προσελθὼν δὲ, μοὶ εἶπε μετὰ πολλῶν δισταγμῶν ὅτι ἔχει νὰ μοὶ ἀποτείνῃ τινὰ παράκλησιν. Παρακληθεὶς δὲ νὰ εἰπῇ τί θέλει, ἀπήντησεν ὅτι ἡ χάρις ἦν ζητεῖ παρ' ἐμοῦ εἶναι... νὰ μὴ ἐπιτρέψω νὰ διδαχθῇ ἀπὸ σκηνῆς ἡ Φροσύνη. Τοῦτο με ἐξέπληξεν ἱκανῶς, καὶ τῷ εἶπα ὅτι εἰμὶ προθυμώτατος, καθ' ὅσον δύναμαι νὰ εὐχαριστήσω τὴν ἐπιθυμίαν του, ἀλλ' ὅτι περίεργος θὰ ἦμην νὰ ἤξευρον διατί ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην. «Διότι, μοὶ ἀπεκρίθη, ἐγὼ εἰμὶ ὁ υἱὸς τῆς Φροσύνης.» — «ὦ! ὡς πρὸς τοῦτο, τῷ εἶπα, με συγχωρεῖτε, ἀλλ' ἀντιθαίνετε εἰς τὴν δραματικὴν μου ἀλήθειαν. Ἡ ἐδική μου Φροσύνη υἱὸν δὲν εἶχεν οὐδ' ἐδύνατο νὰ ἔχῃ, ἀποθανοῦσα κόρη ἀγνή.» Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐπέμενε δι' ἀσχυριζόμενος ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια ὑπερέχει τῆς δραματικῆς. Μάτην προσέτι τῷ προσέθηκα ὅτι τὴν Φροσύνην μου πε-

ΕΚΕΙΝΟΣ

Εἰς τοῦτο δὲν ἔχω τί ν' ἀντιτάξω. Εἶναι σπάνιον οἱ ποιηταὶ θυσιάζωσιν εἰς οἵανδήποτε θεωρίαν τὴν φιλαυτίαν των. Ἀλλὰ τὸν Μουκτάρην, τὸν αἰμοβόρον, τὸν τυραννικὸν, νὰ παραστήσῃς ἐν θουσιῶντα φοιτητὴν Γερμανικῆς Ἀκαδημίας!

ΕΓΩ

Καὶ τί ξένον; Πίστευσον ὅτι πολλοὶ γεννῶνται Ναπολέοντες καὶ ἀποθνήσκουσι Καλλιόστροι¹. Ἡ φλογερὰ τοῦ νέου ψυχὴ εἶναι ὥς ὁ σπινθὴρ τοῦ πυρός· ὅπως τὸν διευθύνῃς ἢ ἀναπτύσσεται εἰς ὥραϊον ἐκπυρσοκρότημα, ἢ ἀνάπτει πυρκαϊάν. Ῥίπον νέον εὐφυῆ, γοργόν, περιπαθῇ εἰς τὸ μέσον τοῦ κόσμου, οὐ εἰσέτι δὲν ἔλαβε πείραν, καὶ ἡ φύσις, ἣτις πάντοτε τείνει πρὸς τὸ βέλτιστον, θέλει ὑψώσει τὸν νοῦν αὐτοῦ πρὸς τὰς θεωρητικὰς ὡραιότητας, θέλει διευθύνει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πρὸς τοῦ ὕψους καὶ τοῦ καλοῦ τὴν λατρείαν. Ἀλλ' ἄφες αὐτὸν συγχρόνως ἀπαίδευτον καὶ ἀνοδηγήτον εἰς τὴν ὁρμήν των παθῶν του, εἰς τοῦ κόσμου τὸν στροβιλον, ἄφες τὸν ν' ἀντιπαλαίσῃ στῆθος πρὸς στῆθος πρὸς τὴν τύχην καὶ νὰ καταβληθῇ, καὶ θέλεις ἰδῇ ἡ δραστηριότης τοῦ ἔσται ἀγριότης, ἰδιοτροπία ἢ πρὸς τὰ ὑψηλὰ τάσις του, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός του, θηριωδία. Τοιοῦτος καὶ ὁ Μουκτάρης μου. Ὅτε ἡ τύχη τῷ προσεμειδία καὶ τὰ πάντα ἔβλεπεν ὑπὸ χαρίεντα χρώματα, ἤνοιγε τὴν φλογώδη ψυχὴν του εἰς τὴν ἀγαθότητα καὶ τὸν ἔρωτα τῶν καλῶν. Ἀλλ' ἄφ' οὗ ἐγεύθη τῆς πικρίας τοῦ βίου, καὶ ἡσθάνθη τῆς ἀνάγκης τὴν σιδηρᾶν χεῖρα, τότε ἐπανεστήσαν τὰ νέα του αἰσθήματα κατὰ τῶν παλαιῶν ἰδεῶν του, τότε ἡ φλόξ τῆς καρδίας του, μὴ συνεχομένη ὑπὸ ἀρχῶν στερεῶν καὶ ὑπὸ παιδείας, ἐχύθη ἐκτὸς αὐτοῦ καίουσα καὶ καταστρέφουσα περὶ ἑαυτὴν, καὶ

ριέγραψα οὕτως ὥστε νὰ μὴ φέρῃ μῶμον εἰς τοὺς οἰκείους της· ὅτι ἄλλως τε δύναται νὰ ὑπάρξῃ συμπίθασμός, καὶ ἄφ' οὗ αἱ δύο Φροσύναι μας δὲν συμφωνοῦσι, νὰ κρατήσῃ καθεὶς τὴν ἐδικήν του. Βλέπων ὅτι ὁ εὐσεβὴς υἱὸς μετὰ συγκινητικῆς λύπης ἐπέμενε, παρεκάλεσα τοὺς ἐθελοντάς ν' ἀποστῶσι τῆς παραστάσεως, καὶ, βοηθούσης καὶ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ ἐλληνικοῦ κοινοῦ διὰ τὰς ἐλληνικὰς παραστάσεις, τὸ κατῴρωσα τότε.

¹ Διαβόητος τῆς Ἰταλίας ληστής.

τὸν ἀνέδειξε Μουκτάρην, ὅποιον τὸν ἐγνωρίσαμεν ἔκτοτε. Τὸ ἐν δὲν ἐμποδίζει τὸ ἄλλο.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Εἶσαι Ῥομαντικός.

ΕΓΩ

Πῶς λέγετε;

ΕΚΕΙΝΟΣ

Εἶσαι Ῥομαντικός. Ἀπόδειξίς, ὅσα μοι εἶπας. Ἀπόδειξις ἄλλη τὸ ἀπέραντον μῆκος τῶν δραμάτων σου¹. Βλέπω κάλλιστα ὅτι εἶσαι ἀσεβής πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ Ἀριστοτέλους, πρὸς τοὺς μεγάλους διδασκάλους τῆς δραματικῆς, Κορνήλιον, Ῥακίναν, Βολταῖρον, πρὸς τοῦ Ὁρατίου καὶ τοῦ Βουαλὼ τοὺς χρησμοὺς, πρὸς τοῦ Βαττευζίου τὰ σοφὰ παραγγέλματα, πρὸς τοῦ Λαάρπου τὰς εὐφυεῖς κρίσεις. Ἡ τραγωδία σου ἀποτελεῖ, διὰ τοῦ πήχεως μετρούμενη, τούλάχιστον τρεῖς Γαλλικὰς ἢ Ἰταλικὰς τραγωδίας, καὶ εἶναι τῶν μυρίων σταδίων τὸ ὅλον τοῦ Ἀριστοτέλους². Ἐπειτα τί ἔγραψας; κωμῶδιον, ἢ τραγωδίαν; Ἄν τὸ δεύτερον, τί θέλουσιν εἰς αὐτὴν οἱ ἀστέρισμοί καὶ τὰ σκώμματα; Ἡ ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ τραγικοῦ ὑφάσματος τὸ ἀμάρτημα καὶ ἀνώδυνον αἶσχος τοῦ γελοίου³ δὲν εἶναι ὅτι ἐλάκος εὐτελὲς ἐπὶ μανδύου μεγαλοπρεποῦς; Ἀνάγνωθι, σὲ συμβουλεύω, πρὶν παραχωρήσης πονήματα εἰς δημοσίαν κρίσιν, ἀνάγνωθι τοὺς μεγάλους διδασκάλους, ὧν σ' ὑπέβαλα πρὸ ὀλίγου τὸν λαμπρὸν κατάλογον. Ἐκεῖ θέλεις ἰδῆ ὅποια σεμνὴ ἐμβρίθεια βασιλεύει ἐφ' ὅλου τοῦ δράματος. Τὰ πρόσωπα ὁμιλοῦσιν ἀπὸ Κοθόρνου, ὅλη ἡ σύνθεσις πνέει ἀφηρημένην μεγαλειότητα, καὶ αἱ τροφοὶ αὐταὶ καὶ οἱ ὑπηρέται εἰσὶν ἥρωες, ὧν ποτὲ ὁ γέλως δὲν διαστέλλει τὰ χεῖλη. Ὡς ἡ στιχουργικὴ γλῶσσα εἶναι ἀνωτέρα τῆς κοινῶς λαλουμένης, ὡς ἡ σκηνὴ ἐωρεῖται ὑπεράνω τῆς κονίστρας, ὁμοίως καὶ ἀναλόγως ὅλον τὸ δράμα πρέπει νὰ ᾔηται ἐξωγκωμένον καὶ μετεωριζόμενον ὑπεράνω τῶν κοινῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐν αὐτῷ νὰ ὑπερέχωσι τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, καὶ αἱ ἰδέαι τῶν κοινῶν ἰδεῶν, καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν κοινῶν αἰσθημάτων ἐν γένει

¹ Ἡ Φρ ο σ ὕ ν η συνετμήθη εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην.

² Ποιητ. ζ'.

³ Αὐτόθ. ε'.

ὅλης τῆς τέχνης τ' ἀπομιμήματα, ἡ τραγωδία πρέπει νὰ πησιάζῃ μᾶλλον εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐντελείας ἢ εἰς τ' ἀντικείμενα ἃ μιμεῖται, καὶ νὰ μὴ μετέχῃ κατ' οὐδὲν χυδαιότητος. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον θεωρῶ ὡς μέγα ἐλάττωμα ὅτι εἰς τραγωδῶν ἔλαβες ἥρωα ἀπλοῦν τινὰ ἐπαρχίας διοικητὴν, καὶ οὐχὶ τῆς ἱστορίας περιβόητον βασιλέα ἢ ἡγεμόνα, λησμονῶν τί διδάσκει δ' Ἀριστοτέλης¹, ὅτι «οἱ ἡγεμόνες τῶν ἀρχαίων μόνοι ἦσαν ἥρωες.»

ΕΓΩ (κατ' ἰδίαν)

Τῶν ἀρχαίων.

ΕΚΕΙΝΟΣ (ἐξακολουθῶν)

Καὶ ἵνα παραλείψω τὰ ἄλλα ὅλα, οὔτε καὶ τὰς τρεῖς ἐνότητες δὲν ἐφρόντισας νὰ τηρήσῃς; Ἐπεχειρίσθης νὰ γράψῃς τραγωδίαν, καὶ οὔτε τοὺς πρῶτους κανόνας τῆς δραματικῆς δὲν γνωρίζεις; Τί θὰ εἰπῇς δι' ὃν τινὰ ἐπαγγέλλεται τὸν γραμματικὸν χωρὶς νὰ διακρίνῃ τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα; Ἀδιακρίτως καὶ συνεχῶς μεταβάλλεις τοῦ δράματος τὴν σκηνήν, πότε εἰς τῆς Ἑμινές, πότε εἰς τῆς Χαϊνίτζας τὸν θάλαμον, πότε εἰς τῆς Φροσύνης τὸν κῆπον καὶ πότε εἰς τὴν φυλακὴν. Τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἢ δὲν ἀνέγνως ποτὲ σου κανένα κανόνα τῆς δραματικῆς, ἢ εἶσαι Ῥομαντικός, ὅπερ ταῦτό.

ΕΓΩ

Ὅσα λέγεις μοὶ φαίνονται τοσούτῳ σοφώτερα καθ' ὅσον εἰσὶ δυσνοητότερα. Μὲ ἀπεκάλεσας Ῥομαντικὸν, καὶ οὔτε καὶ γνωρίζω τῆς λέξεως ταύτης τὴν σημασίαν. Μοὶ ἀναφέρεις τὸν Ἀριστοτέλην, ὃν ἀνέγνων μὲν ὡς ἐλληνικὸν μάθημα, ἀλλὰ εἰς οὐ, λυπούμενος σοὶ τὸ ὁμολογῶ, δὲν ἐπρόσεξα τοὺς κανόνας, καὶ τὸν Βολταῖρον καὶ τοὺς λοιποὺς οἵτινες μὲ ἔτερψαν, χωρὶς ποτὲ νὰ φαντασθῶ ὅτι πρέπει ἢ πῶς πρέπει νὰ τοὺς ἀκολουθήσω ἵνα μὴ εἶμαι Ῥομαντικός. Τὸν Βαττεύξιον καὶ Λαάρπον δὲν ἀνέγνων ποτέ.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Καὶ ἀγνοεῖς ὅτι δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα, τὸ τῶν κλασικῶν καὶ Ῥομαντικῶν, ἀντιπαρακαθήμενα ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος, διαιροῦσι

¹ Ποιητ. ιθ'.

σήμερον τὸν ποιητικὸν κόσμον ; Ἀγνοεῖς ὅτι οἱ πρῶτοι ἀπὸστολοὶ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τὸν μέγαν Ἀριστοτέλην καὶ τῆς ἀρχαιότητος τ' ἀριστουργήματα ὡς ὑπογραμμοὺς καὶ συνθήματα ἔχοντες, ἀμιλλῶνται νὰ βαδίσωσιν ἐπὶ τὰ ἔχνη ἐκείνων, καὶ ἀποσκορακίζουσιν ὡς ἀπροσδιόνυσον πᾶν τι οὐδὲν εὐρίσκουσι τὸν τύπον εἰς τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα καὶ αἰώνια ὑποδείγματα ; Οἱ δὲ ῥομαντικοὶ, ἀποστάται θρασεῖς, ἀπαρνηταὶ πάσης πίστεως εἰς κανόνας καὶ εἰς ἀφορισμοὺς, ἀφηνιάζοντες πρὸς πάντα χαλινὸν κατ' ἀρέσκειαν φαντασίας ἰδιοτρόπου, οὔτε τῶν ἐνοτήτων τηροῦντες τὰ ὅρια, οὔτε τὴν ἐμβρίθειαν τοῦ δραματικοῦ χαρακτῆρος, οὔτε τὰ παραδεδεγμένα σεβόμενοι, οὔτε ἀκολουθοῦντες τὰ παραδείγματα, νοθεύουσι τὴν τέχνην καὶ διαστρέφουσιν αὐτῆς τὰς ἀρχὰς καὶ τῶν ἀναγνωστῶν τὴν φιλοκαλίαν;

ΕΓΩ

Ὅλα ταῦτα τὰ ἠγνόουν, ὡς λέγεις, καὶ σοὶ ὁμολογῶ χάριτας ὅτι μοὶ τὰ ἐδίδαξας. Ἀλλ' ἂν καλῶς σ' ἐνόησα, εἰπέ μοι, δὲν ἤθελον ἄρά γε εἰσθαι δι' ἑμᾶς τῶν παλαιῶν τὰ πρωτότυπα καὶ οἱ κανόνες τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅ,τι τὸ φῶμα τοῦ γέροντος πατρὸς, ἐνδύον τὸν νέον υἱόν σου; Τὸ κατ' ἐμὲ, φρονῶ ὅτι πᾶσα ἐποχὴ ἔχει τὸν ἴδιον αὐτῆς νόον, οὐ ἡ φιλολογία εἶναι ἡ ἔκφρασις. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀναπτυχθὲν ἐν ἑαυτῷ, καὶ σωρεῦσαν πολλῶν παραδόσεις αἰώνων καὶ ἡρωϊκὰς ἀναμνήσεις, ἀνέπτυξε κατ' ἀρχὰς τὴν ἐπικὴν ποίησιν, καὶ ἀπέκτησε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν, ὡς οἱ Γερμανοὶ δι' ὁμοίους λόγους ἀπέκτησαν τὸ ἄσμα τῶν Νειβελλούγκων. Τὰ δράματα μετὰ ταῦτα, ἀπόρροιαι τῆς Ὀμηρικῆς πηγῆς, ἢ ὡς ὠνόμαζεν αὐτὰ ὁ Αἰσχύλος, λείψανα τῶν μεγάλων δειπνῶν τῆς Ὀμηρικῆς εὐφροσύνης, ἦσαν καὶ αὐτὰ ἐποποιεῖται διαλογικῶς διατεθειμέναι, ἐν αἷς οἱ ποιηταὶ παρένειρον καὶ χορούς. Ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦν τῷ ὄντι ἡ ἐνέορταῖς καὶ πανηγύρεσι διηγηματικὴ λαμπρὰς τινὸς πράξεως ἐκθεσις, ὑπὸ ῥαψωδῶν ἐφ' ἁμαξῶν περιφερομένων. Ἡ ἑλληνικὴ ἀγχίνοια προσέθετο καὶ δεύτερον, καὶ μόνον μετὰ ταῦτα τρίτον, καὶ πλείονα διαλεγόμενα πρόσωπα, καὶ ἐπὶ πᾶσι ἢ ἴσως πρὸ πάντων, τὸν χορὸν, καὶ οὕτω συνέστη ἡ παλαιὰ τραγωδία, φυλάττουσα τὸν ἐπικὸν χαρακτῆρα καταφανῆ εἰς ὅλην τὴν οἰκονομίαν καὶ τοῦ μύθου τὴν ἐκθεσιν, καὶ ἰδίως εἰς τὰς εἰσαγωγικὰς ἐκείνας διηγή-

οὗτοι δι' ὧν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προλογίζουσι τὰ πρῶτιστα πρό-
σωπα. Πρόσθετες εἰς τοῦτο ὅτι ἡ πρᾶξις εἰς τὰ ἑλληνικὰ θεάτρα
ἦν διηγετική, ὅτι αἱ σκηναὶ ἦσαν ἀναλλοίωτοι, καὶ ὁ χορὸς ἀποτε-
λῶν συνεχὲς τοῦ ὅλου δράματος μέρος, συνέδεε τὰ διάφορα αὐτοῦ
μῆματα κατὰ τρόπον ὥστε διόλου δὲν διεκόπτοντο, οὐδὲ ἡ
εἰς πράξεις ἢ μέρη διαίρεσις ἦν δυνατὴ εἰς τ' ἀρχαῖα θεάτρα, καὶ
θέλεις ὁμολογήσει ὅτι ὑπὸ σιδηρᾶς ἀνάγκης ἐδιόζοντο οἱ προ-
πάτορες ἡμῶν νὰ τηρῶσι τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου τὴν ἐνό-
τητα. Τὴν μόνην ἦν ἐδύνατο νὰ παραβῇ ὁ Εὐριπίδης, τὴν μόνην
ἀξιοσέβαστον κατ' ἐμὲ, διότι συντείνει εἰς τὴν εὐκρίνειαν καὶ
αὐξάνει τὸ διαφέρον, τὴν ἐνότητα τῆς ὑποθέσεως, τὴν παρέβη,
ὡς γνωρίζεις, εἰς τὴν Ἑκάβην. Ἀλλ' ἐκτοτε πολλὰ μετεβλήθη-
σαν. Μετὰ τῆς ἀρχαίας κοινωνίας, μετὰ τῶν ἀρχαίων ἡθῶν,
ἔπρεπε νὰ ἐκλείψῃ καὶ ἡ ἐπικὴ ἐκείνη ἀπλότης τῆς ἀρχαίας τέ-
χνης, ἣν ἀναγνωρίζομεν καὶ εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς τὴν γλυ-
πτικὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπόμενον ἦτο νὰ διαδεχθῇ αὐτὴν ἡ
δραματικὴ ζωηρότης τῶν νεωτέρων ἡθῶν, ὧν δραματικὴ ἦτο
καὶ ἡ ἐμφάνισις ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου, ὡς καὶ ἡ μεταγενεστέρα ζωὴ
τῶν. Τὸ δράμα ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Εὐρώπην, χωρὶς ν' ἀντλήσῃ
εἰς τὴν ἀρχαίαν δραματουργίαν, οὐχὶ πλέον ἐπικὴν ὡς ἄλ-
ποτε, ἀλλ' ὅλως δραματικόν.

Ὁ δημόσιος τῶν ἀρχαίων βίος ὑπεχώρησεν εἰς τῶν νεωτέρων
τὸν ἰδιωτικόν, ἡ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ τὰ ἵπποτικά ἤθη ἀνύ-
ψωσαν τὴν γυναῖκα ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ ἡ ποίη-
σις κατῆλθεν ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας ἵνα ζητήσῃ ἐμπνεύσεις ἐντὸς
αὐτῆς. Ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ νομοθεσία, μία τῶν ὕψεων τῶν κατο-
πτρίζουσῶν τὴν ἐποχὴν ἐφ' ἧς ἐπικρατοῦσιν, ἦσαν, ὡς γνωστὸν,
παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περιληπτικαί, τὸ σύνολον ἀφορῶσαι, καὶ
συγχέουσαι τὸ ἄτομον ἐντὸς τοῦ πλήθους. Ὁμοίως καὶ ἡ φιλο-
λογία, ἄλλη ἐκφρασις τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ὀφείλει ἐξ ἀνάγκης νὰ
φέρῃ τὸν ὁμοιον τύπον, δι' ὃ καὶ ἡ ἀρχαία ποίησις εἶναι μᾶλλον
ἐπικὴ καὶ γνωμικὴ, ἢ δραματικὴ.

Ἀλλ' ὁ νοῦς τῶν νέων αἰώνων εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενος
πρὸς τὸν τῶν παλαιῶν. Ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ νομοθεσία σήμερον
ἐρευνῶσι τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ σκοπὸν προτίθενται τὰ συμφέ-
ροντα τῶν ἀτόμων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἡ φιλολογία ἡμῶν

¹ Τὰ μυστήρια τοῦ Μεσαιῶνος κτλ.

ἀνάγκη νὰ διαφέρῃ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, καὶ ἡ ποίησις νὰ εἶναι ἐξόχως ἠθοποιητικὴ καὶ διαγραφικὴ χαρακτήρων καὶ ἀτομικῶν παθῶν καὶ αἰσθημάτων. Διὰ τοῦτο ἐνανθρωπισθεῖσα, οὕτως εἰπεῖν, ἐφ' ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν ὑπαρκτὴν ἀφορῶσα φύσιν, καὶ εἰς ἄμφω τὸν ἄνθρωπον, προσλαμβάνει εἰς τὰς παραστάσεις τῆς τοῦ ἱλαρὸν πλησίον τοῦ ἐμβριθοῦς, ὡς ἡ φύσις εἰς τὰς σκιαγραφίας τῆς συγκρινᾷ τὸ φῶς μετὰ τῆς σκιάς, συνδέει τὸ ποταπὸν μετὰ τοῦ ὑψηλοῦ, διότι ἄλλως ἄνευ βαθμῶν καὶ ὅρου συγκρίσεως, τὸ φῶς δὲν θὰ ἦτο φῶς, οὐδὲ τὸ ὑψηλὸν ὑψηλόν, οὐδὲ ἡ φύσις φύσις.

Ὑπδειχθείσης τῆς πρώτης ταύτης θεμελιώδους διαφορᾶς μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας ποιήσεως, ὑπολαμβάνω σχεδὸν περιττὸν νὰ σοὶ ἀναφέρω καὶ τὰς λοιπὰς, ἀναγκαίας οὕσας αὐτῆς συνεπειάς, ὡς πρὸς τὰς θρυλλουμένας π. χ. ὑμετέρας ἐνότητας. Φθὰς σοὶ εἶπον, ὅτι ἡ ἐνότης τῆς ὑποθέσεως μοὶ φαίνεται λογικῶς ἀναγκαία, ὡς εἰς ἐκάστην τοποθεσίαν εἶναι ἀναγκαῖος εἷς καὶ μόνος ὀρίζων, περιβαλὼν ἐν ἑαυτῷ ὅλα αὐτῆς τὰ συμπτώματα. Αἱ δύο ἑταίραι, ἡ τοῦ τόπου καὶ χρόνου, συντελοῦσιν ἴσως κατὰ τι εἰς τοῦ δράματος τὴν ὁμοιότητι καὶ τὴν σκηνηκὴν ἀπάρτην· ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ τὰς παραδεχθῶμεν καθ' ὅλας τὰς συνεπειάς των, ὡς οἱ παλαιοὶ τὰς ἐνόουν, περιοριζομένου τοῦ μὲν τόπου εἰς ὅλα πᾶσι τῶν τετραγωνικῶν διάστημα, τοῦ δὲ χρόνου εἰς μιᾶς ὥρας πρᾶξιν, ἥτοι ὄντος τοῦ δράματος συνεχοῦς· καὶ τότε ποία πρᾶξις μεγαλοπρεπῆς, ποία χαρακτήρων διαγραφὴ, τίς μῦθος ὀλοσχερῆς καὶ ποικίλος; Ἀλλ' οἱ νεώτεροι γνωρίζουσιν ὅτι καὶ τῆς ἡδονῆς ἡ συνέχεια ἀπαυδεῖ, καὶ διήρεσαν τὸ δράμα εἰς μέρη τινὰ πολυπληθέστερα ἢ ὀλιγοπληθέστερα ἀναλόγως τῆς ὑποθέσεως, ἵνα μεταξὺ τούτων ἀναπαύηται ἡ τεταμένη προσοχὴ καὶ ἡ φαντασία τοῦ θεατοῦ. Ἀμὰ παραδεχθῶμεν τὴν εἰς πράξεις ταύτην διαίρεσιν καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν ἀναπαύσεις, αἱ δύο σου ἐνότητες μένουσι πάσης ὑπερασπίσεως ἀνεπίδεκτοι. Καὶ τῷ ὄντι, ἂν τίποτε δὲν σ' ἐμποδίζῃ, ἐπανελθὼν πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τοῦ πρὸς τοὺς Ἀγγελοκῆπους περιπάτου σου, καθήμενος εἰς τὴν στενὴν σου καθέδραν ἐφ' ἧς ποῦ καὶ ποῦ σταλάζει καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ ἐπικρεμαμένου λύχνου, παραγκωνιζόμενος ὑπὸ τῶν γειτόνων σου ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, ὧν ὁ μὲν ἀναγινώσκει μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὸ ἔσχατον φύλλον τῆς ἐφημερίδος, ὁ δὲ πληροῖ τοὺς ῥώθωνάς του διὰ τῆς κόνεως τῆς

νικοτιανῆς, ἔχων ἐπιπροσθοῦντα τὸν πτεροφόρον πέτασσον κυ-
ρίας τινὸς τοῦ συρμοῦ, καὶ βλέπων ἀνυπομόνως εἰς τ' ὠρολό-
γιόν σου τὴν ἐννάτην πλησιάζουσιν τῆς ἐσπέρας, ἂν τίποτε δὲν
σ' ἐμποδίζῃ ἅμα ἀνασυρθῇ τὸ παραπέτασμα νὰ μεταβῇς διὰ
μιας ἐμπρὸς τῶν πυλῶν τῆς Βαβυλῶνος εἰς ὠραίαν ἡλίου ἀνάτο-
λὴν πρὸ δισχιλίων ἐτῶν, καὶ καταπесόντος τοῦ παραπετάσμα-
τος νὰ εὔρεθῇς καὶ αὖθις ἐν μέσῳ τοῦ φιλοθεάμονος κοινοῦ τοῦ
δήμου τῶν Ἀθηναίων, ἵνα ὁδοιπορήσῃς ἐκ δευτέρου, καὶ ἐκ τρί-
του, καὶ ὁσάκις τὸ παραπέτασμα θέλει, πάλιν εἰς Ἀσσυρίαν, τί
σ' ἐμποδίζει, σ' ἐρωτῶ, νὰ φαντασθῇς σαυτὸν μεταβαίνοντα ὁ-
μοίως ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Μέγαρα, καὶ ἀπὸ Μεγάρων εἰς Θήβας;
ἀπὸ τῆς ἐσπέρας εἰς τὴν πρωΐαν καὶ ἀπὸ τῆς πρωΐας εἰς τὴν
ἐσπέραν; Δὲν βλέπω κατὰ τί οἱ ὑπαρασπισταὶ τῶν δύο τούτων
ἐνοτήτων εἰσὶν ἐπιεικέστεροι τῶν ἐναντίων των ὡς πρὸς τοὺς
θεατάς, καὶ πῶς βιάζουσι τὴν φαντασίαν των ὀλιγώτερον, βλέπω
ὅμως ὅτι ἐπιτίθενται αὐτοὶ εἰς ἑαυτοὺς δεσμὰ παιδαριώδη, δι'
ὧν ἀναχαιτίζεται πᾶν βῆμά των θαρρόλεον καὶ ἀνδρικόν. Ταῦτα
δὲ λέγων, ἀποκρούω, ἐννοεῖται, τὴν ἀσκήσον καὶ ἄτεχνον κα-
τὰχρησιν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΚΕΙΝΟΣ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἐπομένως κηρύττεσαι αὐτόχρημα Ῥομαντικός.

ΕΓΩ

Δὲν γνωρίζω τὸ σύμβολον τῆς πίστεως τῶν κλασικῶν καὶ τῶν
ρομαντικῶν. Ἀλλ' ἂν οἱ μὲν τάττωνται ὑπὸ τὴν σημαίαν τῶν
παραδόσεων, ἐννοῶ ὅτι οἱ ἄλλοι ἔχουσι σύνθημα τὴν διαμαρτύ-
ρησιν. Οἱ κανόνες, αἱ παραδόσεις, εἰσὶν αἱ γραπτὰ τῆς ὑπάρ-
ξεως συνθῆκαι ἰδέας τινὸς ἥτις συνετάχθη καὶ ἐπολιτογραφήθη
εἰς τινὰ τόπον καὶ χρόνον, τὸ ὁρατὸν αὐτῆς μέρος, καὶ ἐπομέ-
νως δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν αὐτῆς ἐκτενεστέραν διάρκειαν, καὶ
μένουσιν ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀνίσχυροι καὶ ἄκυροι ἅμα
νέα ἰδέα ἐκθρονίσῃ τὴν παλαιάν ἣν παρίστων. Ἡ νέα ἰδέα ἐπι-
φέρει νέους κανόνας. Ὁ κλασικὸς λοιπὸν, ὡς τὸν ἐννοῶ, εἶναι ὁ
ἀποβλέπων ἀμέσως εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους καὶ κατ' αὐτοὺς
πολιτευόμενος, μόνον διότι φέρουσι τὸ κῦρος τοῦ παραδείγμα-

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

16

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

τος, ρομαντικός δὲ ὁ ἀποβλέπων εἰς τὴν ἰδέαν αὐτὴν, ἐρευνῶν τὴν ἀληθῆ αὐτῆς σύγχρονον φάσιν, καὶ ἀνατιθέμενος εἰς ἑαυτὸν καὶ μόνον νὰ ἐξάξη πάσας αὐτῆς τὰς συνεπείας κατὰ πᾶσαν τῆς εὐφυΐας του τὴν ἀτομικότητα, καὶ περιοριζόμενος ὑπὸ μόνων τῶν φυσικῶν ὁρίων τῆς φιλοκαλίας. Ὁ κλασικὸς εἶναι ὑπήκοος πιστὸς καὶ φιλόνομος, ὁ δὲ ρομαντικὸς νομοθέτης καὶ μεταρρύθμιστής. Ὅταν ὁ νέος οὗτος Εὐριπίδης ἢ Βολταῖρος πολιτογραφηθῇ ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης εἰς τῆς φιλολογίας τὴν κοινωνίαν, τότε ὁ νέος Ἀριστοτέλης ἢ Λαάρπος θέλει ἔλθει ἵνα ἐγγράψῃ τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς τέχνης του τὰ χαρακτηριστικὰ εἰς τὸ ληξιαρχικὸν του βιβλίον. Οἱ κανόνες δὲν ὀδηγοῦσιν οὐδὲ ρυμουλκοῦσι τὴν εὐφυΐαν, ἀλλὰ τὴν παρακολουθοῦσι μακρόθεν, διαγράφοντες τὴν τροχίαν αὐτῆς, ὥς ὁ διαβήτης δὲν σύρει τὸν κομήτην κατόπιν του, ἀλλὰ καταμετρᾷ τὴν οὐρανίαν ὁδὸν του.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Παρατηρῶ ὅτι δὲν σεβᾶσαι μεγάλως τοὺς κριτικούς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΓΩ

ΑΘΗΝΩΝ

Οὐτ' ἐκεῖνοι μεγάλως δὲν θέλουσι μὲ σεβασθῇ.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἐν ἀκόμῃ μοι μένει νὰ σ' ἐρωτήσω. Εἰς τὴν δευτέραν πρᾶξιν ἐννοεῖς διὰ στίχων γεγραμμένην τὴν διήγησιν τοῦ Μελετίου; Τίνος εἴδους στίχοι εἰσὶν ἐκεῖνοι;¹

ΕΓΩ

Φίλε, ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν του, καὶ καιρὸς εἶναι νὰ φθάσῃ τέλος τοῦ δράματός μας ἢ καταστροφῇ, διότι κατὰ τὸν προσφιλῆ σου Ἀριστοτέλην οὐδὲν δρᾶμα πρέπει νὰ καταντᾷ παμμέγεθες², ἀλλὰ «ἔχειν μὲν μῆκος, τοῦτο δὲ εὐμνημόνευτον

¹ Ὑπῆρχεν εἰς τὴν πρᾶξιν ἐκείνην διήγησις διὰ νέων ἑξαμέτρων, ἣτις ἀφηρέθη εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν.

² Ποιητ. ζ'.

»εἶναι.« Διὰ τοῦτο εἰς ἀπάντησιν τῆς τελευταίας σου ἐρωτή-
σεως, ἐπίτρεψόν μοι νὰ σὲ παραπέμψω μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ χει-
ρογράφου τούτου εἰς τὸ πεζὸν τεμάχιον τὸ ἐπιγραφόμενον·

«Περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς προσωδίας, καὶ ἀντιπαράθεσις
»αὐτῆς πρὸς τὴν νέαν.»¹

Καὶ ἤδη ταῦτα μὲν ὥς ἔχουσι παραδίδω εἰς τὰ πιεστήρια, ἐν-
δίδων, κύριε, εἰς τὰς συμβουλὰς σας. Ἀλλὰ

«Χαίρετ'· ἐγὼ δ' ὑμῖν ἐς ὑπερὸν ἄδιον ἔσσω.»

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

¹ Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐκδίδεται εἰς προοίμιον τοῦ Δ' τόμου, τοῦ πε-
ριέχοντος τὰς μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων δραμάτων.

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΛΗΣ, Σατράπης Ἰωαννίνων, μέσης ἡλικίας.

ΕΜΙΝΕ, σύζυγος αὐτοῦ.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ, υἱὸς τοῦ Ἀλῆ, ἐκ πρώτης γυναικός.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ, ἀδελφὴ τοῦ Ἀλῆ, παρακμαζούσης νεότητος· κα-
τακόσμου ἐνδυμασίας.

ΦΡΟΣΥΝΗ, νέα Ἑλληνίς, τῆς γυναικωνίτιδος τῆς Ἑμινές.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ, ἐκ τῶν πέριξ τοῦ Γαρδικίου, πατὴρ τῆς Φροσύνης.

ΔΕΒΩΡΑ, γράια ἐκ Γεωργίας, τροφὸς τῆς Φροσύνης.

ΙΩΑΝΝΗΣ, Ἕλλην, Γραμματεὺς τοῦ Ἀλῆ.

ΧΑΣΑΝΗΣ, μαῦρος.

ΟΣΜΑΝΗΣ, ἕτερος.

Μαῦροι καὶ δοῦλοι, βωθὰ πρόσωπα.

Ἡ σκηνὴ εἰς Ἰωάννινα, εἰς τὰ μέγαρα τοῦ Ἀλῆ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Κατοικία τῆς Χαϊνίτσας, ἐνοῦσα Ἀσιατικὴν μετ' Εὐρωπαϊκῆς πολυτελείας. Καθ' ἣν στιγμὴν ἀνοίγει ἡ σκηνή, διατελοῦσι συνδιαλεγόμεναι

ΧΑΪΝΙΤΣΑ καὶ EMINE

EMINE

Ὅπως ἂν ἔχη, ἀδελφὴ, προσθέτης ἢ ἀφίνης,
νομίζω τοὺς χριστιανοὺς ἀδίκως πῶς τοὺς κρίνεις.
Ὅμοίως καὶ προτέρημα καὶ σφάλμα των μ' ἐφάνης
μὲ ὄμμα ὅτι θεωρεῖς προλήψεις καὶ πλάνης.
Ἐὰν εἰς τὰς καρδίας των γενᾶται ἡ κακία,
πῶς διαφέρει πιστευστον καρδία καὶ καρδία.
Διότι σφάλλουσί τινες, καταδικάζεις ὅλους;
Μήπως τὸ ρόδον τῶν ἀγρῶν δὲν θάλλ' εἰς τὰς τριβόλους;
Καὶ πονηρῶν ἑκατοντὰς ἀνίσως σὲ θυμόνη,
δι' ἐν' ἀγάπης ἄξιον τοὺς ἑκατὸν λησμόνει.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τῶν ἀλλοπίστων ἡ φυλὴ, τῶν δούλων ἡ ἀγέλη,
πλασθεῖσα διὰ νὰ φιλῇ τὰ ἔχνη μας, τί θέλει;
Ἀγάπην; Περιφρόνησιν ἃς περιμένουν μόνην.
ὦ! ἄφες, ἃς κυλίονται μακρὰν μας εἰς τὴν σκόνιν.
Αἶ! καὶ ἂν σῖτος, νύμφη μου, αὐξάνη μετὰ τῶν,
ἡξεύρεις τὰ ζιζάνια πῶς καίουσι τὸν σῖτον.
Εἰς ἄνθος μὴ πιστεύεσαι ὅταν εἰς τέλμ' αὐξάνη·
ἀπὸ τὸν βόρβορον χυμοὺς φαρμακεροὺς βυζάνει.

Ἄν μ' ἐπαινῇς τὴν τόλμην των, τὴν γενναιότητά των,
 μυρίων εἶναι δι' αὐτὴν ὑπεύθυνοι θανάτων·
 ἂν πολυμήχανον λαὸν τοὺς λέγῃς, ἂν ὀξύνουν,
 μὴ λησμονῇς πῶς καθ' ἡμῶν τὰ βέλη των ὀξύνουν.
 Ἐχθροὺς δὲν ἔχ' ἡ πίστις μας ὡς τούτους θανασίμους.
 Ὑβρίζουν τὸν Προφήτην μας μὲ προσευχὰς βλασφήμους.
 Ἡ μὴ δὲν τείνει αὐθαδῶς ὁ μυστικὸς ἀγὼν των
 εἰς τὴν λαμπρὰν σελήνην μας νὰ στήσουν τὸν σταυρόν των;
 Ναί, κατ' αὐτοῦ σου τοῦ λαοῦ τοῦ ἀξιομισήτου
 μὴ λησμονῇς πῶς ἄσπονδος ὁ νόμος τοῦ Προφήτου,
 καταδικάζων αὐστηρῶς τὸν φιλικόν μας ζῆλον,
 τὸ αἶμ' ἀπὸ τὰ ξίφη μας ζητεῖ τῶν ἀλλοφύλων.
 Εἶν' ὅλοι ἀδιάλλακτοι ἐχθροί μας; κ' ἡ Φροσύνη; ...
 ὡς κόρην τὴν ἀνέθρεψας; σὲ ἀπατᾷ κ' ἐκείνη.

EMINE

Ὁμολογῶ γλυκύτερα πῶς θέλω νὰ τοὺς κρίνω.
 Ὅπου μοὶ μέν' ἡ ἐκλογή, πρὸς τὴν συγγνώμην κλίνω.
 Ἀλλὰ καὶ μῖσος ἄσπονδόν ὦν κατ' αὐτῶν μ' ἐκίνει,
 θενὰ τὸ ἐξιλέωνεν ἡ φίλη μου Φροσύνη.
 Ὅταν ὁ νοῦς της φαίνεται εἰς θλίψεις βυθισμένος,
 τὰ κάλλη της συνηγοροῦν δι' ὅλον της τὸ γένος.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (εἰρωνικῶς)

Τὰ κάλλη της; ὦ! σέβομαι τ' ἀμίμητά της κάλλη.
 Εἶν' εὐειδής, τ' ὁμολογῶ· τ' ὁμολογοῦν καὶ ἄλλοι.
 ὦ! εἶναι πλάσμα!

EMINE

Δὲν φρονεῖς;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ναί, ναί· εἰς τοῦτο ἦτον
 κ' ὁ ἀδελφός μου σύμφωνος. Τὸ πλῆθος τῶν χαρίτων

τῆς φίλης σου τὸν ἐκθαμβοῖ, καθὼς μὲ ἐβεβαίουν.
Τὰ βλέμματά της ἔλεγεν ὡς ἄνθρακες πῶς καίουν.
Μάλιστα, λέγουν, ὤμοσε καὶ Μέκαν καὶ Μεδίνην
ὅτι νὰ εἶχεν ἤθελε γυναῖκα ὡς ἐκείνην.

EMINE

Ἦξεύρεις· ἀστειεύεται.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ἀναμφιβόλως· εἶδες
τὸν ἀδελφόν μου πρὸ πολλοῦ;

EMINE

Δημόσιοι φροντίδες
τὸν ἀσχολοῦν νυχθημερόν, κ' ἡ αἵθουσά του μένει
εἰς ὄλους, κ' εἰς ἐμὲ αὐτὴν πολλάκις κεκλεισμένη.
Ἀδελφὴ, τοῦτο μὲ λυπεῖ. Τέσσαρα ἔτη τώρα
μακράν μου τῷ ἐφαίγετο αἰὼν ἐκαστὴ ὥρα·
χωρὶς ἐμοῦ, ὡς μ' ἔλεγε, νὰ ζήσῃ δὲν ἠμπορεῖ
καὶ σήμερον τὴν θύραν του μοὶ κλείουν δορυφόροι!
Ἡ ἐγκατάλειψις αὐτὴ τὸν βίον μου μαραίνει.
Τὴν ὑπομένω πλὴν, ἀφ' οὗ ὁ ἔρως του μοὶ μένει.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Περίεργον! Δημόσιοι φροντίδες! Δὲν σὲ βλέπει;
ὦ! Τότε ψεύδη προφανῇ νὰ διαδίδουν πρέπει.

EMINE

Ψεύδη; Τί ψεύδη;

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Μάρτυρες αὐτόπται μοὶ τὸ εἶπον,
εἰς τῆς Φροσύνης ὁ Πασᾶς πῶς ἔρχεται τὸν κῆπον,
καὶ μακρὰς ὥρας εἰς αὐτὸν πῶς μένει τὸ ἑσπέρας·
κ' ἐκεῖν' εἰσόδους παρ' αὐτῷ πῶς ἔχει ἐλευθέρως.

EMINE

Τί λέγεις; Τί αίνιττονται οί λόγοι σου; ὦ! φρίττω!
 Πλὴν τοῦτο εἶν' ἀδύνατον! Πλὴν ψεῦδος τὸ κηρύττω!
 Ἦξεύρεις οἷος πρὸς ἐμὲ ἦν ἔτι ἐπ' ἐσχάτων,
 πῶς μ' ἔλαβε τὴν ταπεινὴν ἀντὶ τῶν λαμπροτάτων,
 πῶς μ' ὕψωσ' ἐκ τοῦ μηδενὸς ἀγάπην μοι ὁμνύων,
 καὶ εἰς χρυσοῦν μ' ἐστόλισε παράδεισον τὸν βίον.
 Δὲν ἀγνοεῖς κ' ἐγὼ χαρὰν, ζωὴν κ' εὐδαιμονίαν
 εἰς λέξιν καὶ εἰς αἴσθησιν πῶς συνεκέντρουν μίαν,
 καὶ ἦτον αὕτη τοῦ Πασᾶ ἡ πρὸς ἐμὲ ἀγάπη.
 Εἰπέ μοι ἂν τὸ φρόνημα τὸ πρὶν τοῦ μετετράπη,
 ἂν ἀπесπᾶσθη ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὲ ἀπесτράφη,
 πρὸς ἄλλην τῶν βλεμμάτων τῶν τὸ φῶς ἐὰν ἐστράφη·
 εἰπέ μοι τῆς καρδίας τοῦ τὸν θησαυρὸν ἂν χάνω,
 καὶ εἰμ' ἐτοίμη, ἀδελφὴ, ἐτοίμη ν' ἀποθάνω.

ὦ! μὴ τοιαῦτα λέγῃς· μὴ ἀπελπισίαν τόσῃν.
 Πολλάκις τὰ φαινόμενα, ἡξεύρεις, ἀπατῶσιν.
 Ἴσως ματαίως μεριμνᾷς. Ἀλλὰ εἰς τῆς Φροσύνης
 τὴν ὑπαρξιν μεταβολὴν καὶ σὺ δὲν διακρίνεις;
 Δὲν εἶδες σύγχυσίν τινα ἐνδόμυχον πῶς κρύπτει,
 βλέμματ' ἀνήσυχα, ὑγρά, πρὸς οὐρανὸν πῶς ῥίπτει;
 Παρατηρῶ ἀπὸ τινος πῶς φεύγει τοὺς ἀνθρώπους,
 ὅτι ἐρήμους προτιμᾷ, μεμονωμένους τόπους.
 Τί ἔχει; Πῶς παρήλλαξε; — καὶ ἀλλαγὴν μεγάλῃν!
 Νὰ πάσχη ἄρα; Ν' ἀγαπᾷ; Δὲν τὸ πιστεύω πάλιν.

EMINE

Δὲν τὸ πιστεύεις, ἀδελφὴ; ὦ! πῶς δὲν τὸ πιστεύεις;
 Τὴν ἀσθενῆ καρδίαν μου ἰδοῦσα συγκατέβης.

Μὴ μάτην μὲ παρηγορῆς. Τὰ θέλγητρά της εἶδες.
 Δακρύων της προδότριαι τὰ ἔβρεχον ῥανίδες.
 Τίς, ὅστις εἶδε τὰ λαμπρά, τ' ἀγγελικά της κάλλη,
 ἂν εἰς αὐτὰ δεσμεύωνται καρδίαι θ' ἀμφιβάλλῃ;
 Καὶ πότε θέλει ἔρωτα προσφέρει ὁ Σατράπης,
 χωρὶς νὰ λάβῃ ἀμοιβὴν ἀγάπην ἀντ' ἀγάπης;
 Δι' ἄλλην μὲ παρήτησεν! ὦ ἀδελφῇ, (Κλαίει)
 δὲν κλαίω,
 δὲν κλαίω! Πρὸς τὴν τύχην μου ἀνδρεῖ' ἀντιπαλαίω.
 ὦ!

(Κλίνει τὸ πρόσωπον εἰς τὸ προσκεφάλαιον καὶ κλαίει.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (πάντοτε εὐφραμένης)

Μὴ λυπῆσαι· φρόνιμος φανοῦ, παρηγορήσου.
 Εἰς τὸ παραμικρότερον πῶς θλίβετ' ἡ ψυχὴ σου!
 Ἄν ὁ Πασᾶς σὲ ἄφησεν, εἰς τοῦτο μὴ πῶς πταίεις;
 Ἴδὲ νὰ τὸν ἐκδικηθῇς, καὶ μὴ ματαίως κλαίῃς.
 Ἦ μὴ, πονηροτέρα μου, δακρύουσα ἡξεύρεις
 πῶς ἡμπορεῖς ταχύτερον ἐκδικητὰς νὰ εὔρῃς;

EMINE

Ἄν ὁ Πασᾶς μὲ ἄφησεν; Ἴδὲ τὰ δάκρυά μου,
 καὶ ἔχε οἶκτον πρὸς ἐμέ. Σὲ θέλγουν τὰ δεινά μου.
 Τὴν δυστυχῇ καρδίαν μου αἱ χεῖρές σου ἄς σχίζουν,
 πλὴν ἄφες τὰ χλευάσματα δι' ἄλλας ποῦ τ' ἀξίζουν.
 Θανατηφόρον μ' ἤνοιξες πληγὴν. Ἔχε υἱείαν.
 Ἀναχωρῶ.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἀναχωρεῖς; Χωρὶς μνησικακίαν
 ἐλπίζω. Εἶν' ἀδύνατος ψυχρότης μεταξύ μας.
 Μὴ δίδῃς πίστιν, ἀδελφῇ, εἰς ἀδεσπότους φήμας.

Σ' ἐλύπησα. Δὲν ἤξευρον κ' ἐγὼ νὰ σιωπήσω!
Λησμόνησον τοὺς λόγους μου αὐτούς.

EMINE

Θὰ προσπαθήσω. (Φεύγει.)

ΧΛΙΝΙΤΣΑ (μόνη)

Τῷ ὄντι; ὕπαγε καὶ σὺ καθὼς ἐπῆγαν τόσοι.
Τὸν ὄφιν θάλπε τὸν πικρὸν ὅπου θὰ σὲ κεντρώσῃ.
Ὅλίγα δάκρυ', ἀδελφῇ, καὶ στεναγμοὶ ὀλίγοι
δὲν πολυβλάπτουν, πίστευσε, καὶ ἡ καρδί' ἀνοίγει.
Καὶ σὺ, θριάμβευε καὶ σὺ, Φροσύνη μου ὦραία.
Καὶ διὰ σὲ ἡ πρόνοια ἐλήφθ' ἡ ἀναγκαία.
Σεῖς εἰς τὰ πάθη πρόσκομμα κ' εἰς τὰ συμφέροντά μου!
Ἐμπρὸς εἰς τὰς ὀρέξεις μου τί εἴσθε; Κόκκος ἄμμου!
ὦ ἄθλια νευρόσπαστα ὅπου κινῶ μὲ τρίχας!
Εἰς τὴν παλάμην μου κρατῶ τὰς εὐτελεῖς σας τύχας.
Ἐντὸς μου φλόγα ἰσχυρὰν αἰσθάνομαι ν' ἀνάπτῃ.
Ἀνίσως τὰς δυνάμεις μου ὁ χρόνος ὑποσκάπτῃ,
πρὶν σκάψῃ καὶ τὸν τάφον μου θὰ δείξ' ὅτ' εἶχον ζήσει.
Οὐαὶ εἰς τὸν τολμήσοντα τὸν δρόμον νὰ μοὶ κλείσῃ.
Εἰς τὴν φλογώδη μου ψυχὴν ἡ ἔκτασις δὲν φθάνει.
Συντρίβω καὶ διέρχομαι.

(Πρὸς τὸν ΧΑΣΑΝΗΝ, εἰσερχόμενον)

Τί εἶδησις, Χασάνη;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Σουλτάνα μου;

ΧΛΙΝΙΤΣΑ

Τί νέα;

ΧΑΣΑΝΗΣ

ὦ! σελήνη εἶν' ἀπόψε.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ανδρόχειλε, τὴν γλῶσσάν σου, σὲ συμβουλεύω, κόψε.
Εἰς τοῦ Μουκτάρη ἦσουν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ναί.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Εἰπέ μοι, πῶς σ' ἐφάνη;

Τί λέγει;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Προσκυνήματα.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ὁμίλησε, Χασάνη.

Ἦξεύρω τί χρειάζεσαι.

(Τῷ ῥίπτει χρήματα)

Μαῦρε, ἴσο, καὶ λάλει.

ΧΑΣΑΝΗΣ (λαμβάνων τὰ χρήματα)

Χρυσὴν βροχὴν μᾶς ἔφερε μικρὰ ἀνέμοζάλη.

—Λοιπὸν, καθὼς διέταξας, μὲ προσοχὴν πηγαίνω,
ἀδιακρίτων ὀφθαλμοὶ νὰ μακρυνθοῦν προσμένω,
καὶ ἀφ' οὗ ὕδρεις καὶ θυμοὺς πρὸ ὀφθαλμῶν ἐπῆρα,
ἐκτύπησα, καὶ ἔβηξα, καὶ ἤνοιξεν ἡ θύρα.

Τὸν ἤῤῥα. Εἰς συλλογισμοὺς βαθεῖς ἐπεριπάτει,
καὶ κάτι εἰς τὰς χεῖράς του περιπατῶν ἐκράτει.

Ἦτον; δὲν ἦτον;... Ὡς εἰκὼν μ' ἐφάνη. Τὸ ἐφίλει
καὶ λόγους τῷ ἀπέτεινεν, ἢ μόνος του ὠμίλει.

Σουλτάνα μου, νὰ ἔβλεπες τὴν ὠραιότητά του!

Τί χάρις εἰς τὸ σῶμά του κ' εἰς τὸ ἀνάστημά του!

Πῶς ἔλαμπεν ἐπάνω του ἀνδρία καὶ φαιδρότης,
καὶ ἔρωτα πῶς ἔπνεεν ὁ νέος στρατιώτης!

Τίς ἔλεγα νὰ τὸν ἰδῇ μὲ ἀδιαφορίαν;
Τίς ἄλλος τῆς κυρίας μου ἀξίζει τὴν καρδίαν;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μαῦρε, ὁ γλωσσοδέτης σου ἐλύθηκε;

(Τῷ δίδει χρήματα)

Παρέχει.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Καθὼς μὲ βλέπει κ' ἔρχομαι, ταραττέται καὶ στέκει.
Τὸν προσκυνῶ ὑποκλινῶς. — «Τί θέλεις χελιδόνι;»
μοὶ λέγει, καὶ μ' ἐφαίνετο ὀλίγον πῶς θυμῶνει,
καὶ ἡ ὀφρὺς του ἔκρυπτε τὰ βλέφαρα. — «Πασᾶ μου,
προσκυνισμούς της νὰ σ' εἰπῶ μὲ ἔστειλ' ἡ κυρά μου.» —
«Ἄ! ἡ κυρά σου;» — «Μάλιστα.» — «Εὐχαριστῶ» — καὶ νά 'τος
μ' ἐγύρισε τὴν ῥάχι του, καὶ μ' ἔφυγε τρεχάτος.
«Αὐθέντα!» — Καλὰ, πήγαινε.» — «Ἠλὴν ἡ κυρά με στέλλει.» —
«Ποία κυρά; Τί φλυαρεῖς!» — «Ἡ Χαϊνίτσα. Θέλει
μία στιγμὴν νὰ σὲ ἰδῇ.» — «Πολὺ καλὰ, πηγαίνω.»
Καὶ ἔφυγε, καὶ μ' ἄφησεν ἀκόμη νὰ προσμένω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καὶ δὲν τῷ εἶπες τίποτε;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Καὶ μήπως ἤμποροῦσα;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Αὐτὰ εἰν' ὅσα μ' ἔλεγες καὶ ὅσα ἐθαῤῥοῦσα;
Ἄν ἄλλην ἀξιοῖτητα, ταλαίπωρε, δὲν ἔχης,
ὥσάν τὴν μαύρην μου σκιὰν κατόπιν μου τί τρέχεις;
Εἶπε λοιπὸν πῶς ἔρχεται;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τὸ εἶπε.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Τόσον μόνον;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τόσον.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ὅμιλησον, εἰπέ, ὦ κάθαρμα δαιμόνων!

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τί νὰ εἰπῶ; Δέν ἔγινε καθῶς προμελετᾶτε,
τὸν κόσμον ὑποθέτετε πῶς πρέπει νὰ χαλᾶτε.
Τὴν ἑξαψίν σου πράϋνον, καὶ συλλογίσου πλέον.
Ὅταν αὐτὸς δέν ἤκουεν, ἐγὼ ἦ τίς ὁ πταίων;

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ἄν πταίης λέγεις; Καὶ τολμᾷς νὰ φαίνεσαι ἐμπρός μου;
Ἐάν ποτε ἐγνώρισες τί εἶναι ὁ θυμός μου,
στιγμὴν μὴ στέκης, πήγαινε, πέταξε, πρῶξε, κρύψου·
εἰς τῆς θαλάσσης τὸν βυθὸν διὰ νὰ φύγῃς ῥίψου.

ΧΑΣΑΝΗΣ (διαπτόνως)

Μάταιοι λόγοι! Τοὺς θυμοὺς ἐκείνους τοὺς ἤξεύρω.
Ἐδῶ νὰ μέ παρακαλῆς ὡς αὔριον θὰ σ' εὔρω.
Εἶμαι σκιά σου ὅσῳ ζῆς, καὶ ἔπειτα, δοξάζω,
μαζῇ σου εἰς τὸν λέβητα τὸν ἴδιον θὰ βράζω. (Φεύγει.)

ΧΑΙΝΙΤΣΑ (μόνη)

Πῶς; Μόνον τόσον; Τί δηλοῖ ὁ τρόπος του; Φοβεῖσαι,
Μουκτάρη, καὶ προσφέρεσαι ψυχρῶς, καὶ προσποιεῖσαι,
ἢ μήπως ἄρα μάταια δέν φλυαρεῖ τὸ πλῆθος,
κ' ὁ μῦθος τῶν ἐρώτων σου δέν εἶναι ἀπλοῦς μῦθος;
Ἐμέ, Μουκτάρη, ἀπατᾷς, ἢ ἀπατᾷς τοὺς ἄλλους;
Σὺ, δοῦλος ἀλυσσόδετος τοῦ δουλικοῦ της κάλλους,
θεν' ἀπορρίψης τὰ καλὰ ὅπου σοὶ φέρω προῖκα!
Ἄν μέ περιεφρόνησε, τότε, θυμέ μου, νίκα!

Τότε πετᾶτε, πνεύματα τῆς ἐκδικήσεώς μου,
ἀνάφατ' εἰς πυρκαϊάν τὴν θέρμην τῆς φλογός μου!
Κάθε τῶν ὥραν εὐτυχῇ νὰ μοὶ πληρώσουν τότε
μὲ δάκρυα, μὲ στεναγμούς, μὲ πόνους οἱ προδόται!
Σὺ, εἰς τὰ μαῦρα βάραθρα τῆς λίμνης βυθισμένη....
Ἴδου πλὴν ἔρχεται· κ' ἐγὼ δὲν εἶμ' ἐτοιμασμένη.

(Φεύγει δι' ἄλλης θύρας.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐδὼ εἶν' ὅλα ἔρημα, καὶ μήτε δοῦλος, μήτε....

ΟΣΜΑΝΗΣ (ἐρχόμενος)

Ἐρχεται τώρα ἡ κυρά· εὐθὺς τὴν συγχωρεῖτε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Καλὰ. (Ὁ Ὀσμάνης ἀνεχώρει.)

Τῆς παρουσίας σου οὐδὲν ἔχω χρεῖαν.
Εἰκὼν γλυκεῖα κατοικεῖ εἰς ταύτην τὴν καρδίαν,
καὶ θανασίμως μ' ἐνοχλεῖ πᾶν ὅ,τι τὴν ταραττει.

Τῆς παρελθούσης μου ζωῆς ὦ ἄγονος ἀπάτη!
Ἡ φλέγουσα νεότης μου ἐδίψα εὐτυχίαν,
καὶ εἰς τὴν δόξαν ἤλπισα καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν
τὴν ποθητὴν εἰκόνα της νὰ εὕρω· ἀλλ' εἰς μάτην!
Κενὸν, καὶ νύκτ' ἀπῆντησα παντοῦ σκοτεινοτάτην!
Τότε τῆς πρώτης μου ζωῆς, τὸν ζόφον διαλύον,
μ' ἐφώτισεν ἐν βλέμμα της, λαμπρότερον ἡλίων,
καὶ τότε ἀνεβίωσεν ἐκ νέου ἡ καρδία,
καὶ οἱ παλμοὶ της μ' ἔμαθον τί εἶν' ἡ εὐτυχία.

Ἄ! ἔρχεται! ἄ! ἔρχεται! Κακὴ στιγμὴ! Τὸ πνεῦμα
μακράν της εἰς τῶν σκέψεων πῶς ἔφυγε τὸ ρεῦμα!

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (ἔρχεται. Λαμπρῶς ἐνδεδυμένη.)

Τόσον σπανίως φαίνεσαι, Μουκτάρη;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἀκουσίως

τὸν κόσμον φεύγω, καὶ αὐτὸς μὲ φεύγει παρομοίως.

Μὲ ἀπησχόλουν μέριμναι κοιναὶ, εἰς ἃς ὑπήκων
καὶ ἄκων πᾶν κοινωνικὸν ἡμέλησα καθῆκον.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καθῆκον! ὦ! ἡ ἄχαρις, ἡ παγετώδης λέξις!

Τὴν γλῶσσαν πῶς μετέβαλας, πῶς ἥλλαξας τὰς ἑξεῖς!

Ποῦ εἶναι ὁ ποτὲ θερμὸς, φιλόφρων νεανίας,

ὁ δι' ἐνός του βλέμματος δεσμεύων τὰς καρδίας,

καὶ ὅστις ἀδιάφορος πρὸς τὸν γλυκύν των φόρον,

γελῶν μοὶ τὰς προσέφερες ὡς ἀπαρχὴν καὶ δῶρον.

ὦ! λέγε, ἡ καρδιά σου ἐτράπῃ ἡ ἐμαράνη;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τώρα βλαστάνει μάλιστα τοῦ παραδείσου ἄνθη.

Δὲν μετετράπη παντελῶς, καὶ θερμότερα πάλλει.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τότε τοὺς τρόπους σου λοιπὸν τί τόσον μεταβάλλει;

Θερμὴν τὴν λέγεις, καὶ ψυχρὰ ἡ ἐπιφάνειά της.

Ἐντός της τὰ αἰσθήματα πρὸς τί κρυπτὰ φυλάττεις;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ναὶ, τὰ φυλάττω, ὡς φρουρεῖ τὸν θησαυρὸν ὁ δράκων,

ἀπὸ βεβήλων βλέμματα καὶ γλώσσας χαιρεκάκων.

Αὐτὰ γλυκεῖά μου τρυφή καὶ βάλσαμον τῶν πόνων,

καὶ θέλω, θέλω δι' ἐμὲ νὰ τὰ φυλάττω μόνον.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καὶ κρύπτεσαι καὶ ἀπ' ἐμοῦ; Εἰπέ το ἐλευθέρως,

εἰπέ το· τὸν ἀδάμαστον ἐδάμασεν ὁ ἔρως;

Εἰπέ το, καὶ τὸ πάθος σου ἂν εἶναι ἄξιόν σου,
θὰ μ' ἔχῃς ἐπαινέτην του, καὶ πρῶτον σύμμαχόν σου.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἄν εἶναι; Εἶναι ἄξιον ν' ανταλλαγῇ μὲ θρόνον,
καὶ νὰ κινήσῃ μεταξὺ καὶ τῶν ἀγγέλων φθόνον.
Μ' ἐξευγενίζει, μὲ τιμᾶ, καὶ ἐπ' αὐτῷ καυχῶμαι.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τί λέγεις; Εἰς τὴν ἔννοιαν ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι,
σὲ δικαίῳ πρὸς τοὺς λοιποὺς νὰ δείκνυσαι κρυφίνους.
Ἄλλ' ὥς πρὸς τὴν καρδίαν σου ἂν ἀπατᾷς ἐκείνους,
δὲν ἔχεις λόγους εἰς ἐμὲ νὰ τὴν ἀποκαλύψῃς;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Γνωρίζεις τί ἐστὶν αὐλὴ καὶ αὐλικάι προλήψεις.
Ἐδῶ ὑπῆκ' εἰς διωγμοὺς καὶ εἰς περιφρονήσεις
ὅ,τι ἐγκρίν' ἡ ἀρετὴ καὶ ἀγιάζ' ἡ φύσις.
Ἐνταῦθα καταγγέλλεται πᾶς κτύπος τῆς καρδίας,
ὁ εἰς αὐτὴν πειθόμενος καλεῖτ' ἐγκληματίας.
Ἐγὼ, νὰ ψεύσω προσπαθῶν τὰς ὑπονοίας ὅλων,
πολλάκις εἰς τεχνάσματα κατέφυγα καὶ δόλον,
καὶ εἰς πολλὰς ἐπίπλαστον προσέφερον λατρείαν,
ὅπως τηρήσω ἄγνωστον τὴν ἀληθεῖ, τὴν μίαν.
Ἀφ' οὗ εἰς τῆς καρδίας μου ἀνέγνωσ σὺ τὰ βάθη,
ἀφ' οὗ μ' ἐγκρίνεις, πρόσσεξον μὴ ἄλλος τις τὸ μάθη·
διότ', ἡξεύρεις; Πρόσκομμα ἐάν τις παρεμβάλῃ,
μὰ τὸν Προφήτην, φοβερά θὰ ἐγερθῇ ἡ πάλη,
καὶ οὐδεὶς θέλει μὲ ἰδῇ νὰ ὀπισθοδρομήσω
πρὶν μ' ἄλλους συγκαταστραφῶ, ἢ πρὶν ὑπερισχύσω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μουκτάρη, ἡ καρδία μου, ὦ! σ' ἐννοεῖ σκιρτῶσα,
καὶ μοὶ ἐμπνέει θαυμασμὸν ἡ ἀνδρική σου γλῶσσα.

Αἰ φῆμαι τῶν ἐρώτων σου λοιπὸν ἐπίπλαστ' ἦσαν,
καὶ πρόσχημα τὴν προσοχὴν τῶν αὐλικῶν πλανῆσαν!
Ἐν ᾧ πλήν εἶχες τὴν λοιπὴν αὐλὴν ἡπατημένην,
τῶς ἔχεις ἐλησμόνησας γυναῖκα ἐρωμένην,
καὶ δι' αὐτὸ ζηλότυπον; Πρὸς τί δὲ φόβοι τόσοι;
Ἀπέναντί σου κεφαλὴν τίς θέλει ἀνορθώσει;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Οὐδεὶς τοσοῦτον τολμηρός. Ἄλλ' ὁ Πασᾶς. . . .

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μουκτάρη,

καὶ σὲ ὁ λέων σὲ φοβεῖ; ὦ! ἄκουσον, καὶ θάρρει.
Ἐν αἴσθημα εἰς τὰς ψυχὰς σπλῆλαι ἀμφοτέρων·
ἅς γίνῃ διαρκέστερος δεσμός τῶν ἐν συμφέρον.

Μὴ μεριμνᾷς· ἐφρόντισα ν' ἀπομακρύνω πρῶτα
ἐπικινδύνους ὀφθαλμούς, καὶ περιέργων ὦτα. (Κάθηνται.)

Μουκτάρη, βύθισον βαθὺ τὸ βλέμμα εἰς τὸ μέλλον.

Τὸ κράτος ἡμῶν φέρεται ὀξὺ κατὰ σκοπέλων.

Πᾶρέλυσεν ἡ δύναμις ἡ πρὶν του, ἡ ἀγρία,
ἐσβέσθ' ἡ λεοντώδης του αἰμοτραφῆς ἀνδρία·

ἐγήρασεν ὁ κολοσσός, καὶ παίζουσιν ἀψήφως
οἱ ξένοι καὶ οἱ δοῦλοί του μὲ τὸ νωθρόν του ξίφος.

Ἐπὶ ποδῶν στηρίζεται ὁ θρόνος ὑποσάθρων,
καὶ τρύζει ἐξαρθρούμενος, καὶ σείετ' ἐκ τῶν βάθρων.

Ἴσως ἰδῶμεν ἐν βραχεῖ, ἐπὶ συμβάντος πρώτου,
ἀφ' οὗ τὴν γῆν ἐξέπληξε, νὰ πέσῃ μετὰ κρότου.

Τίς τότε ἐκ τῶν τριμμάτων του, δι' ὧν τὴν γῆν θὰ σπείρῃ,
θρόνον διάδοχον αὐτοῦ τίς τότε θ' ἀνεγείρῃ;

Τίς τόλμην, καὶ τίς δύναμιν θὰ ἔχῃ χαρακτηῆρος;

Τίς ἔσται ὁ μεγαλουργὸς ἐκεῖνος; τίς ὁ ἥρως;

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

Δέν εἶναι τῶν σατραπιῶν οἱ χαῦνοι τυραννίσκοι·
οὐδ' εἰς τὸν θρόνον, οὐδ' ἐγγὺς τοῦ θρόνου τὸν εὕρισκει
ζητοῦν αὐτὸν ἀνήσυχον τὸ βλέμμα τοῦ νοός μου.
Ἦν, πλὴν δέν εἶναι οἷος ἦν τὸ πρὶν ὁ ἀδελφός μου.
Παρῆλθεν ὁ ἀγωνιστής τῶν πρώτων του ἀγώνων.
Ὁ θρόνος τώρα τὸν κρατεῖ, καὶ δέν κρατεῖ τὸν θρόνον.
Πρὸς ἐγχειρήσεις τολμηράς ἀνίσχυρον τὸ γῆρας.
Νεαράς θέλουσιν αὐταὶ τὰς φρένας καὶ τὰς χεῖρας,
σώματος ῥώμην ἀνδρικήν, ἀκμὴν νοός εὐρώστου,
ἄνδρα ὡς ἦτον ὁ Ἀλῆς, ὡς εἶναι ὁ υἱός του.
Σὺ, ὁ ἀκαταμάχητος, ἀνδρεῖος στρατιώτης,
εἰς ὃν ἐμπρέπ' ἡ καλλονὴ κ' ἡ θάλλουσα νεότης,
πρὸς ὃν πετῶσιν αἱ ψυχαὶ καὶ αἱ πύρινοί των πόθοι,
λάβε τοὺς οἷακας· εἰς σέ γὰ κυβερνᾷς ἐδόθη.
Σὲ γὰ λατρεύη χρεωστῇ πᾶς ὅστις ἂν σέ βλέπῃ·
σὺ φέρεις εἰς τὸ μέτωπον ἐγγράφατον τὸ πρέπει.
Συνηνωμέν' εἰς δύναμιν κ' εἰς πρυφεράν ἀγάπην,
ᾧς ἀντικαταστήσωμεν τὸν γέροντα Σατράπην,
καὶ ᾧς ὑπηρετήσωμεν τὰς φλογεράς μας κλίσεις
καὶ τὰ κοινὰ συμφέροντα τοῦ θρόνου μας ἐπίσης.

ΜΟΥΚΤΑΡΙΣ

ὦ γύναι! Ποῖα τέρατα συνέλαβες κ' ἐκφράζεις!

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τοὺς δισταγμούς σου ἐννοῶ· ἤξεύρω τί τρομάζεις.
Ὁ λέων ὁ γεγηρακῶς, ἐν ὄσῳ ἀναπνέει,
κωλύων σοὶ ἐπιπροσθεῖ, καὶ φόβον σοὶ ἐμπνέει.
Ἄλλ' ἀκουσον· ἀνάλογα τὰ μέτα πρὸς τὰ τέλη
ἀνάγκη νὰ ἐκλέγωνται. Μεγάλα ὅστις θέλει,
διὰ μεγάλων τὰ ζητεῖ. Ἄν θέλῃς ν' ἀνακύψῃς
εἰς εὐδοξίαν, τὰς κοινὰς ἀπόπτυσον προλήψεις.

Αἱ σχέσεις αἵματος, ἐμπρὸς μεγάλων συμφερόντων,
εὐπίστων μορμολύκεια, καὶ μῦθ' εἰσὶ γερόντων.

Εγὼ γνωρίζω φρούριον ἐπὶ βουνοῦ ἐρήμου.

Εἰσὶν οἱ τοῖχοί του παχεῖς, καὶ οἱ φρουροὶ πιστοὶ μου.

Εκεῖ ἂν ζήσῃ ὁ Πασᾶς, καθ' ἃ τὸ πᾶν μέ πείθει,
μετὰ τοῦ χρόνου βαθμηδὸν θενὰ ἐπέλθ' ἡ λήθη,
κ' ἴσως θερμότερ' οἱ φρουροὶ βραχύνωσι τὸν χρόνον,
ἀσάλευτον ἰδρύοντες τὸν νέον ἡμῶν θρόνον.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐγείρεται)

Τί λέγεις; Ποῖον σύμπλεγμα κακουργιῶν ὑφαίνεις;

Ἐθήλασας, ταλαίπωρε, τὸ γάλα τῆς λυκαίνης;

Ἡ γλῶσσα ἡ ἀνόσιος τὸ πνεῦμά μου ἐκπλήττει.

Ἡ κόλασις περίτρομος σ' ἀκούει καὶ σὲ φρίττει.

Γυνή, τῆς πλάσεως χαρὰ, τῶν καρδιῶν μαγνήτης,

ὀλόκληρος ὑπομονή, πραότης καὶ γλυκύτης,

πλασθεῖσα τὰς ἀγρίας μας νὰ καταναλῇς κλίσεις,

σκορπίων εἶναι κ' ἐχιδνῶν ἡ πονηρὰ σου φύσις,

καὶ ἡ πνοή σου τὴν ζωὴν μαραίνει καὶ μολύνει!

ὦ! ὄχι, φῶς τοῦ βίου μου, πανέραστε Φροσύνη,

ἂν δι' αὐτὴν διέβαλα τὸ γένος σου, συγγνώμην,

συγγνώμην!

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ἄνυπόφορον!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τὴν ἀσεβῆ σου γνώμην

μὴ θέλουσ' ἀπεκάλυψας. Τὰ φρίττοντά μου χεῖλη

τοὺς ἀνοσίους σου σκοποὺς δὲν θέλουν καταγγεῖλει.

Ἄν πλὴν τολμήσῃς νὰ προβῇς εἰς πράξεις, ἄκουσέ με·

ὁ τιμωρός σου καὶ κριτὴς εἰμ' ἄγρυπνος, καὶ τρέμε!

Ναὶ, τρέμε! (Ἐξέρχεται.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

ὦ τὸν φίλτατον! ἐγὼ νὰ τρέμω; Ἄφρον!
καὶ διὰ σέ καὶ δι' αὐτὴν σὺ ἔσκαψας τὴν τάφρον.
Τὴν ἀγαπᾷς, καὶ μ' ἀπειλεῖς! ὦ λύσσα καὶ ὦ φρίκη!
ὦ ἔχιδναι ἀνήμεροι καὶ τῶν ὁρέων λύκοι!
Ὅσα θηρία εἰς σφαγὴν κ' εἰς αἷμα ἐντρυφᾷτε,
ἐντός μου τὴν ἀγρίαν σας μανίαν ἐμφυσᾷτε.
Ἐπικαλοῦ την, φίλτατε, τὰ κάλλη της ἐξύμνει.
Ἐὰν κ' ἐγὼ τι δύναμαι... θὰ σοὶ διδάξ' ἡ λίμνη.

(Ῥίπτεται ἔξω.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Κατοικία τοῦ Ἀλῆ.

Ὁ ΙΩΑΝΝΗΣ ἵσταται πρὸς τὴν πρᾶξιν κεκαλυμμένης ὑπ' ἐγγράφων.
Ὁ ΑΛΗΣ ἐξέρχεται ἐκ πλαγίης θύρας.

ΑΛΗΣ

Αἰ, Ἰωάννη, λέγε μας· τί ἔχομεν, τί νέα;
Ἀνάγνωσε τὰ γράμματα τὰ μᾶλλον ἀναγκαῖα.

ΙΩΑΝΝΗΣ (κρατῶν ἐπιστολὴν)

Εἰδήσεις! Οἱ ἁμαρτωλοὶ μᾶς λέγουν τῶν Ἀγράφων,
ὁ Κατσαντώνης ἔπεσεν.

ΑΛΗΣ

Ἐπεσε, λέγεις; Τάφον,
τάφον εἰς ὅλους, τύχη μου, ὅσοι μ' ἐμέ τὰ βάλουν.
Ὁ Κατσαντώνης ἔπεσεν! Εὐχὰς παντοῦ νὰ ψάλουν.
ὦ! τώρα εἶμαι ἥσυχος.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Πλὴν εἶναι πληγωμένος,
καὶ τί προστάξεις ἐρωτοῦν νὰ γίνῃ ἐπομένως.

ΛΛΗΣ

Πῶς; μ' ἐρωτοῦν; Ἀνάγνωσον. Πῶς γράφουν; Ποῦ εὐρέθη;

Ω! τὸν κρατῶ. Ποίας χαρᾶς με κυριεύει μέθη!

Δὲν θὰ κοιμῶμαι τοῦ λοιποῦ εἰς φόβους καὶ φροντίδα!

ΙΩΑΝΝΗΣ (ἀναγινώσκων)

Πασᾶ μας κραταιότατε. . . .

ΛΛΗΣ

Καλὰ, τοὺς τίτλους πήδα.

ΙΩΑΝΝΗΣ (στρέφει τὸ φύλλον καὶ ἀναγινώσκει)

Ἐφέραμ' ἄνω κάτω ὅλα τ' Ἀγραφα,

τὸν Κατσαντώνην ὅμως δὲν εὐρίσκαμεν.

Τὰ δάση τὸν ζητοῦσαν, τὰ ὕψηλά βουνά,

καὶ οἱ ἄρματωλοί σου καὶ οἱ κλέπται του.

Ἵσαν σίφωνας κατέβη, κ' ἦλθε, κ' ἔφυγε,

κ' αἰ σπάθαι μας βογγοῦσαν εἰς τὰς θήκας των.

Ἐκεῖ, γὰ καὶ τὴν νύκτα στρίγλα ἔρχεται.

—Κοιμᾶσθε, στρατιῶται! Καλὰ κάμνετε,

κ' ὁ Κατσαντώνης τώρα κάμνει ὅσον ἐσᾶς.

Παράδες δώσετέ με, κίτρινα φλωριά,

κ' ἐγὼ νὰ σᾶς πηγαίνω νὰ τὸν εὔρετε.

Πάρετ' ἐκεῖ τὸν δρόμον, τὸ βουνὸ βουνὸ,

καὶ πρὶν ἢ ξημερώσει θὰ τὸν εὔρετε.

Κ' ἐπήραμεν τὸν δρόμον, τὸ βουνὸ βουνὸ,

κ' ἐτρέξαμ' εἰς τοὺς βράχους κ' εἰς τὰ ἔλατα,

καὶ εἶχε ξημερώσει ποῦ τὸν ἠύραμεν.

Τὸ χῶμα εἶχε στρῶμα καὶ προσκέφαλον,

καὶ σύντροφον τὴν σπάθην κ' ἐν ἀδέλφῳ του.

—Προσκύνα, Κατσαντώνη, τὸν Ἀλῆ Πασᾶν.

—Πασᾶς ὁ δικός μου εἶναι ἡ μαχαίρα μου,

καὶ δὲν προσκυνῶ ἄλλον ἀπὸ τὸν Χριστόν.

Τὸν ἀδελφόν του τότε βάζει ἴσῳ του.
—Τίς θέλει νὰ ὀρίσῃ, λέγει, παρεδῶ;
καὶ δύο βόλια ρίχνει, δύο πλήγωσε.
Μὲ τὸ σπαθὶ ἴσῳ λύκος χύνεται ἔμῃς,
παντοῦ πληγαῖς μοιράζει, παντοῦ θάνατον.
Ἐννέα θανατώνει πρὶν ἢ πληγωθῇ.
Πλὴν ἓνα πικρὸν βόλι, βόλι ἄπονον
τὸν ἔρριψε. . . . »

ΛΛΗΣ (διακόπτων)

Τὸν ἔρριψεν! ὦ! φθάνει, αὐτὸ φθάνει.
Τί νὰ τὸν κάμω; Ὁ νεκρὸς, ὡς λέγουν, δὲν δαγκάνει.
Αἱ ἥρω μου ὑπέρπλουτε μὲ τόσα λαμπρὰ δῶρα,
αἱ χεῖμαρρε ποῦ ἔσειες τὰς εἰσας μου, αἱ, τώρα; . . .
Νὰ μὲ τοὺς φέρουν γράψῃ τοὺς χωρὶς ν' ἀγορορήσουν.
Καθὼς ἰδοῦν τὴν προσταγὴν, ἀμέσως νὰ κινήσουν.
Πρὸς γενικὸν παράδειγμα ἀπέφασιν ἐπῆρα
νὰ θραύσ' εἰς πλήρη ἀγορὰν τὰ μέλη των ἢ σφύρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ (δειλῶς)

Ἦτον ἀνδρεῖος. . . .

ΛΛΗΣ

Πῶς! Τολμᾷς, θαρρῶ, παρατηρήσεις;
Μὲ σφύραν θενὰ συντριφθοῦν τὰ μέλη των.

ΙΩΑΝΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

ὦ φύσις!

(Λαμβάνει ἄλλο ἔγγραφον εἰς τὰς χεῖρας)

Πέτρος Μανδόσης. Ἄφασιν ἐλπίζει τοῦ υἱοῦ του.
Τρεῖς χιλιάδας δίστυλα προσφέρει ἀγτὶ τούτου.

ΛΛΗΣ

Τὸν ἔχω· δὲν μὲ φεύγει!—Αἱ; τί δίδει ὁ Μανδόσης;

ΙΩΑΝΝΗΣ

Τρεῖς χιλιάδας δίστυλα, ἂν τὸν υἱὸν τοῦ δώσης.

ΑΛΗΣ

Τρεῖς χιλιάδας δίστυλα; Αὐτὸς ποῦ δίδει τόσα
θὰ ἔχ' εἰκοσαπλάσια. Νὰ μάθω πρέπει πόσα.

Προστάζω· Εἰς τὴν φυλακὴν τὸν Πέτρον τὸν Μανδόσην!

Σὺ φρόντισον τὰ πλούτη τοῦ καλὰ νὰ μετρηθῶσιν.

Ἄν κρύψη, εἰς τὰ βάσανα.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Πασᾶ μου, δὲν συμφέρει.

Πεπαιδευμένου ὄνομα καὶ ἐναρέτου φέρει.

Εἶν' ἔμφρων, καὶ μ' ἐπιρρόήν.

ΑΛΗΣ

Σ' ἐρώτησα; Μοὶ μέλλει;

Ἄν ἔχη, ἃς φημίζεται φιλόσοφος, ἂν θέλῃ.

ΙΩΑΝΝΗΣ (λαμβάνων ἄλλο ἔγγραφο)

Μηνοῦν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον τὰ χαιρετίσματά των.

Οἱ ἀρχηγοὶ εὐρίσκονται εἰς ἔλλειψιν χρημάτων,
καὶ δὲν ἤξεύρουν ποῦ καὶ πῶς προμήθειαν νὰ εὔρουν.

ΑΛΗΣ

Καὶ τί ἤξεύρουν; Γράψε τους, ἀνίσως δὲν ἤξεύρουν,
τὴν κεφαλὴν των ἡμποροῦν νὰ μάθουν νὰ μοὶ φέρουν.

Καὶ τί ἤξεύρουν; Χρήματα θαρροῦν θὰ τοῖς προσφέρουν;

Ἡ Λάρισσα, ἡ Ζαγορά, τῆς Θεσσαλίας ὅλης
τόσα χωρία πλούσια καὶ τόσαι λαμπραὶ πόλεις,
οὔτε αὐταὶ δὲν τοῖς ἀρκοῦν; Ἄς καύσουν καὶ ἃς θύσουν.

Θενὰ τοῖς δώσω μάθημα καὶ πῶς νὰ διοικήσουν;

Ἐκεῖ ζοῦν τόσοι ἄπιστοι. Ἄς θύσουν καὶ ἃς καύσουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Θεν' ἀκουσθῶσι γογγυσμοί.

ΑΛΗΣ

Οί λόγοι σου ἄς παύσουν.

Ἔχεις καὶ ἄλλο τίποτε;

ΙΩΑΝΝΗΣ (λαμβάνων ἄλλο ἔγγραφο, μετὰ δισταγμοῦ)

Αὐτό....

ΑΛΗΣ

Τί περιέχει;

ΙΩΑΝΝΗΣ

Εἶναι αὐτό. ...

ΑΛΗΣ

Ἀνάγνωσ το.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Πασᾶ μου!

ΑΛΗΣ

Δός· τί τρέχει;

(Λαμβάνει τὸ ἔγγραφο καὶ βλέπει τὴν ὑπογραφήν)

Πῶς; Ἰωάννης; Εἶσαι σύ; Τί ἔχεις νὰ ζητήσης;

(Βλέπει πάλιν τὸ ἔγγραφο)

Νὰ νυμφευθῇς; Πολὺ καλὰ... ἂν δὲν μετανοήσης.

Ναί, μάλιστα νὰ νυμφευθῇς, καὶ νὰ σὲ στεφανώσω.

Εἰπέ μοι ποία εἶν' αὐτὴ, κ' ἐγὼ νὰ σοὶ τὴν δώσω.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Εἶναι, πασᾶ μου, ἡ σεμνὴ καὶ εὐμορφὴ ἐκείνη,
ἡ ὁπαδὸς τῆς Ἑμινὲς καὶ φίλη τῆς Φροσύνης.

ΑΛΗΣ

Φροσύνη; Πῶς προστάζετε; Φροσύνη; Νὰ σὲ δείξω
ἀμέσως πῶς νὰ νυμφευθῇς. Ἐξω νὰ μὴ σὲ πνίξω!

Ἐξω, σὲ λέγω. (Ὁ Ἰωάννης φεύγει.)

Καὶ αὐτὸς Φροσύνην τῶρα θέλει.
 Ἐἴπως γλυκὺ τὸν φαίνεται καὶ εἰς αὐτὸν τὸ μέλι,
 πλὴν δὲν ἐκαλομέτρησεν ἀνίσως καὶ τὸ φθάνει.

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἔρχεται)

ΑΛΗΣ

Α! Ὁ Χασάνης ἔρχεται! Πλησίασε, Χασάνη.
 Τί θέλεις; Τί θὰ μὲ εἰπῇς; Τί πάλιν γαργαλίζει
 τὴν γλῶσσάν σου; Ἀνήσυχον τὴν βλέπω νὰ γυρίζει.
 Εἰπέ το, μαῦρε· λέγε το.

ΧΑΣΑΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

Θαῤῥῶ πῶς προφητεύω.

(Πρὸς τὸν Ἀλῆν)

Ἦμην εἰς τὴν γυναῖκά σου.

ΑΛΗΣ (γέλων)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΕΛΛΗΝΕΣ

Πῶς! Τὰς γυναῖκας ἀγαπᾷς καὶ σὺ ὡς ὁ παστᾶς σου.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τὴν ἐδικήν σου ὅπως οὖν, θαῤῥῶ, θερμότερά σου.

ΑΛΗΣ

Καὶ πῶς ἡξεύρεις ἂν ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ, καὶ πότον;

ΧΑΣΑΝΗΣ (δεικνύων τοὺς ὀφθαλμούς του)

Θαῤῥεῖς, τὰ ἔχω στολισμόν;

ΑΛΗΣ

Οὐδὲ στολίζουν τόσον.

Ἦσουν λοιπόν; Τί ἔκαμες ἐκεῖ; εἰπέ μοι πρῶτα.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τὴν εἶδα.

ΑΛΗΣ

Ναί; Τὸ χαίρομαι.

258.

ΦΡΟΣΥΝΗ

444-458

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ναὶ βέβαια. Ἐρώτα
ἢ Ἐμινὲ τί ἔκαμνε.

ΛΛΗΣ

Τί ἔκαμνε, Χασάνη;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τίποτε· λειποθύμησε, κ' ἤθελε ν' ἀποθάνῃ.

ΛΛΗΣ

Ἦθελε; Πῶς αὐτό;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Καθὼς σ' ἀρέσει ἡ Φροσύνη.

ΛΛΗΣ

ὦ! φοβερὰ τῶν γυναικῶν ἡ πολυπραγμοσύνη!

Γυνὴ νὰ μείνῃ ἥσυχος ἀδύνατον θὰ ἦτον.

Ταῖς εἰν' ἡ περιέργεια τροφή τῶν καὶ ζωῶν.

Καὶ σὺ τί λέγεις, μαῦρέ μου;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τί λέγω; Ἴσως κάτι

ὁποῦ θὰ σ' ἔχῃ σύμφωνον. Ἀνίστως σὲ ταραττῇ

μὲ στεναγμούς, μὲ δάκρυα καὶ μὲ λειποθυμίας

ἀπὸ τυφλὰς παραφορὰς καὶ ἀπὸ ὑποψίας,

τότε μὴ τόσους δισταγμούς· τῶν οἰκιῶν τὸν στύλον,

τὸν μέγιστον εἰρηνευτὴν διχονοιῶν, τὸ ξύλον!

Ἄν ὅμως εἶναι ἄλλο τι, καὶ ἂν δικαίως κλαίῃ,

ἂν εἰς τὸν λύχνον τοῦ Πασᾶ ἔλαιον ξένον καίῃ,

ὦ! ἄλλη σκέψις βέβαια. Ὁμίλησ', ἐξηγήσου,

κ' ἐκείνην μόνον ἔκλεξε ποῦ θέλ' ἡ ὀρεξίς σου.

Τίς τάχα θεν' ἀντισταθῇ εὐθὺς ποῦ τὸ θελήσῃ;

Δὲν ἔχουν ὅλοι νόμους τῶν τὰς ἐδικὰς σου κλίσεις;

Δέν σοι ἀρέσκ' ἡ Ἐμινέ; "Ἄς ἔχ' ὑγείαν! "Ἄλλη.
 Ἀπὸ φωνᾶς τῶν γυναικῶν δέν θὰ μᾶς ἔλθῃ ζάλη.
 Ἄλλο εἰς τὸν αὐθέντην μου κακὸν νὰ μὴ γνωρίσω.

ΛΛΗΣ

Ἰὴ μὲ πειράζης, Σατανᾶ, καὶ ὕπαγε ὀπίσω,
 ὅς λέγει ὁ ἡγούμενος. Δέν μ' ἤρεσαν ποτέ μου
 ἡξεύρεις, ἦθη Τουρκικά. Παιδίον τοῦ πολέμου,
 δέν ὑποφέρω μαλθακά· μ' ἀρέσκει ἡ λιτότης,
 καὶ στρατιώτης γεννηθεῖς, θὰ ζήσω στρατιώτης.
 Εἰς τὴν γυναικωνίτιν μου δέν κλείεται ἡ θύρα.
 Μίαν γυναῖκα ἤθελον, τὴν Ἐμινέν ἐπῆρα.
 Εἶναι καλὴ καὶ ἄκακος· πῶς μ' ἀγαπᾷ ἡξεύρω·
 πλὴν εὐτυχίαν μὲ αὐτὴν δέν ἔμπορῶ νὰ εὕρω.
 Ὁ τρόπος τῆς ὁ ὁμαλὸς, τὸ ἥσυχόν τῆς πνεῦμα,
 καὶ ἡ δουλικὴ ὑπόκλισις εἰς ἕκαστόν μου νεῦμα,
 ὡς καὶ ὁ ἔρως τῆς, αὐτὸς ὁ μόνιμός τῆς ἔρως,
 μὲ θλίβει, δέν μὲ συγχωρεῖ νὰ πνεύσω ἐλευθέρως.
 Εἰς τῆς Φροσύνης τὴν μορφήν τί λέγεις; τί γλυκύτης!
 Τὸ βλέμμα τῆς εἶναι καὶ φλόξ συγχρόνως καὶ μαγνήτης.
 Ὅταν κινῇ τὸ σῶμά τῆς, εἶν' ὅλη ἀρμονία·
 τὸ βῆμά τῆς εἶναι χορὸς, ἡ λέξις τῆς μαγεία.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ποτέ μου δέν σ' ἐνόμιζον μὲ τόσῃν εὐγλωττίαν,
 Πασᾶ μου. Τὴν περιγραφὴν εὐρίσκω θαυμασίαν.
 Πλὴν πρέπει, καθὼς σ' ἔλεγον, πρὸς ἀλλαγὴν αἴρος
 νὰ μετοικήσ' ἡ Ἐμινέ εἰς ἄλλο κἀνὲν μέρος.
 Ἄν πρὸς τοιαύτην δούλευσιν μὲ χρειασθῇς ποτέ σου,
 εἰπέ μοι το, καὶ ἱεραὶ μοὶ εἶν' αἱ πρασταγαί σου.
 Μὲ βρόχον καὶ μὲ μάχαιραν ἡξεύρεις πῶς πολλάκις
 ἐπιτυχῶς σ' ἐδούλευσαν αἱ χεῖρές μου, ὅσάκις...

ΑΛΗΣ

Καλά· ἤξεύρω· πήγαινε. Ἄν θέλω σέ προστάζω.
Χασάνη, ἔμῳς σιωπὴν.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ἐγὼ πῶς δὲν φωνάζω
γνωρίζεις.

ΑΛΗΣ

Ἐχασα πολλὴν εἰς ἐργασίας ὥραν.
Ὀλίγον ἄς ἀκούσωμεν τί γίνετ' εἰς τὴν χώραν,
τί ψάλλουν ἀπ' ὀπίσω μου, καὶ τί φρονοῦν οἱ φίλοι.

(Τῷ δίδει χρήματα)

Λάβε αὐτὰ, καὶ κλείδωσε τ' ἀκλείδωτά σου χεῖλη. (Ἀναχωρεῖ.)

ΧΑΣΑΝΗΣ (μόνος)

Καλὰ, Πασᾶ μου! κάλλιστα! θαυμάσια, Πασᾶ μου!
Δὲν φεύγεις, τὰχ', εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὰ δίκτυά μου.

Ἀπὸ τὴν κόμην σέ κρατῶ. Πασᾶς ἐρωτευμένος,
ὦ! θησαυρὸς ἀκένωτος διὰ τὸ μαῦρον γένος! (Ἀναχωρεῖ.)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Κήπος σύμφυτος. Ἑσπέρα. Ἡ σελήνη ἀνατέλλει. Ἡ ΦΡΟΣΥΝΗ
προκύπτει ἐκ τῆς θύρας τῆς οἰκίας.

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ! τί δρόσος! τί γαλήνη! τί ἀγγελικὴ ἑσπέρα.
Τί ωραί' ἀπὸ τὰ δένδρα ἀνατέλλει ἡ σελήνη!
Τῶν ἀνθέων εὐωδίας ἔπιεν ἡ ἀτμοσφαῖρα,
καὶ εἰς τὴν ψυχὴν μου ὅλον τὸ θυμίαμά της χύνει.
Μ' εὐχαρίστησιν ὦ πόσῃ τὴν ζωὴν ἀπολαμβάνω!
ὦ! ποτὲ, ποτὲ δὲν θέλω, ὦ! δὲν θέλω ν' ἀποθάνω!
ἢ τὴν γῆν μου τὴν ωραίαν ἀν ποτὲ ν' ἀφήσω τρέπη,
ἄστρα μου χρυσᾶ, ὦ, δότε ν' ἀναβῶ εἰς σᾶς ἐπάνω,
καὶ ποθοῦσα ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ σᾶς τὴν γῆν νὰ βλέπη.

Λαμπρὰ σελήνη, πῶς σὲ ζηλεύω!

Ἐκεῖ ποῦ τρέχεις, ἐκεῖ ν' ἀνέβω,
ἐκεῖ ν' ἀνέβω ὡς τὰ ὑψηλὰ,
νὰ ἔρχετ' ἔξω νὰ μὲ κυττάζῃ,
καὶ εἰς τὸ φῶς μου ν' ἀναστενάζῃ,
ὅταν τὸ φῶς μου χαμογελᾷ.

Σιωπή! Ἐκεῖνος εἶναι! Δὲν ἐσείσθησαν οἱ κλῶνες;

Ἀπατῶμαι. Εἰς τὰ φύλλα πτερυγίζουν ἀηδόνες.

ὦ τρισευδαίμονα πτηνὰ, ὦ σεῖς ποῦ ἐλευθέρως
πετᾶτ' εἰς κάθε μέρος!

Κ' ἐγὼ διατί πτέρυγας ὁμοίως νὰ μὴν ἔχω
κατόπιν σας νὰ τρέχω;

ὦ πάτερ, πάτερ, ὁδηγέ τῶν παιδικῶν μου χρόνων,
 μίαν στιγμὴν νὰ σὲ ἰδῶ ἂν ἐδυνάμην μόνον!
 ὦ! πόσον ἤθελε χαρεῖ ἡ πατρικὴ ψυχὴ σου,
 ἂν ἤξευρες πῶς εὐτυχεῖ ἡ κόρ' ἡ προσφιλὴς σου,
 πῶς μ' ἔρωτα ἀγνότερον τῶν ἐπὶ γῆς ἐρώτων,
 μὲ σέβας πῶς τὴν ἀγαπᾷ ὁ πρῶτος ἐκ τῶν πρώτων! (Ἀκούει κρότον.)
 ὦ! τώρα, τώρα ἔρχεται. Πτηνὰ δὲν εἶναι τώρα.
 Δὲν μ' ἀπατᾷ ἡ ἀκοή! — ὦ! εἶναι ἡ Δεβώρα!

ΔΕΒΩΡΑ, ΦΡΟΣΥΝΗ

ΦΡΟΣΥΝΗ

Δὲν ἦλθε;

ΔΕΒΩΡΑ

Ποῖος;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐρωτᾷς; Ποῖον προσμένω, φίλη;
 Ποῖον ζητεῖ τὸ βλέμμα μου; ποῖον καλοῦν τὰ χεῖλη;
 Ποῖον φαντάζομαι παντοῦ καὶ ἀπαντῶ ἐμπρός μου;
 Ποῖον καὶ μόνον ὅσον ζῶ ποῶ ἐπὶ τοῦ κόσμου;

ΔΕΒΩΡΑ

Αἶ! βλέπω, πάλιν ἤρχισας τὰ παλαιὰ νὰ ψάλλῃς.
 Ἀπὸ τὸν νοῦν σου, κόρη μου, ὦ! πότε θὰ τὰ βγάλῃς;
 Αὐτὰ εἰν' ὅλα, ἤξευρε, παγὶς τοῦ διαβόλου.
 Ἀπόφυγε τὰ δίκτυα τοῦ πονηροῦ του δόλου.
 Εἰς τ' ἄνθη ὡς αἱ μέλισσαι οἱ νέοι ὅλοι πίπτουν,
 χωρὶς νὰ συλλογίζωνται πῶς τ' ἄνθη κέντρα κρύπτουν.
 Ἴσως ἀνόητα λαλῶ; Καὶ μόνη σου στοχάσου.
 Τί περιμένεις, κόρη μου, ἀπὸ τὸν ἔρωτά σου;
 Πῶς ἀγαπᾷς ἀλλόθρησκον, ἀλλοίμονον! δὲν φθάνει
 ἂν καὶ σ' ἐπρόσφερεν αὐτὸς τῆς νύμφης τὸ στεφάνι!

Ἰλὴν δὲν ἐλπίζεις οὐδ' αὐτό. Ἦ τίς ποτὲ πιστεύει
 πῶς ὡς ἡμᾶς ὁ ἐνδοξος Μουκτάρης θὰ κατέβῃ;
 Ὅταν τὴν κόρην νυμφευθῇ τινὸς Πασᾶ, θὰ πρέπη
 εἰνὶ μέλει με περίγελων καὶ οἴκτον νὰ σὲ βλέπῃ;
 Ἄν ὅμως δὲν ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὰ θέλγητρά σου,
 ὦ! τότε, τότε τὸν Ἀλῆν, τὴν λύσσαν του φαντάσου!
 Φροσύνη μου, σὲ ἀγαπῶ καὶ σοὶ τὰ λέγω τώρα.
 Ποῦ ἄλλη νὰ σοὶ τὰ εἰπῇ ὡς ἡ πιστὴ Δεβώρα;
 Ναί, ὅταν εἰς τὸν τάφον μου τὰ κόλλυβα μοιράζῃς,
 ναί, τότε θὰ μ' ἐνθυμηθῇς, καὶ θεν' ἀναστενάζῃς.
 Χωρὶς ἀνάγκης μὴ θαρρῇς μ' αὐτὰ πῶς σὲ τρομάζω.
 Διότι βλέπω ἄφευκτον τὸν κίνδυνον, φωνάζω.
 Ἀπόφυγέ τον, κόρη μου, ἐν ὅτῳ εἶναι ὦρα,
 καὶ τὸ κακὸν μὴ προσκαλῇς.

ΦΡΟΣΥΝΗ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Εἶσαι σκληρὰ, Δεβώρα.

ΑΘΗΝΩΝ

ὦ! νὰ νομίζω ἄφες με πῶς εἶμι εὐτυχιστάτη.
 Ἄν εἶν' αὐτὸ ἀπάτη μου, εἶναι γλυκεία ἀπάτη.
 Νὰ ζῶ μακράν του, χρέους μου ἂν εἶν' ἀπαραβάτου,
 θάνατον δός μοι, θάνατον, πλὴν θάνατον κοντά του.

ΔΕΒΩΡΑ

Φροσύνη! Παναγία μου! Αὐτὸ σὲ θανατώνει!
 Τί παραχώρησις Θεοῦ! Καὶ ἄδικα θυμώνει.
 Ἀλλόπιστον!... Πλὴν ἔρχεται ἡ Ἐμινέ, Φροσύνη.
 Νὰ βοηθήσῃ ὁ Θεὸς, καὶ ἴλεως νὰ γίνῃ! (Ἀναχωρεῖ.)

EMINE, ΦΡΟΣΥΝΗ

EMINE

Σὺ εἶσαι; Δὲν ἐνόμιζον ἐδῶ νὰ σ' ἀπαντήσω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὴν χάριν εἰς τὴν τύχην μου λοιπὸν θεοῦ γινώριστω,

ἢ εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν. Μοὶ ἦσο ἀναγκαία.
Πραῦνει τὴν καρδίαν μου ἡ μητρικὴ σου θέα.
Δεινὰ προανακρούσματα αἰσθάνομαι θυέλλης.
Γαλήνην σὺ ἀπόδος μοι. Σὺ δύνασαι, ἂν θέλῃς.

EMINE

Τῷ ὄντι λέγεις; Πλὴν πρὸς τί τεχνάσματα καὶ φράσεις
τὸ ἀληθές σου αἶσθημα διὰ νὰ συσκιάσῃς;
Ὅποῖαι σκέψεις ἀσχολοῦν τὸ πνεῦμά σου ἡξεύρω.
Μὲ συγχωρεῖς· δὲν ἤλπιζον... δὲν ἤλθα σέ νὰ εὔρω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅποῖοι λόγοι, Ἐμινέ, ὅποῖος ξένος τρόπος!
Ἡξεύρω, ἀστείζεσαι. Πλὴν πόσον ἀπανθρώπως!

EMINE (μετ' ὀργῆς ἣν ἔχτει νὰ καταστείλῃ)

Μοὶ μένει δι' ἀστεϊσμούς διαθεσις ὀλίγη.
Ὁ νοῦς μου ἐσυννέφωσε, καὶ πλεον δὲν ἀνοίγει.
Μὴ προσποιεῖσαι πῶς αὐτὰ ποῦ λέγω σ' ἐξηπάζουν.
Ἔχεις μεγάλην καλλονήν· οἱ ἄνδρες σέ θαυμάζουν.
Οἱ ὀφθαλμοί σου ἀπὸ πῦρ ἀνήσυχον ἀστράπτουν.
Τοὺς ἀνοσίους ἔρωτας γνωρίζεις πῶς ἀνάπτουν.
Ἐσπούδασας εἰς τὸ βαθὺ βιβλίον τῆς ἀπάτης.
Τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ πρόσωπον ἡξεύρεις πῶς νὰ πλάττῃς.
Σ' ἐδίδαξεν ὁ πονηρὸς διδάσκαλος καθρέπτῃς
πῶς νὰ κινῇς τὰ ὅπλα σου καὶ τὰς ψυχὰς νὰ κλέπτῃς.
Περιλαμβάν' ἡ δολερὰ φαρέτρα σου καὶ στέλλει
πλαστῶν δακρύων, τεχνητῶν μειδιαμάτων βέλη.
Ἐμὲ τί θέλεις; Δι' αὐτῶν τοὺς ἐραστὰς κερδίζεις.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Δὲν ἀστείζεσαι. Πικρὰς τὰς λέξεις ἀκοντίζεις.
ὦ! ἐξηγήσου, ἄσπλαγχνε, τὸ αἰνιγμὰ σου λύσε.
Εἰπέ τί πταίω, ἢ αὐτὴν καὶ τὴν καρδίαν σχίσε.

Τί θέλουν λέξεις δηκτικαὶ εἰς τὰ γλυκὰ σου χεῖλη;
 Μὴ μὲ ἀφήνεις εἰς αὐτὴν τὴν βάσανον. Ὅμιλει·
 κ' ἐδὼ ἂν δὲν ἐπιθυμῆς ἐμπρὸς νὰ ξεψυχήσω,
 τοὺς λόγους τοὺς φαρμακεροὺς, ὦ! λάβε τοὺς ὀπίσω.

(Θέλει νὰ ριφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ἑμινῆς, ἥτις τὴν ἀποφεύγει.)

EMINE

Μὴ ἐπιδείξεις περιττάς. Διάθεσιν δὲν ἔχω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μὲ ἀποβάλλεις, κατ' ἐμοῦ ὠργίσθης, καὶ ἀντέχω!
 Σὺ ἥτις εἰς φιλόστοργον μ' ἀνέθρεψας ἀγκάλην,
 πῶς μ' ἀποκρούεις ἀπ' αὐτῆς; καὶ ποῦ θὰ εὕρω ἄλλην;
 Ἐμπρὸς σου ὡς ὑπεύθυνος ἐρυθριῶ καὶ κλαίω,
 πλὴν τί σ' ὀργίζει ἀγνοῶ, καὶ ἀγνοῶ τί πταίω.

EMINE (ἡ Ἑμινὴ)

Φροσύν', ἡ τύχη στρέφεται, καὶ οἱ ἄνθρωποι μαζῇ τῆς
 τοῦς ἐλπίδας τῆς δὲν μετρά ἢ σταθμῇ ἢ διαβήτη.

Ἀνεπαυόμην εἰς πνοὴν ἡδονικῶν ζεφύρων,
 ἐμπρὸς μου ἀνεπτύσσετο παράδεισος ὀνείρων,
 καὶ, εἰς τὸ βάθος μαγικοῦ καὶ ἀνθηροῦ λειμῶνος,
 εἰς ἀτμοσφαῖραν στίλβουσας παρίστατο ὁ θρόνος.
 Ὁ ποῦς μου εἰς τὴν ἐνδοξὸν βαθμίδα τοῦ ἐπάτει,
 ἔταν τὸ βλέμμα ὕψωσα, καὶ ἦσαν ὅλ' ἀπάτη.
 Τὸν ἴδιον ῥοῦν ἔλαβεν ἡ τύχη σου Φροσύνη.
 Ἀνάπτει τ' ἄστρον σου, ἐν ᾧ τὸ ἐδικόν μου σβύνει.
 Ἀπόπλευσον, τὸν ἄνεμον καὶ σὺ νὰ δοκιμάσης.
 Μὴ ναυαγήσης ὡς ἐγὼ ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.
 Μὲ γνῶσιν τὸ πηδάλιον νὰ διοικῆς στοχάσου.
 Εὐθὺς ὡς σύννεφα ἰδῆς, νὰ κλείσης τ' ἄρμενά σου.
 Τὸ βλέπεις ποῦ προσήραξεν ἐμὲ ἡ τρικυμία.
 Συντετριμμέν' ἡ σκάφη μου ἄς σ' εἶναι ὁδηγία.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΦΡΟΣΥΝΗ

Θεέ μου! δὲν σ' ἐνόησα. Τί λέγεις; Τί ιδέαι;
Τί λέξεις εἰς τὸ στόμα σου ἀσύρραπτοι καὶ νέαι;

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἐρχόμενος, πρὸς τὴν Φροσύνην)

Ὁ Πασᾶς στέλλει κ' ἐρωτᾷ ἂν δυνατὸν δὲν σ' ἦτον
μίαν στιγμὴν νὰ τὸν δεχθῇς· πλὴν μόνη, χωρὶς τρίτων.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Νὰ ἔλθῃ θέλει ὁ Πασᾶς;

EMINE

Πῶς; ὁ Πασᾶς τὸν στέλλει;
Μόνην σὲ θέλει ὁ Πασᾶς; Τί θέλει; τί σὲ θέλει;
Τί εἶναι; — Ἀποκρίσου τον· εἶπέ νὰ μὴν ἀργήσῃ.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τολμῶ ἀπόκρισιν. . .

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΦΡΟΣΥΝΗ

ΑΘΗΝΩΝ

Καλῶς εἶπέ τω νὰ ὀρίσῃ.

(Ὁ Χασάνης ἀναχωρεῖ. Ἡ Ἐμινὴ ρίπτει φοβερὸν βλέμμα πρὸς τὴν
Φροσύνην, καὶ θέλει ν' ἀναχωρήσῃ.)

ΦΡΟΣΥΝΗ (πρὸς τὴν Ἐμινὴν)

Μὴ φεύγῃς· μόνον παρεκεῖ περίμεινον νὰ φύγῃ.
Οἱ λόγοι μας ὑπόσχομαι πῶς θενὰ εἶν' ὀλίγοι.
Ὁ τρόπος σου μ' ἐφόνευσε. Μὲ λέξεις σαφεστέρας
νὰ ὁμιλήσῃς χρεωστεῖς.

EMINE (πνέουσα θυμὸν)

Θὰ ὁμιλήσω, τέρας.
Θὰ μείνω, ναὶ, ἀναίσχυντε, καὶ θὰ σὲ καταισχύνω.
Θὰ πρέπη νὰ μ' ἀποκριθῇς. Θὰ μείνω, ναὶ, θὰ μείνω.

(Ἀποσύρεται εἰς ἄλλο μέρος τοῦ κήπου ἐκτὸς τῆς σκηνῆς.)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τι έννοεῖ; ὦ! τί στροφὴν ἡ τύχη μου λαμβάνει!
 Καὶ τὸν Πασᾶν πῶς νὰ ἰδῶ εἰς τὴν στιγμὴν ποῦ φθάνει;
 Κατάρ' ἀκατανόητος ἐπάνω μου βαρύνει.
 Καὶ ὁ Μουκτάρης, καὶ αὐτὸς ἀκόμη μὲ ἀφήνει!

ΛΛΗΣ, ΦΡΟΣΥΝΗ

ΛΛΗΣ

Πῶς; Μόν' εἰς τὸν ἐσπερινὸν περιπατεῖς ἀέρα;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πασᾶ μου, ἡ μαγευτικὴ μὲ εἴλκυσεν ἐσπέρα.
 Τῆς φύσεως τὰ θέλγητρα λατρεύω, καὶ γαλήνην
 καὶ ἡσυχίαν ἔρχομαι νὰ εὔρω εἰς ἐκείνην.

ΛΛΗΣ

Ἐπιθυμῶ νὰ εὐτυχῇς καὶ νὰ εὐχαριστῇσαι.
 Ὑπὸ τὴν προστασίαν μου ἰδιαιτέρως εἶσαι.
 Ἀρ' ὅτου σ' ἔφερεν ἐδῶ ἡ Ἐμινέ, Φροσύνη,
 σὺ ἔχεις τὴν ἀγάπην μου, τὴν χεῖρά μου ἐκείνη.
 Τὰ κάλλη καὶ τὴν χάριν σου δὲν εἶχε ποτὲ ἄλλη,
 καὶ κάθ' ἡμέραν ποῦ περνᾷ κερδίζεις νέα κάλλη.
 Τὰ θέλγητρά των τέρπουσι τὸν βίον μου, φιλτάτη.
 Ὅταν τοῦ θρόνου μέριμνα τὸ πνεῦμά μου ταραττή,
 ἢ ἀπὸ μάχας ἔρχομαι ὁ γέρων στρατιώτης,
 μὲ ἀναπαύ' ἡ μαγικὴ τοῦ ἥθους σου παιδρότης.
 Ἐπιθυμῶ νὰ εὐτυχῇς. Τί θέλεις πρότεινέ μοι,
 καὶ τῆς φιλοδοξίας σου τὰ ὅρια εἰπέ μοι.
 Δὲν θέλω νὰ παρακαλῇς· ἀλλὰ νὰ διατάττης.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πασᾶ μου, ἥσο πάντοτε γενναῖός μου προστάτης.
 ὦς εἰς λιμένα εἰς αὐτὸν τὸν οἶκον ἀπεστάλην·
 ἡ Ἐμινέ μ' ἠνέωξε φιλόστοργον ἀγκάλην.

Ἐδὼ πῶς εἶμαι λησμονῶ καὶ ὀρφανῇ καὶ ξένῃ.
Ἐπιθυμία εἰς ἐμὲ τίς ἄλλη πλέον μένει;
Ἦ μόνη ἄλλη μου εὐχὴ εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἦτον
ἀξία τῶν τοσούτων σου ν' ἀναδειχθῶ χαρίτων.

ΛΛΗΣ

Αὐτὰ ποῦ λέγεις, θαυμαστά, ἀλλ' εἶναι μόνον λέξεις.
Σοὶ δίδω χάρτην ἄγραφον· σ' ἀφήνω νὰ ἐκλέξης.
Ἀνίσως θέλῃς θησαυροὺς, οἱ θησαυροὶ τοῦ Κροίσου
εἰς τὴν αὐλήν μου πλημμυροῦν, κ' εἶν' ὅλοι ἐδικοί σου.
Τὴν δύναμίν μου ἂν ζητῆς, τὴν ἔχεις, βεβαιώσου.
Διάταττε, κ' αἱ κεφαλαὶ θὰ πίπτωσιν ἐμπρός σου.
Καὶ ἄλλ' ἂν θέλῃς λέγε μοι, καὶ ἄλλα σοὶ χαρίζω.
Τοιοῦτος εἶμαι, ἄπληστος, καὶ ὅρον δὲν γνωρίζω
εἰς ὅλας τὰς θελήσεις μου κ' εἰς ὅλα μου τὰ πάθη.
Δὲν θέλω νὰ μαραίνῃσαι εἰς ἀδυναμία βάθη.
Ἀξίας τῆς εὐνοίας μου ἂν κάμῃς ἀπαιτήσεις,
ὁποῖαν δόξαν φαντασθῇς, θενὰ τὴν ἀποκτήσης.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀφ' οὗ λοιπὸν εἰς ζήτημα διὰ νὰ μ' ἐνθαρρύνῃς
τὸ ἥθος σου τὸ αὐστηρὸν πρὸς χάριν μου πραΰνεις,
Πασᾶ μου, εἰς τοὺς πόδας σου συγχώρησον νὰ πέσω,
καὶ τολμηρὰν παράκλησιν νὰ σὲ παρακαλέσω.
Οἱ Κατσαντῶναι φθάνουσιν. Ἦ φήμη διεδόθη
ὅτι φρικτὴ διαταγὴ περὶ αὐτῶν ἐδόθη.
Πασᾶ μου, οἱ αἰχμάλωτοι ἐπίτρεψον νὰ ζήσουν,
καὶ γίνου μέγας συγχωρῶν, καθὼς νικήσας ἦσουν.
Πρὸ τῶν ποδῶν σου δέσμιον θὰ φέρουν τὸν ἐχθρόν σου·
τὴν νίκην διπλασίασον, νικῶν καὶ τὸν θυμόν σου.
Εἰς ἀδυνάτων αἵματα μὴ βάφῃς, μὴ τὰς χεῖρας,
καὶ εἰς τὴν ἐπιείκειαν εἰς τὸ ἐξῆς τὰς θύρας

τῷ σαραγίου ἄνοιξον. Χωλὸν φρονῶ τὸν θρόνον,
 ἅς εἰς ἀγάπῃ δὲν πατῇ, ἀλλ' εἰς τὸν φόβον μόνον.
 Κερδίζεις τὴν ὑποταγὴν ἀμέσως ὅπου νεύεις·
 καὶ τὰς καρδίας κέρδιζε, καὶ τότε βασιλεύεις.
 ὦ! βάλε εἰς τὴν θήκην σου τὴν σπάθην τῆς ὀργῆς σου,
 καὶ στείρευσον τὰ δάκρυα ποῦ χύνουν οἱ λαοί σου.
 Ἰῶν πολιτῶν τῆς φυλακῇ κατήντησεν ἡ πόλις!
 Εἶν' ἔργα ἴσως δούλων σου, καὶ τὰ γνωρίζεις μόλις.
 Κατάβα εἰς τὰ βάραιρα ὅπου στενάζουν τόσοι,
 διάταξον τὰ σιδηρὰ δεσμὰ των νὰ λυθῶσι,
 κ' ἐν βλέμμα σου τῆς φυλακῆς σκορπίζον τὴν σκοτίαν,
 ἅς τοῖς χαρίσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν.
 Πόσαι μητέρες δυστυχεῖς καὶ θυγατέρες πόσαι
 θρηνοῦν ἐσπέρας καὶ πρωί! ὦ! ἐν σῇ νεύμα δόσε,
 ἅς μειδιάσουν εὐμενῶς τὰ σοβαρὰ σου χεῖλη,
 καὶ εἰς τὰς καρδίας των χαρὰ κ' ἐλπίς θεὸν ἀνατεῖλῃ.
 Ναὶ τότε θὰ ζωννύωσι τὸν πατρικόν σου θρόνον
 αἱ υἱὲς καὶ αἱ ἄδολοι εὐχαὶ τῶν εὐδαιμόνων.
 ὦ! ἄφες ἡ ἀδύνατος φωνή μου νὰ σέ πείσῃ
 πῶς ἡγεμὼν δὲν δύναται ποτὲ νὰ εὐτυχήσῃ,
 παρ' ὅταν κάμνῃ εὐτυχεῖς. Ἴδου τὸ ζήτημά μου.
 Ἄν ἀγαπᾷς τὴν δόξαν σου, κατάνευσον, Πασᾶ μου.

ΛΗΞ

Ἄν ἀγαπῶ τὴν δόξαν μου; ὦ! τίς τὸ ἀμφιβάλλει;
 πλὴν θερμότερως ἀγαπῶ τὰ μαγικά σου κάλλη.
 Νὰ μεταβάλῃς μὴ ζητῆς τὴν τύχην τῶν ἀπίστων.
 Ἄς κλαίουں εἰς τὰ βάραιρα τῆς μαύρης φυλακῆς των.
 Ἀνάγκ' εἶν' οἱ παρήκοοι νὰ διδαχθοῦν, Φροσύνη,
 ὅτι Πασᾶς των εἰμ' ἐγώ, καὶ δοῦλοί μου ἐκεῖνοι.

Ἄς μάθουν οἱ ἀλλόθρησκοι ὅπου γελοῦν, μέ ποῖον
παίζουν. Χρειάζονται τροφήν τὰ ξίφη τῶν δημοίων.
Τῶν ἀλλοπίστων δι' αὐτὸ εἶν' ὁ λαὸς πλασμένος.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Κ' ἐγὼ ἀνήκω εἰς αὐτῶν τὸ μιστημένον γένος.

ΛΗΣ

Μ' αὐτὸ ποῦ λέγεις, μ' ἀδικεῖς, Φροσύνη, καὶ δὲν πρέπει.

Ἄφ' οὗ τῆς προστασίας μας σ' ἐκάλυψεν ἡ σκέπη,
ἄφ' οὗ σὲ ἀνελάβομεν, σὺ ἐδική μας εἶσαι.

Τῆς πρώτης ἡλικίας σου τὰς ἐνθυμήσεις σβύσει.

Διὰ παντὸς λησμόνησον πρὶν ἢ σ' ἰδῶ τί ἤσουν,
καὶ ἄφησον αἱ χεῖρές μου ἔμπρὸς νὰ σ' ὁδηγήσουν.

Γενοῦ μοι ὅ,τι ἄλλοτε ἢ ἔμηνέ μοι ἦτον.

Διὰ τῆς ζωηρότητος τῶν νέων σου χαρίτων

ἐμψύχωνε τὰς φρένας μου ὅπου ὁ θρόνος θλίβει.

Ἀνίσως τοὺς ὀρῶτάς μου θαρρύνεις πῶς ἀνταμείβει

ἡ κολακεία ποῦ τὴν γῆν πρὸ τῶν ποδῶν μου γλύφει,

κ' ἡ δύναμις, ὅπου κινεῖ στρατεύματα καὶ ξίφη,

κ' ὁ πλοῦτος, ὅστις γαργαλεῖ τοῦ ὄχλου τὰς παλάμας,

καὶ ἡ τυφλὴ ὑπακοὴ εἰς τὰ θελήματά μας,

δὲν μάς γνωρίζεις, καὶ αὐτὰ εἶναι κοινὰ ἀπάται.

Ὑπὸ τοῦ θρόνου τὴν σκιάν ἐπιβουλή κοιμᾶται·

πέριξ μου ψεύδη, καὶ ψυχρὰ συμφέροντα, καὶ δόλοι.

Ὅλοι φιλοῦν τοὺς πόδας μου, καὶ τοὺς δαγκάνουν ὅλοι.

Μοὶ λέγεις ὅτι ὁ λαὸς ἔμπρὸς μου κύπτει τρέμων.

Εἴμ' ἰσχυρός. Βοήθησον, καὶ θενὰ εἴμ' εὐδαίμων.

Θ' ἀνθήσῃ ὡς εἰς ἀνοιξιν ἐκ νέου ἡ ζωὴ μου.

Κάνένα νὰ ὑποπτευθοῦν ἂν ἔχουν οἱ σκοποί μου,

θα τὸν μακρύνω. Τίποτε δὲν ἔχεις νὰ φοβῆσαι.

Σὺ φίλη μου μοναδικὴ καὶ δέσποινά των εἶσαι.

Πορεύθητι· ὡς βασιλὶς πολυτελῶς στολίσου·
 τῆς Κασεμίρης πλούσια ὑφάσματα ἐνδύσου,
 καὶ ἀδαμάντων φόρεσον στολὰς ἀκτινοβόλους.
 Ἐγὼ ἔμινες τοὺς θησαυροὺς σοὶ τοὺς χαρίζω ὅλους.
 Μὴ ἐρευνᾷς οἱ φθονεροὶ τί λέγουν ἀπ' ὀπίσω.
 Εγὼ αὐθάδη στόματα ἤξεύρω πῶς νὰ κλείσω.
 Μὲ βλέμμα ἐπικρίσεως κἀνείς δὲν σὲ κυττάζει.
 Ὁ φόβος κλείει στόματα, κ' ἡ δύναμις σκεπάζει.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί ἤκουσα! Ἐνόησα τοὺς λόγους σου;

ΛΛΗΣ

Πιστεύω.

*Ἡ μήπως δὲν ἐξήγησα σαφῶς πῶς σὲ λατρεύω;

ΦΡΟΣΥΝΗ

*ὦ δυστυχής! ὦ πάτερ μου, ὦ πάτερ μου, ποῦ εἶσαι;

ΛΛΗΣ

Τί ἔπαθες; τὸ αἶνιγμα τῆς ταραχῆς σου λύσε.

(Ἡ Φροσύνη θέλει νὰ φύγῃ.)

Πῶς; Φεύγεις! Πῶς; Δὲν χαίρεσαι; Σὲ βλέπω καὶ θαυμάζω.

*Επίστρεψε.

(Μετ' ὀργῆς)

*Επίστρεψε ἀμέσως· τὸ προστάζω.

*Ομίλησε.

ΦΡΟΣΥΝΗ

(Ἐπιστρέφει ἀξιοπρεπῶς καὶ μετὰ στερεοῦ βήματος.)

*Ἐνόμιζον, ἡ ἄπειρος τοῦ κόσμου
 πῶς μ' ἦρκ' ἡ ὑπεράσπισις τῆς ἀθωότητός μου·
 ἢ, ἂν δὲν ἦρκει καὶ αὐτὴ, πῶς ἰσχυρὰ προστάτις,
 ἡ Ἐμινὲ μ' ἐκάλυπτεν ὑπὸ τὴν πτέρυγάν της·
 καὶ τέλος ἤλπιζον, ἐμὲ κ' ἐὰν μ' ἐπεριφρόνεις,
 τὸ σέβας τὸ πρὸς σὲ αὐτὸν πῶς δὲν θὰ ἐλησμόνεις.

Ἄνυποπτος διέπλεον ἀκύμαντον τὸν βίον,
καὶ ὄνειρα τὸ μέλλον μου χρυσᾶ προσεμειδίων.
ὦ ἀνελπίστου κεραυνοῦ! ὦ μαύρων συμφορῶν μου!
Νὰ φύγω, τὸ ἐρυθριῶν νὰ κρύψω μέτωπόν μου!

ΑΛΗΣ

Τί λέγεις; Τί παραλαλεῖς; Πῶς φεύγεις ἀπ' ἐμπρός μου;
Φροῦσου μήπως ἐκραγῇ ὁ ἄγριος θυμός μου.

(Ἡ Φροσύνη φεύγει.)

Χά! χά! Περίεργος αὐτὴ μὲ τὰς παχείας λέξεις!
Ἐνόμισες, φιλτάτη μου, πῶς θὰ μὲ περιπαίξης,
ἢ μήπως καὶ φαντάζεσαι καλόγραια νὰ γίνης;
Περίμενέ το. Μὲ αὐτὸν τὸν στοχασμὸν νὰ μείνης.

(Ἀναχωρεῖ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφει ἡ)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄ! ἔφυγε! Κ' ἡ Ἐμινέ, ἡ Ἐμινέ ποῦ μένει;
ὦ πάτερ! Σὲ ἡ κόρη σου καλεῖ ὑβρίζομένη.

Καταφυγὴν εἰς τὴν φρικτὴν αὐτὴν δοκιμασίαν
δὲν ἔχω τὴν ἀγκάλην σου, ὦ πάτερ, τὴν γλυκεῖαν!
Μουκτάρη! Ἦλθεν ἡ φρικτὴ τοῦ χωρισμοῦ μας ὥρα!
(Ἐπανέρχεται ἡ Ἐμινέ.)

EMINE, ΦΡΟΣΥΝΗ

EMINE

Ἐμεινες μόνη; Συγχωρεῖς νὰ πλησιάσω τώρα;
Τὸ βλέμμα σου συνηθισθὲν εἰς φῶτα καὶ εἰς ὕψη,
θὰ κατανεύσῃ ὡς ἐμὲ τὴν τχπεινὴν νὰ κύψῃ;
Ἐκένωσας τῶν πονηρῶν θελγήτρων σου τὸ μέλι;
τῶν φλογερῶν σου ὀφθαλμῶν ἐτόξευσας τὰ βέλη;
Μὴ προσποιεῖσαι πρὸς ἐμὲ καὶ μὴ στενοχωρεῖσαι.
Τοιοῦτοι εἶν' οἱ ἄνθρωποι, καὶ σὺ ὡς ὅλοι εἶσαι.

Ἰπαγε ἥσυχος ἐμπρός· δὲν πταίεις σὺ, Φροσύνη.
 Ἐὰν κάνεις μας ἔπταισεν, ἤμην ἐγὼ ἐκείνη,
 ἐγὼ, ἣτις ἀνέλαβον εἰς τὰ θερμά μου στήθη
 τὸν ὄφιν τὸν φαρμακερὸν, κ' ὁ ὄφιν ἀνεστήθη.
 Ἐγώ. Πλὴν ἔπταισα κ' ἐγώ; Ἡ πῶς νὰ δυσπιστήσω
 ἀπὸ τῆς ὠραιότητος τὸ κάλυμμα ὀπίσω,
 ἐκεῖ ὅπου μειδίαμα μ' ἀντίκρυζε χαρίτων
 πῶς κεκρυμμένη ἔχιδνα καὶ προδοσία ἦτον;
 Ἐτρεφες τίγριδος ψυχὴν εἰς ἀλαβάστρου στήθη.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἴδου λοιπὸν, τὸ αἰνιγμα τῶν λόγων σου ἐλύθη.
 Ἐγνώριζες, ὦ Ἐμινέ, τὴν θέσιν τῶν σκοπέλων
 ἔπου καταβυθίζεται τὸ δυστυχές μου μέλλον,
 τὴν ὑπαρξίν μου ἤξευρες τί κίνδυνος ἡπείλει,
 καὶ ἐσιώπας, Ἐμινέ! ὦ μῆτερ μου, ὦ φίλη,
 προστάτευσόν με, σῶσόν με. Ἐὰν μ' ἐγκαταλείψης,
 δὲν ἔχω καταφύγιον. Θὰ μὲ φονεῖς ἢ θλίψης.

(Ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς.)

ὦ Ἐμινέ μου, δυστυχῆς, καὶ θυμα οἰκτρὸν εἶσαι,
 ἔμως λυποῦ καὶ δι' ἐμέ, ἂν διὰ σέ λυπῇσαι.
 Τί πάσχεις βλέπω κ' ἐννοῶ, καὶ κλαίω ἐγκαρδίως·
 πλὴν ῥίψον βλέμμα κ' εἰς ἐμέ, καὶ κλαῦσον παρομοίως.

EMINE

Τὰ δάκρυά μου ἄφες τα νὰ τρέχουν καθὼς τρέχουν.
 Εἴν' ἱερὰ τὰ δάκρυα, ἂν δυστυχοῦντας βρέχουν.
 Μὴ μοι φθονῇς τὴν δρόσον των καὶ τὴν γλυκύτητά των.
 Οἱ ὀφθαλμοὶ δακρύοντες δὲν βλέπουν τὰ δεινὰ των.

(Μετὰ πάθους, σχεδὸν ἐκτὸς ἐαυτῆς)

Ἄκουσον. Εἶμαι δυστυχῆς ἐγώ. Μοὶ κατατρώγει
 τὸ στήθος μου πυρκαϊὰ φλογός. Αὐτοὶ οἱ λόγοι

σιώπα μὴ διαδοθοῦν, καὶ εἶναι καταισχύνῃ.
Εἰς ἄλλους εἶν' ἀπόλαυσις οἱ ἐδικοί μου θρῆνοι.

(Μετὰ φωνῆς ταπεινωτέρας, ὡς ἐκμυστηρευομένη)

Μὲ βλέπεις, κόρη μου; Εἰμὶ τοῦ πρώτου, τοῦ μεγίστου,
τοῦ ἀνικητοῦ ἢ γυνῇ, γυνὴ τῆς ἐκλογῆς του.

Ἐκεῖνον ἔχω εἰδωλον, ἐκεῖνον καύχημά μου,
μ' εἶν' ἡ ἀγάπη του ζωῇ, τὸ βλέμμα του χαρά μου.

Ἀκόμῃ ἔχω, ἄκουσον, καὶ μίαν κόρην ἔχω·
μ' ἰδρῶτα μητρικῆς στοργῆς καὶ δάκρυα τὴν βρέχω·

εἰς τῆς θερμῆς καρδίας μου τὴν ἔθρεψα τὸ αἷμα,
κ' ἐπίστευσ' ἀπερίσκεπτος τὸ μαγικόν της βλέμμα.

Εἶναι μεγάλοι, εὐμορφοί, ἀθῶ' οἱ ὀφθαλμοί της,
καὶ εἰς τὰ χεῖλη της γελᾷ φαιδρότης καὶ γλυκύτης.

Πιστεύεις τώρα εἰς αὐτὴν πῶς εὖρον τὴν ἰδίαν
ἀπανθρωπίαν τέρατος καὶ ταραχῆς καρδίαν;

Ἦξεύρεις πῶς ἐπλήρωσε τὰς πόσας μετὰ φροντίδας;
Ἦξεύρεις; Μ' ἔστησεν αἰσχρὰς ἐπιβουλῆς παγίδας.

Μοὶ ἤρπασε τὴν μόνην μου, τὴν ὅλην εὐτυχίαν.

Ἄκουσον! φρίξον! Τοῦ Πασᾶ μ' ἐπῆρε τὴν καρδίαν.

(Πίπτει εἰς τὸ κάθισμα, καὶ καλύπτει τὸ πρόσωπόν της.)

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ γλυκυτάτῃ Ἐμινέ, ὦ φίλῃ μου φιλτάτῃ,
τί τερατώδους στοχασμὸς τὸ πνεῦμά σου ταραττεῖ!

Εἰμὶ ἀθῶα. Ὁ Θεὸς μὲ βλέπει ἀπ' ἐπάνω.

Ἐπίμενε νὰ μὲ μισῇς, ἂν θέλῃς ν' ἀποθάνω.

Δοκιμασίας φοβερᾶς ἦτον στιγμὴ ἐκείνη.

EMINE

Ἦτον γραπτὸν μου, κ' ἐγένεν ὡς ἔμελλε νὰ γίνῃ.

Μ' ἐφόνευσας· καὶ πάσχισον νὰ εἷς' εὐτυχესτέρα.

Ἔχε ὑγείαν· οὐριον σ' ἐπεύχομαι ἀέρα.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μή! Στάσου, στάσου, Ἐμινέ. Μὴ φεύγῃς. Δὲν θὰ φύγῃς
ἐν ὧσιν εἰς τὰς λέξεις σου θυμὸν ἀκόμῃ πνίγεις.
Τί ὄρκον θέλεις νὰ πεισθῇς; Ἀθῶα εἶμαι. Τρόμος
μὲ κυριεύ' εἰς τοῦ Πασᾶ τὸ ὄνομα.

EMINE

Καὶ ἔμως

δὲν ἔτρεμες πλησίον τοῦ. Ποῦ φρόνημα τοιοῦτον,
πρὸ τῶν ποδῶν σου νὰ ἰδῇς τὸν ἔρωτα, τὸν πλοῦτον,
τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν, καὶ νὰ στραφῇς ὀπίσω;
ὦ! ἄφες με. ὦ! ἄφες με, κ' εὐτύχει.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Νὰ σ' ἀφήσω;

Σκληρὰ! Τὸ θέλεις; Ἀκουσον, ἀλλ' ἀκουσὸν τὸ μόνον.
Οὐδὲν ἢ δόξα δι' ἐμέ, τὰ πλούτη καὶ οἱ θρόνοι·
οὐδὲν τῆς γῆς οἱ θησαυροὶ καὶ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου.
Ἄλλοῦ εἶν' ἡ καρδιά μου, ἄλλοῦ ὁ θησαυρός μου.
Αὐτὸς δὲ εἶναι... Μάθε το σὺ, μῆτέρ μου, σὺ, φίλη·
εἶν' ὁ Μουκτάρης. Τρέμοντα τ' ὁμολογοῦν τὰ χεῖλη.
Ναί, τὸν Μουκτάρην ἀγαπῶ, καὶ μ' ἀγαπᾷ ἐπίσης.
Ἀκόμῃ δὲν θενὰ πεισθῇς;

EMINE

ὦ! θέλω νὰ μὲ πείσῃς.

Τὸν ἀγαπᾷς! Καὶ ὁ Πασᾶς; Τὸν ἀγαπᾷς, Φροσύνη;
Τὸν ἀγαπᾷς! Ἐπέστρεψεν ἡ πρώτη μου γαλήνη.
Καὶ ὁ Πασᾶς; Συγχώρησον τὴν ἐμπαθῇ μου ζάλην.
Ἐλθέ, ὦ! τὰς ἀγκάλας μου, ἐλθέ, σ' ἀνοίγω πάλιν.

Σ' ἀδίκησα, Φροσύνη μου. Ἐγνώριζον ἐντός σου
 πῶς δὲν ὑπάρχει στοχασμὸς οὐδεὶς ἀνάξιος σου.
 Ἐλθέ, καὶ στῆθος μητρικὸν τὸ στῆθός σου προσμένει.
 Καὶ ὁ Πασᾶς ;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὴν γλῶσσάν μου ἡ φρίκη μοὶ τὴν δένει.
 Ναὶ, ὁ Πασᾶς δὲν σ' ἀγαπᾷ.

EMINE

Δὲν μ' ἀγαπᾷ, Φροσύνη ;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Δὲν σ' ἀγαπᾷ. Ἄν ἤξευρες τί προσφοράς . . .

EMINE

Ἄς μείνη,

ἄς μείνη τὸ ἐπίλοιπον, ἄς μείνη εἰς τὰ σκότη.

Πλὴν ἔσο, ἔσο ἄγρυπνος, Φροσύνη μου, διότι
 πατεῖς εἰς φλόγας. Τὸν Πασᾶν παρώργισας. Φοβήσου.

Φοβήσου πλὴν κ' ὑπὲρ αὐτὸν τὰ πάθη τῆς ψυχῆς σου.

Σὲ ἀγαπᾷ καὶ μὲ μισεῖ. Ἀνέτειλας καὶ δύω.

Τῶν ἀκαθέκτων του ὁρμῶν ναυάγια κ' αἱ δύω,

ἡ μὲν τοῦ μίσους του, ἡ δὲ τοῦ ἔρωτός του θῦμα,

εἰς τὸ αὐτὸ συρόμεθα τῆς ἀπωλείας κῦμα.

ὦ ! ποίαν ἄλλοτε ζωὴν ἐζήσαμεν γλυκεῖαν !

Μ' ἦτον παράδεισος ἡ γῆ· καὶ τώρα . . . Ἐχ' ὑγείαν.

(Ἀπέρχεται.)

ΦΡΟΣΥΝΗ (μόνη)

Καὶ τώρα . . . σ' εἶναι κόλασις ! Ἡ πρώην τρισευδαίμων
 στενάζεις τώρα, κ' εἴμ' ἐγὼ τῆς τύχης σου ὁ δαίμων.

Ἐγώ ; Τῆς μοίρας ὄργανον καὶ παίγνιον, τί πταίω ;

Δὲν πταίω, ναί· πλὴν τήκομαι, πλὴν ὡς κακοῦργος κλαίω.

Μουκτάρη! ὦ! μετὰ μικρὸν θὰ ἔλθῃ, καὶ θὰ μάθῃ
εἰς ποῖα, ποῖα συμφορῶν κατεποντίσθῃ βάθῃ.
ὦ! νὰ μὴν ἔλθῃ!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (προκύπτων ἐκ τῶν δένδρων)

Φρόσω μου!

ΦΡΟΣΥΝΗ (σπεύδουσα πρὸς αὐτὸν)

Μουκτάρη!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦχρὰ εἶσαι!

Τί σέ ταραττει; Ἐκλαυσας. Τί ἔχεις καὶ λυπεῖσαι;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Εἶσαι μακράν μου, κ' ἐρωτᾷς τί ἔχω; Τί μοὶ λείπει
ἡξεύρω; Δυσεξήγητος σοὶ φαίνεται ἡ λύπη;
Ἐν μέσῳ τῶν σπουδαίων σου ἀσχολῶν ἡμ.πόρει
τὴν μνήμην σου ἡ ταπεινὴ ν' ἀπασχολήσῃ κόρη;
Ναὶ, ἐλαιοδόμην, ἑπασχον, παρεπονύμην μόνην,
ἐν ᾧ ὁ ὑπερήφανος Μουκτάρης μ' ἐλησιμόνει.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐγὼ, ὦραία Φρόσω μου, θενὰ σέ λησμονήσω;
Ναὶ, ὅταν εἰς τὸν τάφον μου τὴν μνήμην μου θ' ἀφήσω.
ὦ! ἄφες, ἄφες ὅσω ζῶ, καὶ ὅσον ν' ἀποθάνω,
μὲ πόσον πάθος σ' ἀγαπῶ νὰ σ' ἐπαναλαμβάνω.
ὦ! νὰ σέ βλέπω ἄφες με, καὶ νὰ σέ βλέπω πάλιν,
καὶ νὰ σέ βλέπω πάντοτε. Χαράν δὲν ἔχω ἄλλην.
Ναὶ, ἀσχολοῦμαι· πλὴν κ' ἐκεῖ δὲν εἶμαι μοναχός μου.
Ἡ ἐρασμία σου εἰκὼν δὲν λείπει ἀπ' ἐμπρός μου.
Φωτίζει τὴν καρδίαν μου αὐτὴ, τὸν νοῦν ἐμπνέει,
καὶ παύ' ἡ χήρα νὰ πενθῇ καὶ ὁ πτωχὸς νὰ κλαίῃ.
Καιρὸς θὰ ἔλθῃ ν' ἀναβῇς μαζῇ μου εἰς τὸν θρόνον.
Τότε θὰ ἄρχ' εἰς τοὺς λαοὺς δικαιοσύνη μόνον.

Ὡς νέος τότε ἄγγελος παντοῦ θὰ προσκυνῆσαι,
καὶ προσφυγὴ, καὶ πρόνοια τῶν δυστυχῶν θὰ εἶσαι.
Θὰ μᾶς συνδέῃ ἐνταυτῷ ἀγάπη ἀμοιβαία,
καὶ ἡ ἀγάπη τῶν λαῶν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ χείμαιρα ωραία!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Χείμαιρα, λέγεις, χείμαιρα; ὦ! ἂν ὥς λέγεις ἔχῃ,
τότε ἀφήνομεν τὴν γῆν νὰ τρέχῃ ὅπως τρέχει,
τὰ βλέμματ' ἀποστρέφομεν ἀπὸ τῆς κοινωνίας
καὶ ζῶμεν δι' ἡμᾶς αὐτοὺς τὸν βίον τῆς καρδίας,
εἰς τὴν χρυσὴν τοῦ ἔρωτος μεθύομεν φιάλην,
ἐπὶ τῆς γῆς ἀχώριστοι, καὶ εἰς τὸν τάφον πάλιν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ποῦ εἶναι; ὦ! ἄς μοὶ δοῖτ' ἡ τῶν τάφων ἡ γαλήνη!
Μουκτάρη, φύγε, ἄφες με.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τι ἔπαθες, Φροσύνη;

Ὁ ἥλιός μου κρύπτεται εἰς σύννεφα ὀπίσω;

Πῶς; σ' ἐνοχλῶ; δὲν μ' ἀγαπᾷς; καὶ θέλεις νὰ σ' ἀφήσω;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ αὖξανε τὴν βάσανον ἣν εἰς τὰ στήθη κλείω.

Τὰς κυπαρίσσους, ὦ! ἰδὲ τὰς ἀδελφὰς τὰς δύο,

πῶς πλέκονται οἱ κλάδοι των, πῶς κλίν' ἡ κορυφὴ των.

Θὰ τὰς χωρίσῃ κεραυνὸς ἐνσκήψας μεταξὺ των.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τί σοὶ συνέβη, Φρόσω μου; Πῶς οὕτω μετεβλήθης;

Τί θέλουν εἰς τὸ στόμα σου οἱ λόγ' οἱ ἀσυνήθεις;

Ἄφες τὰ δένδρα κεραυνὸς, ἄφες τὴν γῆν νὰ σχίσῃ·

ἡμᾶς οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ, οὐδεὶς νὰ μᾶς χωρίσῃ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ τοῦτο λέγῃς. Μὴ εἰπῇς οὐδεὶς.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τῶν ἀδυνάτων.

Δὲν εἶμ' ἐγὼ ὁ ἰσχυρὸς, ὁ πάντα διατάττων;

Ὁ πάντων κύριος ἐδῶ ἐμὸς πατήρ δὲν εἶναι;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πατήρ σου; Χύνε δάκρυα, ἂν μὲ λυπῆσαι, χύνε.

ὦ! μόνον ἂν διέβλεπες τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Μὴ μ' ὁμιλῇς δι' ἄβυσσον ὅταν λαλῶ μαζῇ σου.

Ἀβύσσους καὶ προσκόμματα ὁ ἔρως μου δὲν βλέπει,

καὶ πᾶσαν ἄβυσσον πηδᾷ, πᾶν πρόσκομ' ἀνατρέπει.

Ἄς τρέμῃ ἔστις δῆποτε τὴν ἐμμανή μου λύσσαν!

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ! σίγα! Τὰ προσκόμματα ἂν ἤξευρες τί ἦσαν!

Θὰ μᾶς χωρίσουν.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἀλλὰ τίς; Ὁ λόγος σου μ' ἐξάπτει.

Εἰπέ, τί ἔτρεξεν; Ἴδὲ, τὸ βλέμμα μου ἀστράπτει.

Τὴν φωλεὰν τοῦ λέοντος τίς ἦλθε νὰ συλήσῃ;

Ἄς ἔλθῃ. Τῷ ὑπόσχομαι πῶς θενὰ μὲ γνωρίσῃ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ! παῦσον, παῦσον βλασφημῶν, Μουκτάρη· δὲν γνωρίζεις

τίς εἶν' αὐτὸς ποῦ μ' ἀγαπᾷ, αὐτὸς ὃν φοβερίζεις.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐγείρεται βιαίως)

Ποῦ σ' ἀγαπᾷ, Φροσύνη μου!

(Τὴν ἀτενίζει ὀλίγας στιγμὰς· περιπατεῖ ἄνω καὶ κάτω· ἔπειτα ἐπιστρέφει καὶ ἵσταται ἐμπρὸς τῆς μ' ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας καὶ σοβαρὸς.)

Ποῦ σ' ἀγαπᾷ, Φροσύνη!

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ποῦ ἀπειλεῖ, καὶ φοβερὰν ἀγάπην μοὶ προτείνει.
Μουκτάρη, πόσον ἄγρια με βλέπεις! Τὸ ἀξίζω,
Μουκτάρη;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ὅχι, Φρόσω μου, δὲν πταίεις· τὸ γνωρίζω.
Ἀλλὰ τίς εἶναι λέγε μοι· εἶπέ το, νὰ πετάξω
καὶ τὸν αὐθάδη με αὐτὰς τὰς χεῖράς μου νὰ σφάξω
ὅστις τολμᾷ καὶ σ' ἀγαπᾷ. Ἀλλὰ ὁδήγησέ με.
Διψῶ διὰ τὸ αἷμά του ὡς τίγρις.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τρέμε, τρέμε.
Τρέμε, Μουκτάρη, νὰ ἰδῇς τὸ φῶς αὐτὸ ποῦ θέλεις.
Ὡς κεραυνὸς θὰ ἐκραγῇ ἐκ φλογερᾶς νεφέλης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐκρίως)

ΑΘΗΝΩΝ

Σοὶ λέγω, Φρόσω, λάλησε.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ θέλεις;... Ἀ! χλωμαίνεις,
Μουκτάρη!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Λάλησε, εἶπέ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ θέλεις; Ἐπιμένεις;
Αὐτὸς λοιπὸν ὅπου ζητεῖς ὡς τίγρις νὰ ξεσχίσης,
τὸ πρῶτιστον ἐμπόδιον ποῦ θέλεις νὰ χρημνίσης, ...

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Αὐτός; . . .

ΦΡΟΣΥΝΗ

Εἶν' ὁ πατήρ σου.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Πῶς; Φροσύνη!

(Τὴν λαμβάνει ἐκ τῶν δύο χειρῶν, ὑπὸ βιαίων κινούμενος αἰσθημάτων.
Τὴν ἀφίνει αἰφνιδίως, καὶ ῥίπτεται εἰς κάθισμα.)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐδὼ τώρα

ἀποτροπαίου ἔρωτος μ' ἐπρόσφερε τὰ δῶρα.

Μοὶ ἔλεγε τὴν Ἑμινέν πῶς θ' ἀντικαταστήσω,
καὶ ἀπειλαὶ συνώδευον τὰ δῶρα ἐξοπίσω.

Ἄφες νὰ φύγω, νὰ κρυφθῶ, τὸ φῶς νὰ μὴ μὲ βλέπη,
νὰ φέρω ῥάσσον ἱερὸν, ἢ σάβανον, ἂν πρέπη.

Ὁ ἄδης μᾶς ἠκόντισε τοῦ χωρισμοῦ τὰ βέλη.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐνδύεται)

Ὁ ἄδης δὲν θὰ δυνηθῇ, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θέλει. (Ῥίπτεται ἔξω.)

ΦΡΟΣΥΝΗ (μετὰ μικρὰν σιωπὴν ἀπελπισίας)

ὦ πόνων! ὦ μεταβολῶν τῆς τύχης ἀπευκταίων!

Ὡς σκάφος μὲ συνέτριψε κατὰ σκοπέλων πλέον.

Γαλήνη ἔσται δι' ἐμὲ τοῦ τάφου ἢ γαλήνη.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ, ΦΡΟΣΥΝΗ

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη!

ΦΡΟΣΥΝΗ (ἀντασκιρτῶσα)

Ἄ!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη μου!

ΦΡΟΣΥΝΗ (τρέχει καὶ ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας του)

ὦ πάτερ μου!

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη!

(Μένουσιν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐνηγκαλισμένοι.)

Σὲ βλέπω πάλιν, κόρη μου, Φροσύνη ποθητή μου!

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ! ἤλθες! εἰς τὸν οὐρανὸν ἠκούσθη ἡ φωνή μου!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ὑψήλωσες, εὐμόρφωνες. Εὐδαίμων ἀποθνήσκω,
διότι εἰς τοῦ τάφου μου τὸ χεῖλος σ' ἀνευρίσκω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ πάτερ, πάτερ· μὴ καὶ σὺ τὸν τάφον ἀναπόλεις.
Σὲ βλέπω, μὲ παρηγορεῖς· φαιδρότης εἶμαι ὄλη.
Πῶς τόσους χρόνους ἐλείψας τοῦ ἥσουν ἕως ὥρας;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Διῆλθα τῆς πατρίδας μας τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας.
Ὡς μάντις εἰς τὴν ἐρημὴν ἐπέρασά ἀγέλλων
ἀνάστασιν εἰς τοὺς νεκρούς, καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα μέλλον.
Τῶν ἀδελφῶν μας τὰ δεινὰ ἐσπούδασα, καὶ εἶδα
ὅποια ῥάβδος σιδηρᾶ μαστίζει τὴν πατρίδα.
Εἶδα σφαγὰς τῶν πολιτῶν, καὶ οἴκων ἐρημώσεις,
καὶ γυναικῶν μας ἀρπαγὰς, καὶ τέκνων ἀτιμώσεις.
Δὲν εἶδα εἰς τὸ ἔδαφος τῶν παλαιῶν γιγάντων
εἰμὴ λαὸν ἡμιθανῆ, καὶ τρίμματ' ἀνδριάντων·
δὲν ἤκουσα εἰς τῶν Μουσῶν τὰς πρώην κατοικίας
εἰμὴ θυμάτων στεναγμούς, τυράννων βλασφημίας.
Ἀπόστολος ὀρθοτομῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ Ῥήγα,
σταυροφορίαν ἱερὰν διαλαλῶν ἐπῆγα·
καὶ ὅπου ἂν ἐπάτησα, τὸν φλογερόν μου σπόρον
ματαίως δὲν τὸν ἔρριψα ἐπὶ πετρῶν ἀφόρων.

Ἰαντοῦ ψυχαὶ ἐλληνικαὶ μὲ ἤκουον κ' ἐσκίρτων,
καὶ ξίφη οἱ Ἀρμόδιαι ἐτύλιπτον εἰς μύρτον.
Δ' ὑπονόμων ἡ Ἑλλάς κρυφίως ὑπесκάφη.
ἄρχιζουσιν τῶν προγόνων μας νὰ σείωνται οἱ τάφοι,
καὶ ἀνεπαίσθητος σεισμὸς ἐκρήξεις προαγγέλλει.
Ἦ ὥρα τῆς λυτρώσεως ἀρχίζει ν' ἀνατέλλῃ.
Κενὰ ἰδῶ, ἢ θὰ ἰδῆς καὶ σὺ, γλυκεῖα κόρη,
ἐλληνικὰ στρατεύματα καλύπτοντα τὰ ὄρη,
καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας μας ἐλληνικὴν σημαίαν.
Εἰπέ μοι, τί θὰ αἰσθανθῆς εἰς τὴν τοιαύτην θέαν;
Εἶσ' Ἑλληνίς. Δὲν ἀγαπᾷς τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων;

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ πάτερ μου, τὰ πάθη των ἀκούω μετὰ θρήνων,
καὶ μελετῶ μὲ φίλους των ἐμοῦ ἰσχυρωτέρους
νὰ τοὺς ἰδῶ κ' εὐδαίμονας ποτὲ καὶ ἐλευτέρους.
Εἰπέ μοι πῶς συνέτριψαν τ' ἀφόρητα δεσμά των,
πῶς τὰς κοιλάδας πλημμυροῦν μὲ τὰ στρατεύματά των,
πῶς ὑπὸ λόχων καὶ πυρῶν σκεπάζονται τὰ ὄρη,
καὶ ἡ ἀδύνατος ἐγὼ καὶ φοβισμένη κόρη
νὰ ἔμβω εἰς τὰς τάξεις των κρατοῦσα τὴν σημαίαν,
καὶ νὰ φορέσω θώρακα καὶ περικεφαλαίαν!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ (γελῶν)

Πῶς; Σὺ, Φροσύνη μου;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Γελᾷς;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη μου γλυκεῖα,
καλὴ μου κόρη, εὖγέ σου. Εἶσ' Ἑλληνίς γνησία.
Εἰς τῆς πατρίδος τὴν φωνὴν, ὡς ὠφειλον, ὑπήκων,
σ' ἀφῆκα εἰς τὴν φωλεάν, ὦ θύγατερ, τῶν λύκων.

Γενναία κόρη, ἔσωσας ἐν μέσῳ ἀλλοθρήσκων
τὴν πίστιν τῶν γονέων σου; Εἰπέ μοι, ἀποθνήσκων,
ἂν νὰ ἐλπίσω δύναμαι πῶς ἔσωσας ἐπίσης
ἀγνάς εἰς τὴν καρδίαν σου ἐλληνικάς τὰς κλίσεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πάτερ, πιστὰς καθοδηγοὺς τῆς ἀσθενοῦς καρδίας
θρησκευτικῶς ἐτήρησα τὰς σὰς παραγγελίας.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ναὶ, ἤλπιζον, ναὶ ἤξευρον τριαύτην πῶς θὰ σ' εὕρω.
Εἶπας· δὲν ἔχω δισταγμόν· ἡσύχασα. Ἐξεύρω
εἰς δόλον πῶς δὲν κάμπτεται τῆς κόρης μου ἡ γλῶσσα.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί δόλον λέγεις;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἐγὼ πῶς εἶναι ψεύδη ὅσα
κακῶς διασαλπίζονται. Ἄς λέγουν κακοῦργοι.
Μὲ πείθουσ' ὑπὲρ πράγματα οἱ ἐδικοί σου λόγοι.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί λέγουν; Τί σ' ἐτάραξε;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἄρκεϊ ὅτ' εἶναι μῦθος.
Περὶ Μουκτάρη ὁμιλεῖ καὶ περὶ σοῦ τὸ πλῆθος.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὴν κλίσιν του γνωρίζουσι;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Πλὴν λέγουσιν ἐπίσης
ὅτι ἐκεῖν' ἡ κλίσιν του εἶν' ἀμοιβαία κλίσιν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ναὶ, πάτερ, ναὶ, ἡ κλίσιν μας ναὶ, εἶναι ἀμοιβαία,
καὶ εἶμαι ὅσον δι' ἐμέ καὶ δι' αὐτὸν βεβαία.

Ἀφ' ὅτου μ' ἐσφενδόνισε μακράν σου ἐχθρὰ μοῖρα,
καῖνον εὖρον πάντοτε καὶ φίλον καὶ σωτῆρα.

Ἀφ' ὅτου τὸν ἐγνώρισα καὶ μέγαν, καὶ γενναῖον...

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ὦ! παῦσον! ὦ! δὲν ἔμεινεν ἀμφιβολία πλέον!

Καὶ διατί ὁ τάφος μου ἀκόμη δὲν ἀνοίγει,
ἢ τῶν δακρύων διατί ἢ βρύσις δὲν μὲ πνίγει;

Τὸ τέκνον ὅπου μ' ἔμενεν ἐχάθη, φεῦ! κ' ἐκεῖνο!

ὦ δυστυχῆς! Νὰ λυτρωθῶ ὡς πότε θὰ προσμείνω;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πάτερ!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἐπέπρωτο λοιπὸν, Θεέ, νὰ ἐπιζήσω
ὥς τῆς λύπης τὴν πικρὰν φιάλην ἐξαντλήσω!

Ἴδου, σταγὼν δὲν ἔμεινε. Τί περιμένει πλέον
τὸ πτῶμα τοῦτο ἐπὶ γῆς εἰσέτι ἀναπνεῖν;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ βλέπω, σοὶ διέβαλον, ὦ πάτερ, τὸν Μουκτάρην.

ὦ! ἂν ἰδῆς τὸ ἥθος του, τὴν εὐγενῆ του χάριν,
καὶ τίς ἢ ἀγαθότης του, καὶ πόση ἢ γλυκύτης,
εὐδαίμονα θὰ μὲ εἰπῆς ἀντὶ νὰ μ' ἐπιπλήττης.

Ὑπὸ τοῦ πλήθους νὰ ἰδῆς πῶς ἀγαπᾶται πρέπει.

Εἶναι πατὴρ τῶν δυστυχῶν καὶ τῶν πασχόντων σκέπη.

Τὴν ἀρρώγην του τίς ποτὲ ἐπεκαλέσθ' εἰς μάτην;

Δὲν ἔχουσ' οἱ χριστιανοὶ θερμότερον προστάτην.

Τοὺς ἀγαπᾷ, καὶ σέβεται τὸν ἱερὸν σταυρόν μας,

αἱ μυστικαὶ του προσευχαὶ δοξάζουν τὸν Θεόν μας,

ὑπέρμαχος κηρύττεται τῶν σεβαστῶν ναῶν του,
τῶν λειτουργῶν του ἄσυλον καὶ φίλος τῶν λαῶν του.
Μὲ πόσον ἐνθουσιασμὸν τὸ πλῆθος τὸν θαυμάζει
ὅσάκις ὑπερήφανος τὸν ἵππον του δαμάζει,
καὶ χρυσοκέντητος περνᾷ ὡς ἄγγελος ἐμπρός των!
Ἐν βλέμμα του ἀποτελεῖ τὴν δόξαν καθενός των.
Ὅλ' αἱ καρδίαι πρὸς αὐτὸν πετῶσιν αὐτομάτως,
κ' εἰς τὰς ψυχὰς ἰδρύεται τὸ ἄσειστόν του κράτος.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ὦ κόρη, κόρη δύστηνε, τετυφλωμένη κόρη!
Μὴ παύης· τὸν πατέρα σου φονεύουσα προχώρει.
Τὸ ἔργον τῶν τυράννων μαε συμπλήρωσον βαρβάρως,
καὶ λύτρωσόν με τῆς ζωῆς, δίδου μ' εἶναι βάρος.
Μάθε, αὐτοὶ ποῦ ἀγάπας, φρικτότεροι δαιμόνων,
πῦρ φέροντες εἰς χεῖράς των, ἐρήμωσιν καὶ φόνον,
πῶς ἤλθον ὅπου ἤρχισας τὸν ἀχαρὶν σου βίον,
κ' ἐπὶ τὰ ἴχνη των σωροὺς ἀφῆκαν ἐρειπίων,
αἱμάτων λίμνας. Εἰς αὐτάς μετὰ μυρίων ἄλλων,
ἐκείμην πνέων δυσχερῶς, νεκρὸς ἐκείμην μᾶλλον,
ὅταν,—φρικτοῦ θεάματος!—πληγῶν τὸ σῶμα πλήρη,
εἶδα φονεὺς τὴν δύστηνον μητέρα σου νὰ σύρη.
Σ' ἐκράτ' εἰς τὴν ἀγκάλην της μικρὸν παιδίον κλαῖον,
κ' ἐρρόφας ἀντὶ γάλατος τὸ αἷμά της τὸ ῥέον.
Ἐν ᾧ δ' ἠπεῖλει ἐμμανῶς ἡ ἀσελγὴς των λύσσα,
ἡ ἥρωϊς τοὺς ἔφυγεν αὐτοχειριασθεῖσα,
καὶ ἔπεσε· καὶ πίπτουσα, τὸ βλέμμα της τὸ δύον
ἐστήριξεν ἐπάνω μου. «ὦ! σῶσον τὸ παιδίον,
ἀνέκραξε, καὶ παίδευσον αὐτὸ παραλαμβάνων,
εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, κ' εἰς μῖσος τῶν τυράννων.»

Ἐξέπνευσε, καὶ σ' ἔσφιγγεν εἰς τὴν ψυχρὰν ἀγκάλην.
 Ἐὐήρπασα καὶ ἔφυγον· εἰς αἶμα πλήν ἐσφάλην
 καὶ ἔπεσα. Μ' ἐξέλαβον νεκρὸν, κ' ἐκ τῶν χειρῶν μου
 ἔρπασαν σέ, τὸν ἔσχατον, τὸν μόνον θησαυρόν μου.
 Κατ' ἶχνος σ' ἠκολούθησα ἐκ τῆς στιγμῆς ἐκείνης,
 καὶ κλοπιμαίως βλέπων σε, Χριστιανὴ νὰ μείνης
 κατώρθωσα. Τὴν δ' Ἐμινέν προστάτιν σου ὡς εἶδα,
 ἀλλοῦ ἐτράπην, κ' ἤκουσα καλοῦσαν τὴν πατρίδα.
 Χρόνους πολλοὺς σέ ἄφησα· πικροὶ μακράν σου ἦσαν.
 Σ' εὐρίσκω πάλιν, κόρη μου, πλήν φεῦ! . . . δελεασθεῖσαν,
 καὶ πλέκουσαν εἰς τοὺς κακοὺς τυράννους μας στεφάνους.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Δὲν εἶναι ὅλοι τύραννοι.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Σοὶ λέγω τοὺς τυράννους.

Γεννῶνται μόνον δράκοντες εἰς φωλεὰς δρακόντων.
 Φύγε, ὦ κόρη, φρίττουσα τὸ δηλητήριόν των.
 Ἐλθε, ἃς κατοικήσωμεν γωνίαν γῆς ἐρήμην,
 νὰ ζῆς εἰς τὰς ἀγκάλας μου κ' εἰς τῆς μητρὸς τὴν μνήμην.

ΦΡΟΣΥΝΗ (ρίπτομένη εἰς τὰς ἀγκάλας του)

ὦ πάτερ, πάτερ!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἀπ' αὐτῶν τῶν πονηρῶν φυλάττου.

Μακρύνθητι ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῆς τῆς ἐπαράτου.
 Ἄς δραπετεύσωμεν. Ἀλλὰ ἡ ὥρα μὲ φωνάζει.
 Ἡ φυλακὴ ἡ δοῦσά μοι τὴν εἴσοδον, ἀλλάζει.
 Παῖσα στιγμὴ μου κίνδυνος. Ἀπέρχομαι, φιλτάτη.
 Ἀλλ' ὅμως θέλω ἄγρυπνος ἐδῶ παραφυλάττει,

καὶ ἅμα εὖρω τῆς φυγῆς ἀκίνδυνον τὴν ὥραν,
εἰς ἄγνωστον, ἀπέχουσιν θὰ σ' ἀπαγάγω χώραν,
ἔπου, μακρὰν τῶν πειρασμῶν νὰ εὖρης ἡσυχίαν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Θὰ εὖρω εἰς τὸν τάφον μου.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη, ἔχ' ὑγείαν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Κατοικία τοῦ Ἀλφί, ὡς εἰς τὸ τέλος τοῦ α' μέρους.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (μόνος)

Ἐζήτησε νὰ μὲ ἰδῇ! Νὰ μὲ ἰδῇ; Τί θέλει;

ὀλίγα τῷ ἐφάνησαν τὰ ἰοβόλα βέλη;

Σὺ ὁ ὑβρίζων κύριος πολυπληθῶν ποιμνίων,
ἐφθόνησας καὶ τοῦ πτωχοῦ ν' ἀρπάσῃς τὸ ἄρνιον!

Ἐν ᾧ τρυφᾷς εἰς πέλαγος καὶ τέρφων καὶ πλούτων,
ἐγὼ κἀνένα θησαυρὸν δέν εἶχον εἰμὴ τοῦτον.

Ναὶ, ξέν' ἡ κοινωνία σας ἡ δυσμερὲς μοὶ ἦτον.

Χαμερπτεῖται μιγνύμεναι μετὰ δολιοτήτων,
τὸ ἔγκλημ' ἀταπείνωτον τὴν κεφαλὴν ἐγείρον,

ἢ ἀθωότης κλαίουσα, ἢ ἀσπλαγχνία εἴρων,

ὁ ἀσθενὴς ἀγωνιῶν, ὁ ἰσχυρὸς πιέζων,

ὁ εἷς εἰς τοὺς δακτύλους τοῦ μυρίων τύχην παίζων,

τοιαῦτ' αἰ βδελυραὶ σκηναὶ τοῦ εἰδεχθοῦς σας κόσμου.

Τὰς μισητὰς εἰκόνας τῶν ἀπέσεις' ἀπ' ἐμπρός μου,

καὶ φεύγων ὅπου ἔρημος, ὅπου ἀγρία φύσις,

παρεδιδόμην δυσφορῶν εἰς ὄνειροπολήσεις.

Ἀφ' ὅτου πλὴν ὡς ἄγγελος μ' ἀπήντησεν ἐκείνη,

κατέβ' εἰς τὴν καρδίαν μου οὐράνιος γαλήνη,

ἐξιλεώθην πρὸς τὴν γῆν ὅπου αὐτὴ ἐπάτει,

κ' ἡ κλαίουσα καρδία μου, ἡ ἀνησυχωτάτη

ἤσυχασε, κ' εἰς ὄνειρα τερπνὰ ἀπεκοιμήθη.

Εἰς τὴν ἀγάπην μου τὸ πᾶν συνέχεεν ἡ λήθη.

Τί ἤθελες; Καὶ διατί ὑπὸ τραχὺν τὸν πόδα
ἐπάτησας τὰ τρυφερά τοῦ ἑαρός μου ῥόδα;
ὦ! εἰς τοὺς μαύρους σου σκοποὺς ἀνίσως ἐπιμένης,
ἢ φόνευσόν με, εἶδεμή, ἀμέριμνος μὴ μένης.

(Περικατεῖ τεταραγμένος. Βλέπων δὲ τὸν Ἀλὴν ἐρχόμενον, σύρεται ὀπίσω.)

ΑΛΗΣ συνομιλῶν μετὰ **ΧΑΣΑΝΗ** καὶ **ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ**

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ναὶ, τὸν ἐκράτησαν ἐν ᾧ ἦν ἕτοιμος νὰ ἔβγῃ.
Τὸν ἔχουν ὑπὸ φύλαξιν καλὴν, καὶ δὲν τοῖς φεύγει.
Μαῦρα φορεῖ. Δὲν ἤξευρον τί θέλει. Ἐκαρτέρουν
διαταγὰς περὶ αὐτοῦ. Τί θέλεις;

ΑΛΗΣ

Νὰ τὸν φέρουν.

(Νεύει πρὸς τὸν Μαῦρον νὰ ἔλθῃ. Ὁπότε βλέπει σοβαρῶς ἐμπρὸς τοῦ.
Ὁ Μουκτάρης πάλιν ἀπεσπασμένως.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Πασᾶ μου, ... ἦλθα εὐπειθής, καὶ προσταγὰς προσμένων.

ΑΛΗΣ

(Μετὰ μικρὰν σιωπὴν ῥίπτει ἐπ' αὐτὸν βλέμματα σοβαρά. Ὁ Μουκτάρης
ὕποχωρεῖ μετὰ σεβασμοῦ.)

Ἦξεύρεις; Δὲν μ' εὐχαριστεῖς.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐγώ;

ΑΛΗΣ (ψυχρῶς)

Ναί.

(Ὁ Μουκτάρης θέλει ν' ἀποκριθῇ, ἀλλὰ συνέχεται, καὶ σιωπᾷ.)

ΑΛΗΣ

Ψυχραμένον

τὸ βλέμμα σου μοὶ φαίνεται ὀλίγον μᾶς κυττάζει.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Πασᾶ μου!

ΛΛΗΣ

Ἄφες τὴν ψυχὴν ἢ γλῶσσα νὰ ἐκφράζῃ.
Τοσοῦτοι ἔρπουν πέριξ μου ἐπίσημοι, μεγάλοι,
οἱ συγγενεῖς σου πάντοτε κοντά μου εἶν' οἱ ἄλλοι,
ὕπὸ τῶν ὑπηκόων μου πολιορκεῖτ' ὁ θρόνος,
καὶ πῶς τὴν παρουσίαν μου σὺ ἀποφεύγεις μόνος;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Πολλοὶ περὶ τὸν θρόνον σου τῷ ὄντι ἀντωθοῦνται,
καὶ θέσεις εἰς τὴν πρώτην του βαθμίδ' ἀντιποιοῦνται.
Τὸν ἀριθμὸν των περιττὸν ἐνόμισα ν' αὐξήσω,
ἀφ' οὗ δὲν ἔχω τίποτε, Πασᾶ μου, νὰ ἱζητήσω.
Τοὺς ἄλλους δελεάζουσι τοῦ χέρους αἱ σαγῆναι.

ΛΛΗΣ

Ὁ λόγος εἶν' ὑπεκφυγὴ, ἀπόκρισις δὲν εἶναι.
Δυσαρεστεῖσαι, φαίνεται, εἰς ὅσα διατάττω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ποτέ μου δὲν ἠπειθήσα. Ὡς διατάττεις πράττω.

ΛΛΗΣ

Ποτέ σου δὲν ἠπειθήσας, ἀλλὰ δυσαρεστεῖσαι.
Εἶπέ μοι το, μὴ κρύπτεσαι· πολέμιός σου εἶσαι.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦ πάτερ, ὅχι· εὐπειθὴς καὶ γνήσιος υἱός σου.
Ὑπήκοον πιστότερον δὲν ἔχεις, βεβαιώσου.

Τὴν υἱϊκὴν ἀγάπην μου πῶς ἐκτιμᾷς ἐλπίζω,
πλὴν ἐνταυτῷ τὸν δρόμον σου μὴ θέλῃς νὰ βαδίζω.
Ὡς σέβομαι τὰς πράξεις σου καὶ τὰ θεσπίσματά σου,
ὁμοίως τὰς ιδέας μου, ὦ πάτερ μου, σεβάσου.

ΛΛΗΣ

Ν' ἀκούσω ἤθελον κ' ἐγὼ αὐτάς σου τὰς ιδέας.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦ! ἐξηγήσεις διατί νὰ μοὶ ζητῇς ματαίας ;
Θὰ μείνω ἀκατάληπτος ἀνίσως ὁμιλήσω.
Δὲν ἀπαιτῶ ἀδύνατα, δὲν θέλω νὰ σὲ πείσω.
Ζητῶ νὰ ζήσω ὡς φρονῶ, καὶ δίχως νὰ προσκρούσω.

ΛΛΗΣ

Καὶ ὁμῶς λέγε· πῶς φρονεῖς ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Λοιπὸν ζητεῖς μ' ἐπιμονὴν τὴν σιωπὴν νὰ λύσω ;
Μὴ θέλεις τότε, πρὸς Πασᾶν μὴ θέλῃς νὰ λαλήσω,
ἀλλ' ἐνθυμήσου πῶς υἱὸς λαλεῖ πρὸς τὸν πατέρα.
Εἰς τὴν φωνήν μου ἅς σχισθῇ ἡ μαύρη ἀτμοσφαῖρα
τῶν χαμερπῶν κολάκων σου ποῦ σὲ περικυκλώνει.
Ἡ εἰλικρίνει' ἀπλαστος ἅς ὁμιλήσῃ μόνη.
Ἄς ἀνοιχθῇ ἐλεύθερον τὸ στῆθος πρὸς τὸ στῆθος.
Μὴ τοὺς ἀκούεις· σ' ἀπατᾷ τῶν δούλων σου τὸ πλῆθος.

ΛΛΗΣ

Καὶ λησμονεῖς πῶς εὐλαβῶς ὀφείλεις νὰ προσφέρῃς
τοὺς ὅσους δι' εὐνοίας μου τιμῶ ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Θά ὑποφέρης

τῶν λόγων μου τὸν χεῖμαρρον, καὶ μόνος πταίεις, μόνος·
 διότι παριστάμενος ἐμπρὸς τοῦ ἡγεμόνος,
 τοῦ κραταιοῦ, τοῦ ἄγοντος μ' ἐν νεῦμά του τὰ πλήθη,
 ἴσως ἐσίγων. Ἄλλ' ἀφ' οὗ ἡ σιωπὴ ἐλύθη,
 μὲ γαργαλίζει καὶ ἐλπίς ὥς τέλους νὰ λαλήσω·
 ἴσως ἐν μέρει νοηθῶ καὶ ἴσως ὠφελήσω.

ὦ πάτερ, μὴ τὰς συμβουλὰς ἀκούης ἐπιβούλων·
 μὴ βλέπης μὲ τὰ ὄμματα τῶν χαμερπῶν σου δούλων,
 μὴ κρύπτου ἀπὸ τοῦ λαοῦ εἰς πρόφραγμα κολάκων.
 Αὐτοὶ ποῦ σκύπτουν μέχρι γῆς σοὶ περισκάπτουν λάκκον.
 Αὐτοὶ τὴν δόξαν σου φθοροῦν, τὴν λάμψιν σου σκοτίζουν.
 Τὰ λάφυρα τοῦ θρόνου σου τοὺς θρόνους των στολίζουν.
 Φοβούμενοι μήπως ἰδῇς τὰ κακουρήματά των,
 σὲ τριγυρίζουν μὲ πυκνοὺς καπνοὺς θυμιαμάτων·
 σὲ θεωροῦν ὡς κτῆμά των, καὶ σὲ προουρὸν μὲ φθόνον
 πρὸς ὅλους ἀπροσπέλαστον, καὶ μετὰ τῶν μόνον.
 Ἴδὲ εἰς τί περιωπὴν σ' ἀνήγειραν ἀγρίαν.
 Κοντά σου ποίαν πάλλουσαν αἰσθάνεσαι καρδίαν;
 Μεμονωμένος ἴστασαι ὡς γίγας κολοσσαῖος·
 ἀπὸ μακρὰν σὲ προσκυνοῦν λαοὶ ἐδαφιαίως·
 οἱ μὲν σὲ ἀποστρέφονται, οἱ ἄλλοι σ' εὐλαβοῦνται·
 καὶ καθὼς λέοντ' ἀσθενῇ τὰ πλήθη σὲ φοβοῦνται.
 Πάτερ, μὴ δίδεσ' εἰς αὐτοὺς ὅπου σὲ φενακίζουν·
 ῥίψον τοὺς τοίχους ὅσοι σὲ καὶ τὸν λαὸν χωρίζουν·
 εἰς τῶν λαῶν σου τὰς πληγὰς τὸν δάκτυλόν σου βάλε·
 ἡ χεὶρ σου ἄς τὰς συνουλῇ, καὶ ὅχι χεῖρες ἄλλαι.
 Μὴ τοὺς πιστεύης· ψεύδονται ἐμπρὸς σου οἱ προδόται,
 τὸν ὀλεθρόν σου μελετοῦν οἱ ἄνομοι, ὅποτε

σοὶ λέγουν ὅτ' εἶσαι Θεὸς καὶ δοῦλοί σου ἐκεῖνοι,
 ὅτ' ἡ ζωὴ μας κτῆμά σου, καὶ οἱ λαοὶ σου κτήνη.
 Κάνεις δὲν εἶναι κτῆμά σου· οἱ ἄνθρωπ' εἶναι ἴσοι,
 καὶ τοῦ Θεοῦ ἀπαρνητῆς εἶν' ὅστις τυραννήσῃ.
 Κάνεις δὲν εἶναι κτῆμά σου. Ἴδὲ, οἱ ὀπλοφόροι
 ὅσοι ἀψήφως κεφαλὴν ἐγείρουσ' εἰς τὰ ὄρη...
 Ἐκλήθης νὰ τοὺς ὀδηγῇς πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν.
 Τοὺς τυραννεῖς· ἀντέκρουσαν τὴν βίαν μὲ τὴν βίαν.
 Δὸς, ἄλλην δὸς διεύθυνσιν εἰς τὰ φρονήματά σου·
 τῶν πολιτῶν τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν τιμὴν σεβάσου.
 Καθεὶς ἅς ἔχῃ ἄδειαν τὰς πράξεις σου νὰ κρίνῃ.
 Εἰς ἐλευθέρων κεφαλὰς ἅς μὴ ἐπιβαρύνῃ
 βαμμέν' εἰς αἷμ' ἀνένοχον ἢ ἄψυχόν σου πτέρνα.
 Καθὼς τοὺς ἄλλους κυβερνᾷς, καὶ σεαυτὸν κυβέρνα,
 καὶ τότε, τότε θὰ ἰδῇς πλησίόν σου νὰ σπεύσω,
 καὶ μὲ χαρὰν τὸν θρόνον σου νὰ θέλω νὰ δοῦλεύσω.

Οἱ λόγοι μου δὲν σ' ἐπείσαν, οὐδ' ἦσαν ἵνα πείσουν·
 ὁμολογεῖς πλὴν πῶς ἀρκοῦν δια νὰ ἐξηγήσουν
 πῶς, ἔταν ὅλοι πρόθυμοι περικυκλοῦν τὸν θρόνον,
 ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ αὐτῶν μακρύνομ' ἐγὼ μόνον.

ΛΛΗΞ

Αὐταὶ εἶν' αἱ ιδέαι σου καὶ τὰ μαθήματά σου;
 Αὐτὰ τὰς νύκτας μελετᾷς εἰς τὰ τετράδιά σου;
 ὦ ἡ μεγάλη σας αὐτὴ, θερμὴ σας φαντασία!
 Περιφρονεῖτε ὥς μηδὲν τῆς γῆς τὰ μεγαλεῖα·
 πῶς τὴν σοφίαν μόνοι σας εὗρήκατε θαρρεῖτε·
 εἶναι προλήψεις ὅλ' ἡ γῆ, καὶ σεῖς ὀρθῶς φρονεῖτε.
 Σεῖς θὰ κρημνίσητε ναοὺς καὶ βασιλέων θρόνους,
 τῆς ἀρχικῆς ισότητος θὰ φέρητε τοὺς χρόνους,

τὴν γῆν θὰ ὀργανίσητε εἰς ἐδικὰς σας βάσεις,
σκορπίζοντες πυρκαϊὰς, σεισμούς κ' ἐπαναστάσεις!

Ω! τὰ γνωρίζω ὅλ' αὐτὰ πολὺ καλῆτερά σας.

Παιδαριώδης οἷησις πληροῖ τὰς κεφαλὰς σας
καὶ κόσμους σᾶς τερατουργεῖ λαμπροὺς ἢ ἀφροσύνη·
ὁ πρῶτος ἔμως ἄνεμος τὰ σχέδιά σας σβύνει.

Σεῖς θ' ἀνατρέψῃτε τὴν γῆν; — Ναί, σεῖς ποῦ τὸ βιβλίον
δὲν παρητήσατε προχθὲς ἀκόμ' εἰς τὸ σχολεῖον!

Δὲν ὠφελεῖ φιλόσοφος τὰς χεῖρας ὅταν δένῃ.

Προσμένει ὡς τὸν τάφον του ὅστις ἀργὸς προσμένει.

Υἱέ μου, καθὼς ἤρχισα πρέπει καὶ σὺ ν' ἀρχίσῃς.

Τὰς ὥρας δὲν ἡσώτευον εἰς ὀνειροπολήσεις.

Ἐνέργεια, ἐνέργεια, ζωὴ, ἀνησυχία!

ἀλλέως ὀνειρεύεσαι εἰς μάτην μεγαλεῖα.

Βρέφος, σχεδὸν εἰς σπάργαν· ἀκόμῃ, ἐκοιμώμην,
ὅποτε ἀψυγῆσαντες τῶν νεύρων μου τὴν βῶμην,

ἐχθροὶ μὲ περιέζωσαν ὡς ὄφεις λυσσασμένοι.

Ἀλλὰ ἠγέρθην, κ' ἔπесαν ἐμπρὸς μου σπαραγμένοι.

Κάνεις δὲν ἐφαντάζετο τὸ εὐκλεές μου μέλλον.

Ἐμπρὸς μου ὄρη ἔβλεπον, συμπλέγματα σκοπέλων·
ἂν ἤμην ἄλλος, ἔπρεπε νὰ ὀπισθοδρομήσω.

Ἐν πῆδημα καθὼς πηδῶ, — καὶ ἔμειναν ὀπίσω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Εὐτόλμως τὰ ἐπήδησας· ἀλλ' ὅταν τὰ ἐπήδας
τοὺς στεναγμούς δὲν ἤκουσας, τὰ δάκρυα δὲν εἶδας,
οὐδ' ὅσον αἷμα ἔβρεχε τὰς σιδηρᾶς σου πτέρνας.

Ἀραὶ δὲν σ' ἐθορύβησαν ἐκεῖ ὅπου ἐπέρνας;

ΛΛΗΣ

Υἱέ μου, μὴ ἐνόμισας πῶς νὰ προβῇς ἡμπόρεις
μὲ φρένας νέου μαθητοῦ καὶ μὲ καρδίαν κόρης;

Ἡ τύχη θέλει πόλεμον, ὁ βίος εἶναι πάλη,
καὶ ἀπαιτεῖται δύναμις θελήσεως μεγάλη.
Ναὶ, ἴσοι εἶν' οἱ ἄνθρωποι καὶ φίλαρχοι ἐπίσης,
πλὴν γίνεσαι ἀνώτερος ἀφ' ὅποιον κρημνίσῃς.
Τὸν θρόνον ὅποῦ κυβερνᾷς ἂν σ' ἔδωκεν ἡ νίκη,
ὁ θρόνος εἶναι κτῆμά σου, δικαίως σοὶ ἀνήκει,
καὶ κτῆμα τὸ ὑπήκοον, καὶ δοῦλ' εἶν' οἱ λαοὶ σου.
Διάταττέ τους. Νόμος των ἅς εἶναι ἡ φωνή σου.
Αἱ τρέμουσαί των κεφαλαὶ ὅπου φανῇς ἅς κύπτουν.
Ἄν ὑψωθοῦν, σ' ἐκλόνισαν. Ἄν ὑψωθοῦν, ἅς πίπτουν.
Μὲ θησαυροὺς ποῦ ἤρπασαν καὶ μ' αἶμα' ἅς σὲ πλουτίσουν.
Τὰ ἴδια θὰ ἔπασχες ὑπήκοος ἂν ἦσουν.
Τοιαύτη ἡ κυβέρνησις, τοιαῦται αἱ ἀρχαί της,
τοιαῦτ' αἱ ἀξιώσεις της.

ΜΟΙΚΤΑΡΗΣ

Ματαιῶς τὰς ἐκθέσεις.

ΛΑΗΣ

Ἦμην πολὺ νεώτερος ἀφ' ὧς εἶσαι τώρα,
ἔτ' ἤρχισα κ' ἐγὼ ζητῶν παρὰ τῆς τύχης δῶρα.
Πρὶν καλομάθ' ἡ Ἥπειρος πῶς εἶχε μὲ γεννήσει,
νὰ κύψῃ τὴν ἡνάγκασα καὶ νὰ μὲ προσκυνήσῃ.
Εἶναι καιρὸς σου· ἄρχισον· φανοῦ πῶς εἶς' υἱὸς μου,
καὶ ἄξιός τῆς θέσεως καὶ τοῦ ὀνόματός μου.
Ναὶ, ἔμβα εἰς τὸ στάδιον καθὼς ἐγὼ ἐμβῆκα·
ὥς πολεμῶν ἐνίκησα, πολέμησον καὶ νίκα.
Τὴν φρένα ἔχε ἀνδρικήν, τὴν καρτερίαν ζώσου,
καὶ εἰς τὰ πρῶτα βήματα ἐγὼ εἶμ' ὁδηγός σου.

(Τὸν λαμβάνει ἐκ τῆς χειρὸς)

Δός μοι τὴν χεῖρα. Φρόνησον καὶ πράξον ὥς συμφέρει,
καὶ οὗτος ὁ δακτύλιος τὴν τύχην θὰ σοὶ φέρῃ.

(Τῷ περὶ πολυτελὲς δακτύλιον εἰς τὸν δάκτυλον. Ὁ Μουκτάρης ἐγγίζει τὴν χεῖρά του δι' ἄκρων τῶν χειλέων.)

Ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἔφθασαν, υἱέ, ἀπεσταλμένοι.

Δεσμὸν φιλίας μεθ' ἡμῶν ὁ ἀρχηγός της δένει.

Τὸν χαλινὸν του, φαίνεται, ἀνήσυχος δαγκάνει,

ἀγανακτῶν δεσπότη του πῶς εἶναι οἱ Σουλτάνοι.

Ὁ ἵππος ὁ Ἀφρικανὸς τὴν χαίτην του τινάζει,

καὶ τὸν βαρὺν ἱππέα του νὰ ρίψῃ δοκιμάζει.

Πλὴν, ὁ καλὸς σατράπης μας ζητεῖ, ἂν ἡμπορέσῃ

τὴν σκάφην του εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου μου νὰ δέσῃ.

Γνωρίζει τὴν πολιτικὴν ὁ φίλος, καὶ ἡξεύρει

πῶς εὖρε δύναμιν τριπλὴν ἂν ἓνα φίλον εὖρῃ.

Ναὶ, τὰς ἀγκάλας πρὸς ἡμᾶς συμμαχικῶς ἐκτείνει.

Πλὴν ἀπλῇ τύχῃ μὴ θαρρήῃς πῶς μοὶ τὸν διευθύνει.

Αὐτὸ πρὸ χρόνων προσφιλὲς τὸ εἶχον σχέδιόν μου,

καὶ ἤδη βλέπω τὸν καρπὸν. Τὸν ἀγαπῶν υἱὸν μου

διὰ τὴν θυγατέρα του μ' ἐζήτησε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Πασᾶ μου,

ἐμέ;

ΛΛΗΣ

Ναὶ, εἶναι διὰ σέ ἡ πρότασις τοῦ γάμου.

Ἐμπρὸς σου στάδιον λαμπρὸν, ἀνέλπιστον ἀνοίγει.

Ἡ τύχη σ' ὑπομειδιᾷ. Δράττου αὐτῆς πρὶν φύγῃ.

Δὲν πρέπει τὸ συμφέρον σου ἐγὼ νὰ σοὶ διδάξω.

Νὰ σέ προτρέψω περιττὸν καὶ νὰ σοὶ διατάξω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἡ αἰφνηδία πρότασις μὲ θλίβει καὶ μ' ἐκπλήττει.

Αὐτὸν τὸν ἄγνωστον δεσμὸν μὴ, παρ' ἐμοῦ μὴ ζήτηι.

Μὴ μὲ προστάζῃς· εἰδεμὴ θενὰ σέ παρακούσω.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

20

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΛΗΣ

Πῶς;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἄφες με τοὺς πόδας σου μὲ δάκρυα νὰ λούσω,
ναὶ, ἄφες ὡς ὁ ἔσχατος τῶν δούλων σου νὰ πέσω
ἐμπρός σου, ὡς ὁ ἔνοχος νὰ σὲ παρακαλέσω.
Μὴ διατάττης. Θύματα, καθὼς ἐπιθυμήσης,
σφάζεις, ὦ πάτερ μου, πολλά. Θανάτωσέ μ' ἐπίσης.
Εἰς στιγμιαίαν βάσανον ὑπόκεινται ἐκεῖνοι.
Μὴ θέλῃς νὰ μὲ τυραννῇ ἀπέραντος ὀδύνη.

ΑΛΗΣ

Τί λέγεις; Πῶς; Ἀντίστασιν μὴ ν' ἀπαντήσω μέλλω;
Δὲν θέλεις; Πλὴν δὲν ἐρωτᾷς ἀνίσως ἐγὼ θέλω;
Μουκτάρη, θὰ μ' ἀντισταθῇ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Μὲ ὅλην τὴν δύναμίν μου.
Μὴ μ' ἀφαιρῇς τὴν ἡσυχίαν, ἀπράγμονα ζωὴν μου·
μὴ μοὶ ἀρπάξῃς...

(Μετὰ θερμότητος)

ὦ! ποτέ! Ὁ κόσμος ἂν χαλάσῃ,
ἂν ὁ Προφήτης καταβῇ, δὲν θέλει μ' ἀναγκάσει.

ΑΛΗΣ

Καὶ ἂν ἐγὼ ἐπρόσταζον;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦ πάτερ, μὴ προστάζῃς.
Μὴ, πάτερ, εἰς παρακοὴν μὴ μάτην μ' ἀναγκάζῃς.
Μὴ πάτερ!

ΑΛΗΣ

Τὸν δακτύλιον αὐτὸν ὑπάγων μόνος,
θὰ δώσης εἰς τοὺς πρεσβευτάς τοῦ ξένου ἡγεμόνος.

Θενά τὸν φέρ' ἡ νύμφη σου. Μ' ἐνόησας, υἱέ μου;
Τὸ θέλω. Ὑπαγε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐγώ;... Ἐγὼ ποτέ!... ποτέ μου.

(Περιπατεῖ λίαν ἐξημμένος.)

ΛΛΗΣ

Ποτέ σου, λέγεις; Ὁ Πασᾶς λοιπὸν σοὶ τὸ προστάζει.

Ὑπαγε... μήπως ὀργισθῶ.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τὸ αἷμά μου καχλάζει,
καὶ μετὰ βίας δύναμαι τὴν γλῶσσαν νὰ καθέξω.
Εἶσαι πατήρ... .

ΛΛΗΣ

Ὁμίλησα, καὶ μένεις ἐτι; Ἐξω!

Ἐπρόσταξα.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἀκίνδυνος δὲν εἶμαι, βαβαιώσου.

Πῶς εἶμαι, ὅταν μαίνωμαι, μὴ λησμονῆς, υἱός σου.

(Ῥίπτεται ἔξω ἐν μεγίστῃ ἐξάψει.)

ΛΛΗΣ

Σκηνὴ τῷ ὄντι θαυμαστή. Αἶ! ὅταν ἀπειθήσης,
Ἄλῃν, Ἄλῃν μὴ μὲ εἰπῆς ἂν δὲν μετανοήσης.

(Ὑπάγει πρὸς τὴν τράπεζαν καὶ θεωρεῖ τινὰ ἔγγραφα. Εἰσέρχεται ὁ)

ΧΑΣΑΝΗΣ

Αὐθέντα μου, ὁ ἱερεὺς ἀπ' ἔξω περιμένει.

(Ὁ Ἄλῃς νεύει καὶ ὁ Χασάνης ἐξέρχεται. Ἐν ᾧ δ' ὁ Ἄλῃς ἀκινήτως
ἀναγινώσκει, ἐμβαίνει ὁ ΜΕΛΕΤΙΟΣ καὶ ἵσταται μακρὰν. Ὁ Ἄλῃς
ὥς κατὰ τύχην ὕψοι πρὸς αὐτὸν τὰ βλέμματα)

ΛΛΗΣ

Σὺ εἶσαι ποῦ συνέλαβον τὴν νύκτα νὰ ἐβγαίνῃ;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ναί, εἴμ' ἐγώ.

ΑΛΗΣ

Τί ἔκρυπτες τὰ διαθήματά σου;
Οἱ θησαυροί μου εἴλκυσαν τὴν ἀγιότητά σου,
ἢ σχέδιον ἀπόκρυφον ἐρώτων παρανόμων
εἰς τοῦ γυναικωνίτου μου σ' ὠδήγησε τὸν δρόμον;
Καλόγηρος μοὶ φαίνεσαι. Τοὺς ῥατσοφορεμένους
σᾶς, εἰς τοῦ κόσμου τὰ καλὰ σᾶς ἐθαῤῥοῦσα ξένους.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Δὲν μ' εἴλκυσαν οἱ θησαυροί, καρποὶ τῆς ἀδικίας,
οὐδ' ὁ γυναικωνίτης σου, ἀρπάγματα τῆς βίας.
Ὑπάρχει ἄλλος ἰσχυρὸς τῆς τύχης μου μαγνήτης,
δι' ὃν τὴν τύρβην τῶν αὐλῶν ἔλττει ὁ ἐρημίτης.
Πλὴν τώρα μὲ συνέλαβες, καὶ σχεδιάζεις ἴσως
πῶς νὰ χορέψῃς σήμερον τὸ παλαιὸν σου μῖσος.

ΑΛΗΣ (ἐὼν παρατηρεῖ)

Καλόγηρε, καὶ ἀλλαχοῦ σ' ἀπήντησα, νομίζω.
Πότε σὲ εἶδα λησμονῶ, καὶ πόθεν σὲ γνωρίζω.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Μὲ εἶδες, ἂν τὴν ἐποχὴν ν' ἀκούσης δὲν φοβῆσαι.
Τὴν κόμην ποῦ ὠνόμαζον Γαρδίκι ἐνθυμεῖσαι;

ΑΛΗΣ

Γαρδίκι;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἐλησμόνησας;

ΑΛΗΣ

Τί θέλεις μὲ τὴν κόμην;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Μόνος ἐγὼ χριστιανὸς ἐν μέσῳ εὐρισκόμην

τῶν ἰσχυρῶν προμάχων της, τῶν ἔπειτα θυμάτων,
οὓς μόνον κατετρόπωσας προδοὺς αὐτοὺς καὶ σφάττων.

Τότ' ἦσο νέος, ἔφλεγε τὸ πνεῦμα θέρμης πλήρες·
πυρκαϊὰς ὑπέσχοντο οἱ πρῶτοί του σπινθῆρες.

Ακάθεκτα εἰς τῆς γοργῆς καρδίας σου τὰ βάθη
καὶ πρῶϊμ' ἀνεπτύσσοντο κ' ἐμάχοντο τὰ πάθη.

Τότ' εἰς τὸν πρῶτόν της βρασμὸν ἐκάχλαζ' ἡ νεότης.

Κινδύνους, δόξαν ἤθελες ὁ νέος στρατιώτης.

Ἐκεῖ ποῦ ἄλλοι ἔτρεμον, σὺ μόνος ἐμειδίας·

ὥς γέρων ἦσουν συνετὸς, ὥς νέος τολμητίας.

Ἐχθρὸς μας, ἔμως εἰδωλὸν τοῦ θαυμασμοῦ μας ἦσουν.

Πλὴν ἔκτατ' ἠδυνήθησαν τινὲς νὰ σ' ἐννοήσουν.

Εἰς τῆς πυκνῆς ὀφρύος σου τὰ σκιοσφῆρα τόξα

διὰ κηλίδων αἵματος ἐγράφετο ἡ δόξα.

Ἐκεῖ αἱ ῥίζ' ἐφαίνοντο τοῦ δένδρου τῆς φυγῆς σου,

ἐκεῖ ἡ μαύρη τύχη μας, κ' οἱ ἀγριοὶ σκοποὶ σας.

Ὅποτε εἰς τοῦ ἵππου σου ἀκάματος τὴν ῥάχιν,

παρὼν, μαχόμενος παντοῦ, διηύθυνες τὴν μάχην,

κ' ἐνόμιζες τὸ τρόπαιον νὰ στήσης νικηφόρος,

ἐμπρός σου τότε εἷς ἵππεὺς ἐφάνη μαυροφόρος.

ΛΛΗΣ

Τὸν ἐνθυμοῦμαι, μάλιστα· ὥς στρόβιλος ἀνέμου
θερίζων εἰς τὴν συμπλοκὴν ἐχύθη τοῦ πολέμου.

Ὅπου ἐπέρνα, ἔφερεν ὁ μαυροφόρος θρῆνον,

ὁ ἄδης ὥς ἂν ἔστελλε τὰ ὅπλα του κ' ἐκεῖνον.

Ὡς τέλους ἀντικρύσθημεν, κ' ἐσύραμεν τὰ ξίφη,

ἀλλὰ μᾶς διεχώρισαν τῶν πολεμούντων στίφη.

Ἐκτοτε μοῖρα, φαίνεται, τῷ ἔλαχε θανάτου·

ἀλλέως θὰ ἠκούετο ἀκόμη τ' ὄνομά του.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Οὐχί. "Όταν ἡ πόλις του ἐσύρθ' εἰς τὸ σφαγεῖον,
μόνος αὐτὸς διέφυγε τὴν σφαῖραν τῶν δημίων.
Ἄν δὲν ἀκούης τ' ὄνομα, ἀκούεις τὴν φωνὴν του.

ΑΛΗΣ

Πῶς; πῶς;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἐμπρὸς σου ἴσταται, καὶ βλέπεις τὴν μορφήν του.
Ὁ μαυροφόρος εἶμ' ἐγώ.

ΑΛΗΣ

Αὐτὸς ποῦ μ' ἐπολέμει;
Ὁ Γαρδικιώτης; — Ζήτημα ἔχεις κἀνέν; Εἰπέ μοι.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Πασᾶ μου, ἔχω ζήτημα, καὶ δίκαιον, ἐλπίζω.
Ἀπόδος μοι τὴν κόρην μου.

ΑΛΗΣ

Τὴν κόρην; Δὲν γνωρίζω,
οὐδ' ἤκουσα τὴν κόρην σου ποτέ.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

"Ότ' εἶν' ἐκείνη
ἂν δὲν γνωρίζης, πλὴν γνωστὴ θὰ σ' εἶναι ἡ Φροσύνη.

ΑΛΗΣ

Εἶν' ἡ Φροσύνη κόρη σου; Συγχαίρω· νὰ σοὶ ζήση.
Ἡ φύσις πλουσιώτερα ποτὲ δὲν θὰ προικίσῃ,
οὐδὲ εἰς ἄλλην ἔδωκε χαρίτων τόσα πλήθη.
Αὐτὴ διὰ διάδημα καὶ θρόνον ἐγεννήθη.
Καὶ ποῦ περιεφέρεσο ὥς τώρα;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Εἰς τὰ μέρη
ἔπου τῆς τύχης ἡ ὀργὴ μὲ εἶχε περιφέρει.

Διῆλθα τὰ ἐρείπια τοῦ πατρικοῦ ἐδάφους,
ἐκάθησα εἰς τοὺς γυμνοὺς τῶν ἀδελφῶν μου τάφους,
καὶ εἶδα ὅσα βάσανα οἱ ζῶντες ὑποφέρουν.

ΛΛΗΣ

Τί ἤκουσας; περὶ ἐμοῦ τί κρίσιν ἐπιφέρουν;
Μὲ ἀγαποῦν; ἢ κλαίεται τὸ πλῆθος ποῦ μὲ τρέμει;
ἢ μὲ φοβοῦνται; Ἄκουσον ἀλήθειαν εἰπέ μοι.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἀλήθειαν θὰ ἤκουες καὶ ψεῦδος ἂν μ' ἐζήτεις.
Ὁ στρατιώτης ἄλλοτε καὶ ἤδη ἐρημίτης
εἰς οὐδετέραν τῶν σχολῶν ἐσπούδασεν ἀπάτην.
Πῶς οἱ λαοὶ σὲ κρίνουν τί μ' ἐρωτᾷς εἰς μάτην;
Ἐρώτα τὴν συνείδησιν τῶν ἔργων σου· ἐκείνη
ὅ,τι σ' εἶπῃ, εἶν' ἀψευδὴς φωνὴ ὅπου σὲ κρίνει.
Ἑρμαιο δίδεις τοὺς λαοὺς εἰς ἀρπαγὴν καὶ φόνον,
εἰς πτώματα ἐστήριξας τὸν φοβερόν σου θρόνον,
ἡ χώρα σου εἰς ἔρημον θανάτου μετεβλήθη
καὶ εἰς δακρύων θάλασσαν· στεναίξουσιν καὶ οἱ λίθοι.
Μὴ χεῖλη δούλων ἐρωτᾷς· ἐρώτα τὰς καρδίας.
Ἐκεῖ θ' ἀκούσης καταρῶν καὶ θρήνων συναυλίας.
Τὴν τυραννίαν ἐσπείρας καὶ ἐθέρισας τὸ μῖσος.
Ὅσοι σὲ τρέμουν, μὴ φρονεῖς πῶς σὲ λατρεύουν ἴσως;
Ὡς φλογερόν μετέωρον σὲ βλέπει ὁ λαός σου,
καὶ ἀναπέμπει προσευχὰς ὑπὲρ τῆς δύσεώς σου.
Ἐλευθερίαν μελετᾷ, καὶ ὥς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα,
κλαίει, σιγᾷ. — Διέταξας, ὠμίλησα. Σὺ τώρα
ἀπόδος μοι τὴν κόρην μου.

ΛΛΗΣ

Τὴν κόρην; Νὰ σκεφθῶμεν.

Πλὴν λέγε· δὲν βαρύνομαι.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Τί μάτην νὰ λαλῶμεν;
Διάταξον νὰ μοὶ δοθῇ, καὶ θέλεις ἀποδείξει
πῶς πᾶν ἀνθρώπου αἶσθημα δὲν ἔχεις ἀποπνίξει.
Ἐν στόμα καὶν θεν' ἀνοιχθῇ νὰ σ' εὐλογῇ.

ΛΛΗΣ

Ἐκείνη

μᾶς ἀγαπᾷ. Εἶν' εὐτυχής. Καλήτερον νὰ μείνη.
Καθὼς αὐτὴ. μᾶς ἀγαπᾷ κ' ἡμεῖς τὴν ἀγαπῶμεν,
καὶ θενὰ χάσωμεν πολὺ ἐὰν τὴν στερηθῶμεν.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ὦ! δός την. Μὲ κατέβαλον οἱ πόνοι καὶ τὸ γῆρας.
Εἰς τοῦ παιδίου μου ποθῶ ν' ἀναπαυθῶ τὰς χεῖρας,
καὶ ἡ γλυκεῖά της φωνὴ νὰ μὲ ἀποκοιμίζῃ.

ὦ! Δός μοι την, καὶ ὁ θεὸς ζωὴν νὰ σοὶ χαρίζῃ.

ΛΛΗΣ

ὦ! ἡ εὐχή σου! Πλὴν κ' ἡμεῖς ἰδέμε· θεν' ἀρχίσουν
ὁμοίως εἰς τὴν κεφαλὴν αἱ τρίχες μου ν' ἀσπρίσουν.
Τότε κ' ἐγὼ εἰς τ' ἄσματα θ' ἀρέσκωμαι. Νὰ μείνη
εἶναι καλήτερον. Κ' ἡμεῖς τὸ θέλομεν, κ' ἐκείνη.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Παραίτει τοὺς ἀστεῖσμούς, Πασᾶ μου. Θὰ πηγαίνω.
Διάταξον νὰ μοὶ δοθῇ χωρὶς νὰ περιμένω.

ΛΛΗΣ

Καλὸν σου κατευόδιον, ὦ πάτερ.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἐνθυμήσου

πῶς εἶναι κόρη μου, Πασᾶ.

ΛΛΗΣ

Ναί, ναί. ὦρα καλή σου.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Λοιπὸν ματαίως δέομαι. Θὰ μοὶ τὴν ἀφαιρέσης !
 Τὸ αἷμα τῆς καρδίας μου θὰ πῆς, νὰ κορέσης
 τὸ μῖσός σου τὸ ἄσβεστον, καὶ τὴν ψυχὴν σου τήκει
 ὁ φόβος μὴ ἀναστηθῇ μαζῇ μου τὸ Γαρδίκι ;
 Πλήρης, φρονεῖς, ὁ ἀριθμὸς δὲν ἦτον τῶν θυμάτων ;

ΛΛΗΣ

Καλόγηρε, τὰ συμπληροῖς οὕτω λαλῶν καὶ πράττων.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Νὰ μὲ φονεύσης ; Τῆς εἰρκτῆς τὴν θύραν θὰ μ' ἀνοίξης.
 Ἄλλὰ τοῦ συνειδότος σου τὴν ἔχιδναν θὰ πνίξης ;
 Τώρα τὸ πᾶν σὲ προσκυνεῖ καὶ θριαμβεύεις τώρα.
 Πασᾶ, θὰ ἔλθῃ φοβερά τῆς κρίσεως ἡ ὥρα.
 Τότε φρικτὰ, καὶ πλέοντα εἰς τὸ πικτὸν τῶν αἵμα
 τὰ σφάγια σου περὶ σὲ θὰ ἐγαρθοῦν, τὸ βλέμμα
 εἰς οὐρανὸν στηρίζοντα, ἐπόθεν μετὰ φρίκης
 θ' ἀκούης νὰ σὲ προσκαλῇ τὴν σάλπιγγα τῆς δίκης.
 Ἐν ὅσῳ ἔχεις τὸν καιρὸν πράξ' ἐν καλῶν καὶ σώσου.
 Ἀπόδος τὴν Φροσύνην μου.

ΛΛΗΣ

Αὐτ' ἦτον ἄγγελός σου.

Σὲ σώζει. Φύγε. Ὑπαγε.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Κ' ἡ κόρη μου ;

ΛΛΗΣ

Δὲν φεύγεις ;

Μὴ μ' ἐρεθίζης. Δεύτερον πρὶν τὸ εἰπῶ, νὰ ἔδῃς.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Τὴν κόρην μου εἰς τὸν Θεὸν ἀφήνω τῶν πασχόντων,
 τὸν σώζοντα τὸ πρόβατον ἐξ ἀντροῦ τῶν λεόντων. (Φεύγει.)

ΛΛΗΣ (μόνος)

Τί λέξεις ! Τί αὐθάδεια ! Ἐμπρός μου νὰ τολμήσῃ . . .
 Καὶ τί ἂν γέρων ἄσημος ματαίως φλυαρήσῃ ;
 Ἄλλὰ μ' ἐθύμωσεν αὐτός. Γαρδίκι ! αἶ Γαρδίκι !
 Μ' ἀφήρεσε τὸν ὕπνον μου ἢ κατὰ σοῦ μου νίκη.
 Τί ἤθελεν ὁ ἄνθρωπος ; Μ' ἐπρόσταζε ! Τί γλῶσσα !
 Κ' ἐγὼ πῶς τὸν ὑπέφερον νὰ ὁμιλήσῃ τόσα ;
 Νὰ μὲ τρομάξ' ὑπέθετεν ἐκεῖνος ὁ αὐθάδης.
 Δὲν ἦτον ἄραγε σκιά ποῦ μ' ἔστειλεν ὁ ἄδης ;
 Πῶς σᾶς φοβοῦμαι, δυστυχεῖς, ἀκόμη μὴ θαρρῆτε ;
 Σᾶς εἶδα εἰς τὸ αἷμά σας νεκροὶ νὰ κυλισθῆτε.
 Τὰ πτώματά σας, ἄθλιοι ἐσπάραξαν οἱ λύκοι.
 Αἶ ! δὲν θὰ τρώγῃ πάντοτε τὸν νοῦν μου τὸ Γαρδίκι.

(Ὑπάγει πρὸς τὴν τράπεζαν καὶ θεωρεῖ τινα ἔγγραφα, ἔχων τὸν
 νοῦν ἀλλαχοῦ προσηλωμένον. Εἰσέρχεται μὲ δειλὰ βήματα ἡ)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Πασᾶ μου!

ΕΜΙΝΕ

ΛΛΗΣ

Ἄ ! ἡ Ἐμινέ !

ΕΜΙΝΕ

Θαυμάζω πῶς, Πασᾶ μου,
 φυλάττεις εἰς τὴν μνήμην σου ἀκόμη τ' ὄνομά μου.

ΛΛΗΣ

Πολὺ παράδοξον. Θαρρῶ πῶς εἶχον διατάξει
 νὰ μὴ φανῇ ἀπρόσκλητος κάνεις νὰ μὲ ταραΐξῃ.
 Ὅσμάνη !

(Εἰσέρχεται ὁ ΘΣΜΑΝΗΣ)

Κραταιότατε Πασᾶ.

ΛΛΗΣ

Ἡ θέλησίς μου

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ὥς κάνεις νὰ μὴ φανῇ χωρὶς τῆς προσταγῆς μου
γνωστὴ εἰς ὅλους ἔγινε;

ΟΣΜΑΝΗΣ

Κατὰ τὴν προσταγὴν σου.

ΛΗΣ (πρὸς τὴν Ἑμινὲν)

καὶ ἀπὸ πότε μ' ἀψηφοῦν προστάζοντα;

(Πρὸς τὸν Ὀσμάνην)

Μακρύνσου.

(Ὁ Ὀσμάνης ἀναχωρεῖ.)

EMINE

Παρήκουσα, εἰν' ἀληθές, καὶ σοὶ ζητῶ συγγνώμην.
Μὴ πρὸς τὴν πράξιν ἀφορᾷς, καὶ στάθμισον τὴν γνώμην.
Ν' ἀνθέξω μ' ἦν ἀδύνατον. Ἡ δὲ ἡ ἀνατέλλει,
τὸ γλυκὺ φῶς του εἰς ἐμὲ ὁ ἥλιος δὲν στέλλει
ὅταν μακρὰν σου τήκωμαι. Πῶς ζῶ, πῶς ἀναπνέω,
φεῦ! μόνα μοὶ τὸ λέγουσι τὰ δάκρυα ποῦ κλαίω.
Θὰ ἔχυνον πικρότερα ἀνίσως ἡμὴν χεῖρα;
Καρδί' ἀφρόνως εὐπιστος, κ' ἡ ἄσπονδός μου μοῖρα
τὴν τύχην μου ἐξήρτησαν ἀπὸ τὰ βλέμματά σου.
ὦ! ἄφες με κατόπιν σου νὰ τρέχ' ὡς ἡ σκιά σου.
Προκρίνω τὴν ἀθλίαν μου ζωὴν νὰ μ' ἀφαιρέσης,
παρά...

ΛΗΣ

Σὲ εἶπα, Ἑμινὲ, πῶς ἔχω ὑποθέσεις.

Καιρὸν δὲν ἔχω σήμερον. Πῶς μ' ἐνοχλεῖς στοχάσου.

Ἄφες τὰς κολακείας σου καὶ τὰ παράπονά σου
ἄλλοτε. Τώρα ὕπαγε καὶ ἄφες με. Θὰ γράψω.

EMINE

Ὑπάγω, ναί, εἰς δάκρυα τὴν θλίψιν μου νὰ θάψω.

Ἄς τρέχουν. Ἡ πικρία των τὸν πόνον μου ἄς τρέφῃ
 ἄς μοι δολώνῃ τὴν ζωὴν καὶ ἄς τὴν καταστρέφῃ.
 Ποῦ εἶν' ἡ πρώτη σου στοργή, ἡ πρώτη σου γλυκύτης ;
 Παροῦσαν μ' ἐκολάκευες καὶ φεύγουσαν μ' ἐζήτεις.
 Μὴ ἀποστρέφου ἀπ' ἐμοῦ καὶ τὰς ὀφρῦς συστέλλῃς.
 Νὰ δείξῃς πῶς μ' ἐμίσησες, πῶς μέ μισεῖς, μὴ θέλῃς.
 Ῥίψε μ' ἐν βλέμμα πρᾶον.

ΛΛΗΣ

(ἀνυπομόνως)

ὦ!

EMINE

Προτοῦ, ὦ! ἐνθυμήσου
 πῶς πρὸς ἐμέ ἠνοιέτο φλογώδης ἡ ψυχὴ σου !
 Τὰς νίκας σου, τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου ἐλησιμόνεις,
 καὶ ἐμοῦ ἐπόθεις θαυμασμὸν, καὶ ἐπαίνους ἐμοῦ μόνης.
 Ἡ πρὸς ἐμέ ἀγάπη σου ἀνέως ἐψυχράνθη
 διότι ἐμαράνθησαν τοῦ ἑαρόσ μου τ' ἄνθη,
 καὶ τῆς στοργῆς σου τῆς ποτὲ ἂν δὲν ἀπολαμβάνω,
 εἶπέ το, καὶ πλησίον σου καὶ ἄφες ν' ἀποθάνω.

ΛΛΗΣ

Δὲν ἐννοεῖς πῶς μ' ἐνοχλεῖς μέ περιττολογίας ;
 Μόλις νὰ εἶναι ἀνεκταὶ εἰς ἄλλας ἡλικίας.
 Ἀρχίζει, βλέπεις, πρὸς τὴν γῆν τὸ σῶμά μας νὰ κλίνη.

EMINE

Γνωρίζω νεωτέρα μου πῶς εἶναι ἡ Φροσύνη.

ΛΛΗΣ

Αἶ! πῶς; Αὐτὸ εἶναι πολὺ, αὐθάδεια μεγάλη !
 Σὲ βεβαιῶ πῶς, Ἐμινέ, ἀνίστως ἦσουν ἄλλη . . .
 Ἀκουσον. Πάσχεις. Σ' ὠφελεῖ τῆς ἐξοχῆς ἡ φύσις.
 Καλὸν τὰ Ἰωάννινα ἐπὶ καιρὸν ν' ἀφήσῃς.

Κατάλληλον θενὰ ἰδῶ νὰ σ' εὕρω ἀγροικίαν.

Ἰπαγε τώρα· ἢ ἐγὼ ὑπάγω. Ἔχ' ὑγείαν. (Ἀναχωρεῖ.)

EMINE (μένει ἐπὶ στιγμὰς ἄφωνος, καὶ ὡς ἔτι ἀκούουσα)

τί εἶπεν; Ἦτον ὄνειρον, τῆς δυστυχίας πλάσμα;

Ποῖον φρικῶδες σχίζεται πρὸ τῶν ποδῶν μου χάσμα!

ὦ ἔτι, ζῶ, καὶ περίξ μου εἰσὶ γνωστά μου ὄντα;

Ὡμίλει τώρα ὁ Πασᾶς, ἢ κεραυνὸς ἐβρόντα;

Τὸν ἤκουσα; Ἐνόησα τί εἶπεν; Ἦ ἀθλία

ἐνόησα! Δὲν μ' ἀπατᾷ φρικώδης ὀπτασία.

Ἀποβληθεῖσα! Μισητή! Αἱ φρένες δὲν ἀντέχουν! ...

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (ἔρχεται)

Σ' εὕρισκω μόνην, ἀδελφὴ, καὶ δάκρυά σέ βρέχουν!

Ἦ ὄψις τοῦ προσώπου σου ὡς τῶν νεκρῶν! Θεέ μου!

Ἦξεύρω· τώρα ὁ Πασᾶς ἐξῆλθεν. Εὐμένέ μου,

ἤξεύρω καὶ τί εἶπατε, καὶ ὅλα τὰ ἤξεύρω.

Προεῖδα ὅ,τι ἔγινε, καὶ ἔτρεξα νὰ σ' εὕρω.

Νὰ σ' ἐμποδίσω ἤθελον, νὰ σέ προετοιμάσω,

ἀλλ' εἶχες φύγει. Διατί ἐγκαίρως νὰ μὴ φθάσω!

Μὴ κλαίης, φίλη Ἐμινέ.

EMINE (σπογγίζουσα τὰ δάκρυά της)

Δὲν κλαίω, ἀδελφὴ μου.

Ὅμως τοιαύτη διατί νὰ εἶναι ἡ ψυχὴ μου;

Ὡς καταιγὶς τὰ ὕδατα ἢ θλίψις τὴν ταραττει,

ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὰ ἔχνη της ὡς εἰς χαλκὸν χαράττει.

ὦ! εἶμαι, εἶμαι δυστυχὴς!

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ναὶ, νόμφη, σέ λυποῦμαι.

Τοῦ ἀδελφοῦ μου τὴν πρὸς σέ λατρείαν ἐνθυμοῦμαι.

Καθήμενος πλησίον σου, τὰ πάντα ἐλησμόνει.
 Σὺ ἦσο μόνη του φροντίς, καὶ σὺ χαρά του μόνη.
 Ἐν μέσῳ τόσης δόξης του καὶ τόσων λαμπροτήτων,
 πᾶς στοχασμός του διὰ σέ καὶ πᾶν του βλέμμα ἦτον.
 Καθὼς σ' ἐλάτρευε θαρρῶ πῶς ἀγαποῦν ὀλίγοι.

EMINE

ὦ! βαθυτέραν τὴν πληγὴν ὁ λόγος σου μ' ἀνοίγει.
 Ὅταν ἡ τύχ' ἡ ἀπηνῆς μὲ καταρρίπτ' εἰς σκότη,
 μοὶ εἶναι ἄλγος πρόσθετον ἡ λάμψις μου ἡ πρώτη.
 ὦ! ἄφες τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν παρηγορίαν.
 Δὲν θεραπεύει. Τῆς πληγῆς αὐξάνει τὴν πικρίαν.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Τῷ ὄντι τὸ ἐπρόφεραν τ' ἀπ' ἀνθρώπῳ του γείλη;
 εὐσπλαγχνῶς προσποιούμενος καὶ πῶς δὲν σοὶ ὠμίλει;
 Τί σ' εἶπε; τί;

EMINE

Φεῦ! ἀγνοῶ. Δὲν ἦτον ἡ ψυχρότης
 τοῦ βλέμματός του ἱκανὴ τοῦ ἤθους του προδότις;
 Ὅχι! δὲν ἦτον. Εὐκρινῶς ἀκόμη μ' ἐξηγήθη.
 Μοὶ εἶπεν... ὦ! μὴ ἀπορῆς. Μ' ἐξέσχισε τὰ στήθη
 ἀδιαφόρως, μ' ἥσυχα τὰ βλέμματα. ὦ φίλη,
 μὴ ἀπορῆς. Εἰς ἐξοχὴν μοὶ εἶπε θὰ μὲ στείλῃ.
 Εἶναι ὀρθόν. Πῶς ἀγαπῶ τὴν ἐξοχὴν ἡξεύρει.
 Ἐκεῖ καὶ ἡ ὑγεία μου βελτίωσιν θὰ εὕρῃ. (Γελαῖ μετ' ἀπελπισίας.)
 Καιρὸς νὰ χύσῃ ἔλαιον, ὅτι ὁ λύχνος σβύνει.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Δι' ἐδικήν σου βάσανον ἐπλάσθη ἡ Φροσύνη.

Ἦτο ἡ χεὶρ ἡ εὖσπλαγχνος ὅπου τὴν εἶχε σώσει
 ποτὲ εἰς τὴν φροντίδα σου νὰ μὴ τὴν εἶχε δώσει.
 Ὡς μήτηρ τὴν ἀνέθρεψας, καὶ ἦτον προσφιλὴς σου.
 Ἦτο δὲ ἡ εὐχαρίστησις καὶ ἡ ἀνταμοιβὴ σου.
 Ὁ στόμα ποῦ ἠσπάζεσο παρθενικὸν καὶ θάλλον
 ὑμνάζεται καὶ μειδιᾷ διὰ φιλήματ' ἄλλων.
 Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς εἰς τὴν γῆν ὡς πρότερον δὲν κύπτουν,
 ὅταν μετ' ἄλλων ὀφθαλμῶν ἐρωτικῶς συμπίπτουν.
 Ἀναμφιβόλως, ὀφθαλμοὶ ὠραῖοι καὶ μεγάλοι!
 Τὸ αἶθριόν τῆς μέτωπον, τὰ καθαρὰ τῆς κάλλη,
 τὴν παριστῶσιν ἀληθῆ τῆς ἀρετῆς εἰκόνα.
 Πολλάκις πλὴν ἐξαίρεσις ὑπάρχ' εἰς τὸν κανόνα,
 καὶ εἶν' ἐξαίρεσις αὕτη.

EMINE

Ἐκείνη τί μοι πταίει;

Τί πταίει ἂν τὸ βλέμμα τῆς τὰ ξένα στήθη καίῃ,
 ἂν αἱ καρδίαι πρὸς αὐτὴν πετῶσιν αὐτομάτως,
 ἂν εἶναι ἀπροσμάχητον τοῦ κάλλους τῆς τὸ κράτος;
 Ἡ τύχη μόνη μ' ἔπταισεν.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἀπόβαλέ την, φίλη,
 καὶ ὁ Προφήτης εὐτυχεῖς ἡμέρας θὰ σοὶ στείλῃ.
 Ὅργίζεται ὑπὲρ αὐτῆς πῶς εἶσαι τῆς ἀπίστου,
 καὶ εἶν' αἱ δυστυχίαι σου συνέπειαι ὀργῆς του.
 Νὰ ἐξετάζῃς περιττὸν ἂν πταί' ἢ ἂν δὲν πταίῃ.
 Ὡραν καλὴν δὲν θὰ ἰδῇς ἐν ὅσω ἀναπνέει.
 Διὰ νὰ ζῇς, νὰ σ' ἀγαπᾷ ὡς πρὶν ὁ ἀδελφός μου,
 τὸ βλέπεις, πρέπει νὰ χαθῇ ἐκείνη ἐκ τοῦ κόσμου.

EMINE

Ἡ ἐγὼ πρέπει νὰ χαθῶ, διὰ νὰ ζῇ ἐκείνη.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ὁ ἀδελφός μου ἔρχεται.

EMINE

Φροσύνη! Ἄ Φροσύνη! (Ἐξέρχεται.)

ΧΑΙΝΙΤΣΑ (μόνη)

Καλά! Νὰ ζήσης, νύμφη μου! Κατὰ τὸ σχέδιόν μου!

Ν' ἀσπαίρης σὲ κατέφερα ὑπὸ τὸν χαλινόν μου.

Ἀκόμη θενὰ μὲ ἰδῆς, καὶ θὰ εἰπῆς, ἐλπίζω,

κατὰ τὸν νοῦν τοῦλάχιστον πῶς ἔλους σᾶς ἀξίζω.

Ὁ ἀδελφός μου ἔρχεται· μικρὸν ἀκόμη βῆμα (Γελᾷ.)

καὶ ἔπειτα τὰ κάλλη της θὰ λάμπουν εἰς τὸ μνῆμα.

Ἦ, καὶ τὸ μνῆμα περιττόν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πασᾶ μου!

Ἔχω καιρὸν, μοὶ φαίνεται, νὰ σὲ ἰδῶ κοντά μου.

Τί γίνεσαι;

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Δὲν ἤθελον νὰ σὲ συχνοσυγχύζω.

Πόσον σοὶ εἶναι ὁ καιρὸς πολύτιμος γνωρίζω.

Πλὴν τώρα, ὅλα κατ' εὐχὴν. Σὲ τρέμουν οἱ ἐχθροί σου.

Ὅπου τὸ ξίφος σου φανῇ, ἡ νίκ' εἶν' ἐδική σου·

ἔπου δ' ἐκεῖνο νὰ συρθῇ δὲν κατορθοῦτ' εὐκόλως,

ἐκεῖ φρονίμως συμπληροῖ τὴν δύναμιν ὁ δόλος.

Οἱ ἀετοὶ ποῦ φωλεὰν τ' ἀνδρεῖον εἶχον Σοῦλι,

μὲ κρεμαστάς τὰς πτέρυγας σὲ προσκυνοῦσι δοῦλοι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΛΗΣ (ιδιαιρέσκως)

Αν, ἀδελφή μου, ἤθελεν ἡ φύσις νὰ χαρίσῃ
εἰς ὅλους ὅμοιον τὸν νοῦν, θὰ ἦσαν ὅλοι ἴσοι,
θὰ ἦσαν ὅλοι ἥρωες καὶ ὅλοι ἡγεμόνες.

Πλὴν, ἀδελφή, τ' ἀνάπαλιν διδάσκουσ' οἱ αἰῶνες.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ναί, σὺ σαφῶς ἐδίδαξας πόσον ὁ εἶς σημαίνει,
ὅτ' εἰς τὸ πλῆθος ἡ ἰσχὺς δὲν εἶναι δεδεμένη,
ἀλλ' εἰς τὸ πνεῦμα. Ταπεινὸς, τῆς τύχης σου ἐργάτης,
ἀνεῖρήχθης μόνος σου, κ' εἰς θρόνον διατάττεις.
Δὲν ἀπορῶ πῶς ἔσεισας τὸν θρόνον τοῦ Σουλτάνου.
Εἶναι σαπρὸν τὸ στέλεχος τοῦ γέροντος πλατάνου·
πῶς ὅμως τοὺς Ἀρματωλοὺς, τοὺς λέοντας τοῦ ὄρους
εἰς εὐπειθεῖς σου ἔκαμψας τοῦ θρόνου δορυφόρους,
ἐκ τοῦ χαλύβδου τῶν ψυχῶν αὐτῶν τῶν ἐλευθέρων
ἀλύσεις πῶς ἐχάλευσας τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐτέρων,
εἰς τοῦτο μένει, ἀδελφὲ, βωβὸς ὁ θαυμασμός μου.
Σοὶ χρεωστοῦν τὸ μάθημα οἱ δυνατοὶ τοῦ κόσμου.

ΑΛΗΣ

Σὺ, ὅταν παίζῃς τοὺς πεσσοὺς, ἐλπίζεις νὰ κερδήσῃς
ἐὰν τῶν ψήφων ἀγνοῇς ἀξίαν καὶ κινήσεις;
Ψῆφ' εἶναι εἰς τὰς χεῖράς μας οἱ ἄνθρωποι. — Τοὺς ξένους
ἐκ τῆς Αἰγύπτου πρὸς ἡμᾶς ἐνταῦθα στελλομένους,
τοὺς εἶδες.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ναί, κ' ἐθαύματα. Πῶς ἔρχονται; τί θέλουν;
Ὅποῖον νέον θρίαμβον τῆς τύχης σ' ἀναγγέλλουν;

ΑΛΗΣ

Εἶδες ποτέ σου, ἀδελφή, τὸν ρύακα τοῦ ὄρους;
Μικρὸς τὸ πρῶτον, εἰς καμπὰς πλανᾶται διαφόρους,

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

21

ὑπὸ τὸ χόρτον σύρεται, ἀψόφως κελλαρίζει·
 πλὴν ὅσῳ μᾶλλον προχωρεῖ, ὀγκοῦται καὶ ἀφρίζει·
 τοὺς καταρράκτας, τοῦ βουνοῦ τὰ ὕδατα μαζώνει,
 καὶ ὡς ἀνδρεῖος ποταμὸς τὰ δάση ἐκριζώνει.
 Οὕτω κ' ἡμεῖς. Ἡ Αἴγυπτος ἡμῶν τὴν συμμαχίαν
 ἐπιζητεῖ.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Μέγα ! λαμπρόν ! Τοιαύτην εὐτυχίαν
 ἀνέλπιστον ἐνόμιζον. Ἀνίσως ἐπιτύχη,
 δὲν βλέπω ποῦ θενὰ σταθῇ ἡ ἐνδοξὸς σου τύχη.
 Λοιπὸν ἐδέχθης ;

ΛΛΗΣ

Ὁ Πασᾶς ἐγγύησιν καὶ χάριν
 διὰ τὴν κόρην του ζητεῖ νὰ δώσω τὸν Μουκτάρην.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Καὶ ὁ Μουκτάρης ἔμαθε τὴν τύχην του ; Ἡρεῖται
 πῶς χρεωστεῖ. . .

ΛΛΗΣ

Τί νὰ σ' εἰπῶ ; Ποῦ δύναται νὰ εὕρῃ
 τοσαῦτα πλούτη καὶ τιμὰς, τοσαῦτα μεγαλεῖα ;
 Τὸν νοῦν του πλὴν ἐστρέβλωσαν τὰ φλύαρα βιβλία.
 Ἰδεολόγος μ' ἔγινε.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Τὰ συνετά σου τέλη
 δὲν ἐννοεῖ ; Δὲν πείθεται ; Ἀρνεῖται ;

ΛΛΗΣ

Ναὶ, δὲν θέλει·
 νεανικὴ, παράλογος ἡ ἰδιοτροπία.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ἄ ! δὲν ἠθέλησε λοιπόν ;

(Κατ' ἰδίαν, ἀλλ' ὥστε ν' ἀκούηται ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ)

Ἐὰν ἡ ὑποψία . . .

Ἀνίσως ἔσα ὁ λαὸς κρυφίως ψιθυρίζει . . .

Πλὴν τίς ἡξεύρει; . . . Ὁ λαὸς πῶς πάλιν νὰ γνωρίζῃ; . . .

ΛΑΗΣ

Τί ψιθυρίζει ὁ λαός; Ὅποίας φέρει κρίσεις;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

ὦ! τίποτε.

ΛΑΗΣ

Πῶς! Μυστικά δὲν θέλεις νὰ τηρήσῃς
καὶ πρὸς ἐμέ. Τί; ὁ λαὸς τί λέγει;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Φλογαρίας.

Ἀπίστευτα γεννήματα τερατοῦργῶν ἀρχίας.

Εἰς τὸν Μουκτάρην ν' ἀρνηθῶ πῶς θέλεις τόσῃν γνῶσιν;

Ἄν ἄλλως εἶναι ἀληθές, εἰς μάτην θ' ἀποβῶσιν
αἱ προσταγαί σου· ἄλυτος ἄς μείνῃ ἡ σιωπὴ μου.

Νὰ τὸν βιάσῃς δύναμιν δὲν ἔχεις.

ΛΑΗΣ

Ἀδελφὴ μου,

εἶν' ἐδική μου ἡ φροντίς. Σὺ ὅμως ἀποκρίσου,

ὅποίας ὑποψίας των μ' ἐπρόδωκ' ἡ φωνή σου;

Τὸ θέλω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἄφες, ἄλλοτε. Τὴν φλόγα σου φοβοῦμαι.

Τί ἤθελον κ' ἐλάλησα κ' ἐγώ; Πῶς δὲν κρατοῦμαι!

ΛΑΗΣ

Λέγε. Ἠξεύρεις ἂν ποτὲ συνήθειά μου ἦτον

νὰ μ' ἀπειθοῦν. Προστάζω δὲς, πλὴν τιμωρῶ τὸ τρίτον.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μοὶ ἐπιφέρεις βίαν. Κἄν πῶς θενά συγχωρήσης
εἰπέ μοι.

ΑΛΗΣ

Λέγε, ἀδελφή· προσμένω νὰ λαλήσης.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μόνον ἡ γλῶσσα ὁμιλεῖ, ἀλλ' ὅχι κ' ἡ ψυχὴ μου.
Εἶν' ἄλλων παρατήρησις.

ΑΛΗΣ (λίαν ἀνυπομόνως)

Καὶ λέγουν, ἀδελφή μου; . .

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πῶς ὁ Μουκτάρης ἀγαπᾷ τὴν . . .

ΑΛΗΣ

Ποίαν; Θὰ λαλήσης;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καθὼς τὸ πῦρ δὲν κρύπτεται, δὲν κρύπτεται ἡ κλίσις.
Πῶς ὁ ὀξύς σου ὀφθαλμὸς δὲν εἶχε διακρίνει
κυρία τῆς καρδίας του πῶς εἶναι . . . ἡ Φροσύνη;

ΑΛΗΣ

Πῶς; τί; τί λέγεις;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Κατ' ἀρχὰς ἀπίστευτον μ' ἐφάνη,
ἀλλ' ἤδ' εἰς βεβαιότητα ἡ πιθανότης φθάνει.

ΑΛΗΣ

Ἄ Χαϊνίτσα στάθμισον τί λέγεις. Συλλογίσου
ὅτι τὰ λέγεις πρὸς ἐμέ.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Δὲν ἦτον προσταγὴ σου;

Ἦ πταίω ἂν διέφυγαν τὴν ὀξυδέρκειάν σου,
διότι σὲ φοβούμενοι ἐκρύπτοντο μακράν σου;

ΛΛΗΣ

Φοβοῦνται; Κ' εἰς τὰ πέρατα δὲν κρύπτονται τοῦ κόσμου;
Ὡς χεῖμαρρος θὰ ἐκραγῇ ὁ φλογερὸς θυμὸς μου·
τὰ κάμω δῆγμα σκορπιοῦ τὸ κάθε φίλημά των·
τὸ τάρταρος θεν' ἀνοιχθῇ ὑπὸ τὰ βήματά των.
Μ' ἠπάτησαν· μ' ἐχλεύαζον! Νὰ μ' ἀπατᾷ ἐκείνη!
Καὶ σὺ ψευδοφιλόσοφε! . . . Παμπόνηρε Φροσύνη!

(Λαμβάνει τὴν Χαϊνίτσαν βιαίως ἐκ τῆς χειρὸς)

Σὺ πλάττεις ταῦτα. Ψεύδεται. Ἡξεύρεις; Ὁργισμένος
εἶμαι ὡς τίγρις τῶν βουνῶν, ὡς λέων τετρωμένος.
Ἀκούεις; Λέγω, μ' ἀπατᾷς.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (ἀποσύρουσα τὴν χεῖρα ὡς μετ' ἀγανακτήσεως)

Ἐγὼ θὰ σ' ἀπατήσω!

Ἐχω βεβαίως ἐραστήν ἢ θρόνον νὰ κερδίσω.

ὦ! ἄφες με.

Μὲ ἀπατᾷς. . . . Μουκτάρη! Ὁ προδότης!

Καὶ σὺ μὲ παίζεις δολερά, καὶ σὺ ψευδαθωότης!

Πῶς παίζεις ἐπικίνδυνα ἐγὼ θὰ σοὶ τὸ δείξω.

Μ' αὐτὰς τὰς χεῖράς μου, μ' αὐτὰς θὰ ἔλθω νὰ σὲ πνίξω.

(Ἀπέρχεται ἐν ἑξάψει.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (μόνη)

Καὶ ὁ βορρᾶς! Οἱ ἄνεμοι παλαίουν ἐναντίοι.

Θολοῦται ὁ ὀρίζων σας, καὶ ἡ ἐλπίς σας δύνει.

Τὴν θύελλαν ἐφύσησα ἐγὼ, καὶ ἦλθ' ἡ ὥρα.

Τί λέγεις, χρυσῇ λέμβος μου; Σωζόμεθα καὶ τώρα;

(Ἀπέρχεται γελῶσα.)

—οοοοοο—

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Κατοικία τῆς Φροσύνης.

Ὅταν ἀνοίγεται τὸ παραπέτασμα, ἡ **ΦΡΟΣΥΝΗ** μόνη, κρούουσα τὴν κιθάραν τραγῶδει

«Κλαῦσε, κλαῦσε, φίλη ἐρασμία.

Ὅρκος μέγας τὰς ψυχὰς μας δένει·

πλὴν μακρὰν σου ἡ ἐλευθερία

εἰς χοροὺς ἀγρίους με πηγαίνει.

Ἡ πατρὶς με κραεῖ ἡ σεβασμία.

Φρικτὴ ὥρα χωρισμοῦ προσμένει.»

Τὸ ᾄσμά μου, ὦ! μ' ἐκφοβεῖ ἀντὶ νὰ με πρᾶυνη,

καὶ τόν' οἱ ἐξερχόμενοι δέν εἶναι, ἀλλὰ θρῆνοι.

Ἦν τοῦ πατρός μου προσφιλές. Πῶς μ' ἤλθεν εἰς τὴν μνήμην;

ὦ! ἔτι τὸ ἀμέριμνον παιδίον ἐὰν ἦμην,

ὁπότεν πᾶσάν μου χαρὰν ἡ τύχη δέν μ' ἐφθόνει,

ὅταν μ' ἐξύπνουν ᾄσματα, καὶ μ' ἔθελγον οἱ τόνοι!

(Ἐξακολουθεῖ ᾄδουσα)

«Καὶ τί εἶμ' ἐγὼ ἀφ' οὗ μ' ἀφήσης;

Ὅ,τ' ἡ γῆ χωρὶς στολῆς ἀνθέων,

ὅ,τ' εἰς νέφη σκοτισθεῖσα δύσις,

ἢ ὁ ῥύαξ ὁ εἰς πέτρας κλαίων.

Ἄμα φύγης, ἀποθνήσκω πλέον.

Κἂν ἐν δάκρυ δι' ἐμέ θά χύσης;»

«Ἐχ' ὑγείαν, φεύγω, σὲ ἀφήνω.
Εἰς ζοφῶδες προσκαλοῦμαι μέρος,
ὅπου παύουν δάκρυα καὶ ἔρως.
Τὸ πικρὸν τῆς λήθης κῦμα πίνω.
Πολεμῶν θὰ πέσω ἐλευθέρως,
πλὴν πιστὸς ὡς τέλους θὰ σοὶ μείνω.»

(Βαθμηδὸν ἡ μουσικὴ παύει. Στρεφομένη, βλέπει τὸν Μουκτάρην
προσερχόμενον βραδέως)

Πῶς! Σὺ, Μουκτάρη, μ' ἤκουες;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἀγγέλων μελωδία!

Τοιαύτη ἦτον τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἡ ἀρμονία.
Ἄλλ' οἴμοι! Καθὼς ἔπαυσε τὸ ἄσμα σου, ὁμοίως
θὰ παύσουν συμπλεκόμεναι κ' ἐκεῖν' ἐναρμονίως.
Θὰ παύσουν, ναί.

Τί ἐννοεῖς; Ἡ ὄψις σου ἀλλάζει.

Ποῖον καρδίας σπαραγμὸν τὸ βλέμμα σου ἐκφράζει!
Θεέ μου! Τρέμεις! Τί αὐτὴ ἡ ταραχὴ σημαίνει;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐγείρεται βιαίως)

Δὲν εἶναι τίποτε.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Εἰπέ, τί νέον σοὶ συμβαίνει;

(Ὁ Μουκτάρης περιπατεῖ ἀγρίως. Ἡ Φροσύνη προχωρεῖ πρὸς αὐτὸν
μὲ δύο ἀδέξια βήματα, καὶ ἐπιστρέφει πάλιν.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦ! ἦτον, ἦτον, φοβερά ἡ βάσανός μου ἦτον!
Στιγμὴ κολάσεων μεστή, καὶ τοῦ θανάτου γείτων!
Πατήρ! ὦ σπλάγχνα τίγριδος, ἀμείλικτος καρδία!
Ἄγρια μόνα τῶν δασῶν δὲν εἶναι τὰ θηρία.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί λέγεις ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἡ βαθεΐά των πολιτική ! Μὲ θέλει
ἡ Αἴγυπτος· ἀλλ' ἂν ἐγὼ τὴν θέλω δὲν τοῖς μέλει.
Τῆς Ἀφρικῆς κροκόδειλοι, ἔλθετε καὶ ῥοφᾶτε
τὸ αἷμα τῆς καρδίας μου ὅπου κατατρυπᾶτε.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅμιλησον, ὁμίλησον. Ἐγὼ δὲν σ' ἐμποδίζω.
Τίς εἶσαι σὺ, Μουκτάρη μου, καὶ τίς ἐγὼ, γνωρίζω.
Εἰς ποίαν συμφορῶν στιγμὴν σ' ἀπήντησα ἐμπρός μου !
Ὁ πρῶτος πῶς δὲν μ' ἔκαυσε σπινθὴρ τοῦ ἔρωτός μου !
ὦ ! ἡ φωνή σου, πάτερ μου, ἦτον φωνὴ ἀγγέλων.
Ἐμφρόνως μοὶ ἐδείκνυες τὸ σκοτεινόν μου μέλλον.
Ἐξώρας ὅμως ἔφθασας, ὅπου τὴν ἡ καρδία
πρὸς παραινέσεις τοῦ νῦν κωφεύουσ' ἀφηνία.
Ὠνόμασας τὴν Αἴγυπτον, τὴν Αἴγυπτον, Μουκτάρη ;
Ἡξεύρω· στέλλει ὁ ἐκεῖ Σατράπης νὰ σ' ἐπάρη.
Τῆς εὐτυχοῦς του θυγατρὸς τὸν γάμον σοὶ προτείνει.
Δὲν τὸ ἐνόησα καλῶς ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (βιαίως)

Ναί, δυστυχῇ Φροσύνη.

Ναί, τοῦτο εἶναι.

ΦΡΟΣΥΝΗ (μετὰ φαινομένης ἡσυχίας, ἀλλ' ἐσωτερικοῦ ἰσχυροῦ πολέμου)

Πάτερ μου, ὦ ! μὴ μ' ἐγκαταλείπης,
καὶ στήριξόν με εἰς αὐτὴν τὴν ἄβυσσον τῆς λύπης.
Τὰ σφάλματα δὲν πλύνονται εἰς ποταμοὺς δακρύων ; ...
Μουκτάρη, εἰς τὴν τύχην σου θὰ πράξης ἐναντίον,
ἢ τοῦ πατρός σου μελετᾷς τὸν λόγον ν' ἀθετήσης ;
Γνωστὴ σοὶ εἶν' ἡ ἑξαψις τῆς μανικῆς του λύσσης.

Θέλει τυφλὴν ὑπακοήν, δὲν θέλει ἀντιστάσεις.
 Θὰ συντριβῆς ἀντίστασιν ἀνίσως δοκιμάσης.
 Ὑπαγε ὅπου σοβαρὰ σὲ περιμένουν χρέη,
 ὅπου εὐκλείας στάδιον, ὅπου σκοποὶ σπουδαῖοι.
 Εἰς τὸν Πασᾶν ὑπάκουσον· δὲν σ' ἐπλάσεν ἡ φύσις
 ἀργὸς διὰ τὸν ἔρωτα καὶ δι' ἐμὲ νὰ ζήσης.
 Ἄφες τὴν ἄγνωστον ἐμὲ, τὴν ἄσημον παρθένον.
 Θὰ σὲ ἀκούω μεταξὺ τῶν διακρινομένων,
 μία, ἡ πρώτη τῶν πολλῶν θὰ εἶμαι θαυμαστῶν σου,
 τὸν τόπον τῆς καρδίας μου θὰ λάβῃ ἡ εἰκὼν σου,
 κ' ἐνθυμουμένη τὰς στιγμὰς ἃς μόνας εἶχον ζήσει, (Κλαίει.)
 θὰ ἱκετεύω τὸν Θεὸν διὰ νὰ μ' ἐλεήσῃ.

ΜΟΥΚΤΑΡΙΣ

Ἐδῶ, καρδίαι σιδηραῖ· ἰδέτε κ' εὐφρανθεῖτε.
 Ῥέουσ', ἰδέτε, διὰ σᾶς ἐκεῖν' οἱ μαρτυρεῖται.
 Ἀπ' ἀνθρώποι, θηλάσσαντες τὸ γάλα τῶν θηρίων,
 ἀνάξι' εἰσθε τῆς σπονδῆς αὐτῶν τῆς τῶν δακρύων.
 Ἐὰν νὰ μ' ἐπιβάλητε τοὺς νόμους σας θαρρήτε,
 εἰς πάλιν μὴ κατέρχεσθε, καὶ ματαιοπονεῖτε.
 Σχέδια πλάττετε σοφὰ πρὸς τὰ συμφέροντά σας,
 καὶ ὕλην οἰκοδομικὴν μ' ἐξέλαβεν ὁ πλάσας.
 Ἀφῆτέ με, ἂν θέλητε τὴν στερεότητά των·
 εἰ δὲ, τὰ ρίπτω κατὰ γῆς, κ' εἰς τὰ συντρίμματά των
 πατῶ μὲ περιφρόνησιν τὴν σκόνιν τῶν ποδῶν μου.
 Ἀκόμη δὲν ἐγεύθητε τὸν φλογερὸν θυμὸν μου.

(Ἐν μεγάλῃ ἐξάψει περιπατεῖ, ὁμιλῶν ἀτάκτως.)

Ὑπακοήν! Ὑπακοήν! Τὴν διατάττ' ἡ φύσις.
 Μὴ πρῶτος, μὴ τοὺς νόμους της, μὴ πρῶτος ἀθετήσης.
 Τὸ αἷμα τῆς καρδίας μου εἶν' αἷμά σου στοχάσου,
 καὶ πυρπολεῖ τὰς φλέβας μου καθὼς τὰς ἐδικάς σου.

Ἀπὸ τοῦ δρόμου ποῦ πατεῖς ἀκόμη στέκομ' ἔξω,
 πλὴν τρέμε ὡς μ' ἐδίδαξας ἂν ἔμβω νὰ τὸν τρέξω.
 Πιστὸς τῶν σκληροτήτων σου ἀντιγραφεὺς θὰ γίνω.
 Εἰς λόγους τῆς καρδίας μου τὰς φλόγας δὲν θὰ σβύνω.
 Εἰς ὄφεις θὰ μεταβληθῇ ἡ μελανή μου κόμη.
 Εἰς φόνον δὲν ἐδάφησαν αἱ χεῖρές μου ἀκόμη,
 ἀλλὰ θενὰ τρομάξετε τὴν πρώτην δοκιμήν μου.
 Ὅστις καλεῖται ἄνθρωπος ἅς φεύγῃ τὴν πληγὴν μου.
 Θενὰ ῥιφθῶ ἐπάνω των ὡς λέων διψασμένος,
 καὶ ὀλετῆρ θ' ἀναδειχθῶ εἰς τῶν θνητῶν τὸ γένος.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ τὰς ἀγρίας ἀπειλάς, Μουκτάρη μου· πραύνσου·
 δὲν φύονται αἱ ἄκανθαι αὐταί· εἰς τὴν ψυχὴν σου.
 Ταχὺ τοῦ βίου δι' ἐμέ ἡ βίβλος θενὰ κλείσῃ.
 Αἰσθάνομαι πῶς προσεγγὼς τὸ σκεῦος θὰ ῥαγίσῃ,
 καὶ ἡ ἐκπνέουσα ψυχὴ τὸν οὐρανὸν κυττάξῃ.
 Σὺ δ' ἀκολούθησον, καθὼς τὸ χρεὸς σοὶ προστάζει.
 Τῆς ἀρετῆς μ' ὑπομονὴν τὸν σπέρρον ἐὰν θρέψῃς,
 εἰς βίον ἄλλον τοὺς γλυκεῖς καρπούς της θενὰ δρέψῃς.
 Θὰ μᾶς συνάπτῃ τότε ἐκεῖ τὸ θρήσκευμα ἐκείνης.
 Τότε ἔσομ' αἰωνίως σὴ, καὶ τότε ἐμὸς θὰ μείνῃς·
 ἀνίσχυρα θὰ εἶν' ἐκεῖ τὸ μῖσος καὶ ὁ δόλος,
 καὶ ἀσφαλεῖς τῶν οὐρανῶν θὰ μᾶς τηρῇ ὁ θόλος.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ὡς ἀφυπνιζόμενος)

Τί μουσικὴ, τίς ἄγγελος ὠμίλει παραδείσου;
 Ἦχὼ τοῦ Παντοκράτορος δὲν ἦτον ἡ φωνή σου;
 Ναί, ναί, ἐκεῖ ποῦ ἄφθονος ἐπάνω τοῦ αἰθέρος
 ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Θεοῦ θερμὸς ἐκχεῖται ἔρως,
 ὅπου ὁ πάγκοινος κριτὴς εἰς πλάστιγγας δικαίας
 σταθμίζει τὰς καρδίας μας καὶ ὄχι τὰς ιδέας,

ἐκεῖ θὰ ζήσω μετὰ σοῦ ἡμέρας αἰωνίας,
ἐκεῖ θὰ δρέπωμεν ὁμοῦ καρποὺς εὐδαιμονίας.
Οἱ ὀφθαλμοί μου βλέμματα ἐκστάσεως θὰ στρέφουν
πρὸς τὰς ἀκτῖνας τὰς λαμπρὰς ὅπου θενὰ σὲ στέφουν,
κ' ἐν ᾧ δοξάζω τὸν Θεόν, εἰς τὰς ἀγκάλας χαίρων
θὰ σὲ κρατῶ ἀπέναντι τῶν καθαρῶν ἀστέρων.

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ μέλλον τρισμακάριστον! ὦ! πότε θ' ἀνατείλῃ
λαμπρὸς τῶν τάφων ὁ ἀστήρ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦ τῆς ψυχῆς μου φίλη,
θεν' ἀνατείλῃ ὁ ἀστήρ ὅστις ποτὲ δέν δύει,
καὶ πρὸς Θεὸν θ' ἀπέλθωμεν ἀχώριστοι νυμφίοι.

(Λαμβάνει ἀπὸ τοῦ δακτύλου τῆς ἀγαπῶμένης τὸ χρυσεὶον ὃ τῇ ἔδωκε
ὁ Ἄλῃς, καὶ τὸ περὶ εἰς τὸν δακτύλον τῆς Φροσύνης)

Αὐτὸ διὰ τὴν νύμφην μου προῶρισται, ὦ κόρη.
Σὺ, νύμφη τῆς καρδίας μου, τὸ ἐπιβλήματί της φόρει.
Μία ζωὴ, μία ψυχὴ γινόμεθα εἰς δύο.
Ὅμνύεις ὡς τοῦ τάφου σου νὰ τὸ φορῇς;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅμνύω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (περιχαρῆς)

Ἔλθετε τῶρ' Ἀφρικανὰ θηρία αἰμοδόρα.
Ὁ οὐρανὸς μᾶς ἔδεσε· χωρίσατέ μας τώρα.
Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Θεοῦ ὁ ὅρκος μας ἐγράφη,
καὶ ὁ δεσμὸς ἐρρίζωπεν εἰς ἱερὰ ἐδάφη.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τίς ἔρχεται, Μουκτάρη;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τίς;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐχάθημεν! Νὰ τρέξω!
Εἴν' ὁ πατήρ σου· ὕπαγε, μὴ μένης. Σπεῦσον ἔξω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐγὼ νὰ φύγω; διατί;

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ! ἂν σὲ ἀπαντήσῃ,
εἰς ἔγκλημα θενὰ προβῇ. Τὸ αἷμά σου θὰ χύσῃ.
Γνωρίζεις τὴν μανίαν του. Κ' ἐμὲ θὰ μὲ φονεύσῃ.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Νομίζεις; Συμφερότερον τῷ εἶναι νὰ μὴ σπεύσῃ.

(Μένει ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀμφίβολος, μέχρις οὗ πλησιάζει ὁ Ἄλῃς.
Ἐπειτα ῥίπτεται ἔξω διὰ πλαγίας θύρας.)

ἈΛῃΣ εἰσέρχεται, συνομιλῶντες ὑπὸ ΜΑΥΡΩΝ καὶ ΔΟΥΛΩΝ

ἈΛῃΣ (ἀγρία πρὸς τὴν Φροσύνην)

Τίς ἐφευγὲς καθ' ἡν στιγμὴν ἤρχόμην; — Ἀποκρίσου.
Δὲν ἦσουν μόνη. Λέγε μοι· τίς ἔμενε μαζὶ σου;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πασᾶ μου!

ἈΛῃΣ

Λέγε· ἦτον τίς; Τί σ' ἤθελεν; Ὁμίλει.
Εἰς ψεῦδος ὅμως πρόσεχε μὴ σ' ἀνοιχθοῦν τὰ χεῖλη.
Σὲ διατάττω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄδειαν ζητῶ νὰ σιωπήσω.

ἈΛῃΣ

Προσμένεις ἵν' ἀποκριθῇς νὰ σὲ μετερωτήσω;
Μὴ μὲ βιάζῃς κάλλιον τὸ ὕφος μου ν' ἀλλάξω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Εἴμ' ἐλευθέρᾳ σιωπὴν, Πασᾶ μου, νὰ φυλάξω.

ΑΛΗΣ

Εἶς' ἐλευθέρα; ὦ! ἐγὼ, ἐγὼ νὰ σοὶ τὸ δείξω.

(Τὴν σύρει ἐκ τῆς χειρὸς)

Δολία, εἰς τὰ βάσανα τὸ στόμα σου θ' ἀνοίξω.

(Βλέπει τὸ δακτύλιον, καὶ μένει ὡς ἐμβρόντητος)

Αἶ! τί; Μὴ ὀνειρεύομαι;

(Τὴν λαμβάνει ἐκ τοῦ ὤμου καὶ τὴν σείει)

ὦ! πονηρά! ὦ! τρέμε!

Τὸ δακτυλίδιον αὐτὸ ποῦ ἔλαβες; εἶπέ με.

Ἀφανισμὸς καὶ ὀλεθρος! ἐκείνου εἶναι δῶρον!

ὦ λύσσα, λύσσ' ἀκράτητος θηρίων αἰμοδόρων!

Πῶς, ποῦ τὸ ἔλαβες; Μ' αὐτὰς τὰς χεῖρας θεν' ἀνοίξω
τὴν ἄνομον καρδίαν σου. Νὰ σφάξω καὶ νὰ πνίξω!

Δολίως τὸ ἀφήρεσας, τὸ ἥρπασας μὲ βίαν;

τὸ ἐκλεψας μὲ βδελυρὰν ἀπάτην γυναιχείαν;

Εἶπέ. Βασανιστήρια σφικτὰ σὲ προμηνύω.

Ἄρὰ, καὶ καταχθόνιοι κολάσεις κ' εἰς τοὺς δύο.

ΦΡΟΣΥΝΗ (ὑπερφάνιος)

Κολάσεις; Ἄλλη κόλασις, Πασᾶ μου, δὲν μ' ἐκπλήττει
ἐκτὸς τῆς συνειδήσεως, ὅποταν μ' ἐπιπλήττη.

Ἐξάπτεις μάτην κατ' ἐμοῦ τὰς φλόγας τοῦ θυμοῦ σου.

Αὐτὸ τὸ δακτυλίδιον, ναὶ, εἶναι τοῦ υἱοῦ σου.

Τὸ ἔλαβον μὲ ἱερὰς ἀγάπης ὑποσχέσεις,

κ' ἐλπίζεις μάτην ὅσω ζῶ νὰ μοὶ τὸ ἀφαιρέσης.

Ὁ ὅρκος ὅστις τὰς ψυχὰς τῶν δύο μας δεσμεύει,
ὡς θυμιάματος καπνὸς εἰς τὸν Θεὸν ἀνέβη.

ΑΛΗΣ (ὁρμῶν πρὸς αὐτήν)

Δὸς το εὐθύς.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πῶς;

ΑΛΗΣ

Δός μοι το.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ποτέ ως ν' αποθάνω.

᾽Ωμοσα.

ΑΛΗΣ

Τι χρειάζεσαι λοιπὸν καταλαμβάνω.

(Σύρει τὸ ἐγχειρίδιον)

Τὸ δακτυλίδιον!

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ποτέ.

ΑΛΗΣ (τὴν σύρει ἐκ τῆς χειρὸς, καὶ ὕψοι ἐπ' αὐτὴν τὸ ἐγχειρίδιον)

Δός το εὐθύς, σοὶ εἶπα.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Βοήθεια!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (εἰσαυτῷ ξιφίῃς. Σύρει τὴν Φροσύνην, καὶ τὴν θέτει ἐν τῇ θέσει αὐτῆς.)

Εἰς τοῦτό μου τὸ στήθος πρῶτον κτύπα,
ἀπάνθρωπε.

ΑΛΗΣ

Πῶς; Σὺ ἐδώ; Πῶς τοῦτο; Τί σημαίνει;

᾽Ω! Ἴσως θὰ μ' ἀντισταθῇ ἡ χεὶρ σου ὥπλισμένη;

(Ὁρμᾷ κατὰ τῆς Φροσύνης. Ὁ Μουκτάρης ἐμβαίνει ἐμπρὸς τῆς.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐξεύρω μόνον νὰ εἰπῶ πῶς δὲν θὰ τὴν ἐγγίσης,
πρὶν εἰς τὸ κρίον πτώμά μου τὸν πόδα σου πατήσης.
Φόνευσον πρῶτον τὸν υἱόν, κ' ἐκείνην ἐπομένως.

(Ὁ Πασῆς κινεῖται κατὰ τῆς Φροσύνης.)

Ὅπισω, λέγω. Μὴ τολμᾷς. Κ' ἐγὼ εἰμ' ὥπλισμένος.

(Ὑψοῖ τὸ ξίφος του, ἀλλ' ἀμέσως τὸ καταβιδάζει. Ὁ Ἄλῆς ἀρπάζει
τὴν Φροσύνην ἐκ τῆς χειρὸς.)

ΑΛΗΣ

Ω! νὰ ἰδῶ ἂν ἡμπορῇς νὰ μετρηθῇς μαζῇ μου.
Κτύπα, κ' ἐμπόδισε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Θεέ! Προφήτα! Οὐρανοί μου!
Πασᾶ, εὐθύς ποῦ κινηθῇς,—οὐχί, δὲν σ' ἐμποδίζω,—
ἀλλ' εἰς τὸ στῆθός μου εὐθύς τὸ ξίφος μου βυθίζω.

ΑΛΗΣ (δάκνων τὸν θυμὸν του)

Ω! μαίνομαι!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τοῦ ἄρχοντος τὸ πρόσχημ' ἀποδύου.
Τὸν πέλεκυν ἀναφανδὸν καὶ λάβε τοῦ δημίου.
Ὡ πάτερ, ὅτ' εἶν' ἄνθρωποι ἐμπρός σου ἐνθυμήσου.
Ἄν ἡμποροῦν νὰ φαντασθοῦν τί κρύπται ἡ ψυχὴ σου,
ὦ! δός τους καὶ τὸν θρόνον σου, καὶ ὅ,τι σοὶ ζητήσουν,
καὶ ζητήσον ἱκετικῶς νὰ μὴ τ' ἐμολογήσουν.
Πολλά σου μέρη, ὦ Πασᾶ, γνωρίζῃ οἰκουμένη.
Ἐχεις συμφέρον καὶ αὐτὸ ἀγνωρίστον νὰ μένη.

ΑΛΗΣ (μείνας μέχρι τοῦδε εἰς σιωπὴν ἀγρίαν, πρὸς τοὺς δούλους)

Σεῖς, σύρατέ την ἀπ' ἐκεῖ. Εἰς ὑπογείων βάθη
ἅς περιμεῖνη—ἄγετε!—τὴν τύχην της νὰ μάθῃ.

ΦΡΟΣΥΝΗ (μέχρι τοῦδε εἰς ψυχικὴν πάλην διατελοῦσα, πίπτει λιπόθυμος)

Θεέ μου!

(Οἱ δούλοι ἔρχονται νὰ τὴν συλλάβωσιν. Ὁ Μουκτάρης τὴν ἔχει
εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ ὕψοι τὸ ξίφος.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ποῖος προχωρεῖ; Τίς θέλει νὰ γνωρίσῃ
ἡ μάχαιρά μου κεφαλὰς ἂν ἡμπορῇ νὰ σχίσῃ;

(Οἱ δούλοι μακρύνονται. Ἐξακολουθεῖ ἡσύχως πρὸς τὸν Ἄλῃν)

Ἴδέ την, πάτερ μου, ἐδώ. Ἴδὲ κ' εὐχαριστήσου.
 Τὰ δάκρυα, τὰ βάσανα, δὲν εἶν' ἡ ἡδονή σου;
 Βλέπεις αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν τὰ φῶτ' ἀποσβεσθέντα,
 τὰ ῥόδα τῶν χειλέων της ὠχρὰ καὶ μαρανθέντα;
 Εὐχαριστήσου· γέλασον. Ἴδου κατόρθωμά σου.
 Πῶς εἶσαι τόσον σκυθρωπός; Δὲν ἦτον θέλημά σου;
 Ἦ, μὴ φοβεῖσαι ὁ Θεὸς ὅπου μᾶς ἀτενίζει
 τὰ ἔργα μας μὴ ἤρχισεν ἐπάνω νὰ ζυγίζει;
 Μὴ τρέμης. Θὰ προσεύχεται καὶ ὑπὲρ σοῦ ἐκείνη
 πρὸς τὸν πανεύσπλαγχνον κριτήν.—Φροσύνημου! Φροσύνη!

ΦΡΟΣΥΝΗ (ἀνοίγουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς)

Ποῦ εἶμαι; ζῶ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ζῆς, κ' εἰς αὐτὴν κρατεῖσαι τὴν ἀγκάλην.

ΛΛΗΣ (πρὸς τοὺς δούλους)

Τὴν κρατεῖτε; Προσταγὴν προσμένετε καὶ ἄλλην;
 Σᾶς εἶπα νὰ τὴν σύρῃτε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ὁρμῶν ἐπάνω των)

Τίς πρῶτος θὰ τολμήσῃ;

Ὅστις ἐμίσησε ζωὴν καὶ κόσμον, ἅς ὀρίσῃ.

ΛΛΗΣ

Τίς πρῶτος; ὦ! ἐγώ. Αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημά μου.

Παράδος μοι τὸ ξίφος σου· τὸ θέλω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Αἰ, Πασᾶ μου,

δεσμὸς οὐράνιος υἱοὺς συνδέει καὶ πατέρας,
 πλὴν ὡς ἐν πέρας ὁ πατὴρ, τὸ σέβας ὡς ἐν πέρας,
 καὶ μετ' αὐτὸ, ἴσως πατὴρ υἱοῦ τὸ στῆθος σχίζει,
 ἴσως, ... ἂν πρέπη, ... καὶ υἱὸς πατέρα δὲν γνωρίζει.
 Αὐτὸ μὲν εἰς τὰς χεῖράς μου.

ΛΛΗΣ

Σκηνή τόσον αὐθάδης

πολύ διήρκεσεν.

(Πρὸς τὴν Φροσύνην)

Εἰς σέ, παράνομε, ὁ ἄδης

ἔλκεται τὴν πληρώσει.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄφες το, Μουκτάρη. Τί σημαίνει;

Ἡ χεὶρ σου ὅπλα φέρουσα, Μουκτάρη, τί προσμένει;

Τὸ ξίφος ἄφες, κ' ἔλπιζε. Ἡ χεὶρ ἀνθρώπου φθάνει

τάς ἀθανάτους τῶν ψυχῶν ἐλπίδας νὰ μαράνη;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ὅχι, μὰ τὸν Προφήτην μας, ποτὲ δὲν θὰ τολμήσουν,

καὶ ἂν ἡ γῆ διαρραγῇ νὰ μᾶς ἀποχωρίσουν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μουκτάρη, οὐδὲ δύνανται. Μὴ βίαν ἀντὶ βίας.

Ἄς μᾶς συλλάβουν θύματα, οὐχὶ ἐγκληματίας.

Μὴ ἀπειθῇς. Καὶ ἂν ἐδῶ μακρὰν σου ἀποθάνω,

πιστὴ θὰ εἶμαι νύμφη σου ἀχώριστος ἐπάνω.

(Πρὸς τοὺς δούλους)

Ὑπάγω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας)

Μεῖνε!

(Ῥίπτει τὸ ξίφος εἰς τοῦ Ἀλλῆ τοὺς πόδας)

Λάβε το· αὐτὸ σοὶ χρησιμεύει.

Φροσύνη μου!

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἡ μνήμη σου θενὰ μὲ συνοδεύει.

ΛΛΗΣ (πρὸς τοὺς δούλους)

Ἀπέλθετε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Προσμείνατε. Φροσύνη! ... "Α! πηγαίνει!

(Οί δοῦλοι καὶ Μαῦροι ἐξέρχονται μετὰ τῆς Φροσύνης. Ὁ Μουκτάρης μένει ὡς ἀπολελιθωμένος.)

ΑΛΗΣ

Καὶ ὁ υἱός μου εἶν' αὐτός;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐμπρός μου ποῖος μένει;

Πασᾶ, καὶ νῦν τῶρα ἤσυχον ἡμπόρεις νὰ μ' ἀφήσης.

Δὲν σοὶ κατέλιπ' ἐπ' ἐμέ δικαίωμα ἡ φύσις.

Ἐπάτησας μ' ἀπάνθρωπον καὶ θηριώδη πόδα
τοῦ ἑαρός μου, τῆς θερμῆς καρδίας μου τὰ ῥόδα.

Φύγε με. Ἄν σὲ συγχωρῇ ὁ ἔλεως ἐκεῖνος,
ἐγὼ, ἐγὼ εἰμ' ἄνθρωπος, καὶ αἰσθάνομαι ἀνθρωπίνως.

Δὲν σ' ἔφθανε τῶν περὶ σὲ τὸ φόβητρον νὰ γίνης,
δὲν σ' ἔφθανεν ὡς ποταμούς τὰ αἵματα νὰ χύνης,
δὲν σ' ἔφθανεν ὅτι αὐτοὺς τῆς γῆς τοὺς παραδείσους
εἰς τάρταρον μετέβαλας κλαυθμῶν, ἄρας καὶ μίσους·
δὲν ἦτον πλήρες κατὰ σὲ τὸ ἀριστούργημά σου,
καὶ ἀτελῶς ἐγνώριζεν ὁ ἄδης τ' ὄνομά σου.

Ἀκόμη δύο εὐτυχεῖς ὑπῆρχον· τοὺς ἐφθόνεις.

Νὰ δυστυχήσουν ἔπρεπεν. Ἴδου, τὸ κατορθώνεις.

Τὸ κατορθώνεις, πλὴν καλὰ τὰς φυλακάς σου φράττε,
δεκαπλασίους φύλακας εἰς τὴν φρουράν των τάττε.

Σοὶ τὸ προλέγω· θὰ ἰδῇς. Τὰ κλεῖθρά των θὰ θραύσω,
θὰ θανατώσω τοὺς φρουροὺς, τὴν πόλιν σου θὰ καύσω,
καὶ ἡ σωθεῖσαν μεταξὺ φλογῶν θὰ τὴν ἄρπάξω,
ἦ, ἂν αὐτὸ δὲν δυνηθῶ, καὶ ἐμέ αὐτὸν θὰ σφάξω.

ΑΛΗΣ

Ω! θὰ τὰ κάμῃς ὅλ' αὐτά; Διὰ νὰ μὴ τὰ κάμῃς,
καὶ τὰς ἐπικινδύνους σου νὰ κόψωμεν δυνάμεις,
θὰ εἶσαι ὑπὸ φύλαξιν, καὶ κάθε κίνημά σου
θενὰ φρουρῇται ἀσφαλῶς. Σοὶ λέγω πλήν, στοχάσου,
πῶς τὴν ζωὴν τῆς φίλης σου θὰ ῥίψοκινδυνεύσης
νὰ ὑπακούσης ἐντελῶς ἂν δὲν συγκατανεύσης.
Ἐλπίζω καὶ ὥς πρὸς αὐτὸ νὰ δείξης προθυμίαν
ἢ ὄχι;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Νὰ ὑποχωρῶ ἡξεύρω εἰς τὴν βίαν.
Ὑπάγω, καὶ τὴν φυλακὴν προθύμως ὑποφέρω.
Ἄν ἄοπλος, τὰ ὅπλα μου εἰς τὴν ψυχὴν μου φέρω.
Ἐκεῖθεν φίλος θάνατος τὴν χεῖρά σου θ' ἀπλώσῃ,
καὶ ἀπὸ τὰς ἀλύσεις σας θενὰ μ' ἐλευθερώσῃ.
Αὐταὶ εἶν' αἱ ἐλπίδες μου, αὐτὸς εἶν' ὁ υἱός μου;
αὐτὸς εἶν' ὁ διάδοχος τοῦ φανταστοῦ μου κόσμου;
Καὶ δὲν αἰσχύνομαι πατὴρ νὰ εἶμαι παιδαρίου
ἀσπαίροντος εἰς γυναικὸς ἀλύσεις αἰσχροβίου;
Ἐὰν ἐπαίτην σ' ἔβλεπον μὲ ῥάκη καὶ μὲ στάκτην,
ἂν ἀπὸ μάχας σ' ἔφερον ἐμπρὸς μου λειποτάκτην,
παραχαράκτην ἢ ληστήν ἂν εἶχον σ' ἀπαντήσῃ,
τὴν εὐνοϊάν μου ἤθελον ἀκόμη σοὶ χαρίσῃ·
δὲν θὰ ἡρνούμην, συγχωρῶν, νὰ σὲ ἀναγνωρίσω.
Ἀλλὰ τοιοῦτον νὰ σ' ἰδῶ μοὶ ἔμελλε νὰ ζήσω!
Φύγε τοῦ χαρακτῆρός μου, τοῦ θρόνου μου αἰσχύνη·
φύγ' ἀπ' ἐμπρὸς μου. Δοῦλόν της νὰ σ' ἔχῃ ἡ Φροσύνη,
ἣτις τὰ ὦνια δεσμὰ προσφέρει εἰς χιλίους,
καὶ μόνον ὅσους ἀπατᾷ διατηρεῖ δεσμίους!

Τῷ ὄντι, εἰν' ἀμίμητον.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τῆς ἀδικίας θῦμα,
τὴν θανατώνεις· ... πλὴν, Πασᾶ, τὴν ἀρετὴν τῆς τίμα.
Ἡ ἀρετὴ κ' εἰς τὰ δεσμὰ, κ' ἐν μέσῳ τῶν βασάνων,
φόρον τιμῆς καὶ παρ' αὐτῶν λαμβάνει τῶν τυράννων.

ΛΛΗΣ (γελῶν)

Τῶν ἀρετῶν τῆς ἀρνητῆς δὲν εἶμαι, ὥς τὸ πλάττεις.
Γνωρίζει τὸ δ η μ ό σ ι ο ν τὰ προτερήματά της.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἀγρίως)

Πασᾶ ... (Ψύχως)

Ὑπάγω νὰ κλεισθῶ εἰς τὴν εἰρκτὴν ποῦ θέλεις·
πλὴν μὴ λησμόνει, — καὶ πικρὸν νὰ μὲ εἰπῆς δὲν μέλλεις·
ναὶ, μὴ λησμόνει πῶς αὐτὴ ποῦ θέλεις ν' ἀτιμάσης,
αὐτὴ, αἰσχρῶς σ' ἐδίωξε, καὶ δι' αἰσχρὰς προτάσεις. (Φεύγει.)

ΛΛΗΣ (ἐπὶ ἑαυτοῦ)

ὦ λύσσα! Τί ἐπρόφεραν τὰ χεῖλη τ' ἀνομά σου!
Ἡ μιὰ μ' ἐχλεύασεν! ὦ λύσσα! Στάσου! στάσου!

(Ὶρίπτεται ἔξω κατόπιν τοῦ Μουκτάρη.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Κατοικία τῆς Χαϊνίτσας.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ, ΧΑΣΑΝΗΣ

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἀράπη, ψεύδεσαι. Καὶ πῶς νὰ σὲ πιστεύσω; ... Τώρα,
ὦ! τώρα ἐθριάμβευσα! Θηρία αἰμοδόρα,
ζηλοτυπίας ἔκτρωμα μὲ βλέμματ' ἀναμμένα,
ἀμφιβολίαι, βάσανα, καὶ πάθη κεκρυμμένα,
σᾶς ἔπνιξα· κατέπεσε τὸ πρόφραγμα. Θὰ σθύσουν
αἱ φλόγες των, οὐδ' ἡμποροῦν χωρὶς τροφῆς νὰ ζήσουν.

Ἡξεύρω ἄψυχα ὅστ' αἰ πῶς δὲν φλογίζουσι στῆθη,
καὶ οἱ ἐκ μνήμης ἔρωτες γερόντων εἶναι μύθοι.

Καὶ ὁ Πασᾶς ἐθύμωσεν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ἐθύμωσε; Πιστεύω.

Αὐτοὺς ποῦ τὸν ἐθύμωσαν διόλου δὲν ζηλεύω.

Χλωμὰ τὰ χεῖλη του, πυρὰ τὰ βλέφαρά του ἦσαν.

Βαρυασθμαῖνον ἤκουον τὸ στῆθός του ὡς φύσαν.

Ὡς φύλλον ἔτρεμον, ἐν ᾧ ἐμαίνετο ἀγρίως.

Καλὰ ποῦ μ' ἔστειλεν, εἰ δέ, τὸ ἔκοπτον κρυφίως.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καὶ ὁ Μουκτάρης;

ΧΑΣΑΝΗΣ

... Ἐπειδὴ ἡ πείρα μάς μανθάνει

πῶς τῶν μεγάλων ὁ θυμὸς εἰς τοὺς μικροὺς ζεσπάνει,

μ' ἐρπύζειτο πῶς καίεται τριγύρω μου ἡ πόλις,

καὶ ἡμπορῶ ἀναπνοὴν νὰ πάρω τώρα μόλις.

Καὶ λέγεις ἂν ἐθύμωσε;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τί ἔκαμν' ὁ Μουκτάρης

ἐρώτησα. Κάμνω ἐγὼ ἀναπνοὴν νὰ πάρης.

ΧΑΣΑΝΗΣ

ὦ! ὄχι, ὄχι, περιττόν. — Τί ἔκαμνεν; Αἶ, ὅ,τι

ὅσοι χορταίνουν με φωνάς· ὀλίγον δηλονότι,

ἐκτύπησε κ' ἐβρόντησε· τὸν ἄφησαν κ' ἐκτύπα,

καὶ ἔγινεν εἰς τὸ νερόν μεγάλη τόση τρύπα.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Διόλου μὲ ἀνέφερεν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ὅχι.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Καλὰ στοχάσου.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ἴσως κρυφά. Δὲν ἤκουσα ἐγὼ τὸ ὄνομά σου.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Δὲν εἶπεν ὅλων τῶν κακῶν ἐγὼ πῶς εἶμ' αἰτία,
ἢ ἔχθρα του ἢ κατ' ἐμοῦ πῶς ἔσετ' αἰωνία,
καὶ πῶς προκρίν' ὑπὲρ ἐμέ τὴν ὄψιν τοῦ θανάτου;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Κυρία μου, πῶς ἔχασε θαρρείς τὰ λογικά του;
Καὶ τρεῖς γυναῖκας φέρε με, κ' ἐκτρώματα ἄς εἶναι,
ἀκόμ' ἀπὸ τὸν θάνατον καλῆτερ' εἶν' ἐκεῖναι.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Εἶσαι ἀνόητος. — Ἀλλὰ, δὲν ἔλεγεν ἀκόμη
ὅτι ὑπάρχουν ἐκφυγῆς καὶ σωτηρίας δρόμοι,
ἢ δρόμοι ἐκδικήσεως; κ' ἐγὼ πῶς εἶμαι μόνη
σωτήρ του; πῶς τοῦλάχιστον ἢ ἔχθρα μᾶς ἐνώνει;
Δὲν ἤκουσας τοιοῦτόν τι;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ναὶ, κάτι εἶπεν ὁμως . . .

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Πῶς ἤδη τῷ ἀνοίγεται πλατύτερος ὁ δρόμος;
ἢ κεφαλὴ μου γόνιμος πῶς εἶναι, καὶ πῶς βλέπει
ὅτι σοφὸν του ὁδηγὸν νὰ μ' ὀνομάσῃ πρέπει;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ναὶ, μάλιστα· τὸ ἔλεγε.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Τί ἔλεγε; Τί λέξεις;

Πλὴν πρόσεχε, μὴ μ' ἀπατάς, καὶ ψεύδη μὴ μὲ πλέξης!

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τί ἔλεγε;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τί ἔλεγε; τί ἔλεγεν; Ὅμιλει.

Ὡς πότε θὰ μὲ τυραννοῦν τὰ παχυλά σου χεῖλη;
Θαῤῥεῖς δὲν ἔχω μέθοδον ἐγὼ νὰ σοὶ τ' ἀνοίξω;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τί ἔλεγε; Νὰ στοχασθῶ.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (τὸν ἀρπάζει ἐκ τοῦ λαιμοῦ)

Τί εἶπε; Θὰ σὲ πνίξω.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Δὲν εἶν' ἀνάγκη. Ὅχι δά... Τί εἶπε; Πῶς ὁ δρόμος
εἶναι πλατὺς... πλὴν ἅπαστρος...

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τί εἶπεν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ὅχι ἔμως·

αὐτὸ δὲν εἶπεν... Ἄλλο... πῶς... πῶς σ' ἀγαπᾷ, κυρά μου.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πῶς εἶπε; Δὲν μὲ ἀπατοῦν τὰ αἰσθητήριά μου;

Τὸ εἶπεν; Ἦκουσα καλά; Μ' ἐχλεύασας. Φοβήσου,
διότ' εἰς τρίχα κρέματα ἢ μαύρη κεφαλὴ σου.

Τὸ εἶπεν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ὅχι καθ' αὐτὸ, παρόμοιον πλὴν ἄλλο,
καὶ πῶς ἐφρόνει καὶ αὐτὸ κρυφά, δὲν ἀμφιβάλλω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Κρημνίσου, μαῦρον ἔκτρωμα. Μὲ περιπαίζεις... Τρέμε.

Καὶ σὺ μ' αὐτοὺς συνώμοσας. Ἐλθὲ καὶ κτύπησέ με.

Αὐτὸ δὲν σ' ἐσυμβούλευσαν; Δὲν σ' ἔχουν χαρισμένην
μετὰ τῶν ἄλλων δώρων των καὶ μάχαιραν κρυμμένην;
Εἶπέ· ἤξεύρω ποῦ καὶ πῶς σοὶ εἶπον νὰ κτυπήσης.
Ἐξεύρω πῶς σ' ἐμέτρησαν τί ἔχεις νὰ κερδήσης.
Εἶπέ τους προσκυνήματα, κ' ἐπῆραν κακὰ μέτρα.
Τὸ στῆθός μου εἶναι, εἶπέ, εἰς τὰς πληγὰς των πέτρα.
Πήγαινε.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ποῦ στρυφογυρνᾷ, Σουλτάνα μου, ὁ νοῦς σου;
Τί σαῦρα πάλιν κρύπτεται εἰς τοὺς συλλογισμούς σου;
Ἐκεῖνοι ποῦ εἰς αἴσθημα κ' εἰς ἔρωτ' ἀναλύουν,
δὲν συνειθίζουν δι' ἡμᾶς βαλάντιον νὰ λύουν.
Περὶ Μουκτάρη νὰ σ' εἰπῶ ἀλήθειαν προκρίνεις;
Δὲν εἶχ' αἰσθήσεις, λέξεις, νοῦν εἰμὴ περὶ Φροσύνης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΧΑΙΝΤΕΙ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἐρρίφθησαν εἰς φυλακὴν, καὶ εἰς τὴν φυλακὴν των
ἐρώτων ὄνειρ' ἀπαντοῦν ὡς πάντοτε ἀπήντων,
εὐδαίμονες! Τί μ' ὠφελεῖ; εἶναι αὐτῶν ἡ νίκη.
Ἐμοῦ εἰσὶ τὰ βάσανα, ἐμοῦ ἡ καταδίκη.
Θεν' ἀναφθοῦν καὶ διὰ σᾶς αἱ φλόγες τῆς γεέννης.
Μουκτάρη, θὰ σοὶ φαίνεται μακάριος ὁ πένης,
ὁ ἀποθνήσκων φθονητὸς καὶ ὁ νεκρὸς εὐδαίμων.
Οἱ στεναγμοί σου θ' ἀντηχοῦν ἐν μέσῳ τῶν ἀνέμων·
πυρώδεις τὴν καρδίαν σου θὰ διορύττουν σαῦραι.
Θὰ κλαίῃς καὶ ὁ τάρταρος θενὰ καγχάζῃ. — Μαῦρε,
νὰ σὲ ἰδῶ. Ἐξεύρεις σὺ τοὺς δρόμους καὶ τοὺς τόπους·
οἱ δαίμονες σ' ἐδίδαξαν τοὺς πονηροὺς των τρόπους·
εἰς χεῖράς σου τὸ φάρμακον, ἡ μάχαιρα, ὁ βρόχος
εἶν' ὅπλ' ἀκαταμάχητα. Τὰ ἐννοεῖς ἐξόχως.

Χασάνη, ἐφιάλτης μου μοὶ εἶναι ἡ Φροσύνη,
καὶ τὸν ἀέρα μ' ἀφαιρεῖ, τὸ φῶς μου μοὶ μολύνει.

Ενόησας; (Τῷ δίδει χρήματα.)

ΧΑΣΑΝΗΣ

Θαυμάσια. Πλὴν τὸ ἐσκέφθης — κρίμα! —
ξώρας, καὶ ἡ ἄγρα σου εἶν' ἤδη ἄλλου θῦμα.

Πῶς τώρα εἰς τοὺς ἀγαθοὺς σκοποὺς σου νὰ συντρέξω;
Τὴν ἔχουν εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ τῆς λαβῆς μου ἔξω·
καὶ ὅπου μαῦρα πρόσωπα φρουροῦν τῆς κράσεώς μου,
ἐκεῖ ὅλ' αἱ προσπάθειαι δὲν ὠφελοῦν τοῦ κόσμου.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ὁ ἄδης ἢ ὁ οὐρανὸς, ἢ ὅστις ἂν τὴν κρύψη,
τὸ θέλω· τὸ φαρμακερὸν ζιζάνιον νὰ λείψη.

Ἄν δὲν ἀνοίγωσιν εἰς σέ τῆς φυλακῆς τὰς θύρας,
εἰς τοῦ δημίου νὰ δοθῇ εἶν' εὐχαλὸν τὰς χεῖρας.

Ἐν νεύματι φθάνει τοῦ Πασᾶ.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Πλὴν, δυστυχῶς, δὲν φθάνει.

Ἐδὼ κάνεις, Σουλτάνα μου, τὰ λογικά του χάνει.

Ὅσάκις σ' ἤρχετ' ὀρεξεις, ἡσύχως, χωρὶς κρότων,
τόσους ἐξαπεστέλλομεν καὶ τόσους, ἐκ τῶν πρώτων·
κ' ἐδὼ θενὰ προσκρούσωμεν! Πλὴν βλέπεις, ἡ Φροσύνη
εἶν' ὀπαδὸς τῆς Ἐμινές καὶ κτῆμά της. Ἐκείνη
εἶναι καὶ τοῦ θανάτου της καὶ τῆς ζωῆς κυρία,
οὐδ' ἄλλ' ἰσχύει ἐπ' αὐτῆς ἀπόφασις κάμμία,
οὐδὲ ἀκόμη τοῦ Πασᾶ.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ναὶ, ἀληθές. Νὰ θάψω
πᾶσαν ἐλπίδα μου λοιπόν; — Ἐτοίμασον νὰ γράψω.

Ἦ Ἐμινέ! . . . Τῷ ὄντι, ναί, ἀκλόνητος ὁ στύλος!
 Εἶναι ἐχθρότερος ἐχθροῦ ὁ ἀσθενής μας φίλος.
 Ἦ Ἐμινέ; Ἄς χαίρωνται. Αἴ! μὴ φοβῆσαι, μαῦρε.
 Γεννοῦν πολλάκις θύελλαν τοῦ ἔρωτος αἱ αὖραι. (Γράφει.)

ΧΑΣΑΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

Εἰς τὸν ἀνήσυχον ἀσκὸν τί νὰ συμβαίνη πάλιν;
 Τί σχέδια ὑπόσχεται, καὶ τίν' ἀνεμοζάλην;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (γράφουσα)

Εἶπες τὸ δακτυλίδιον; . . . Οἱ πρέσβεις τῆς Αἰγύπτου. . .
 Εἰς φυλακὴν θὰ μοὶ κρυφθῇς. . . Καὶ εἰς τὸν ἄδην κρύπτου. . .

ΧΑΣΑΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

Φοβοῦμαι μὴ τὰ ἔχασεν ὀλίγον ἢ κυρά μου.
 Αὐτὰ εἶναι τοῦ ἔρωτος.

(Ἀκούονται βήματα. Ἦ Χαϊνίτσα σπεύδει νὰ τελειώσῃ, ἀφίνει τὸ χαρτίον
 καὶ ἐγείρεται. Εἰσέρχεται ἐν μεγίστῃ ἔξελξει ὁ ΛΛΗΣ.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἄ! εἰς' ἐδῶ, Πασᾶ μου;

ΛΛΗΣ

Τίς ὁμιλεῖ; Τί θέλετε; Σὺ εἶσαι, ἀδελφή μου;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πασᾶ μου, ναί.

ΛΛΗΣ

Τί θέλετε; Τί ἔχετε μαζῇ μου;

Τίς εἶμ' ἐλησμονήσατε;

(Σιωπή.)

Ἀπόκρισιν προσμένω.

Θαῤῥεῖτε, παρεφρόνησα;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἄν σ' ἐνοχλῶ, πηγαίνω.

Ἀλλ' ὅλος τρέμεις, ἀδελφέ· αἱ κόραι σου ἀστράπτουν·
ἀνάσιμοι ὠχρότητες τὸ μέτωπόν σου βάπτουν.

(Τὸν λαμβάνει ἐκ τῆς χειρὸς)

Τὰ σπλάγχνα μου τ' ἀδελφικὰ ἐγνώρισας, ἐλπίζω.
Εἰπὲ, ἀνοίξου εἰς αὐτά.

ΛΛΗΣ (τὴν ἀπωθεῖ)

Γυνή, ὦ! σὲ γνωρίζω!

Ἀπάτ' εἶναι ὁ γέλως σου, τὰ δάκρυά σου ψεύδη·
ὑπὸ ἀγγέλου ἔνδυμα δαίμων κρυπτός καθεύδει.
Φλέγεις, χαιρέκακε, καὶ σὺ ψυχρὰ εἶς' ἡ ἰδία.
Τὸ ἀληθές σου ὄνομα καλεῖται προδοσία.

(Μετὰ μικρὰν σιωπὴν, ὡς ἐκτὸς ἑαυτοῦ γελαῖ.)

Ἀκόμη κρέμαντ' αἱ οὐραὶ αἱ τρεῖς ἀράδ' ἀράδα·
φοβοῦντ' ἀκόμ' οἱ ἄπιστοι αὐτὴν τὴν γενειάδα.
Ἀκόμη βλέπετε πῶς ζῶ. ὦ! κἂν νὰ μὲ τρομάξουν·
τὰ βλέφαρά των αἵματος ρανίδας κἂν νὰ στάξουν.
Τί βλέπετε; Τὰ ἔκθαμβά τί θέλουν βλέμματά σας;
Ἐγὼ εἶμαι ποῦ τρέμετε· ἐγὼ εἶμ' ὁ Πασᾶς σας.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Εἶς' ὁ Πασᾶς ὁ κραταιός· καὶ τίς δὲν τὸ γνωρίζει;

ΛΛΗΣ

Φωνὴ δὲν εἶναι γυναικὸς αὐτὴ ποῦ κωδωνίζει;
Ἄ! τὴν γνωρίζω· εἶν' αὐτὴ ἡ ἀργυρᾶ ἐκείνη,
ὅποῦ μᾶς ἔλκ' εἰς βάραθρα ἐν ᾧ μᾶς καθηδύνει·
αὐτὴ ποῦ εἰς τὴν κλίνην μας ἀκόμη τὴν ἐσχάτην
μ' ἀργυρωνήτους στεναγμοὺς μυρολογεῖ ἀπάτην.
Μ' ἐξέπληξεν ἡ ἀρετὴ τῶν αὐστηρῶν ἡθῶν της.
ὦ! χλεύην της ἐνόμισε νὰ μ' ἔχη, παίγνιόν της.
Μὰ τὸν Προφήτην μου, κ' ἐγὼ ἤξεύρω πλὴν νὰ παίξω.
Παίζω παιγνίδια πολλά. Ἀφῆτε νὰ ἐκλέξω.

(Πρὸς τὸν Χασάνην)

Καὶ σὺ ἐδῶ ; Τί ἔκαμες ;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τὸ χρέος μου, Πασᾶ μου.

ΑΛΗΣ

Ὡς εἶπα, ἐξετέλεσας λοιπὸν τὸ θέλημά μου ;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Καθὼς μοὶ εἶπας.

ΑΛΗΣ

Διατί τὸν κόσμον τυραννοῦμεν ;

Τὰς πεδιάδας διατί αἱμάτων πλημυροῦμεν ;

Διατί σύρομεν κλαυθμοὺς κατόπιν μας καὶ θρήνους,

καὶ μὲ ἱμάντας τοὺς λαοὺς μαστίζομεν πυρίνους ;

Καὶ τίς αὐθάδης θὰ εἴπῃ· « Πασᾶ, ἀδίκως πράττεις ; »

Ἀδίκως, πῶς ἐπλήρωσα ἀπάτην δι' ἀπάτης,

ἐπὶ ἀδίκους ἀδικῶ, ὅτι φονεὺς φανεῶ,

ὅτ' εἰς τὴν δίκην τοῦ Θεοῦ ὡς ὄπλον χρησιμεύω ;

Εἶμαι μὲ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ αἵμου ὥπλισμένος.

Ὑπὸ τοὺς πόδας μου πατῶ τῶν ἐχιδνῶν τὸ γένος.

Ἐχιδναί, ὅλοι ἔχιδναί. Πλὴν αἶμα διψῶ, αἶμα.

Ματαίως δὲν μ' ἐπλήγωσας τοῦ βασιλίσκου βλέμμα.

Ναὶ αἶμα, εἰς τὴν λίμνην μας νὰ ἐκταθῇ πορφύρα,

εἰς τὰς κοιλάδας νὰ χυθῇ ἀχνίζουσα πλημμύρα.

(Πρὸς τὸν Χασάνην)

Ὅταν ἐπῆγε νὰ κλεισθῇ τί εἶπε ;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τὸν Μουκτάρην

ἐφώναζε, κ' ἐζήτησεν ὡς τελευταίαν χάριν

τὸ νὰ τὴν θανατώσωμεν ἀκόμη ἐλευθέραν.

Ἐλεγεν ὅτι εἰς ζωὴν θὰ ζῶσι καλητέραν

ὄρου, ἐδὼ πῶς σ' ἀψηφεῖ, καὶ τὴν στιγμὴν προσμένει
 νὰ εὐρεθῇ μὲ τὸ λοιπὸν Γαρδίκι ἡνωμένη.

ΑΛΗΣ

Ναί;

(Σωπᾶ ἀγρίως. Ἡ Χαϊνίτσα τὸν παρατηρεῖ, ἀρπάζει τὸ χαρτίον ὃ ἔγραψε,
 καὶ τὸ τῷ παρουσιάζει)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ὑποφέρεις, ἀδελφὲ, τὴν γλῶσσαν τὴν προπέτιν;
 Τὴν ὕβριν μὴ ἀνέχεσαι, ἀλλὰ τιμώρησέ την.
 Ὑπὸ πλαστὴν σεμνότητα χριστιανῆς ἀγίας
 αὐτὴ γνωρίζει κ' ἐξασκεῖ τὰς τέχνας τῆς μαγείας.
 Ἡξεύρω ὅτι φάρμακα ποτίζει τὸν Μουκτάρην.
 Μ' αὐτὰ τὸν ἐσαγήνευσε. Μὴ ἔχει ἄλλαν χάριν;
 Ἀνάγνωθι, κ' ὑπόγραψον.

(Ἐνῷ ὁ Ἄλῃς ἀναγινώσκει, ἔξαπλοῦλεῖ)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ Εἰς στάσιν τὸν υἱὸν σου
 νὰ διεγείρῃ, πρόσκομμα νὰ γίνῃ τῶν σκοπῶν σου,
 νὰ σ' ἀψηφῇ! καὶ πλὴν αὐτῶν, — αὐθάδεια μεγάλη, —
 ἀγνώμων δούλη, νὰ τολμᾷ προτάσεις ν' ἀποβάλῃ. . .

ΑΛΗΣ (ἀναγνοῦς)

Συγχώρησόν με. Ἄδικος ὑπῆρξα, ἀδελφὴ μου.
 Εἰς τὴν καρδίαν σου ἤχῳ εὐρῆκεν ἡ ψυχὴ μου.
 Σὺ μ' ἐννοεῖς· μ' ὑπερτερεῖς. Ἀξίζεις σὺ τὸν θρόνον.
 Δὲν θέλεις αἷματ', ἀδελφὴ; δὲν μοὶ προτείνεις φόνον;
 Νὰ ὑπογράψω· καὶ μ' αὐτὸ ἂν δὲν σ' εὐχαριστήσω,
 ὑπάγω μὲ τὰς χεῖράς μου τὸ στῆθός της νὰ σχίσω.
 Νὰ ἐννοήσουν ὁ αὐτὸς πῶς εἶμ' ἀκόμη λέων,
 ὅστις ματαίως ἤλπισαν πῶς ἐκοιμήθη πλέον·
 νὰ μάθουν, ἅμα τὸ φρικτὸν χαράξω ὄνομά μου,
 ὅτι ἐξολοθρεύονται ὑπὸ γραμμῆς καλάμου.

(Υπογράφει ταχέως. Λαμβάνει ἔπειτα τὸ ἔγγραφον καὶ τὸ παρατηρεῖ ἐπὶ
τινας στιγμὰς)

Ἴδου, ἐρρίφθη ὁ λαχνὸς καὶ ἡ κλωστή ἐκόπη.
Πολλοὺς ἐμπρός σου ἔστειλα· ταξείδευσον κατόπι.
Ἄστρον σ' ἐνόμισα λαμπρόν· ἐφαίνεσ' ὡς ἐκεῖνο·
ἀλλ' ἦσαν πῦρ καὶ ἔφλεγες, καὶ δι' αὐτὸ σὲ σβύνω.

(Πρὸς τὸν Χασάνην)

Λάβε το, κ' ἐπαγρύπνησον εἰς τὴν ἐκτέλεσίν του.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Πασᾶ μου, ὅμως...

ΛΛΗΣ

Τί λοιπόν; Τί ὅμως; Συμβουλήν του
δὲν θέλω τώρα. Πήγαινε.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Πλὴν ἔμεινεν ἀκόμη

ἐμπόδιον...

ΛΛΗΣ

Μᾶς ἔλειψεν ἡ ἐδική σου γνώμη;
Ἐμπόδια, ὅταν ἐγὼ ὠμίλησα; Δοξάζω
ὅταν προστάζω μάταια ἐγὼ πῶς δὲν προστάζω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πλὴν, ἀδελφέ μου, ἐννοεῖ τὴν τύχην τῆς Φροσύνης
ὅτι ὀρίζ' ἡ Ἐμινέ. Ἡ θέλησις ἐκείνης
εἶν' ἀφρευκτος. Χρειάζεται ἡ προσυπογραφή της.
Καθὼς ἠξεύρεις, κτῆμά της εἶν' ὁ γυναικωνίτης.

ΛΛΗΣ

Τί Ἐμινὲ κ' ὑπογραφὴν; Τὸ θέλω. Ἐννοεῖτε;
Ὅταν τὸ θέλω εἶπα, σεῖς ὡς πότε φλυαρεῖτε;
Ἴδού. Εἶπέ τὴν Ἐμινὲν τὸ θέλω, — καὶ πῶς μέλλω
νὰ τῇ διδάξω τί ἐστὶ τὸ ἐδικόν μου θέλω. (Ἀπέρχεται.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Αὐτὸ ἀκόμῃ ἔλειπεν. ὦ μαῦρε, ὦ Χασάνη,
τὸ τέρμα τῶν ἀγώνων μου πρὶν τὸ ἐλπίσω φθάνει,
καὶ δι' αὐτοὺς ἐκτύπησε τῆς κρίσεως ἡ ὥρα.
Ὅφεις ποῦ ἐγέννησε τὴν περιζώνουν τώρα.
Ματαίως ἀγωνίζεται διὰ νὰ διαφύγῃ.
Κάθε πνοή της θάνατος, καὶ κάθε κλόνος πνίγει.
Σεῖς νὰ εὐδαιμονήσητε, κ' ἐγὼ νὰ δυστυχήσω.
Ἄν πάσχω, καὶ εἰς ὄλεθρον μαζῇ θὰ σᾶς ἐλκύσω.
Ἐδῶ, Μουκτάρη, τὴν κρατῶ τὴν ποθητὴν σου Φρόσων.
Ἄν σὲ ποτίσω δάκρυα, γλυκεῖαν πίνω δρόσον.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Εἶναι, κυρά μου, ἀληθὴς χαρὴ μου ἡ χαρά σου.
Ἄν κάπως συνετέλεσα εἰς τὸ κατόρθωμά σου,
δὲν σοὶ ζητῶ ἀνταμοιβὰς, καὶ μοὶ ἀρκεῖ ἡ δόξα
ἡμῶν πῶς ἐταννύσαμεν οἱ δύο μας τὰ τέξα.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

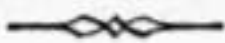
Σ' ἐνόησα, οὐδ' ἀπαιτῶ ματαίως νὰ δουλεύῃς.
Δὲν καταδέχομ' ἐπὶ γῆς κανένα νὰ ζηλεύῃς.
Τοὺς θησαυροὺς μου, πλούσια τοῦ ζήλου σου βραβεῖα,
δὲν ὠνειρεύθη καὶ ποτὲ οὐδ' ἡ φιλαργυρία.
Καὶ τὸν ὀρίζοντά του ἂν τὸ πνεῦμά σου ἀνοίγῃ,
καὶ ὁ χρυσὸς σοὶ φαίνεται ἀνταμοιβὴ ὀλίγη,
ζήτησον τολμηρότερον· τὴν ἐκλογὴν σ' ἀφήνω.

ΧΑΣΑΝΗΣ (φιλῶν τὴν χειρὰ της)

Κυρά μου, δοῦλός σας πιστὸς αἰῶνια θὰ μείνω.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Νυκτικός θάλαμος τῆς Ἐμινές.

EMINE (μόνη. Ἡ ἀγρυπνία ἐκφράζεται εἰς τὴν ὄψιν τῆς)

Ἡ νύξ προβαίνει. Ἀγρυπνῶ. Τὰ βλέφαρά μου καίουν.

Ὁ ὕπνος ἀποστρέφεται τοὺς ὀφθαλμοὺς ποῦ κλαίουں.

Τοὺς κλείω μόλις, βάσανον ὀνείρων μὲ ταραττει.

Εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ φαιδρὰν μὲ πόθον τὴν ἐκράτει,

κ' ἐγὼ τὴν ἐπνίξα. Γλυκὺ μοι ἔρριψεν ἐν βλέμμα,

καὶ ἔκλαιε· κ' ἐστάλαζον τὰ δάκρυά τῆς αἵμα!

ὦ τὰς βασάνους τῆς νυκτός, τοὺς πόνους τῆς ἡμέρας!

Τῶν μητρικῶν φροντίδων μοι ἰδοὺ τὸ γλυκὺ γέρας!

ΧΑΣΑΝΗΣ (εἰσερχόμενος)

Σουλτάνα μου, συγχώρησον. Ἀκόμη δὲν χαράζει,
ἀλλὰ μὲ στέλλει ὁ Πασᾶς.

EMINE

Πῶς; ὁ Πασᾶς προστάζει;

Καὶ πρὸς ἐμὲ σὲ στέλλει; Μὴ μ' ἐξέλαβες ἀντ' ἄλλης;
Τί θέλει;

ΧΑΣΑΝΗΣ (παρουσιάζων τὸ ἔγγραφον)

Εἰς τὸ ἔγγραφον ὑπογραφὴν νὰ βάλῃς.

EMINE

Καὶ τ' εἶναι τοῦτο;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ἡ τῆς σῆς Φροσύνης καταδίκη.

Παρά σοῦ θέλ' ὑπογραφὴν, διότι σοὶ ἀνήκει.

EMINE (ἰδοῦσα τὸ ἔγγραφον)

Ἰῶς; Τῆς Φροσύνης; Τί δηλοῖ; Ἀδύνατον! Ἀγάπη
 τὸσον θερμῇ, τί ἔγινεν; Εἰς μῖσος μετετράπη;
 ἢν' ἡ Φροσύνη ἔνοχος ἢ ἐναρετωτάτη,
 καὶ ὁ Πασᾶς τὴν τιμωρεῖ! Σοὶ λέγω, εἰν' ἀπάτη.
 Τὴν νὰ μ' εἰπῇς σ' ἐπρόσταξεν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ἄν πράξης ὡς ὀρίζει,
 πῶς τὴν ἀρχαίαν εὐνοίαν ἐκ νέου σοὶ χαρίζει.
 Προσμένει τῆς φρονήσεως τὸν λόγον πῶς θ' ἀκούσης.
 Ὅμως νὰ τρέμης σοὶ μηνᾶ ἂν δὲν τὸν ὑπακούσης.

(Τῇ ἀφίνει τὸ ἔγγραφον καὶ ἀναχωρεῖ.)

EMINE (μόνη)

Νὰ τρέμω! Μ' ἀπειλεῖ λοιπὸν, καὶ βίαν μ' ἐπιφέρει!
 ἢ πάλιν τῆς εὐνοίας του τὸ δῶρον μοὶ προσφέρει!
 Πῶς! Θὰ μ' ἀνοίξῃ καθὼς πρὶν τὴν πρόσβλητὴν ἀτμάλην!
 Ὁ ἥλιος τοῦ βίου μου θεν' ἀνατείλῃ πάλιν!
 Θὰ παύσωσι τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν οἱ θρῆνοι!
 Μοὶ ἐπιβάλλουν θέλησιν. Φιλτάτῃ μου Φροσύνη,

(Λαμβάνει τὸ ἔγγραφον καὶ ὑπάγει νὰ τὸ ὑπογράψῃ)

τῆς τύχης ὄργανον τυφλὸν, ἐνδίδω ἀκουσίως.

(Λαμβάνει τὸν κάλαμον, βλέπει τὸ ἔγγραφον, τρομάζει, καὶ τὸ ρίπτει)

Ἐνδίδω! Ἡ καρδιά μου ἐψεύσθη ἀνοσίως.
 Ἐκείνη μ' εἶπον, ἢ ἐγώ. Εἰς τέρψεις θὰ μεθύω
 ὅταν τὸ αἷμα τὸ θερμὸν τῆς φίλης μου θὰ πίνω,
 καὶ ὅταν τῆς καρδίας μου ἀνήμερος σκορπίος
 θὰ γίνη ἡ συνείδησις, καὶ κόλασις ὁ βίος;
 Ἐλπίς ματαία, σβέσθητι. Τὰς χεῖράς μου δὲν βάφω
 εἰς τὸ ἀθῶον αἷμά της, καὶ . . . (Ῥίπτει τὸν κάλαμον)
 δὲν τὸ ὑπογράφω.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

23

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (εἰσερχομένη)

Αἴ! σέ συγχαίρω, ἀδελφὴ. Παρῆλθον τὰ δεινὰ σου.
Ἐτράπ' ἡ γνώμη τοῦ Πασᾶ.

EMINE

Ἄ Χαϊνίτσα, στάσου.

Χαρὰν εὐαγγελίζεσαι εἰς αἷμα ποτισθεῖσαν!

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πληγαὶ εἰς τὴν καρδίαν μου τὰ βάσανά σου ἦσαν.
Ὡς τοῦ Πασᾶ ἐγνώρισα ἡ εὖνοια ἡ πρώτη
πῶς σ' ἀπεδόθη, ἔσπευσα. Ἄς εἶν' ἀκόμη σκόπη.
Ἐπάλαισα, κ' ἐπέτυχον. Πλὴν δός μοι ἐν τῷ ἅμα,
ναὶ δός μοι, — τὸ ὑπέγραψας τὸ κατεπεῖγον γράμμα;
Ποῦ εἶναι; Τὸ ὑπέγραψας;

EMINE

Ἄ! ὄχι, ἀδελφὴ μου.
Ἡ χεὶρ δὲν ἔχει δύναμιν. Ἀρνέται ἡ ψυχὴ μου.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Λοιπὸν πρὸς τί μ' ἐξέθετες; Ματαίως τί ἐθρήνεις;
Ἀφ' οὗ τῆς πρώτης του στοργῆς τὸ μῖσός του προκρίνεις,
ὥς θέλεις πράξον.

EMINE

Ἀδελφὴ, μὴ μὲ βιάζης, φθάνει.
Τῆς εἰμαρμένης τοὺς θεσμοὺς κάνεις δὲν προλαμβάνει.
Πῶς νὰ ψηφίσω μοὶ ζητοῦν; Ὁ δικαστὴς δὲν πρέπει
πρὶν ἢ ριφθῇ ἡ ψῆφός του, ποῦ ρίπτεται νὰ βλέπη;
Ἀθῶας ὑπογράφουσα ζητοῦν νὰ σκάψω τάφον;
Δὲν θὰ μὲ κάψῃ πύρινος ὁ κάλαμός μου γράφων;
Ὁ πόνος ὁ ἀκοίμητος ὁ τὴν καρδίαν τήκων
θὰ τὴν φονεύσῃ· πλὴν πιστὴ θὰ μείν' εἰς τὸ καθῆκον.
Μὲ βασανίζ' ἡ λύπη μου, πλὴν δὲν μὲ ἀτιμᾶζει.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Νὰ τὸ πιστεύσω, Ἐμινὲ, πῶς τοῦτο σὲ τρομάζει ;
 Ἰπακοὴ τὸ χρέος σου· δὲν ἀποδίδεις φόνον
 εἰς τὴν κτυπῶσαν μάχαιραν, ἀλλ' εἰς τὴν χεῖρα μόνον,
 αἵματις τὴν μάχαιραν κρατεῖ. Μὴ δισταγμούς. Νὰ σπεύσης
 ἡ ὑπογράψης ἀδελφῇ, καὶ νὰ τὸν εἰρηνεύσης.
 Ω! ποῖος εἰς τὸ βλέμμα του θυμὸς ἠκτινοβόλει!
 Θεὸν ἀστραφῶσι κατὰ σοῦ οἱ κεραυνοὶ του ὅλοι,
 ἂν ἀπειθῇς.

EMINE

Ματαίᾳ σου ἡ μέριμνα ἡ τόση.
 Ἄνίσως πέπρωταί τινα, ἐμὲ ἅς κεραυνώσῃ.
 Τὸ δένδρον τὸ καλλίφυλλον ἅς μείνῃ τῶν κοιλάδων,
 καὶ ἅς συντρίψῃ πέλεκυς τὸν ἔρμινά μου κλάδον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Μ' ὀργίζεις, φίλη, μέ λυπεῖς. Μ' ἐν κνήμῃ καλάμου
 ἐκλείπουσιν αἱ θλίψεις σου ὡς ἴχνος ἐπὶ ἄμμου,
 πλὴν προτιμᾷς κ' ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἰς τὸν τάφον ἴσως
 νὰ μείνῃ ἀδιάκλακτον τὸ μεταξὺ σας μῖσος.

EMINE

Μὴ λέγῃς τοῦτο. Θὰ ῥιφθῶ πρηνῆς πρὸ τῶν ποδῶν του,
 εἰς ποταμοὺς δακρύων μου θὰ σβύσω τὸν θυμόν του,
 εἰς στεναγμοὺς ἐκλείπουσα τὸν τάφον μου θὰ σκάψω,
 κ' ἐν νεῦμα θὰ τῷ ἐπαιτῶ, πλὴν — δὲν θὰ ὑπογράψω.
 Γλυκεῖα κόρη, κ' ἔνοχον εἴαν σὲ ἐθεώρουν,
 τὴν ἄλυσιν τὴν διὰ σὲ ἀσμένως θὰ ἐφόρουν.
 Ἡ τύχη σου εἰς χεῖράς μου ἂν εἶναι, μὴ φοβῇται.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Πῶς, φίλη, παραφέρεσαι· ἀστάθμητος πῶς εἶσαι!
 Ὅτι τὴν σωτηρίαν τῆς ὑπηρετεῖς νομίζεις,
 καὶ κατὰ σοῦ καὶ κατ' αὐτῆς ἐὰν τὸν ἐρεθίζῃς;
 Τοῦ πείσματός του θύματα θὰ πέσητε κ' αἱ δύο.
 Δι' ἀμφοτέρας σώζουσαν ὁδὸν σ' ὑποδεικνύω.
 Φρόντισον πρῶτον ὑπὲρ σοῦ νὰ τὸν καταπραύνης,
 καὶ τότε μεσιτεύομεν ὁμοῦ ὑπὲρ ἐκείνης.
 Ἡξεύρεις ὅτι χάριτας δὲν τῷ ζητῶ ματαίως.
 Θεὰ προσπέσω εἰς αὐτὸν, καὶ θὰ φανῇ γενναῖος.
 Εἰς τὴν φωνὴν τῆς συμβουλῆς ἀκρόασιν ἂν δώσης,
 θεὰ κερδήσῃς τὸν Πασᾶν, κ' ἐκείνην θεὰ σώσης.

ΕΜΙΝΕ

Νομίζεις τοῦτο; Γίνεται; Τῷ ἐντι, τὸ πιστεύεις;
 Εἶν' ἡ καρδιά μου ἀπλῆ· ὡς θέλεις τὴν μαγεύεις.
 Μ' ἠνέωξας διεξοδὸν. Φῶς μοὶ δείκνυεις νέον.
 Ἀλλὰ μὴ εἶναι, ὦ! εἰπέ, ὁ κεραυνὸς ὁ καίων;
 Νὰ ὑπογράψω. Εἶναι πλήν ἡ δύναμίς σου τόση;
 Εἶν' ἱκανὸς ὁ λόγος σου νὰ πείσῃ καὶ νὰ σώσῃ;
 Ἀλλ' ἂν αἱ ἱκεσίαι μας ματαιωθῶσι πᾶσαι;
 Ἡξεύρω· δὲν μὲ ἀπατᾷς. Ἄν ὅμως ἀπατᾶσαι;...

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

ὦ τὰ αἰώνιά σου Ἄν! Σ' ἀφήνω, ἀφ' οὗ πίστιν, —
 τὸ βλέπω, — εἰς τοὺς λόγους μου παρέχεις ἐλαχίστην.
 Ὡς θέλεις ἀποφάσισον. Οἱ φλογεροί σου πόθοι
 ἦσαν ἐγγὺς νὰ πληρωθοῦν. Τὴν τύχην σου ἀπώθει.
 Δός μοι τὸ γράμμα· ὁ Πασᾶς προσμένει. Τί θὰ γίνῃ
 ὅταν τὸ λάβῃ, ἀγνοῶ. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἄς κρίνῃ·
 σ' ἔδωκα ὅσας συμβουλὰς ἠμπόρουν νὰ σοὶ δώσω,
 καὶ σὲ κ' ἐκείνην ἐνταυτῷ ἠθέλησα νὰ σώσω,

ἀλλ' ἐδυσπίστησας. Πλὴν δός· προσμένει.

EMINE

Μὴ θυμώνης.

Ὅν ἦσο εἰς τὴν θέσιν μου ὁμοίως θὰ ἐπόνεις.

Τὴν δυστυχῇ, τὴν ἀγαπῶ... Ἀλλὰ, δὲν ἀμφιβάλλω.

Τοὺς φόβους μου τοὺς ἐννοεῖς. Ἴδού, τοὺς ἀποβάλλω.

Θὰ ὑπογράψω.

(Ἡ Χαϊνίτσα προσπαθεῖ νὰ κρύψῃ τὴν χαράν της. Ἡ Ἐμινὲ ἀρχίζει νὰ ὑπογράψῃ, ἀλλὰ διακόπτεται)

ὦ Θεέ! Ἡ δύναμις μ' ἀφήνει.

Ἡ χεὶρ μου τρέμει. Δὲν ῥοφῶ τὸ αἷμά σου, Φροσύνη;

Τὴν ἄδολον καρδίαν σου δὲν σχίζω παρανόμως;

Τοῦτο δὲν λέγ' ἡ ταραχὴ καὶ τῆς χειρὸς ὁ τρόμος;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (ἀσπορόνως)

Αἶ, νύμφη μου, ὑπέγραψες;

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

EMINE

Ἄ! ἔχι, ἀδελφή μου!

Ἡ χεὶρ μου ἐπανίσταται, ἀρνεῖται ἡ ψυχὴ μου.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μὴν ὑπογράφης. Ἄφες με νὰ φύγω. Τί νὰ μένω

νὰ θλίβωμαι ἀνωρελῶς; Πρὸς τὸν Πασᾶν πηγαίνω.

EMINE

Μὴ παροργίζου.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καὶ λοιπόν;

EMINE

Καὶ ὑπογράφω πλέον.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (μετὰ πλείστης χαρᾶς)

Φέρε.

EMINE (ὕπογράφασα, τῇ δίδει τὸν χάρτην)

Σοὶ ἐμπιστεύομαι ἐν ὅπλον ἀπευκταῖον.
Σταλάζει αἷμα. Πρόσεξον. "Ἄν μ' ἀπατᾷς, οὐαί μοι!

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καὶ πότε εἶδες πῶς ἐγὼ σ' ἠπάτησα; εἶπέ μοι.
Θέλημα ἦτον τοῦ Πασᾶ. Νὰ μὴ τῷ ὑπακούσης;
Σ' εὐχαριστῶ. Θὰ τὸ χαρῇ. Περίμεινε ν' ἀκούσης.

(Φεύγει, γελῶσα μεγαλοφώνως)

EMINE (τρέχουσα κατόπιν της)

Στάσου! "Α! φεύγει! — Τί χαρὰ ἀγρία! Ποῖος γέλως
αἰμοσταγής! Ἠκόντιζεν ὁ ὀφθαλμός της βέλος.
Ἦ ἄφρων, εὖπιστος ἐγὼ! Μ' ἠπάτησεν ἡ ψεύστις.
Φονεύουν τὴν Φροσύνην μου, καὶ εἰμ' ἐγὼ φονεὺς της!
Φονεὺς! φονεὺς!

ΔΕΒΩΡΑ (ἐξορμῶσα)

Σουλτάνα μου!

EMINE

Τίς εἶναι; τί ζητεῖτε;

ΔΕΒΩΡΑ

Σουλτάνα μου, ἡ κόρη σου εἰς φυλακὴν κρατεῖται.
Σῶσον, ὦ! σῶσόν την.

EMINE

Ἴδὲ τὰς χεῖρας ταύτας. Εἶδας
αὐτὰς ὅπου σταλάζουσι τὰς μελανὰς ρανίδας;
Αὐταὶ εἰσὶ — τί φρικιᾷς; — τῆς κόρης μου τὸ αἷμα.

ΔΕΒΩΡΑ

Σῶσόν την. Μόνη δύνασαι.

EMINE

Ἀπόστρεψον τὸ βλέμμα.

Τορτάρου βλέπεις ἐριννύν. Αἱ δᾶδες τῶν δαιμόνων
 ἀπῆψαν πῦρ ζηλότυπον ἐντός μου μαιφόνον.
 Ἐπροφασίσθ' ἡ πονηρὰ καρδία μου ἀπάτην.
 Ἐπέγραψα.

ΔΕΒΩΡΑ

Βοήθησον. Εἶναι καιρός.

EMINE

Εἰς μάτην!

Ῥίπον κατάραν ἐπ' ἐμέ· μὴ μὲ καλῆς σωτῆρα.
 Φονεύς της εἶμαι. Μόνη μου τὴν μάχαιραν ἐπῆρα.
 Φονεύς! Φονεύς! (Δράμει ἔξω, ἐκτὸς ἐαυτῆς.)

ΔΕΒΩΡΑ

ὦ Ἐμινέ! ὦ συμφορά! ὦ λύπη!
 Ποῦ θὰ προστρέξω κ' ἡ ἐλπίς αὐτῆς ἀνίας ἐλλείπη;

(Τὴν ἀκατασχετῶν)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Ἡ φυλακὴ)

(Λόχνος ἀμυδρός. Ἡ Φροσύνη ἀναπηδᾷ ἐξ ἀχυρίνης κλίνης)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τίς εἶναι; Ἦλθον; Μὲ ζητοῦν; Δὲν ἦτον θαρρόω κρότος;
 Ὅχ', ἡ ψυχὴ μου ἀγρυπνεῖ εἰς τῆς νυκτὸς τὸ σκότος.
 Ἀκόμη ζῶ. Πλὴν προχωρεῖ τὸ τέρας τοῦ θανάτου.
 Ἐπάνω μου τὰ δάκτυλα ἐκτείνει τ' ἄσαρκά του,
 καὶ μοὶ φωνάζει· «Ἐφθατε καὶ διὰ σὲ τὸ πέρας.»
 Τὰ ὄρνεα τὸ σῶμά μου θὰ τρώγουν τὸ ἐσπέρας,
 καὶ μάτην θὰ μὲ χαιρετᾷ ὁ δύων ἥλιός μου.
 Τὸ πᾶν θὰ παύσῃ· θὰ σβεσθῇ πᾶν αἶσθημα ἐντός μου.
 ὦ! ὄχι. Θεὸν ἀμεταβῶ εἰς σφαῖραν οὐρανίαν.
 Μουκτάρη, τὴν εἰκόνα σου ἐκεῖ τὴν ἐρασμίαν

θὰ φέρω εἰς τὸ στῆθος μου ἀρόβως κ' αἰωνίως.
Ἐκεῖ θὰ εἶναι κτῆμά σου ὁ αὔλος μου βίος,
καὶ τοῦ Θεοῦ ἐπάνω μας θὰ πίπτ' ἡ εὐλογία.

(Γράφει λέξεις τινὰς εἰς πτυχίον)

Τί ἡσυχία εἶν' ἐδῶ ! Τῶν τάφων ἡσυχία !
ὦ ! πῶς θὰ κείτωμαι στενά, καὶ γῆ θὰ μὲ σκεπάζῃ !

(Ὑπάγει πρὸς τὸ παράθυρον)

Τί οὐρανὸς διάστερος ! Ἀκόμη δὲν χαράζει.

ὦ σεῖς, ποῦ μὲ ἠκούσατε πολλάκις νὰ στενάζω,
ἀστέρες, ὅπου μ' ἔκστασιν, καὶ μ' ἔρωτα κυττάζω,
ὥς εἰς τὸ μέλλον καὶ ὥς πρὶν τὸν δρόμον σας πατεῖτε.
Τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν τῆς φίλης σας δεχθῆτε.
Ὅταν ἡ λάμψις τῆς αὐγῆς τὸ φῶς σας θὰ χλωμαίνει,
τότε τῆς καταδίκης μου ἡ ὥρα θὰ σημαίνει·
καὶ ὅταν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐκ μέσου ὁ ἀναβῇτε,
τότε θὰ εἶμαι εἰς τῆς γῆς τὴν μνήμην ἐσθυσμένη.

Καὶ σὺ ποῦ τὸν οὐράνιον καθωραΐζεις θόλον,
καὶ διαλάμπεις μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν σου ὅλων,
αὐγερινέ, ἀπόστολος γενοῦ τῶν στεναγμῶν μου,
ἀσπάσθητι ἐκ μέρους μου τὸν τρισαγάπητόν μου !
Ἄς πέμπῃ διὰ τῶν αὐτῶν κ' ἐκεῖνος ἀποστόλων
ἓνα γλυκύν του ἀσπασμὸν εἰς τάφον τὸν πικρόν μου !

Ἀλλὰ πρὸς τί τ' ἀπαίσια προβλέπω φοβουμένη ;
Ἡ Ἐμινέ μου σώτεια, προστάτις δὲν μοὶ μένει ;
Ἄς ἔχω θάρρος. Ὁ Θεὸς συμπάθειαν θὰ ἔχῃ.

Πλὴν τῶρ' ἀνοίγουν, ἔρχονται. Τί μὲ ζητοῦν ; Τί τρέχει ;

(Ἡ θύρα ἀνοίγεται. Εἰσέρχεται ΧΑΣΑΝΗΣ, ἔχων ἑγγραφὸν ἀνοικτὸν εἰς τὰς
χεῖρας. ΜΑΥΡΟΙ, παρακολουθοῦντες αὐτόν, παρατάττονται παρὰ τὴν εἴσο-
δον. Ἡ Φροσύνη τοὺς βλέπει ὑπερηφάνως. Ἀφ' οὗ εἰσῆλθον ὅλοι)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί θέλετε ; Τί ἀπειλεῖ τὸ ἄγριόν σας ὕψος ;

Προσέλθετε. Τίς ἀπὸ σᾶς κρυπτόν φυλάττει ξίφος;
 Φανεύσατέ με. Ὁ Θεὸς σᾶς βλέπει ἐδῶ μόνος.
 Ἡ τυραννία προτιμᾷ νὰ εἶναι δολοφόνος.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Μᾶς εἶν' ἡ ὑποψία σου αὐτὴ ἀδικωτάτη.
 Φρομεν ὅ,τ' ἡ Ἑμινὲ καὶ ὁ Πασᾶς προστάττει.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἡ Ἑμινέ! ἡ Ἑμινέ! Ἄν εἶναι θεσπισμά της,
 λοιπὸν ἐσώθην! Ἀγρυπνεῖς ἡ φίλη μου προστάτις!

(Πρὸς τὸν Χασάνην)

Εἰπέ.

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἀναγινώσκει)

«Διὰ θεσπίσματος ἡμῶν ἰδιοχείρου,
 ἀπεφασίσαμεν ἡμεῖς, Σατράπης τῆς Ἡπείρου,
 ἡ ὁπαδὸς τῆς Ἑμινὲς, Φροσύνη καλουμένη,
 δι' ἀνοσιουργήματα πολλὰ ἐγκαλούμενη, . . .»

ΦΡΟΣΥΝΗ

Δι' ἀνοσιουργήματα κατηγοροῦμαι; Ποῖα;
 Τίς χρεῖα τῆς προφάσεως; Καὶ δὲν τῷ φθάν' ἡ βία;
 Τί μάτην καταψεύδεται πρὸς τὴν δικαιοσύνην;
 Τὴν τυραννίαν ἔχουσι συγκάθεδρον· μ' ἐκείνην
 αἰῶνας τρεῖς πιέζουσι τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.
 Ἄς χύσῃ καὶ τὸ αἷμά μου ὁ τόσον αἷμα χύνων.
 Ἐκεῖνος ὅστις ὄπλον του κρατεῖ τὴν ἀνομίαν,
 ἐδῶ τί περιβάλλεται τοῦ νόμου τὸν μανδύαν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Εἴμ' ὑπηρέτης. Προσταγὴν νὰ ἀναγνώσω ἔχω.
 Τὰ περαιτέρω, τ' ἀγνοῶ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀνάγνωθι. Προσέχω.

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἐξακολουθῶν τὴν ἀνάγνωσιν)

«... πρὸς τιμωρίαν ἱκανὴν καὶ ἄλλους νὰ διδάξῃ,
ἐντὸς τῆς λίμνης νὰ πνιγῇ, ὡς ἡ αὐγὴ χαράξῃ.

Ἐδόθ' εἰς Ἰωάννινα, καὶ ὑφ' ἡμῶν ἐγράφη.

Ἀλῆς, Σατράπης. — Ἐμινέ.»

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πῶς; Τίς τὸ ὑπογράφει;

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἐπαναλαμβάνων τὴν ἀνάγνωσιν)

«Ἀλῆς, Σατράπης. — Ἐμινέ.»

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ ἤκουσα. ὦ! Στάσου!

Θεέ, ἄς γίνῃ, ὦ Θεέ, κατὰ τὸ θέλημά σου!

(Πίπτει σχεδὸν ἀναίσθητος. Οἱ Μάγγοι ἀπέρχονται. Μικρὰ παύσις.)

EMINE (εἰσέρχεται, ἐστὶν ἀπαρτισμένη, καὶ λέγει βραδέως)

Φροσύνη!

(Ἡ Φροσύνη στρέφεται καὶ τὴν ἀντιβλέπει, ὡς νὰ μὴ ἐννοῇ. Ἐπειτα ἐξιππάζεται.)

EMINE

Φίλη, εἴμ' ἐγώ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄ! Ἦλθες, Ἐμινέ μου;

Σ' εὐχαριστῶ. Δὲν ἤλπιζον νὰ σέ ἰδῶ ποτέ μου.

Ἴδου, ἰδου ἡ ἄδολος φιλία τί σημαίνει.

Ὅλοι μὲ φεύγουν· σταθερὰ ἡ Ἐμινέ μοι μένει.

EMINE

Φροσύνη μου, νὰ σπεύσωμεν· ὁ κίνδυνος ἐπείγει.

Νὰ βοηθήσω· ἔρχομαι, κ' ἡ ὥρα εἶν' ὀλίγη.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ ἥξευρον, οὐδὲ στιγμὴν δὲν εἶχον ἀμφιβάλλει,

ὅτι δὲν ἦν ἡ σχέσις μας ὡς πᾶσα σχέσις ἄλλη,

δὲ ἦτον εἷς ἐκ τῶν δεσμῶν αὐτῶν τῶν ἐφημέρων,
 οὓς τὸ συμφέρον ἔδεσε καὶ λύει τὸ συμφέρον.
 Γενναία φίλη, πάντοτε τὴν ἀρετὴν τιμῶσα,
 τοῖς πταῖσμα κατεδίκασας, τὸν πταίστην ἀγαπῶσα.

EMINE

Φροσύνη μου, τί ἐννοεῖς;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐντός σου πῶς παλαίει
 ἀγάπη πρὸς τὴν ἔνοχον, καὶ σέβας πρὸς τὰ χρέη.
 Ποινὴν ἧς μ' ἐξελάμβανες ἀξίαν μ' ἐπιβάλλεις,
 καὶ ὅμως δὲν μὲ ἀπωθεῖς τῆς μητρικῆς ἀγκάλης.
 Ὅποτεν ἤκουσας νὰ ζῶ πῶς εἶμαι ἀναξία,
 μὲ κατεδίκασεν ὁ νοῦς, ἀλλ' ὄχι κ' ἡ καρδιά.

EMINE (τὴν ἐννοεῖται)

Φροσύνη, ἄγγελε φωτὸς, δὲν βλέπεις εἰς τὰ σκότη.
 Πρὸς τὴν βασιλίσσαν πτωστὴν μου τὸ πνεῦμά σου τυφλωττεῖ.
 Ἐγὼ σ' ἐφόνευσα, ἐγὼ, ἀγνὴν ἤξευρά σε.
 Ἀξίζω καὶ νὰ μὲ μισῇς καὶ νὰ μὲ καταρᾶσαι.
 Νὰ μὲ μισήσης; Δύνασαι νὰ μὲ μισῇς, Φροσύνη;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅλ' ἡ ζωὴ μου συνεχῆς ὑπῆρξ' εὐγνωμοσύνη,
 καὶ ἡ καρδιά μου πρὸς σὲ ἀγάπης εἶν' ἐστία,
 ὅποτεν εἰς τὸν θάνατον ἀνοίγω τὰ ἱστία.

EMINE

Ἡρνήθην, πλὴν μ' ἠπάτησαν· μ' ἐνέπλεξαν εἰς δόλον,
 ἐβίασαν τὴν χεῖρά μου μὲ τέχνας διαβόλων.
 Τὴν νύκτα ἔχεις σύμμαχον. Μὲ τοῦτον τὸν μανδύαν
 (Θελεῖ νὰ τῇ δώσῃ τὸν μανδύαν της)

θενὰ σ' ἐκλάβουν ἀντ' ἐμοῦ· πλὴν σπεῦσον, ἔχ' ὑγείαν!

ΦΡΟΣΥΝΗ (τὴν ἀτενίζει ὡς ἐνδομύχως ἐγγιχθεῖσα, μέχρις οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πληροῦνται δακρύων)

ὦ! τοῦτο δὲν τὸ ἤξιζον.

EMINE

Τί λέγεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί θαρῶρεῖτε

ἀνόμημα πῶς ἔπραξα, καὶ μὲ περιφρονεῖτε;
Νὰ μείνης σὺ καὶ νὰ σωθῶ! Καιρίως μὲ πληγώνεις.
Τοιαῦτα θὰ μ' ἐπρότεινας ἂν δὲν μὲ κατεφρόνεις;
Εἰπέ μοι, τὸ ἐδέχεσο, σὺ ἀντ' ἐμοῦ ἂν ᾔσο;

EMINE

Τοὺς ἐδικούς μου ὀφθαλμοὺς θὰ κλείσω ποῦ θὰ κλείσω.
Εἰς σέ τὸ μέλλον εὐτυχές ἢ γένη κοσμεῖ τῆς μοίρας,
ἐμὲ δὲ πόνοι μ' ἐφθειραν, καὶ πρόωρον τὸ γῆρας,
καὶ θεωρῶ τὸν θάνατον εὐεργεσίαν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ζῆσε,

ζῆσε. Παράδειγμ' ἀρετῆς εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶσαι.
Πρὶν ἢ σημάν' ἢ ὥρα σου μὴ τὴν ζωὴν ἀφήσης.
Μεγάλα ἔχει θέλγητρα· ωραία εἶν' ἡ φύσις.
Ὁ κόσμος ὁ θεόπλαστος ὅταν φωτὸς πληροῦται,
ἐκστατικὸν τὸ πνεῦμά μου πρὸς τὸν Θεὸν ὑψοῦται.
Ἄλλ' εἰς τὸν τάφον... Ἡ αὐγὴ ὡς πρὶν θεν' ἀνατέλλη,
θὰ κελαδῶσι τὰ πτηνὰ τ' ἀρμονικά των μέλη,
πρὸς οὐρανὸν τῶν εὐτυχῶν ὁ ὕμνος θ' ἀναβαίνει,
κ' ἐγὼ... εἰς τάφον σκοτεινὸν θὰ κεῖμαι τεθαμμένη!
Μὴ ἀποθνήσκης, φίλη μου.

EMINE

Δραπέτευσον καὶ σώσου.

Πρὸς τοῦτο ἦλθα. Μὴν ἀργῆς, καὶ εἶναι ὀλεθρὸς σου.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὴν μεγαλοψυχίαν σου θαυμάζω, Ἐμινέ μου,
 πλὴν παῦσον, παῦσον. Εἰς αὐτὸ δὲν θὰ πεισθῶ ποτέ μου.
 Ὁμολογῶ πῶς τὴν ζωὴν ἠγάπων κ' ἐπεθύμουν·
 ἐν ὅσῳ ἦν ἀμόλυντος κ' ἐγὼ εὐδαίμων ἦμουν.
 Πλὴν δὲν θὰ ζήσω ρίπτουσα σὲ θυμα εἰς δημίους.
 Θανάτους θέλεις ἀνθ' ἐνὸς νὰ ὑποστῶ μυρίους;
 Θεὸν ἀποθάνω, Ἐμινέ, καὶ τὴν ζωὴν θ' ἀφήσω,
 πρὶν ἢ σβεσθῇ εἰς δάκρυα, καὶ πρὶν ἢ τὴν μισήσω.

EMINE

Ἴδου ἡ ἀμετάτρεπτος λοιπὸν ἀπόρασίς σου;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ναί.

EMINE

Τότε ἄφες με λοιπὸν νὰ συνταρῶ μαζί σου,
 τῶν καρδιῶν μας τὸν δεσμὸν ὁ τάφος νὰ μὴ λύσῃ,
 καὶ νὰ συναποθάνωμεν ὡς εἵχομεν συζήσει.

ΦΡΟΣΥΝΗ (ρίπτομένη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς)

ὦ Ἐμινέ μου!

(Ὁπισθοδρομεῖ)

Ὑπαγε! Εἶναι καιρὸς νὰ κλίνω
 καὶ πρὸς Θεὸν τὴν φεύγουσαν ψυχὴν μου ν' ἀποτείνω.
 Ἄφες με μόνην. Ἀλλὰ πρὶν, εἰς σφράγισιν φιλίας,
 τὰς τελευταίας πλήρωτον ἐμὰς παραγγελίας.
 Ἄν τὸ ὑπόσχεσ', ἐλαφρὰ τῆς γῆς θ' ἀναχωρήσω,
 καὶ ἥσυχος θεὸν ἀναβῶ.

EMINE

Ἄ! Πρέπει νὰ σ' ἀφήσω!

Τοῦ μαρτυρίου κοινωνὸν νὰ μὲ δεχθῇς ἀρνεῖσαι,
 κ' ἐλπίζεις ὅτι θενὰ ζῶ, ὅταν νεκρὰ θὰ κεῖσαι!

Εἰς κύματα θὰ κυλισθοῦν τ' ἀγγελικά σου κάλλη,
καὶ ἡ χρυσῇ σου κεφαλῇ ὅπου ὡς ἄνθος θάλλει. ...

(Τὴν ἐναγκαλίζεται καὶ κλαίει.)

ΦΡΟΣΥΝΗ

"Αφες τὰ δάκρυα· καιρὸς δὲν εἶναι τῶν δακρύων.
Ἐμφύσησόν μοι ἀρετὴν καὶ αἴσθημα ἀνδρεῖον,
ὅπως διέλθω τὴν φλιάν τῆς αἰωνίας πύλης.
Εἰς τὴν τροφὸν μου φρόντισον τὴν δυστυχῇ νὰ στείλῃς
τοὺς πολυτίμους λίθους μου καὶ τὰ ἐνδύματά μου.
"Ας θυμιάζῃ ὅσω ζῇ τὰ εἰκονίσματά μου.
Καὶ τὸν πατέρα μου ἄλλοῦ ἂν δὲν πλανᾷ ἡ μοῖρα,
ᾧ τῷ εἰπῶσι πῶς φιλῶ τὴν σεβαστὴν τοῦ χεῖρα,
ὅτι χωρὶς ἐγκλήματος ἀποχωρῶ τοῦ βίου,
καὶ τὴν ἐσχάτην τοῦ εὐχὴν ζητῶ ἀντ' ἐφοδίου.
"Αν ἐλεῆμασιν ποτὲ γαῖρ' τὰ λείψανά μου θάψῃ,
εἰς γῆν ἁγίαν ἥθελον τοῦ τάφου μου νὰ σκάψῃ.
Εἰς μέρος ὅπου νάρκισσοι καὶ ῥοδοδάφναι θάλλουν,
εἰς ὑπωρείας χλοεροῦ λοφίσκου ᾧς με βάλουν.
"Ας στεφανώσουν με πυκνάς τὸ μνῆμά μου πτελέας·
κάθε χειμῶνα εἰς αὐτάς ᾧς κλαίῃ ὁ βορέας,
πᾶν νέον ἔαρ ἀηδῶν τὰ φύλλα των ᾧς σείῃ,
καὶ εἰς ἐμὲ τὸν μάϊον με ἄσματ' ᾧς μηνύῃ.
Ὁ ὁδοιπόρος ὑπ' αὐτάς ἀνάπαυσιν εὕρισκων,
ᾧς κάθηται βαρύθυμος εἰς τὸν τερπνὸν λοφίσκον,
καὶ βλέπων τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ τάφου, ᾧς δακρύῃ.

EMINE

Δὲν ἔχεις πόθον πλὴν αὐτοῦ ἄλλον τινά; Εἰπέ τον.

ΦΡΟΣΥΝΗ

"Αλλον;

(Τὴν ἀτενίζει δι' ὀφθαλμῶν πληρουμένων δακρύων. ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας της)

”ὦ! ἀπὸ μέρους μου ἀποχαιρέτησέ τον,
 καὶ ...

EMINE

Τὸν Μουκτάρην;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ εἶπὲ, ἡ λύπη μου ἡ μόνη
 ὅταν τῆς γῆς ἀπέρχομαι, εἶν' ὅτι μ' ἐλησμόνει.
 Ἔτι μικρὸν, καὶ ὁ σπινθὴρ τοῦ βίου μου θὰ σβύσῃ,
 καὶ οὐδὲ καὶν ἠθέλησε νὰ μ' ἀποχαιρετήσῃ!

EMINE

Σὲ λησμονεῖ! Ἄν δέσμιος στενωῶς δὲν ἐφρουρεῖτο,
 θὰ σ' εἶχε σώσει, ἢ νεκρὸς πολὺ πρὸ σοῦ θὰ ἦτο.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Κρατεῖται! Τοῦτο ἐξηγεῖ. Τὰ δάκρυά του ρέουν,
 καὶ εἰς ἓνα θρῆνον τὰς ψυχὰς τὰς ἀδελφὰς συνδέουν.
 Τὸν ἀσπασμὸν μου φέρε τῷ τὸν τελευταῖον. Λήθην
 δὲν τῷ ζητῶ· ὑπομονήν. Εἰς οὐρανὸν ἐκλήθην
 προτέρα του, καὶ ἐπείγομαι ἀμόλυντος νὰ φθάσω
 τὸν νυμφικὸν μας θάλαμον νὰ προπαρασκευάσω.
 Ἄ! πρόσμεινε. ...

(Διὰ χρωστήρος προσθέτει λέξεις τινὰς εἰς τὸ χαρτίον ὃ ἔγραφε, καὶ ἐγγει-
 ρίζει αὐτὸ εἰς τὴν Ἑμινέν. Συγχρόνως τῇ δίδει τὸ δακτύλιον ὃ εἶχε λά-
 βει παρὰ τοῦ Μουκτάρη)

Παράδος τῷ αὐτὰ, καὶ ἔχ' ὑγείαν.
 Δὲν ἔχω πλέον θέλησιν ἐπὶ τῆς γῆς καμμίαν.

(Ἡ Ἑμινὲ τὴν ἀτενίζει ἐπὶ τινὰς στιγμὰς μετὰ βαθείας θλίψεως, ῥίπτεται εἰς
 τὰς ἀγκάλας της καὶ τὴν φιλεῖ. Ἐπειτα δὲ τὴν ἀρῆναι βιαίως, καὶ ἀπο-
 στρέφουσα τὴν κεφαλὴν, ἐξορμᾷ καὶ ἐξέρχεται.)

ΦΡΟΣΥΝΗ (μόνη)

Οὐδέν μοι μένει ἐπὶ γῆς, καὶ πλάστα, πρὸς Σὲ στρέφω
τὴν ἔρημον καρδίαν μου, ἣν ἐν πικρίαις τρέφω.
Ἡ λάμψις ἡ ἀπατηλὴ τῆς γῆς τὴν εἶχ' ἐλκύσει·
εἰς τὴν πηγὴν τῆς λάμψεως ἐπίτρεψον ν' ἀντλήσῃ.
Θεέ, Σὲ ὅστις τὸν ληστὴν ἐδέχθης προσπεσόντα,
ὅστις ἰλέως συγχωρεῖς τὸν ἥμαρτον εἰπόντα,
Σὲ, πλάστα, εἰς τὸν ἔσχατον δοξάζω στεναγμόν μου.
Κλίνον καὶ πρὸς μ' ἐπιεικῶς τὸ οὖς κ' ἐπάκουσόν μου.
Ἡ χάρις ἡ πανύστατος δέν μ' εἶναι δεδομένη
ν' ἀνακουφίσω τὴν ψυχὴν, ἐξομολογουμένη
εἰς ἐκκλησίας λειτουργόν. Εἰς ὥραν τὴν ἐσχάτην
τὸ πνεῦμα παραδίδωμι εἰς Σὲ, Θεὸν προστάτην.

(Κλίνει τὸ γόνυ, καὶ προσεύχεται πικρῶς. Ὁ ΜΕΛΕΤΙΟΣ εἰσελθὼν τὴν
θεωρεῖ μακρόθεν. Εἰς τὸ πρῶτον τοῦ βῆμα ἀνασκιρτᾷ καὶ ῥίπτεται εἰς τὴν
ἀγκάλην τοῦ.)

Κύριος εἶη μετὰ σοῦ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Θεέ, νὰ μ' ἐλεήσης
ἡυδόκησας. ὦ πάτερ μου, ἐλθέ νὰ ὁδηγήσης
εἰς τὴν φρικτὴν κατάβασιν τὸ ἔσχατόν μου βῆμα.
Θὰ μὲ φονεύσουν, πάτερ μου.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Τῆς τυραννίας θῦμα,
κόρη φιλτάτη, οἱ σφαγεῖς σὲ σφάζουν τῆς Ἑλλάδος.
Ὡς Ἑλληνὶς χριστιανὴ τὸ πνεῦμά σου παράδος.
Ἐλθέ εἰς τὴν καρδίαν μου ἥτις θρηνεῖ καὶ πάλλει.
Ἐσχάτη σοὶ ἀνοίγεται ἡ πατρικὴ ἀγκάλη.
Θ' ἀκολουθήσω ἐν βραχεῖ τὴν φεύγουσαν ψυχὴν σου.
Ἄλλ' εἰς' ἐτοίμη νὰ φανῇς ἐμπρὸς εἰς τὸν κριτὴν σου ;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἰκεῖνος εἶναι κύριος, καὶ ἅμα διατάξῃ,
 ἢ δούλῃ τῶν νευμάτων του ψυχὴ θενὰ πετάξῃ.
 Πλὴν πῶς θὰ μ' ἀνεκούφιζεν ἐὰν τῆς ἁμαρτίας
 τὸ βάρος ἐναπέθετον ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας!
 Ἰ ἀναξία θὰ φανῶ ἐμπρὸς εἰς τὸν σωτῆρα,
 καὶ τῶν γηίνων ἄφεσιν πταισμάτων δὲν ἐπῆρα.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἡ θεία αὕτη ἀρρώγῃ σοὶ εἶναι ἀναγκαία;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Καθ' ἣν στιγμὴν ἀνοίγεται ἡ πύλη ἡ ωραία
 ὁποῖον ἐπουράνιον φῶς ἱλαρὸν αὐγάζει!
 Εἰς ψαλμωδίας καὶ καπνοὺς ὁ φύστης πλησιάζει,
 ἀνάπτην καὶ συγχώρησιν ὁ ἱερεὺς ἀγγέλλει,
 καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν εὐσεβῶν ἐλπίς ἐξανατέλλει.
 Δάκρυα χύνει ὁ λαὸς, καὶ εἰς σχῆμα μετανοίας
 τὸ γόνυ κάμπτων, χάριτος πληροῦται οὐρανίας.
 Ἡ ἁμαρτία λύεται, ὁ θάνατος νικάται·
 τὸ ἄρρητον μυστήριον τῆς κοινωνίας δρᾶται.
 Εἰς ὅσα μέρ' ἡ σταύρωσις τοῦ πλάστου προσκυνεῖται,
 μεταλαμβάνων τὸν Θεὸν ὁ θνήσκων, εὐλογεῖται·
 καὶ ἐγὼ τῆς χάριτος αὐτῆς στεροῦμαι τῆς μεγίστης!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἡ πίστις κάμνει θαύματα. Ἡ ἐδική σου πίστις
 ἀνέβη ὡς θυμίαμα εἰς οὐρανόν. Μὲ θάρρος
 ἀπόθες εἰς τὸ στῆθός μου τὸ τῆς ψυχῆς σου βάρος.
 Μάθε ἀπὸ τινος καιροῦ πῶς εἶμαι λειτουργός του.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΛΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ τὸν ἀνέκφραστον βαθμὸν τῆς ἀγαθότητός του!
Τὴν τρέμουσαν καρδίαν μου ἐτοίμ' εἰμι ν' ἀνοίξω,
καὶ τὰς μυχιατέρας τῆς πτυχᾶς νὰ καταδείξω.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Εἰς ὄνομα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καρδιογνώστου,
ὑπόσχεσαι ἀλήθειαν ν' ἀποκριθῇς ἐμπρός του;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅταν ἡ ἄδυτος αὐγὴ ἐγγίξῃ ν' ἀνατείλῃ,
εἰς τὴν στιγμὴν ποῦ κλείονται δὲν ψεύδονται τὰ χεῖλη.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Εἰς ὄνομα τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τοῦ τὸ πᾶν εἰδότος,
εἰπὲ, τί φέρεις γῆϊνον ἐπὶ τοῦ συνειδότος;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἦγάπησα τὸν ἄριστον, κ' ἐκείνου ἡ λατρεία
ἐξώγῃς τὴν καρδίαν μου ἐν ὑπερηφανείᾳ.
Εἰ κ' ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν Θεὸν βαθύως ἠγνωμόναι,
ἀλλὰ τὸ πλάσμα βλέπουσα, τὸν πλάστην ἐλησμόναι.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Μετανοεῖς εἰλικρινῶς τὴν πλάνην ποῦ γνωρίζεις;
Πρὸς τὸν ποιμένα, πρόβατον ἀπολωλὸς γυρίζεις;
Ἠρνήθης τὰ ἐπίγεια;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀπέβαλα τὴν ὕλην,
καὶ ἡ ψυχὴ μου αἶρεται πρὸς τοῦ φωτὸς τὴν πύλην.
Ἀλλ' ὅταν αὕτη ἀνοιχθῇ, ἐν μέσῳ τῶν ἀκτίνων
ἐλπίζω αὖθις παρ' ἐμὲ πῶς θὰ ἰδῶ ἐκεῖνον.
Ἄν τὰς καρδίας ὁ Θεὸς πρὸ πάντων ἐξετάζῃ,
τοῦ παραδείσου στέφανον θενὰ τῷ ἐτοιμάζῃ.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἀκόμη τὴν ἐπίγειον δὲν ἀπεδύθης μέθην;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀλήθειαν ὠμίλησα, καθὼς τὴν ὑπεσχέθην.

Οὐχὶ ἐπίγειον. Ἡ γῆ μοι εἶναι πλέον ξένη.

Ἦδ' ἡ ψυχὴ ὑπόπτερος πλανᾷτ' αἰωρουμένη,

καὶ ἂν ἀκόμη μέλλουσαν ἐλπίζω εὐτυχίαν,

στηρίζω τὴν ἐλπίδα μου εἰς θείαν εὐλογίαν.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Καλόν. Ἄν ἔχω λέγε μοι καὶ ἄλλο τι ν' ἀκούσω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅσάκις ἴσως τὸ κακὸν ἡμπόρουν ν' ἀποκρούσω,

ὅσάκις πράξεων καλῶν περίστασιν νὰ εὕρω,

ὁ ζῆλος ἂν δὲν μ' ἔλειψε νυστάζων, δὲν ἡξεύρω.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Δὲν ἔχεις ἄλλο νὰ εἰπῇς;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Οὐδὲν ἐν γνῶσει ἄλλο.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἄλλ' ἐπ' ἐγκλήματι αὐτοὶ σέ τιμωροῦν μεγάλῳ.

Ὅποῖόν σου τὸ ἐγκλημα; Σ' ἐπερωτᾷ ὁ κρίνων.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ κρίνων μεταξὺ ἐμοῦ ἐδίκασε κ' ἐκείνων.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἀδίκως ἀπετόλμησαν διαβολὴν ἐκεῖνοι;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον ὁ οὐρανὸς ἅς κρίνῃ.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Κηρύττεσαι ἀμαρτωλή; Συγγνώμην ἐκ καρδίας

καὶ ἄφεσιν δι' ὅλας σου ζητεῖς τὰς ἀμαρτίας;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πλὴν τοῦ Θεοῦ ἀνεύθυνον κἀνένα δὲν γνωρίζω.

Ὅμολογῶ πῶς ἔσφαλα, καὶ ἄφεσιν ἐλπίζω.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ (θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της, προσεύχεται κρυφίως.
Μετὰ ταῦτα)

Φροσύνη μου, εἰς τ' ὄνομα τοῦ τρισαγιωτάτου
σοὶ ἀναγγέλλ' ἡ γλῶσσά μου τὴν ἀγαθότητά του.

Τὰ σφάλματά σου συγχωρεῖ, καὶ πρᾶως σὲ δικάζει.

Διὰ τῆς οὐρανίας του εὐχῆς σὲ ἀγιάζει.

Θὰ σὲ δεχθῇ ὁ οὐρανὸς, ὡς διαβῆς τὸ μνῆμα.

Ἀνάβ' ἀγνὴ περιστερὰ καὶ τῶν τυράννων θῦμα.

Περίμενέ με, καὶ μακρὰν τοῦ κόσμου τῶν τυράννων,
πρὸς σὲ θὰ ἔλθω, ἀπεθεις τὸν φόρον τῶν βασάνων.

Ἐμπρὸς τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ τὴν κεφαλὴν σου κλίνον,
καὶ ὑπὲρ τῆς λυτρώσεως προσεύχου τῶν Ἑλλήνων.

(Τὴν εὐλογεῖ διὰ τῆς χειρὸς, τὴν τῆς εὐχῆς νὰ φιλήσῃ, καὶ ἐνταυτῷ περιπαθῶς
τὴν ἐναγκαλίζεται.)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐθραυσε τώρα ἡ ψυχὴ τ' ἀνθρώπινα δεσμά της.

Οἱ ὀφθαλμοί μου ἔρριψαν τὸ δέμα τῆς ἀπάτης.

Βλέπω. . . Εἰς θρόνον κάθηται ἡλίων ὁ Θεός μου,
καὶ εἰς τὰς χεῖράς του κρατεῖ τὴν ἄλυσιν τοῦ κόσμου.

Εἰς κάλπην στάζει ἀργυρᾶν τὸ αἷμα τῶν σφαγίων.

Τὸ βλέπει. — Ἴδου σείεται ὁ μέγας τοῦ βραχίων.

Ἴδου, ἀκούω νὰ βροντᾶ, ὁ οὐρανὸς ἀστράπτει

σπινθὴρ οὐράνιος πετᾶ,

καὶ καίει ὅ,τι ἀπαντᾶ, καὶ τὰς ψυχὰς ἀνάπτει.

Ὁ βράχος χεῖμαρρον φλογῶν εἰς τὰς κοιλάδας χύνει.

Περὶ τῶν ὄλων ὁ ἀγών.

Σταυρὸς ὑψοῦται, ὁδηγῶν καὶ κρύπτειτ' ἡ σελήνη.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη μου, πῶς ἐξηγῶ τὸν ἐνθουσιασμόν σου ;
Δὲν εἶδα ὠραιότερον ποτὲ τὸ πρόσωπόν σου.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἰμπρός, τῶν βράχων ἀετοί, δελφῖνες τοῦ Αἰγαίου !
Ἦ δόξα αἶματ' ἀπαιτεῖ,
ἀλλ' εἶν' ἡ δάφνη φθονητὴ εἰς μέτωπον γενναίου.
Θαλάσσης θραύονται ἀφροὶ εἰς ναῦς ἀνθρωποφάγους.
Κινοῦνται κύκνοι ἐλαφροὶ
κ' ἡ πτέρυξ των ἀποτεφροῖ τὰ ὄρη τοῦ πελάγους.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ποῖον χρησμόν θεόπνευστον προφέρει ἡ φωνή σου ;
Τίς, κόρη μου, σ' ἠνέωξε τὰ βάθη τῆς αἰύσσου ;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ ἀριθμὸς μὴ σᾶς φοβῇ.
Εἰς ἀδὴν τις ἂν καταβῇ,
εἶναι λαμπρά του ἀμοιβῇ
Τῆς τυραννίας ἡ κηλὶς
Διὰ τῆς θείας του βουλῆς
ἡ ἀναστᾶσα βασιλὶς
Χρισθῆτε θεῖον μῦρον.
Ὁ φόνιξ τῶν μαρτύρων.
εἰς αἶματ' ἀπεπλύθη.
χλαμύδα ἐνεδύθη.

(Ἡ θύρα ἀνοίγεται. Εἰσέρχεται ὁ ΧΑΣΑΝΗΣ μετ' ἄλλων ΜΑΥΡΩΝ. Ἡ Φροσύνη συνερχομένη κατ' ὀλίγον ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ της, τοὺς βλέπει ὑπερηφάνως.)

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ὁ ἥλιος εἰς τῶν βουνῶν τὰς κορυφὰς ἐφάνη,
καὶ κατὰ τὸ διάταγμα ἤξεύρεις ὅτι φθάνει. . . .

ΦΡΟΣΥΝΗ

Σ' ἀκολουθῶ.

(Πρὸς τὸν πατέρα της)

ὦ! δός μοι, δός τὴν σεβαστὴν σου χεῖρα.
Τὴν εὐλογίαν παρὰ σοῦ τὴν πατρικὴν ἐπῆρα.

ἀκόμη πρόσθες εἰς αὐτὴν τὴν πατρικὴν εὐχὴν σου,
καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου μου τὸ θέατρον μακρύνσου.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη μου !

(Τὴν ἐναγκαλίζεται, προσπαθὼν ματαίως νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυά του)

Εἰς τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐνδυναμώσου.

Ἐγὼ θὰ σ' εἶμαι ὁδηγός, . . . κ' ἐν τάχει ὁπαδός σου.

(Ἡ Φροσύνη καταφιλεῖ τὴν χεῖρά του. Οἱ Μαῦροι τὴν περικυκλοῦσιν. Ἐξωθεν
θορυβώδης μουσικὴ μετὰ τυμπάνων, ἥτις μακρυνομένη, ἀφ' οὗ ἐξηλθον, κα-
ταντᾷ βαθμηδὸν εἰς ἥσυχον μουσικὴν νεκρώσιμον.)

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Δωμάτιον τοῦ Ἀλῆ, ὡς εἰς τὸ τέλος τοῦ Α' μέρους. Διὰ τῶν παραθύρων
εἰσδύουσιν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τῆς ἀνατολῆς. Ἐπὶ τῆς τραπέζης λύχνος
πλησιάζων νὰ σβεσθῇ. Εἰς τὴν τράπεζαν κάθηται ὁ **ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ**, τοὺς
ὀφθαλμοὺς ἔχων προσηλωμένους εἰς τὸ πτυχίον καὶ τὸ δακτυλίδιον ἃ
τῷ ἔπεμψεν ἡ Φροσύνη. Φαίνεται ἀγρυπνήσας καὶ πάσχων)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (μόνος)

Ὁ λύχνος μου ψυχομαχεῖ, καὶ νέαν τροφὴν θέλει.
Τόσον ἀργά ! Ὁ ἥλιος ἀρχίζει ν' ἀνατέλλῃ.
ὦ σὺ λαμπρέ μου ἥλιε, ὦ σὺ ὠραῖον φῶς μου !
ἄραγε σ' ἐχαιρέτησεν ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ κόσμου ;
Ποῦ εἶσαι ; Εἰς τὰ βάραθρα τὰ μαῦρ' ἀναστενάξεις,
ἢ ἴσως πνεῦμα καθαρὸν τὸν φίλον σου κυττάξεις ;
Ἐδὼ ποῦ μέ παρήτησας παντέρημον ἰδέ με,
τὰ δάκρυά μου ξήρανε, καὶ παρηγόρησέ με.

ὦ λύσσα ! ὦ ἀκοίμητον εἰς τὴν ψυχὴν μου μῖσος !
Κρατοῦμαι δέσμιος, ἐν ᾧ σὲ θανατώνουν ἴσως.
Ἐπάνω θεν' ἀπαντηθοῦν τὰ πνεύματά μας λέγεις·
ἐπάνω, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς οὐρανίας στέγης

θά συνευτυχήσωμεν ὅποτε ἀποθάνω;
 Ἐπάνω!... Τίς ἐγγύησις πῶς εἶναι ἐν ἐπάνω;
 Ἀλλ' ἐὰν λάμπω ὅσῳ ζῶ καθὼς τὸ φῶς ἐκεῖνο,
 ὥς ἐκεῖνο τήκωμαι καὶ ὥς ἐκεῖνο σβύνω;
 Ζωογονεῖ περὶ αὐτὸ ὁ κύκλος ὁ λαμπρὸς του.
 Ἀλλὰ, πνοὴ ἐφύσησε. Τί ἔγινε τὸ φῶς του;
 Εἰς εὐρυθμον συνάφειαν ἢ ὕλ' ἡρμολογήθη;
 ὥς ὁ ῥυθμὸς συνταραχθῇ, ἢ ὕλη διελύθη.
 Ἡ ζῶσα εἰς τὴν γενεὰν ὑποχωρεῖ τὴν νέαν.

(Οἱ ὀφθαλμοὶ του πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ βιβλιαρίου. Ἀτενίζει αὐτὸ, καὶ ἔπειτα ἀναγινώσκει βραδέως)

«Ὁ ἐμφυτεύσας εἰς ἡμᾶς θεότητος ιδέαν,
 μᾶς ἡγγυήθη δι' αὐτῆς αὐτὸς ἀθανασία.»
 ὦ ἄγγελε, ἀπόλαυσιν μ' ὑπόσχεσ' αἰωνίαν.

Ἡ οὐρανία σου ψυχὴ, ναὶ, ναὶ, δὲν ἐγεννήθη
 διὰ νὰ σβύσῃ ὥς τὸ πῦρ εἰς τὰ νεκρά σου στήθη.
 Εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτὸς τῶν θείων σου βλεμμάτων
 ἔβλεπον λάμψιν ἄσβεστον ἡλίων ἀθανάτων.
 Μετ' οὐ πολὺ θὰ μὲ ἰδῇς, θὰ σὲ ἀκολουθήσω,
 καὶ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Θεοῦ πλησίον σου θὰ ζήσω.

(Βλέπει τὸ χαρτίον)

Ὅλη ἀγάπη πρὸς ἐμὲ ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ σου,
 καὶ πρὸς ἐμὲ οἱ ἔσχατοι πετῶσι στοχασμοί σου.

(Φιλεῖ τὸ δακτυλίδιον καὶ τὸ περὶ εἰς τὸν δάκτυλόν του. Ἐπειτα μένει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων ἀκινήτως ἐστηριγμένους εἰς τὸ χαρτίον. Εἰσέρχεται ὁ
ΛΗΣ, καὶ τὸν θεωρεῖ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σιωπηλῶς)

ΛΗΣ

Μουκτάρη, εἶσαι ἔξυπνος, καὶ οὔτε ἐκοιμήθης.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ὁχι.

ΑΛΗΣ

Ἦγρύπνησας πολὺ, τὴν κλίνην σου ἤρνήθης.
 Ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ κλίν' ἡ κεφαλὴ σου,
 καὶ αἶμα οἱ φλεγόμενοι σταλάζουν ὀφθαλμοί σου.
 Ἀπόφευγε τὴν δύναμιν πασχούσης φαντασίας,
 καὶ τὰς ὁράσεις τῆς νυκτὸς φοδήσου τῆς ἀγρίας.
 Εἰς ὕπνου κατευνάζοντος παράδος τὴν ἀγκάλην,
 καὶ τὸν θυμὸν, καὶ ὄλην σου τὴν μέριμναν τὴν ἄλλην.
 Μὴ θέλῃς νὰ αἰσχύνωμαι πῶς κλαίει ὁ υἱός μου
 δι' ἐν χυδαῖον γύναιον, τὸ ἔσχατον τοῦ κόσμου.
 Γυναικωνίτης σ' ἔλειψεν; Εἶσαι υἱὸς σατράπου.
 Εἰπέ· πληροῦτ' ἐν ἀκαρεῖ. Τὰ δάκρυα ἐντράπου.

(Ὁ Μουκτάρης τῷ ἀκοντίζει βλέμμα ὀχτοῦ καὶ περιφρονήσεως. Ἐπειτα
 προσηλοῖ πάλιν τὸ βλέμμα εἰς τὸ χαρτίον.)

Ἐμπρός σου μὴ με στηλωτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς προσέχης,
 ὥς τὸ βιβλίον ἀνοικτὸν τῆς τύχης σου νὰ ἔχῃς.

(Περιμένει ἀπόκρισιν. Ὁ Μουκτάρης μένει εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν.)

Καλὰ τὸ κάμνεις· τὸν πιστὸν νὰ παίζῃς ἐραστήν της.
 Ἴσως προσμένεις νὰ ἰδῇς ἐμπρός σου τὴν ψυχὴν της.
 Τί ἄπορον ἂν σ' ἔπεισαν καὶ ἱερέων μῦθοι,
 ὁ ἔρως ὁ αἰώνιος ἀφ' οὗ σὲ καταπεῖθει.

(Ὁ Μουκτάρης ἀκίνητος. Ὁ Ἀλῆς περιμένει στιγμὰς τινάς. Ἐπειτα στρέφε-
 ται δυσανασχετῶν καὶ μακρύνεται.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (εἰσερχομένη μετὰ σπουδῆς, πρὸς τὸν Ἀλῆν)

Ζωὴν νὰ ἔχῃς, ἀδελφέ. Ἡ τύχ' ἡ φιλική σου
 εἰς ὅλας τὰς ὁρέξεις σου κηρύττετ' εὐμενῆς σου.
 Ἡ Ἐμινὲ ὑπέγραψεν.

ΑΛΗΣ

Υπέγραψε!

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καὶ τώρα

ὡς τῆς ἐκτελέσεως παρῆλθε καὶ ἡ ὥρα.

ΑΛΗΣ

Εὐθύς, τῆς ἐκτελέσεως! Πῶς δὲν ἡρώτας πρῶτον;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ὡς εἶπας ἠκολούθησα. Ἠπείθουν ἂν ἡρώτων.

ΑΛΗΣ (δεικνύων τὸν Μουκτάρην)

Ἴδέ τον.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ὁ ἀνεψιός!

ΑΛΗΣ

Τὸν βλέπεις; Δὲν κοιμᾶται,
οὐδ' εἶναι ἔξυπνος. Ἄλλοῦ τὸ πνεῦμά του πλανᾶται,
καὶ φαντασμάτων μεταξὺ συστρέφεται ἀγρίων.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἡ πεισματώδης σιωπὴ εἶναι κακὸν σημεῖον.

(Πλησιάζει τὸν Μουκτάρην)

Μουκτάρη, δεῖξε ἀνδρική πῶς εἶναι ἡ ψυχὴ σου.

Ἐξημερώσου.

(Ὁ Μουκτάρης τὴν ἀτενίζει ὡς νὰ μὴ τὴν ἐγνώριζε. Συνελθὼν ἔπειτα, ῥίπτει
βλέμμα πρὸς οὐρανὸν μετὰ πικροῦ μειδιάματος, καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν
πρώτην ἀκίνησίαν. Ἡ Χαϊνίτσα τὸν παρατηρεῖ καὶ ταραττεται.)

Λησμονεῖς ἡμᾶς τοὺς συγγενεῖς σου,
τὸν ἑαυτόν σου λησμονεῖς. Ἡ θλίψις σου σὲ φθείρει.
Ἐκτὸς τοῦ αὐλακος φοβοῦ τὸ πνεῦμά σου μὴ σύρη.
Αἱ λύπ' αἱ ἀχαλίνωτοι τὸ λογικὸν ἀμβλύνουν.
Αἱ κλίσεις σου αἱ ἀγενεῖς τὸν νοῦν σου ἔταπείνουν.
Ἐρωτος δῶρα ἔκλεξον καὶ λάβ' εὐγενεστερώς.
Μὴ ἔστω σοῦ ἀνάξιος καὶ ποταπὸς ὁ ἔρως.

Μὴ σιωπᾶς. Οἱ φίλοι σου δὲν εἶναι ἄγνωστοί σου.
Εἰπέ, καὶ νὰ ἐκδικηθῇς ἂν θέλῃς, ἐκδικήσου.

ΛΛΗΣ (πρὸς τὸν ΧΑΣΑΝΗΝ, εἰσερχόμενον)

Τί εἶναι, Μαῦρε;

ΧΑΙΝΙΤΣΑ (ἀφήνοντας τὸν Μουκτάρην, περιέργως πρὸς τὸν Χασάνην)

Ἔγινε, τί ἔγινεν; ὁμίλει.

Ἐξετελέσθη, ὁ Πασᾶς ὡς εἶχε παραγγεῖλει;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Νὰ ἔχῃ χρόνους ὁ Πασᾶς· καὶ ὅσοι τὸν πικράνουν,
ὁποῖον τέλος ἔλαβεν ἐκείνη, νὰ λαμβάνουν.

(Ὁ Μουκτάρης τὸν ἀτενίζει ὡς ἡλίθιος.)

ΛΛΗΣ

Πῶς δὲν περιεμένατε νὰ σᾶς προτάξω πάλιν;

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ἡ προσταγή σου ἱερά. Οὐδεὶς προσμένει ἄλλην.

(Πρὸς τὸν Χασάνην)

Καὶ λέγεις, — ἐτελείωσεν; Εἶν' ἀληθές;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Καθ' ὅλα.

Τὸ σῶμά της κατέπιαν τὰ κύματ' ἀφροβόλα.

Ἀνέδου πάλιν, κ' ἔπλεε μ' ἀγῶνα, κ' ἦν πλησίον

νὰ διαφύγῃ. Πλὴν αὐτὸς ὁ στιβαρὸς βραχίων

τὴν ἔσπρωξε, ποῦ . . .

(Ὁ Μουκτάρης ὀρμᾷ ἐμμανὲς καὶ τὸν ἀρπάζει ἐκ τοῦ λαιμοῦ. Ὅλοι ὀπισθοδρομοῦσι)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐκτρωμα, ἐγὼ νὰ σοὶ τὸ δείξω.

(Τὸν ἀπωθεῖ μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεώς του)

Ὑπαγε, τέρας. Ἄξιον δὲν εἶσαι νὰ σὲ πνίξω.

Σὺ, ἔχων μαῦρον πρόσωπον ἀσχήμου διαβόλου,

ἂν ἔχῃς μαύρην τὴν ψυχὴν δὲν ἀπορῶ διόλου.

Κηρύττεις διὰ τῆς μορφῆς πῶς εἶσαι μαῦρον κτῆνος.
 Ὁ ἄδης ποῦ σ' ἐξέμεσε, σὲ φρίττει.—'Ἄλλ' ἐκεῖνος,

(Δεικνύων τὸν Ἄλῃν)

ἐκεῖνος, ὦ! ἰδέτε τον. Τὸν βλέπετε; Ἰδού τοσ.
 Ζηλεύεται ἡ δόξα του, ἡ φήμη καὶ ὁ πλοῦτος·
 εἶναι πασᾶς, ἀνώτερος τῆς ἐδικῆς σας σφαίρας.
 Ἄλλὰ, τὸν βλέπετε; αὐτὸς τοῦ ἄδου εἶναι τέρας.
 Ἀθῶον αἶμα, καθαρὸν αἱ χεῖρές του μυρίζουν·
 πανώλην φέρουν,— φύγετε! — εἰς ὃ,τι ἂν ἐγγίζουν.
 Αὐτὸς τὴν ἐθανάτωσεν. Αὐτός. Δὲν μ' ἐννοεῖτε.
 Ναί, πράξατε ἀνόμημα ὁποῖον ἤμπορεῖτε,
 ἀδελφοκτόνοι γίνετε, φονεῖς καὶ τεκνοκτόνοι,
 τὰς πράξεις σας ἡ πράξις του τὰς ὑπερβαίνει μόνη.
 Θὰ εἰσθε σεῖς εἰς τὴν Ἑδὲμ, κ' ἐκεῖνος εἰς τὰ σκότη.
 Τὴν ἔπνιξε. Πλὴν διατί ἠξεύρεται; Διότι
 ἐκεῖν ἡ ἀκτὴλιδωτός, ἡ ἀμωμος ἐκεῖνη,
 εἶχε τῆς καταισχύνῃς τῆς τὸν θάνατον προκρίνει.
 Αὐτὸς ὅστις ἐγκλήματα πῶς τιμῶρεῖ κηρύττει,
 ἐφόνευσε τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐγκλημα ἐζήτει.
 Παρὰ τοῦ κόσμου θαυμασμοῦ λαμβάνεις φόρον ἴσως,
 πλὴν κ' ἐγὼ τρέφω πρὸς αὐτὸν εἰλικρινὲς τὸ μῖσος.

(Προχωρεῖ πρὸς τὴν Χαϊνίτσαν, καὶ λαμβάνει αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς)

Καὶ σὺ ποῦ βλέπεις ἥσυχος ἐδῶ καὶ θριαμβεύεις,
 δὲν τρέχεις εἰς τὰ βάραθρα τοῦ ἄδου νὰ κατέβῃς;
 Ναί, ἔχιδνα φαρμακερὰ, ποῦ ἔμαθες νὰ πνίγῃς,
 εἰς ἄλλον κόσμον δὲν ζητεῖς τὸ βλέμμα μου νὰ φύγῃς;

(Πρὸς τὸν Ἄλῃν)

Ἦξεύρεις ποία εἶν' αὐτὴ ποῦ ἴσταται ἐμπρὸς σου,
 αὐτὴ ἡ πολυμήχανος μυστικοσύμβουλός σου;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (μεγαλοφώνως)

Εἶν' ἐμμανής. Τὸ πνεῦμά του κινεῖ παραφροσύνη.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ὕψων ἔτι μᾶλλον τὴν φωνήν)

Νὰ σὲ φονεύσῃ ἤθελε, καὶ εἶχε μοὶ προτείνει
τὸν θρόνον καὶ τὴν χειρὰ της· καὶ ὡς ἡρνήθην φρίττων,
παραίτιος ὁ ἔρως μου ἐνόμισε πῶς ἦτον,
κ' ἡ ἄνομος τὴν δυστυχῇ ἰδοῦς' ἀντίζηλόν της,
αὐτὴν εἰς θυμα ὠρίσε, καὶ σὲ εἰς δῆμιόν της.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πιστεύεις τοῦ μανιακοῦ τοὺς λόγους, ἀδελφέ μου;

ΛΛΗΣ

"Ω! τί σκοποὶ τεράστιοι! Λέγεις ὀρθῶς, υἱέ μου.
Νὰ τὸ προσμένω ἔπρεπεν. Ἀξίως ἐβραβεύθην
διότι εἰς τὴν δολερὰν αὐτὴν ἐνεπιστεύθην.

"Ω! Γνωρίζομεθ', ἀδελφὲ. Δὲν μ' ἐβλαψε διόλου
πῶς νέον δεῖγμα ἔλαβα τοῦ μισητοῦ σου δόλου.
Θέλω φροντίσει.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἀδελφέ...

ΛΛΗΣ

Νὰ σιωπᾷς προστάζω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

"Αν σ' ἔπεισεν ὁ λόγος μου ὀλίγον ἐξετάζω.
Σεῖς ἔρπετε εἰς τὸν πηλὸν κ' εἰς τὰ συμφέροντά σας,
καὶ σύρετ' εἰς τὸν βόρβορον τῆς γῆς τὰ σώματά σας.
Στέγην ἐγὼ ἐπὶ τῆς γῆς νὰ μείνω δὲν εὐρίσκω,
καὶ ὡς μαζῇ της ἔζησα, μαζῇ της ἀποθνήσκω.

(Ἀρπάζει ἀπὸ τῆς ζώνης ἐνὸς τῶν Μαύρων ἐγχειρίδιον, καὶ θέλει νὰ κτυ-
πηθῇ. Ὁ Ἀλλῆς τὸν ἀφοπλίζει.)

ΑΛΗΣ

Μουκτάρη! Παρεφρόνησας, υιέ; Σὲ βεβαιώνω
 πὺς ἀκριβὰ τὴν πράξιν μου τὴν ἄδικον πληρόνω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ὅδ' ἐπ' αὐτῆς μου τῆς ζωῆς δὲν ἔχω ἐξουσίαν;

ΑΛΗΣ

᾽Ω! πράϋνον τὴν μαύρην σου, ταλαίπωρὲ, μανίαν.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Εἶμαι λοιπὸν αἰχμάλωτος; ᾽Ω! τότε πρόσεχέ με.
 Καὶ δι' ἐμέ, καὶ διὰ σέ, καὶ διὰ πάντας τρέμε,
 διότι τὰς ἀλύσεις μου ἀμέσως ὥς συντρίψω,
 τὸ σῶμά μου ἐπὶ σωροῦ πτωμάτων θενὰ ρίψω.

ΑΛΗΣ

Καὶ τοῦτο εἶναι δυνατὸν, ἂν ἄφρευκτον τὸ κρίνης.
 Εἰς στενωτάτην φύλαξιν, ὥς εἶπες, θενὰ μείνης,
 καὶ ἔσῃ νὰ ἰατρευθῇς.

(Ὁ Μουκτάρης ἐπιστρέφει εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἄγριου.)

ΔΕΒΩΡΑ (εἰσορμῶσα περίτρομος, καὶ ἐκτὸς ἑαυτῆς)

Τί συμφορὰ, Πασᾶ μου!

Τί νὰ ἰδῶ μοὶ ἔμελλεν εἰς τὰ γηράματά μου!

ΑΛΗΣ (τεταραγμένος)

Ἄφες, κυρά. Ἦξεύρομεν.

ΔΕΒΩΡΑ

Πασᾶ μου ἡ Φροσύνη...

ΑΛΗΣ (ὁμοίως)

Ἦξεύρω τώρα. Ἐγινε, κυρά· δὲν θ' ἀπογίνη.

ΔΕΒΩΡΑ

Πλὴν ἔμαθεν ἡ Ἐμινὲ τὸ φοβερόν της τέλος,
 κ' ἐτρώθη ἡ καρδία της ἀπὸ θανάτου βέλος.

Ἐκεραυνώθη· ἔλειψαν ἀμέσως οἱ σφυγμοὶ της.
Μὲ τὴν ψυχὴν τῆς φίλης της ἀνέβη κ' ἡ ψυχὴ της.

ΑΛΗΣ (μετὰ φοβεροῦ βλέμματος πρὸς τὴν Χαϊνίτσαν)

Κ' ἡ Ἑμινέ!

(Ἡ Χαϊνίτσα, μείνασα μέχρι τοῦδε ὡς ἀπολελιθωμένη, ῥίπτεται ἔξω.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐγχειρόμενος)

Κ' ἡ Ἑμινέ. — Μὴ εἴχετε νομίσει
πῶς τοὺς ἀγγέλους ὁ Θεὸς πλησίον σας θ' ἀφήσῃ;
Σεῖς, φίλοι, εἰς τῶν οὐρανῶν τὸν θόλον τώρα ζῆτε.
Προσμένετε. Μετ' οὐ πολὺ κ' ἐμὲ θενὰ δεχθῆτε.
Σᾶς θὰ δικάσῃ καὶ αὐτοὺς τῶν καρδιῶν ὁ γνώστης.

ΑΛΗΣ

Κ' ἡ Ἑμινέ! Ἐφόνευσά κ' ἐρείνην!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐρχόμενος πλησίον τοῦ, καὶ βλέπων αὐτὸν κατὰ πρόσωπον)

Δήμιός της.

Ο ΜΝΗΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑΣ

ΚΩΜΩΔΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΙΣ ΜΕΡΟΣ ΕΝ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΣΩΠΑ

—

ΑΝΔΡΕΑΣ Καλαρρύτης, Ἀθηναῖος.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ, φίλος του.

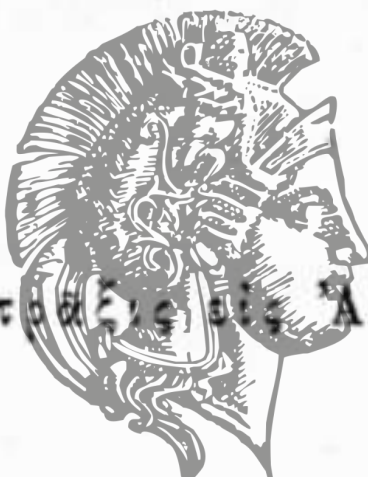
ΠΗΔΗΚΤΟΥΔΗΣ, φίλος τοῦ Ὑπουλίδου.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ, ἐπαρχιώτης.

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ, βωβὸν πρόσωπον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Ἡ πράξις εἰς Ἀθήνας.

ΑΘΗΝΩΝ

Ο ΜΝΗΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑΣ

Ἡ σκηνὴ παριστᾷ δωμάτιον τοῦ Καλαρρύτου, ἔχον θύραν εἰς τὸ βάθος, καὶ ἄλλην πλαγίαν.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (εἰσέρχεται, κρατῶν ἐπιστολὴν)

Αἶ! Κύρ Ἀνδρέα! Χάθηκες; Δὲν εἶν' ἐδώ·
καὶ ὁ εὐμορφονιός μου φθάνει. Χὰ χὰ χὰ!
Ἄ! Κύρ Ἀγροικογιάννη!

(Ἀναγινώσκει.)

«Σᾶς εὐχαριστῶ,
Κύρ Ὑπουλίδη φίλτατε, ὅτι ζητεῖς
νὰ μὲ νοικοκερεύσης. Αὐρίον κινῶ,
καθὼς μὲ γράφεις, καὶ τετράδην τὸ πρωῒ»
(τετράδην, δηλονότι σήμερον), «καλῶς
νὰ μὲ δεχθῇτε». — ὦ! Καλῶς σᾶς ηὔραμεν! —
«Ἄν εἶν' ἡ νύμφη καθὼς λές 'ς τὸ γράμμα σου,
καλὴ τιμὴν νὰ φέρῃ εἰς τοῦ λόγου μου,
ἂν τρόπους ἔχῃ εὐγενεῖς κ' ἀρχοντικούς,
ἂν εἶναι νέα, καὶ ἂν εἶναι εὐμορφη,
μὲ ταῖς χαραῖς σας, τὴν φορῶ τὸ στέφανο,
καὶ δεύτερός σου γίνομαι ἐξάδελφος,
καλέ μου Ὑπουλίδη». — Κάποιος σ' ἔγνεψε!
Τὸν βλέπεις ἀξιώσεις; Νέαν κ' εὐμορphen
τοῦ λόγου του τὴν θέλει. Γέρε Σιληνέ!
Τῆς ὑπανδρείας ἄγγελον ἀνεψιάν

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΛΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ξεχνᾷ πῶς ἔχει, καὶ γυναῖκα εὐμορφη
καὶ νέαν θέλει, νὰ μεγαλοπιάνεται,
νὰ ἔχη τρόπους εὐγενεῖς. ὦ! Ἐννοια σου!
Ἐδάγκασες τ' ἀγκίστρι. Ἐδὼ σ' ἤθελα.

(ΑΝΔΡΕΑΣ, διὰ τῆς πλαγίας θύρας εἰσερχόμενος, καὶ μέγα κλειδίον κρατῶν,
χωρὶς νὰ ἰδῇ τὸν Ὑπουλίδην, διευθύνεται πρὸς τὴν θύραν τοῦ βήθους.)

ΑΝΔΡΕΑΣ

Αἶ! ἥώρας εἶναι. ὦρα νὰ πηγαίνωμεν.
Μὴ λησμονήσω νὰ κλειδώσω.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἄφες με
νὰ ἔβγω πρῶτον, καὶ κλειδώνεις ἔπειτα.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Πῶς, Ὑπουλίδη, εἰς' ἐδῶ; Δὲν τό' λεγες,
εὐλογημένε; Παρ' ἄλλόν σ' ἔκλεια,
καὶ τότε καλὸν βράδυ.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Κὺρ Ἀνδρέα μου,
καὶ διὰ ποῦ, ἂν θέλῃ ὁ Θεός;

ΑΝΔΡΕΑΣ

Αἶ! ποῦ;

Γυναῖκα ἔχω; παιδιὰ ἔχω καὶ σκυλιά;
Σκοτώνω, καθὼς λέγουν, τὸν κακὸν καιρόν.
Ὀλίγους γύρους φέρω εἰς τὴν μουσικὴν,
'ς τὰ καφρενεῖα, λιγουλάκι δόμινον,
κάμμιαν πρέφαν, πότε τοῦτον ἀπαντῶ,
πότε τὸν ἄλλον, πίνομεν, τὰ λέγομεν,
καὶ μὲ τῆς ὥρας νέα, μὲ πολιτικά,
μὲ συζητήσεις, ὁ καιρὸς κατρακυλᾷ,
καὶ τὴν δραχμὴν τὸ βράδυ, καὶ 'ς τὸ θέατρον.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Πολὺ ὠραῖα· ὅχι καὶ καλῆτερα.
Πλὴν, Κύρ Ἀνδρέα, διὰ τὴν φιλίαν μας,
συγκατανεύεις νὰ μοὶ κάμῃς ἐν καλὸν,
καὶ τῆς ἡμερουσίας διατάξεως
αὐτῆς σου μόνον σήμερον νὰ παρεκβῇς;

ΑΝΔΡΕΑΣ

Μετὰ χαρᾶς. Τί θέλεις; Εἶμαι πρόθυμος.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Νὰ μοὶ δανείσῃς πρῶτον, — μόνον σήμερον, —
ἐν ἐκ τῶν δύο τούτων δωματίων σου.

ΑΝΔΡΕΑΣ

ὦ! καὶ τὰ δύο ἂν τὰ θέλῃς. Ἔπειτα;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἔπειτα, — πάλιν μόνον διὰ σήμερον, —
ἀφίξῃς τὸ καφενεῖον, εἰς τὸν οἶκόν σου
μ' ἐμὲ νὰ μείνῃς, καὶ τὴν χαριέδρυτον
(καθὼς ἐφημερίς τις θεοῦ ἔλεγε)
τὴν κόρην σου νὰ δώσῃς εἰς τὸν εὐγενῆ
κ' ἐράσμιόν μου φίλον, εἰς τὸν Κύριον
Ἀγροικογιάννην, ὅστις πληροφορηθεὶς
τὰς χάριτάς της, τοὺς ἐξόχους τρόπους της,
τηλόθεν φθάνει, ἐπὶ πώλου ὄνου, ἐκ τῆς γῆς
τῆς τῶν Παραβυστίων, νὰ τὴν νυμφευθῇ.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Τί, Ὑπουλίδη, ἔπαθες; Παραλαλεῖς;
Τί ἄρρητα μὲ λέγεις, τί ἀθέμιτα;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ποσῶς, ποσῶς! Τὴν χάριν θὰ μοὶ ἀρνηθῇς;

ΑΝΔΡΕΑΣ

Ἦωρίς, ὡς βλέπω, τὴν ἐσφίζαμε. Πρῶτ'
ἀνάψαμε τοὺς λύχνους. Ποίαν κόρην μου
νὰ δώσω θέλεις, Ὑπουλίδη;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Δι' αὐτὸ

μὴ μεριμνᾷς. Φροντίς μου εἶναι. Μόνον σὺ
μὴ μοὶ ἀρνῆσαι σύμπραξιν, παρακαλῶ.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Ἡ κεφαλὴ σου, — τὴν ἡξεύρω, φίλτατε, —
εἶν' ἐξ ἐκείνων, ὅπου τὸν κατήφορον
ὡς πάρουν, δέκα χαλινοὶ δὲν τὰς κρατοῦν.
Ν' ἀφήσω νὰ μᾶς κάμῃς ἐδικήν σου μιάν,
χωρὶς οὐδὲ τί τρέχει νὰ γνωρίζωμεν,
μὲ συγχωρεῖς, αὐθέντα, πλὴν δὲν γίνεται.
Ἄν μ' ἐξηγήσῃς τί σκοπεύεις, βλέπομεν.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἄν διηγήσῃς δὲν βαρύνεσαι μακρὰς,
ἄκουσον τότε περὶ τίνος πρόκειται.
Ὁ Κύρ Ἀγροικογιάννης εἶναι κάτοικος,
κατοικοκτηματίας, ὡς ὁ ἴδιος
καυχᾶται λέγων, εἰς τὴν Ποντικότρουπαν
τοῦ τῶν Παραβυστίων δήμου. Πέρυσι,
εἰς Σύραν ἔταν ἡμην, τὸν ἐγνώρισα.
Διὰ καλήν του μοῖραν! Προϊόντα του
ἐπῆγε νὰ πωλήσῃ, καὶ χωρὶς ἐμοῦ
εἶπε πῶς θὰ ἐπώλει καὶ τὸ φέσι του.
Τοῦ ἐμπορίου οὐδὲ γρὺ δὲν ἡξευρε.
Μερικοὶ φίλοι τὸ ἐπῆραν μυρωδιὰ,
καὶ τὸν ἐπῆραν εἰς τὸ χέρι. Ἐπειτα

τί νὰ τὸν κάμῃς, ὅπου καὶ φιλόδοξος
ὁ κύριος σὲ ἦτον. Εἰς τὸ θέατρον,
τοὺς περιπάτους, ἔβλεπε τοὺς κορδωτοὺς
γραφεῖς κ' ὑπαλληλίσκους, τοὺς καμαρωτοὺς
κομψευομένους νεανίσκους, κάμνοντας
τὰ πετεινάρια πρὸς τὰς νέας, κ' ἤθελε
κ' αὐτὸς νὰ βάλῃ τὴν οὐράν του. Ἡ χρηστὴ
ἀπλοϊκότης τῶν Ἑλληνικῶν ἡθῶν
δὲν τὸν ἀρκεῖ· σὲ θέλει καὶ πιθηκισμοὺς,
ξενοτροπίαις. Πῆρε λυγιστὸ ραβδί,
ζουγραίνει τὰ μαλλιά του, λάδι' ἀλοίφεται,
καὶ σειέται καὶ κουνιέται· καὶ μ' ἐφαίνετο
ὅτι φουσκόνων, ἤθελεν ὁ βάρβαρος
νὰ μιμηθῇ τοὺς βόας τοῦ καλοῦ συρμοῦ.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Κ' αἱ ὑποθέσεις ἐν τούτῳ...

ΥΠΟΓΛΙΔΗΣ

Ἐννοεῖς.

Κατὰ διαβόλου. Αἶ! τὸν ἐλυπήθηκα
ἀπὸ καρδίας τὸν ἀθῶον ἄνθρωπον,
τινὰς τῆς πείρας συμβουλὰς τῷ ἔδωκα,
κ' ἐκέρδησεν ἐκεῖνα 'ποῦ δὲν ἤλπιζε.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Πλειότερα βεβαίως ἀφ' ὅ,τ' ἤξιζε.

ΥΠΟΓΛΙΔΗΣ

Εἰς τὸ κεφάλι τὸν ἐκτύπησ' ἡ χαρὰ
καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη. Ἐξω ἑαυτοῦ,
μ' ἐπρόσφερε, τί λέγεις; — Τὴν ἀνεψιὰν
ἣν ἔχει, μ' εἶπε πῶς μοὶ δίδει νύμφην μου.

ΑΝΔΡΕΑΣ

ὦ! ὦ! Τὸ πρᾶγμα ἀποβαίνει σοβαρόν.

ὦ! τὴν ἀνεψιάν του; Καλοῖς ῥίζικα!

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἄφ' ὅ,τι ὑποθέτεις σοβαρώτερον.

Ἡ πρότασις δὲν ἦτον διὰ πέταγμα,
ὥς μ' εἶπον γνώριμοί του. Ἦτον προῖξ γερῇ,
καὶ νέα ὄχι ἀναξία τῆς προικός.

Εἶν' ὀρφανή, κ' ὁ θεῖος εἶν' ἐπίτροπος.

Ἔχει δενδρά, χωράφια, ἔχει ζωντανά...

Αἶ! Τί νὰ λέγω τὰ πολλά; Τῷ ἔδωκα
τὸν λόγον νὰ ὑπάγω καὶ νὰ τὴν ἰδῶ, —
καὶ νὰ μ' ἰδῇ πρὸ πάντων ἐννοεῖται δά —
κ' ἂν ἦτον ἀμοιβαία ἢ ἀρέσκεια,
αἶ! τότε, εἶπον, ὁ Θεὸς εὐλογητός!

ΑΝΔΡΕΑΣ

Καὶ δὲν ἐπῆγες;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Πῶς; Ἐπῆγα, μάλιστα.

Μετὰ τρεῖς μῆνας. Αἶ! Τί νέα, φίλτατε!
Τοῦ Παρθενῶνος ἄγαλμα, μ' Ἑλληνικάς
ἀκτῖνας εἰς τὸ βλέμμα· δαίμων πονηρὸς
τὴν εὐφυΐαν, ἔχων τὴν γλυκύτητα
ἀγγέλου, βρέφους ἔχων τὴν ἀφέλειαν.
Τίς εἶν' ἡ χάρις Ἑλληνίδος, φυσικὴ
ὁσάκις λάμπη καὶ ἀνεπιτήδευτος,
πρὸ πάντων ἄνευ ξένων τρόπων μιμητῶν,
ἡξεύρεις. Ταύτην ἔχει. Ὡς ἀόρατον
μυροβολεῖ τὸ ἄνθος εἰς τὴν ἔρημον,
καὶ ἐκεῖν' εἰς ἐπαρχίαν ἄγνωστος ἀνθεῖ.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Χμ! χμ! Τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἐπικίνδυνον.
Ὁ Ὑπουλίδης ποιητής!

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Μὴ τὸ γελαῖς,
καὶ πίστευσε πῶς πνέει ὅλη ποίησιν
ἡ Ἀσπασία. Περιττὸν νὰ σὲ εἰπῶ
ἂν μ' ἤρεσε.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Τῷ ὄντι, περιττότατον.
Μὴ κοπιᾶζης μάταια, κ' ἐνόησα.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Πλὴν νὰ προσθέσω δὲν εἶν' ἴσως περιττὸν,
ὅτι τοῦ τόσου θαυμασμοῦ ἀνταρσιβὴν,
τῆς Ἀσπασίας εἶχον τὴν συμπάθειαν,
κ' ἐντὸς ὀλίγου ἠγαπώμεθα, καθὼς
ἂν ἐκ παιδίων ἄλλο δὲν ἐκάμνομεν.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Ἔως ἐδὼ τὸ πρᾶγμα βαίνει ἄριστα.
ὥστε δὲν βλέπω . . .

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἄριστα ἕως ἐδῶ.
Ἄλλ' ἀκουσον καὶ τ' ἄλλα. Τὸν καιρὸν αὐτὸν
ἐλεγκτῆς ἦλθεν εἰς τὴν Ποντικότρουπαν
εἰς Γραμματεὺς Ἐφόρου Οἰκονομικοῦ.
Ἦν νεανίας, ἐκ τοῦ γένους τῶν στενὸν
φορούντων ἐπενδύτην, ὑποδήματα
στιλπνά, καὶ πρόην κίτρινα χειρόκτια·
ἐχόντων περνιστῆρας, εἰς τὰς πτέρνας των
συστρεφομένων, ἀπλουμένων αὐθαδῶς

εἰς τὸν σοφᾶν, πτυέντων εἰς τὸ πάτωμα,
καὶ ὁμιλούντων μόνον περὶ ὑπουργῶν
μεθ' ὧν εἶχον συμφάγει, περὶ πρέσβειων
πρὸς οὓς ἐπῆγον, καὶ μεθ' ὧν σύμπαίζουσι βίσι.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Ὡς νὰ τὸν βλέπω. Λέγε. Ἐπειτα λοιπόν;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Δὲν ἐχρειάσθη περισσότερον· καὶ τρεῖς
ἡμέραι δὲν παρῆλθον, ὅταν ὁ καλὸς
αὐτὸς Ἀγροικογιάννης μοῦτρα μ' ἔκαμνε·
καὶ τρεῖς ἀκόμη, ὅταν μ' εἶπ' ὀρθὰ κοφτὰ
πῶς τὴν ἀνεψιάν του εἰς τὸν εὐγενῆ
θα δώσῃ Γραμματέα τοῦ πανευγενοῦς
Ἐφόρου. Εἶπα ἐπιπλήξεις, ἀπειλὰς·
ἢ Ἀσπασία ἐκλάυσεν. Ἀνωφελῶς!
Ὁ ζιππασμένος ἐν ἀπῆλθα πάντα·
τοὺς Πανευγενεστάτους! Ματαιοπονῶν,
ν' ἀναχωρήσω εἶδα ὅτι ἔπρεπε·
πλὴν νὰ τῷ τὴν πληρώσω ἀπεφάσισα.
Ἀπῆλθα, ἔχων θησαυρὸν πολύτιμον,
τὰς ὑποσχέσεις αἰωνίας πίστεως
τῆς Ἀσπασίας. Δὲν σὰς εἶπα τίποτε,
ὥς νὰ παρασκευάσω τὴν ἐκδίκησιν,
καὶ, — τίς ἤξεύρει; — Ἴσως τι καλῆτερον.

ΑΝΔΡΕΑΣ

ὦ τὸ θηρίον! ὦ τὸν στενοκέφαλον!
Αὐτὰ σὲ κάμνει; Σὸς ψυχῇ καὶ σώματι.
Πῶς νὰ σὲ βοηθήσω ἤμπορῶ, εἰπέ,
καὶ εἶμαι ὅλως σύμμαχός σου.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Σιωπή.

Δέν ἀναβαίνει κάποιος; Ἴσως αὐτός.
Μὴ ἀμφιβάλλων εἰς τὴν καλωσύνην σου,
καὶ τὴν βεβαίαν ἄδειάν σου προλαβὼν,
τῷ ἔγραψα ἐνταῦθα νὰ κατευθυνθῇ,
εἰς τοῦ δευτέρου θείου μου. Θὰ εἶσαι σύ.
Ἄλλ' ἔλα, μὴ μᾶς εὔρη, καὶ τὰ λέγομεν.

(Ἐξέρχονται διὰ τῆς πλαγίας θύρας. Μετὰ μίαν στιγμὴν εἰσέρχεται ὁ
ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ, Ἑλληνικὴν φορῶν ἐνδυμασίαν, καὶ σύρει τοὺς πό-
δας του, ὡς ἂν ἐχαιρέτα τινὰ καθ' ὃν ὑποθέτει εὐρωπαϊκὸν τρόπον.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κυρά Μαδάμα, ταπεινός. Πλὴν πῶς; Ἐδὼ
κάνεις δέν εἶναι. Ὅμως μ' εἶπαν πῶς αὕτῃ
ἡ κατοικία εἶναι τοῦ πανευγενοῦς
Κυρίου Καλαφύτου, τοῦ Ἀνδρέου. Πῶς
μ' ἐκτύπα ἡ καρδιά όταν ἀνοίγα
τὴν θύραν! Ἐθαῤῥοῦσα πῶς θὰ κάθηται
ὀπίσω. — Τί Ἀθῆναι! Τί πρωτεύουσα!
Σκόνη, ὀλίγη σκόνη, ναί· πλὴν τί λαμπρὰ
παλάτια! Τί κόσμος! Τί ὀχήματα!
Τί καπελῖνα! Καὶ ἡ Ἀρχοντοῦλά μου
εἶναι Κυρία· καπελῖνο θὰ φορῇ.
Ὅταν θὰ ἔλθῃ πῶς θὰ παρουσιασθῶ;
Πῶς θὰ τὴν ὁμιλήσω; Τί θὰ τὴν εἰπῶ;

(Σύρει τὸν πόδα δεξιῶς.)

«Κυρία»... Ὅχι! Πρέπει νὰ εἰπῶ·

(Τὸν σύρει ἀριστερῶς.)

«Κυρά

Μαδάμα». Ναί· Μαδάμαις λέγονται αὐταῖς

ὅπου φοροῦν καπέλα. Ἄς εἰποῦμε, νὰ,
πῶς εἶν' ἐδῶ.

(Θέτει τὸ φέσι του ὀρθὸν εἰς τὴν ἄκραν τῆς τραπέζης, καὶ ἀποτείνεται
πρὸς αὐτὸ)

«Μαδάμα»,... κχ!... Τί ἔπειτα! —
«Αἱ παμφαγεῖς ἀκτῖνες τῶν... τῶν χαριτο» ....
πῶς τοῦ Ταμίου ἔλεγεν ὁ Γραμματεὺς;
«τῶν χαριτολαμπῶν σας τούτων ὀφθαλμῶν
μ' ἐσκότισαν. Μαδάμα, συγχωρήσατε
νὰ φέρω εἰς τὴν ἄκραν τῶν χειλέων μου
τὴν λεπτὴν ἄκραν τῶν ῥοδοδακτύλων σας.....
δακτύλων».

(Κύπτει καὶ λαμβάνει τὴν ἄκραν τοῦ φασάκου τοῦ φεσίου του, καὶ τὴν φέρει
εἰς τὰ χεῖλη του. Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν εἰσέρχεται ἐκ τῆς πλαγίας θύ-
ρας ὁ ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ.)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἦλθες, Κύρ Ἀγροικογιάννη μου;
Καλῶς μᾶς ἦλθες. — Καὶ τί ἔκαμνες ἐκεῖ;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (μετὰ πολλῆς ταραχῆς)

Ἄ! φίλε Ὑπουλίδη! Ζέστη! σκόνη!

(Τινάζει τὸ φέσι του)

Πούφ!

Νὰ τὸ τινάξω ἔβγαλα τὸ φέσι μου.
Πούφ. Πούφ.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Πῶς εἶσαι; Πάντοτε ῥαφανηδόν;
Καλὰ, γερός; Τρῶς; πίνεις;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πάντα, φίλτατε,
᾽σὰν πάντα.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Καὶ τί κάμνει; Ὑπανδρεύθηκεν
ἡ Ἀσπασία; Μ' ἐνθυμεῖται; Δὲν μὲ λές;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὅχι, ἀκόμῃ δὲν... δὲν ὑπανδρεύθηκε.
Γλήγορα ὅμως...

(Καθ' ἑαυτὸν)

(Ἀσπασία, Κύριε;

Ἄ! ὄγεσκε· δὲν εἶναι διὰ τὰ δόντια σας
ἡ Ἀσπασία, Κύριε ξε... κάλτσωτε.

Κ' ἂν σκάσης, τοῦ Ἐφόρου θὰ στεφανωθῇ
τὸν Γραμματέα, τὸν πανευγενέστατον.)

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (καθ' ἑαυτὸν)

(Ἐκόμπιασεν ὁ φίλος.)

(Πρὸς τὸν Ἀγροικογιάννην)

Τὰς Ἀθήνας μας

πῶς τὰς εὐρίσκεις δὲν μὲ εἶπες.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Δέκατον

τοῦ κόσμου θαῦμα. Τί παλάτια εἰν' ἐδῶ!

Δὲν εἶναι τέτοια, οὔτ' εἰν' ἴσια μὲ αὐτὰ

τὸ Ἐπαρχεῖον καὶ τὸ Ἐφορεῖόν μας.

Καὶ ἄμαξαι, καὶ πλῆθος, καὶ βοή! Ἐδῶ
ἔχει ὁ κόσμος πάντοτε πανήγυρι!

Τὰ καφρενεῖα ὅπου πᾶς κ' ὅπου στραφῆς,
καὶ μέσα κόσμος, ποῦ βελόνι δὲν χωρεῖ.

Χαρὰ 'ς τὴν πόλιν ὅπου 'λείπουν ἡ δουλειαῖς
κ' εἰς καφρενεῖα ζοῦν οἱ ἄνθρωποι! Ἐδῶ

'ς τοὺς δρόμους τρέχουν τὰ ἑκατομμύρια.

Καθὼς ἤρχόμην, εἶδα ἕναν κύριον·

μεγάλος ἦτον ἄνθρωπος. Εἶχε πτερὰ
εἰς τὸ κεφάλι, εἶχε τρίκωχο χρυσὸ
καπέλο, καὶ τὸ στήθος ἀργυρὸ,
καὶ σάλι καὶ ὀμπρέλλα εἰς τὸ χέρι του.
Ἐμπρὸς του ἦτον μιὰ κυρὰ μισόκοπη.
Πλησίασα μὲ τρόπο διὰ νὰ τὸν ἰδῶ,
νὰ τὴν ῥωτήσω τάχατε. Χαιρέτησα,
καὶ εἶπα· «Κερά μάννα, μήπως ξεύρεις ποῦ
ὁ Κύρ Ἀνδρέας Καλαρρύτης κάθεται;»

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Χά! χά! Λαμπρόν! Κ' ἐκείνη;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Χαμογέλασε

κ' ἐπέρασε. Γιὰ πέ με. Μὴν ἐθύμωσε;
«Κερά Μαδάμα» νὰ εἰπῶ μὴν ἔπρεπε,
καὶ ὅχι «Κερά μάννα;»

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἀναμφίβολα.

Γυναῖκα ἴσως θενὰ ἦτον πρέσβεως,
κ' ὀπίσω της ἐκεῖνος ὑπηρέτης της.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πῶς; Ὑπηρέτης; Πῶς; Ἐκεῖνος, μὲ αὐτά...

(Δεικνύει τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στήθος.)

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Βεβαίως ὑπηρέτης.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κ' ἦτον πρέσβεως!..

Κ' ἐτόλμησα γυναῖκα πρέσβεως... Ἄλλοί!

Φωτιά ποῦ θὰ μὲ κάψῃ!.. Ὑπουλίδη μου,

για πέ με· εἶναι καὶ ἡ Ἀρχοντοῦλά μου
 ἀπὸ ἐκείναις...

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Τί; Γυναῖκα πρέσβεως;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ὦ! ὄχι δά! Κ' ἐκείνη λέγω ἂν φορῇ
 καπέλο καὶ καρέτα.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Καὶ καρέτα; Πῶς;

Τί ἐννοεῖς;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐκεῖνο, μπροῦσκο. Πῶς τὸ λέν;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Κορσέτα, θέλεις νὰ εἰπῇς. Ἀκούς ἐκεῖ;

Κυρία τοῦ μεγάλου κόσμου, καθ' αὐτὸ

come si deve.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐχει τρόπους εὐμορφους;

Ἦξεύρει κομπλιμέντα, φράγκικον χορὸν

καὶ ρεβερέντσαις;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Παριζίνα καθ' αὐτό.

Ἡ χάρις της τρελλαίνει καὶ οἱ τρόποι της.

Πῶς; Ἄν χορεύῃ λέγει; Καλοῖρίζικε,

καὶ κάμνει πρωτὶ βράδυ ἄλλο τίποτε;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἄχ, φίλε Ὑπουλίδη, πῶς σ' εὐγνωμονῶ!

Ὅταν τὸν κόσμον — ἐννοεῖς — ἐγνώρισα,

καὶ ἤμουν εἰς τὴν Σύραν, καὶ σημαντικούς

συνανεστράφην καὶ μεγάλους, — ἐννοεῖς —

ἀπὸ ταῖς ἐδिकाῖς μας πῶς νὰ πάρω μιάν;
 Τί ἔμαθαν, τί ἔξέχουν ἢ καλὸτυχαις;
 Τὸ μαγειριὸ, τὴν ῥώκα, τὰ γρυνιάρικα
 παιδιὰ τους, τὸ κελλάρι· ἄλλο τίποτε.
 Καὶ ἂν κάνεις σὲ ἔλθῃ καλοπίχειρος,
 καλοαναθρεμμένος, ποῦ ν' ἀστερευθοῦν,
 ποῦ εὐφυΐαις νὰ εἰποῦν; Τὰ μάτια τους
 μὴδὲ σηκώνουν. Μὲ τὸ χέρι χαιρετοῦν.
 Μὴ ἔξέχουν καὶ νὰ σύρουν τὸ ποδᾶρι τους;
 Κ' ὅταν τὸ στόμ' ἀνοίξουν, ὅλο χωριατιά·
 ὅλο ῥωμαῖκα· μήτε ξέχουν ποῦ καὶ ποῦ
 νὰ τὰ στολίζουν μὲ μιὰ λέξ' ἰταλική.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Καλὰ τὸ λέγεις. Ποῦ τὴν Ἀρχοντοῦλά μας
 ν' ἀκούσης! Εἶναι, λέξεις ὁλόσωμο.

Τὸν νοῦν σου θεὰ χάσης. Μισὰ φράγκικα
 τὰ λέγει πάντα καὶ μισὰ Ἑλληνικά.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καὶ τὴν κιθάρα ἔξέχει; Παίζει;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Κ' ἐρωτᾷς;

Κάμμία βγαίνει ἐμπροστά της;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Φίλε!

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Τί;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Εἰς Σύραν ὅταν ἤμουν, μία εὐμορφη
 βαστοῦσε τὴν κιθάρα. Τὴν τριγύριζεν
 ἀπὸ τὴν Χίον ἕνας νέος, κ' ἔκλωθε

μ' αὐτήν, καθὼς οἱ Χιώταις λέγουν, κ' ἔπαιζε
τὸ φλάουτο μαζῇ της.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Αἶ, καλὰ. Λοιπὸν;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καλὸν δὲν ἦτον μὲ τὴν Ἀρχοντοῦλάν μου
κ' ἐγὼ νὰ παίζω τίποτε, ὅταν αὐτὴ
βαρεῖ κιθάραν;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Πῶς; Ἀναγκαιότατον,
ὄχι καλόν. Ἡξεύρεις λοιπὸν φλάουτον;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὅχι. Ἡξεύρω... Πλὴν θὰ πῆς ἀρχοντικὸν
αὐτὸ δὲν εἶναι. — Τί μὲ λέγεις; Ἡμπορῶ
μὲ καραμοῦντζαν νὰ τὴν συνοδεύω;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

ὦ!

μὲ καραμοῦντζαν, βέβαια! Ἐξαίρετον!
Καὶ πέντε καραμούντζαις, ἂν σ' εὐχαριστῇ.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Λοιπὸν τὴν καραμοῦντζαν. Τοῦ τοῦ τού. Κάμμιὰ
κερὰ μεγάλη δὲν θὰ ἔχῃ πρόσωπον
μαζῇ της νὰ τὰ βγάλῃ. Θέλω νὰ φθονοῦν
τὴν Ἀρχοντοῦλαν ὅλαις ἢ ἀρχόντισσαις.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Θενὰ φροντίσης χωρὶς ἄλλο παρευθὺς
ἀμάξι νὰ τὴν πάρῃς.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἔχω. Περιττόν.

Εἶν' ἔξῃ μῆνες εἰς τὴν Ποντικότρουν

φτιάσαμεν ένα οίκο λίγοι μου κ' ἐγὼ
βωδάμαζον ὥραϊον.

ΥΠΟΥΛΙΑΗΣ

ὦ! Βωδάμαζον;
Δὲν κάμνει δὰ, δὲν κάμνει. Πρέπει ἄλογα
νὰ ἔχη.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Εὖγε! Ζεύγω τὸ μου λάρι μου.
Κουτσὸ ὀλίγον εἶναι, καὶ ἴλιγοστόν.
Δὲν κάμνει κόπον. Μιὰ χαρὰ περιπατεῖ.
Πλὴν δὲν μὲ λέγεις, ποῦ ἢ Ἀρχοντοῦλα, ποῦ
ὁ Κύρ Ἀνδρέας εἶναι; Πῶς δὲν φαίνονται;

ΥΠΟΥΛΙΑΗΣ

Δίκαιον ἔχεις, καὶ ὑπάγω γὰρ εἰπῶ
τὸν Κύρ Ἀνδρέαν τὸν καλὸν σὰς ἐρχομόν.

(Ἀναχωρεῖ διὰ τῆς πλαγίας θύρας.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (μόνος)

Ἀγροικογιάννη φίλε μου, αἶ το λοιπὸν
τῆς πρωτεύουσῃς νύμφην ὑπανδρεύεσαι.
Ἡ τύχη σου ἀνοίγει. Ὑψηλὰ πετᾷς.
Ἄν τρυπωμένος εἰς τὴν Ποντικότρουπαν
τόσον καιρὸν δὲν εἶχες μείνει, ἕως ποῦ
θὰ ἔφθανες τίς ἔξεύρει; Δὲν θὰ εἶσαι ποιά
Ἀγροικογιάννης· θενὰ εἶσαι σύζυγος
τῆς εὐγενοῦς Μαδάμας Ἀρχοντούλας. ὦ!
τὸ σπῆ τί σου θὰ βράζη ἀπὸ πρόσωπα
μεγάλα, κ' ὑπαλλήλους. Πρῶτα ὁ Θεός,
κ' αἱ ὑψηλαί της σχέσεις, κ' ἡ ἐπιρροή
τοῦ Γραμματέως τοῦ Ἐφόρου, τοῦ γαμβροῦ
ποῦ κάμνω, ἴσως νὰ μὲ φέρωσι κ' ἐμὲ

εἰς γῆν ὑπαλληλίας, ἔπου ἄφθονο
ῤέει τὸ μέλι καὶ τὸ γάλα τῶν μισθῶν,
καὶ τῶν . . .

ΑΝΔΡΕΑΣ (εἰσερχόμενος ξηροβήχει καὶ λέγει μετὰ τόνου ὑπερηφάνου)

Δὲν εἴσθε σεῖς, θαρρῶ, ὁ Κύριος
Ἄγροικογιάννης ἐκ τῆς Ποντικότρουπας;
ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὴν εὐτυχίαν ὁ ὁποῖος . . . εἶμ' ἐγὼ . . .
ἡ εὐτυχία τὸν ὁποῖον, . . . ἡ τιμὴ . . .
ἡ . . . ἡ μεγάλη εὐχαρίστησις . . . ἐγὼ
ὁποῦ νὰ πάρω τὴν μαδάμαν ἔρχομαι
κυρίαν Ἀρχοντοῦλαν.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Πολὺ εὐκόλον
νὰ τὸ εἰπῆτε τοῦτο εἶναι, Κύριε
Ἄγροικογιάννη. Πλὴν . . .
ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πῶς, Κύριε; Καὶ μὴ
πρὸς κακοφανισμόν σας μ' ὅλον τοῦτο. Πλὴν
δὲν ἦτον πρᾶγμα, ὡς μὲ εἰδοποίησαν,
τελειωμένον;

ΑΝΔΡΕΑΣ

Κύριε, μὴ τρέχωμεν,
μὴ τρέχωμεν. Ἀγάλια. Ἔχομεν καιρόν.
Νὰ φεισθῶ θέλω τῆς φιλοτιμίας σας.
Ἄλλ' ἐννοεῖτε, φίλτατε, καὶ μόνος σας,
πῶς ἀπὸ τὸ χωρίον Ποντικότρουπαν,
τῆς πρωτευούσης μίαν πρώτην εὐγενῆ . . .

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ὦ, κύριέ μου, μὲ ἀποσβολόνετε.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

Αὐτὸ τὸ θάρρος δὲν θὰ τὸ ἐλάμβανα,
ὁ Ὑπουλίδης ἂν δὲν μ' ἐβεβαίωνε...

ΑΝΔΡΕΑΣ

Ὁ Ὑπουλίδης ἀληθὲς πῶς μ' ἔδωκε
καλὰς πληροφορίας διὰ λόγου σας,
τὴν τιμιότητά σας πῶς μ' ἐπαίνεσε,
τὰ ἦθη σας, τὰς σχέσεις τὰς ἐμπορικὰς,
καὶ τὰ λοιπὰ, πρὸ πάντων, τὸ καὶ πρώτιστον,
τὰ πλούσιά σας κτήματα, τὸ ἔχειν σας.
Αὐτὰ μὲν ὅλα εἰς τὴν στάθμην ἑρρίψα
τῆς πατρικῆς προνοίας, καὶ μ' ἐφάνησαν
πρόσβατα κάπως. Ἐγὼ ἔκλινα πρὸς σᾶς.
Αἱ νέαι ὅμως ἄλλον πῆχυν ἔχουσιν.
Ἡ Ἀρχοντοῦλα εἰς μικρὸν λογίζεται
τὴν τιμιότητά σας. Λέγει ἄτιμος
ὅποιος εἶναι, τὸν κρεμῶν.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐνίστε.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Τὴν ἱκανότητά σας; Ὅσον δι' αὐτὴν
δὲν δίδει ἄσπρον τσακισμένον. Περιττὴ
διόλου εἶναι· μάλιστα ἐμπόδιον.
Τὰ πλούτη σας, δὲν λέγω· εἶναι καὶ τι. Πλὴ
ποῖος δὲν ἔχει πλούτ' εἰς τὴν πρωτεύουσαν;
Παίζομεν βώλους μὲ ἑκατομμύρια.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καὶ καλὰ· ἄλλο τί ζητεῖ;

ΑΝΔΡΕΑΣ

Πῶς τί ζητεῖ;

Ἀπὸ μεγάλην πόλιν νὰ κατάργῃσαι,

ναὶ ἀπὸ πόλιν, καὶ τὴν Ποντικότρουν
πατρίδα νὰ μὴν ἔχῃς. "Επειτα ζητεῖ...

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πλὴν τοῦτο, Κύρ Ἀνδρέα, διορθώνεται;

ΑΝΔΡΕΑΣ

"Ελαβε μέτρα ἡ φιλοστοργία μου,
κ' ἡ δυσκολία ἐπρολήφθη. "Εκρυψα
ἀπὸ τὴν Ἀρχοντοῦλαν τὴν ἀλήθειαν·
μεγαλοκτηματίαν σᾶς παρέστησα
εἰς τῶν Παραβυστίων τὴν περιοχὴν,
πλὴν τῆς μεγάλης πρωτεύουσῃς πάροικον,
περιελθόντα τὴν Εὐρώπην, ζήσαντα
τρεῖς ὅλους μῆνας εἰς Τεργέστην, κ' ἔχοντα
ὅλους τοὺς τρόπους τοῦ λεπτοῦ πολιτισμοῦ.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ὦ, κύριέ μου, πόσον σᾶς εὐγνωμονῶ!

ΑΝΔΡΕΑΣ

"Η κόρη μου ἀκόμη ἔχει δισταγμούς.
Εἰς σᾶς ἀνήκει νὰ τοὺς διαλύσητε.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καὶ πῶς; Μὲ ποῖον τρόπον; Εἶμαι πρόθυμος.

ΑΝΔΡΕΑΣ

"Οταν θὰ ἔλθῃ τώρα καὶ θὰ τὴν ἰδῇς,
νὰ μὴ μ' ἐβγάλης ψεύστην. Κύτταξε καλὰ
νὰ σὲ νομίσῃ Εὐρωπαῖον γνήσιον.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (τρομάζων)

"Α! Εὐρωπαῖον!

ΑΝΔΡΕΑΣ

Βέβαια. Οἱ λόγοι σου...

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Οί λόγοι μου!

ΑΝΔΡΕΑΣ

Οί τρόποι...

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἄ! Οί τρόποι μου...

ΑΝΔΡΕΑΣ

Ὅλα νὰ εἶναι πρέπει εὐγενέστατα,
πομμάδα νὰ μυρίζουν, καὶ πρωτεύουσαν
κ' Εὐρώπην.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πρέπει, μάλιστα, τὸ ἐννοῶ.
ὦ συμφορά μου! Πῶς θὰ γίνουν ὅλ' αὐτά;
Πῶς θὰ τὸ βγάλω ἔς τὸ κεφάλι;

ΑΝΔΡΕΑΣ

Ἐπειτα

τὴν Ἀρχοντοῦλαν ὅταν θενὰ νυμφευθῇς,
πρέπει νὰ μάθης πῶς θὰ ἔχης πρὸς αὐτὴν
νὰ φέρησαι. Γαμβρέ μου, πρὸς τὴν κόρην μου,
τὴν ἀκριβὴν μου, σέβας θενὰ φέρετε.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ὦ! Διὰ τοῦτο εἰσθε ὑπερβέβαιος.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Ὅσάκις πρὸς ἐκείνην ἀποτείνεσθε,
θὰ τὴν καλῆτε...

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ὦ! Ἠξεύρω, μάλιστα.

«Κυρά Μαδάμα».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΔΡΕΑΣ

Τὸ μαδάμα περιττόν.

Ἄρχεῖ «Κυρία» καὶ «ἡ εὐγενεία σας».

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (κατ' ἰδίαν, ὡς ν' ἀποστηθίζῃ)

(Λοιπὸν «Κυρία καὶ ἡ εὐγενεία σας»).

ΑΝΔΡΕΑΣ

Καὶ τὸ ἐσπέρας ὅταν βγαίνητε πεζοὶ,
ὅτι ἐμπρός σας τὸ φανάρι θὰ κρατῇ
μὴ φαντασθῇτε. Σεῖς θὰ προπορεύεσθε,
καὶ θὰ κρατῇτε κρεμαστὸ τὸ σάλι της,
θὰ τὴν ὑπηρετῇτε, θὰ τῇ δίδετε
τὸ χέρι. Ἐννοεῖτε; (Κάμνει τὸ σχῆμα.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ὦ! πολὺ καλὰ.

Τὸ εἶδα εἰς τὴν Σύραν. Βάζει στρογγυλὸ
τὸ χέρι, κ' ἐγὼ τότε τὸ ἴδιό μου—ναί,
ἡξεύρω—περνῶ μέσα.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Ἦτοι ἀκριδῶς

τὸ ἐναντίον.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Δὲν πειράζει. Εὐκόλον.

Τὸ ἴδιο εἶναι. (Κάμνει τὸ σχῆμα.)

ΑΝΔΡΕΑΣ

Ὅτι τὸ βαλάντιον
εἰς χεῖράς της θὰ ἔχῃ, εἶναι περιττόν
νὰ τὸ εἰπῶμεν. Πῶς ἔοδεύει τὸν καιρὸν,
καὶ ποῦ τὰ χρήματά σας, δὲν θὰ ἔχετε
νὰ μεριμνᾶτε. Ὑψηλῆς περιωπῆς
κυρίαί, εἶναι κεφαλὰὶ τοῦ οἴκου των,

καὶ ὑποπόδιά των εἶν' οἱ ἄνδρες των.
 Ξῦλον, καὶ εἴ τι ὅμοιον, θὰ εἶν' ἐκτὸς
 τοῦ λεξικοῦ σας. Τὰ παλαιογυναῖκα δέ,
 παλαιαγελάδα, στρίγλα, ἡ μурμουρητά,
 ποτὲ δὲν θεν' ἀνέβουν εἰς τὰ χεῖλη σας.
 Ἄν τὴν φωνὴν ὑψώνη, κάτω σεῖς τ' αὐτιά,
 καὶ σιωπή.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πλὴν κᾶπως . . . δὲν ἤξεύρω πῶς
 νὰ τὸ εἰπῶ, ὀλίγον ὅλ' αὐτὰ . . . καὶ μὴ
 πρὸς κακοφανισμόν σας μ' ὅλον τοῦτο.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Τί

λέγεις;

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΘΗΝΩΝ

Κᾶπως εἶν' αὐτὰ παράξενα.
 Ἐμεῖς ἀλλέως εἰς τὴν ἐπαρχίαν μας
 τὸ συνηθοῦμεν.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Πῶς τὸ συνηθίζετε;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁ ἄνδρας ἔχει τὸ κεφαλοτράπεζο,
 καὶ ἡ γυναῖκα χαμηλώνει τὴν φωνή.
 Ἐκεῖνος εἶν' ὁ στύλος τῆς κληματαριᾶς,
 κ' αὐτὴ τὸ κλῆμα ποῦ 'ς τὸν στύλον κρέμαται.
 Αὐτὸς προστάζει, καὶ ἐκεῖν' οἰκονομεῖ.
 Ἡ θέλησίς του εἶναι νόμος. Πείθεται
 αὐτὴ 'ς ἐκεῖνον, καὶ 'ς αὐτὴν τὸ σπητικόν,
 καὶ 'σάν ῥωλόγι 'πάγ' ἡ οἰκογένεια.

ΑΝΔΡΕΑΣ

Γαμβρέ 'Αγροικογιάννη, καλὲ τ' εἶν' αὐτά;
 Μήπως θαρρῆεις θὰ πάρης μιὰν χωριάτισσαν;
 Αὐταῖς εἶναι ιδέαις Ποντικότρουπας
 εἰς τὸν μέγαν κόσμον φέρουν ἐντροπήν.
 Φυλάξου μήπως τὰς ἀκούσ' ἡ κόρη μου,
 κ' ὅλ' οἱ σκοποὶ μας ἄνεμος! Τρεῖς γραμματεῖς
 καὶ πέντε δικηγόροι τὴν ἐζήτησαν.
 Χάνουν τὸν νοῦν των ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι
 ὅπου τὴν βλέπουν, καὶ τῶν συναναστροφῶν
 καὶ περιπάτων εἶναι ἡ βασίλισσα.
 Δὲν ἐννοεῖτε πῶς θενὰ τὴν κάμετε
 μαγεύουσάν σας οὔτε παραμάν σας.
 Ὅταν εἰς κόσμον ὑψηλὸν ἐμβάνετε, —
 καὶ τὴν τιμὴν βεβαίως συναισθάνεσθε, —
 εἰσατε πρῶτα τὴν σκουρίαν τοῦ δήμου σας,
 καὶ ἔπειτα ἐμβῆτε. Φεῦ, ἐὰν κἀνεῖς,
 ἡ Ἀρχοντοῦλα μάλιστ' ἀν' ὑποπτευθῇ
 εἰς τὸν χαιρετισμὸν σας, εἰς τοὺς λόγους σας
 τὸν Ποντικοτρουπιώτην! Ὅτι ἤλθετε
 νὰ τὴν εἰπῶ ὑπάγω. Ὅμως, προσοχή!
 Εὐγενεῖς τρόπους, εἰδεμὴ, ἐχάθημεν.

(Ἀναχωρεῖ.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (μόνος)

Ἄλλοι! Ἀγροικογιάννη, ποία σοῦ 'πесе
 εἰς τὸ κεφάλι κεραμίδα, δυστυχῇ!
 Τώρα θὰ ἔλθῃ, θὰ προσμένῃ νὰ σ' ἰδῇ
 μετ' τὴν βελάδα, — (Νὰ μὴ βάλω φράγκικα!) —
 μετ' χάριν νὰ γυρίζης 'ς ταῖς πατούναις σου,
 μετ' ζουγρωμένα τὰ μαλλιά, μετ' λυγιστὴ

τὴ μέση, μὲ χειρόκτια ἄπιαστα, σφικτά·
 κ' ἐγὼ χωμένος εἰς τὴν Ποντικότρουπαν
 αὐτὰ ποῦ νὰ τὰ ἔξέρω; Ἀπ' τὸ στόμα σου
 πῶς θενὰ τρέχουν θὰ προσμένη ἴσάν νερό
 τὰ κομπλιμέντα καὶ τὰ λογοπαίγνια,
 καὶ σὺ νὰ ἴπῃς μιὰν λέξι, γίνεσαι ἴστακός.
 Ἀντιγραφίσκε τοῦ τελώνου, Συριανέ,
 τὸ λυγιστό σου ποῦ μ' ἐπούλησες ῥαβδί,
 ποῦ εἶσαι τώρα νὰ μὲ δώσης συμβουλαῖς,
 καὶ νὰ μὲ μάθης θάρρος καὶ φερσίματα!
 ὦ! τί θὰ γίνω; Πῶς νὰ κάμω; Δεξιὰ
 θὰ χαιρετήσω τώρα ἢ ἀριστερά;
 Θὰ φέρ' ὀπίσω τὸ ποδᾶρι, ἢ ἐμπρός;
 «Κυρ Ἄ Μαδάμα» βέβαια θὰ τὴν εἰπῶ.
 Ὅχι! «Κυρία καὶ ἡ εὐγενεία σας.»

ὦ! ὦ! καὶ μὲς τοῦ μούλου!

(Εἰσέρχεται ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὑπουλίδη μου,
 φίλε μου, τρέξε, ἀδελφέ, βοήθησε.
 Θὰ ἔλθῃ τώρα. Ὡς ἐμβῆκα ἔς τὸν χορὸν,
 νὰ ἔβγω δίδαξέ με ἀσπροπρόσωπος.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Τί σᾶς συνέβη, φίλτατέ μοι κύριε
 Ἀγροικογιάννη ἐκ τῆς Ποντικότρουπας
 Παραβυστίων; Αἱ ποδιαί σας ἀναψαν.
 Κᾶπως σᾶς βλέπω εἰς μεγάλην ταραχήν.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁ Κύρ Ἀνδρέας, φίλε Ὑπουλίδη μου,
 ὁ Κύρ Ἀνδρέας ἦλθε καὶ μ' ὠμίλησε.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Αἴ! καὶ λοιπόν;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κ' ἐπῆγε τώρα νὰ εἰπῇ
τὸ φθάσιμόν μου εἰς τὴν θυγατέρα του,
καὶ νὰ τὴν φέρῃ.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Καὶ λοιπόν;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Αἴ! καὶ λοιπόν,

αἴ, καὶ λοιπόν, εἰς μίαν ἔρχεται στιγμὴν
κ' ἐγὼ βρεμμένη γάτα θενὰ στέκωμαι,
ὡς γλᾶρος θενὰ χάσκω, πῶς νὰ κουνηθῶ
δὲν θὰ γνωρίζω, δὲν θὰ ξέρω τί νὰ πῶ,
κ' ἡ Ἀρχοντοῦλα θενὰ ξεκαρδίζεται.

Ψυχὴ μου Ὑπουλίδη, ἔλα, σῶσέ με.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ψυχὴ σου Ὑπουλίδης τώρα ἔγινε
καὶ ὅταν ἦμουν εἰς τὴν Ποντικότρουπαν...

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Εἰξεύρω ὅτι εἶσαι ἀμνησίκακος.
Τὰ περασμένα ξεχασμένα. Βγάλε με
τῶρ' ἀπὸ τοῦτο τὸ κακόν. Συμβούλευσε
πῶς νὰ λαλήσω πρέπει, καὶ νὰ κάμω τί.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Νὰ ὦρα νὰ σὲ κάμω καὶ τὸν δάσκαλον.
Καὶ τί μὲ δίδεις; Πῶς θὰ μὲ πληρώσης;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ὦ!

ὅ,τι προστάξεις. Θέλεις τὸ κορδόνι μου;

Εἶν' ἀπὸ χάνδραις. Ἦ τὸ λυγιστὸ ραβδί;
 Ἀπὸ γραφέα τὸ ἡγόρασ' ἀκριβά.
 Ἄν τὴν ζωὴν μου θέλῃς, πάρε την κ' αὐτήν.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Τί νὰ τὸ κάμω τὸ κορδόνι σου, καλὲ,
 καὶ τὴν ζωὴν σου τί νὰ κάμω; Δόσε με
 τὴν ἐδικήν μου τὴν ζωὴν, ἀγαπητέ,
 τὴν Ἀσπασίαν, εἰδεμὴ νίξ, τίποτε.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὴν Ἀσπασίαν... Ἔλα τώρα δὰ καὶ σύ!
 Νὰ χωρατεύῃς θέλεις. Ξεύρεις πῶς αὐτὴν
 ὁ Κύριος θὰ λάβῃ Γραμματεὺς... καὶ μὴ
 πρὸς κακοφανισμόν σας μ' ὅλον τοῦτο.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἄ!

Δὲν μετὴν δίδεις; Ὅρισμός σας, Κύριε
 Ἀγροικογιάννη. Μὲ χαράς σας. Κάμετε
 ὡς θέλετε, αὐθέντα, — ὅπως θέλετε.

Ἔχετε τόσην χάριν, τόσην λεβεντιὰ,

(Κατ' ἰδίαν)

(Πιθάρι τῆς ἀγίας Λαύρας!)—εὐγενὴς
 εἰσθε τοσοῦτον, τρόπους ἐσπουδάσατε
 τόσον ὠραίους εἰς τὴν Ποντικότρουπαν,
 ὥστε δὲν εἶναι ἀναγκαῖον... Κάμετε
 κ' εἰπῆτε ὅ,τι κ' ὅπως ἂν ἡξεύρετε,
 κ' ἡ Ἀρχοντοῦλα, ὡς ἡξεύρει καὶ αὐτὴ
 θὰ κάμῃ.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὅχι, Ὑπουλίδη, μάτια μου,
 μὴ με ἀφήσῃς τώρα εἰς τὸν κίνδυνον,

καὶ βλέπομεν κατόπι. Κρίμα! Διατί
 ἡ τύχη Γραμματέα δὲν σ' ἐγέννησε!
 Εἶς' ἄξιος νὰ ἦσουν γραμματεὺς. Ἀλλὰ
 τὴν Ἀσπασίαν κρίνεις πάλιν δίκαιον
 νὰ θυσιάσω; Σὺ δὲν εἶσαι τίποτε,
 τίποτε! Εἶσαι ὅ,τι λέγουσι, — καὶ μὴ
 πρὸς κακοφανισμόν σου μ' ὄλον τοῦτο, — εἷς
 ἐκ τοῦ σκυλογίου. ὦ! κατόρθωσε
 ἐν δίπλωμα, ἅς εἶναι δασοφύλακος
 ἢ καὶ κλητῆρος, πλὴν νὰ εἶσαι κάτι τί,
 καὶ νὰ σοὶ θυσιάσω — ἄλλο ἤμπορῶ; —
 τὸν Γραμματέα τοῦ Ἐφόρου. Τώρα πλὴν
 ἀπὸ τὴν λάσπην βγάλε με, ὦ! βγάλε με!

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἄς εἶναι πλέον. Ψυχὴν ἔχω πρυφεράν,
 καὶ σὺ πανταπραγμένε μὴ ἐδιαβόλῃς,
 μ' ἐγύρισες τὸν νοῦν μου. Λέγε μοι λοιπὸν,
 τί θέλεις τώρα;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ὦ! τὸ πρῶτον! Μάθε με
 πῶς θὰ τὴν χαιρετίσω ὅταν τὴν ἰδῶ.
 Πῶς θενὰ κάμω;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Αἶ! Ἄς δοκιμάσωμεν.

Χορεύεις;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἀκοῦς λέγει; Τὸν Βουλγάρικον.

(Τραγωδῶν καὶ χορευῶν τινὰ βήματα)

Τάτα τάτα, τάτα τάτα,
τάτα τάτα, τάτα τάτα.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Θαυμάσιον, ὦραϊον! Ἄλλ' ἤξεύρετε
ἄλλο κἀνέν;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πῶς ὄχι; τὸν Καρσιλαμᾶν.

(Ὁμοίως)

Τσίντζιρι τσίντζιρι,
τσίντζιρι τσίντζιρι.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Καλήτερον ἀκόμη ἔμως οὐδ' αὐτὸ
μᾶς ὠφελεῖ. Ἦξεύρεις Πόλκαν;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Καδρίλλιαν ἢ μαζοῦρκαν;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Οὔτε τ' ὄνομα.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Κακόν! Ἄς εἶναι. Ἄς ἰδῶμεν ἄλλως πῶς.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πῶς;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἴσια στάσου.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἴσια μὴ δὲν στέκομαι;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἐπάγω τὸ κεφάλι· κλεῖς' τὰ πόδια σου·

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ταῖς μύταις ἔξω· παραέξω· ἔξω δά!
 Ἔξω τὸ στῆθος· μέσα τὴν κοιλίαν σου.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Αἴ! αἴ!

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Τί τρέχει;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κράτει με· δὲν ἤμπορῶ.

Θὰ πέσω.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Καλὲ στάσου ἥσυχος, καλὰ.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Εὐκολὸν σ' εἶναι νὰ τὸ λέγῃς. Κονδυλῶ
 ὅσ' ἀν μεθυσμένος.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Αἴ καὶ μένεις! Πρόσεχε.

(Τὸν λαμβάνει ἐκ τῆς χειρὸς)

Κυρτὸν τὸ στῆθος. Ἴσια· μέσα τὴν κοιλίαν.

Ταῖς μύταις ἔξω, καὶ τὰ πόδια κολλητά.

Καλὰ. Καὶ τώρα, τρία βήματα ἐμπρός.

Σταθερὸν βῆμα. Μὴ κλονῆσαι, ἄνθρωπε.

Ἐν, δύο, τρία. Κάτω μὲ τὴν κεφαλὴν.

(Τὸν βιάζει διὰ τῆς χειρὸς νὰ κάμνῃ ὅσα τῷ λέγει)

Πάλιν. Ἐν, δύο, τρία, καὶ χαιρέτησε.

Ἐν, δύο, τρία· μ π ο ύ μ.

(Τῷ σπρώχνει διὰ τῆς χειρὸς κάτω τὴν κεφαλὴν)

Ἐν, δύο, τρία· μ π ο ύ μ.

(Τὸν ἀφίνει.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (ἐξακολουθοῦν)

Ἐν, δύο, τρία· μ π ο ύ μ. Ἐν, δύο, τρία· μ π ο ύ μ.

Ἐν, δύω . . .

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἦρε ὁ τυφλὸς κατήφορον.

Αἶ, Κὺρ Ἀγροικογιάννη, ἔχετε σκοπὸν
νὰ ἐξακολουθῆτε ὡς τὸ δειλινόν;

Μὴ στενοχωρηθῆτε, σᾶς παρακαλῶ,
ἂν σᾶς διασκεδάζῃ. Κάμετε καθὼς
ἐὰν δὲν ἤμουν.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τοῦτο, ἴπε, τὸ ἔμαθα.

Ἐν, δύω . . . Ναὶ, τὸ ἔξέρω. Εἶναι εὐκόλον.

Ἐν ἄλλο τώρα, φίλε Ὑπουλίδη μου.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Τί ἄλλο; Ποῖον;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὅταν ἡ λεγόμενη
θα ἔλθῃ, ἔξέρω. Πρῶτα πρῶτα χαιρετῶ.

Ἐν, δύω . . . Καλὰ. Ὅμως . . . τί θα τὴν εἰπῶ;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Θὰ τὴν εἰπῇς· «Κυρία . . .»

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ὦ! τὸ ἔξέρω δὰ
αὐτό. «Κυρία καὶ ἡ εὐγενεΐα σας».

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Πῶς τοῦτο; Ὅχι. Φθάνει τὸ «Κυρία μου».
Λέγεις λοιπόν· «Κυρία», — ἢ «Κυρία μου,
ἡ λαμπρὰ φήμη τῶν λαμπρῶν σας ἀρετῶν,
τῶν εὐγενῶν σας τρόπων, τῶν χαρίτων σας,
διασαλπίζομένη εἰς τὰ πέρατα
τῆς γῆς, ἀφίχθη ἕως τὴν καλύβην μου» . . .

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἄλλ' Ὑπουλίδη...

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Λέγεις;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Δὲν στοχάζεσαι,
καλήτερον νὰ λείψῃ ἢ καλὺβῃ, μὴ
᾽πάγῃ ὁ νοῦς της εἰς τὴν Ποντικότρουπαν;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (μεθ' ὑπερβολικῶν σχημάτων)

Ναί. Καλὰ λέγεις. «Ἐφθασε, λοιπὸν εἶπέ,
εἰς τὸ ἀρχοντικόν μου. Ὡς ἡ ἔλαφος
εἰς τὰς ἀκτῖνας ἔτρεξα νὰ θερμανθῶ
τῶν ὀφθαλμῶν σας· πλὴν τοὺς ἐπλησίασα,
κ' εὐθύς, καθὼς οἱ παῖδες εἰς τὴν κάμινον,
ἀνάπτω, καὶ κορώνω, καὶ φλογίζομαι...

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ
Φλογίζομαι...

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Καὶ εἶναι ἡ καρδιά μου
ἡ καιομένη βάττος, ἡ τοῦ φαναριοῦ
τὸ ἄσβεστον φυτίλι. Ἐπιτρέψατε,
εὐγενεστάτη, τοῦτο τὸ φανάρι μου
νὰ σᾶς φωτίσῃ εἰς τὰ σκότη τὰ τερπνὰ
τοῦ Ὑμεναίου, ὅπου λάμπων ἥλιος
σεῖς θὰ ἐμβῆτε, καὶ μαζῇ σας ἀμυδρὰ
ἐγὼ σελήνη, εἰς τὸ πρῶτον τέταρτον,
ἔταν τὰ δύο κέρατά της τὰ χρυσᾶ
φαίνωνται μόλις...

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἄ! Τὰ δύο της χρυσᾶ...

Χέμ! Δέν ἤξεύρω. Τοῦτο τὸ προοίμιον...
εἶναι ὠραῖον, καὶ ποιητικώτατον...

Πλὴν μ' ἐπιτρέπεις μίαν παρατήρησιν;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Τὴν ποίαν; Λέγε ἐλευθέρως.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐλαφοι,

ἤλιοι, φανάρια, καὶ τὰ ἄλλα τὰ χρυσᾶ,
καλὰ εἶν' ὅλα, ἄξια καὶ θαυμαστά,
ὅμως, τοῦ κάκου! Δέν θὰ τὰ ἐνθυμηθῶ.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Αἶ! πῶς νὰ γίνῃ;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κάτι συντομώτερον...

Δέν εἶναι τρόπος;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Κάτι συντομώτερον;

Δίκαιον ἔχεις. Οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ.

Προτιμᾶς ἴσως τ' ὁμοιοκατάληκτον.

Ἄν προσηλοῦνται δεκαπεντασύλλαβοι

εἰς τὸ μνημονικόν σου μᾶλλον, αἶ! εἰπέ·

«Θεὰ εἶσαι Ἀφροδίτη. Ἄφες με νὰ γίνω Ἄρης.

Εὖσπλαγχνη καρδιά ἂν ἔχῃς, πάρε με. Ἄν δέν μὲ πάρῃς,
ὁ πτωχὸς θὰ γίνω βῶδι, καὶ θὰ γίνῃς μακελλάρης».

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἄκουσε, φίλε Ὑπουλίδη μου, — καὶ μὴ
πρὸς κακοφανισμόν σου μ' ὅλον τοῦτο· — πλὴν
οὐδὲ αὐτὰ ἐλπίζω νὰ ἐνθυμηθῶ.

Ἦθελα μόνον νὰ εἰπῶ· «Κυρία μου,

σέ θέλω. Θέλεις καὶ ἡ εὐγενεία σου;»
Νὰ τὸ εἰπῶ πῶς πρέπει πλὺ ἐυγενικά;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

«Κυρία μου, εἰπέ την, ὁ παράδεισος
θὰ μ' ἀνοιγῇ, ἂν γίνω σύζυγος ὑμῶν.
Ἄλλὰ τοῦ παραδείσου σεῖς, κυρία μου,
εἰσθε κλειδοῦχος, καὶ τὴν θύραν τὴν χρυσὴν
σεῖς περιμένω νὰ μ' ἀνοίξητε».

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τατά,
τατά τατά. Δὲν θέλω τίποτ' ἀπ' αὐτά.
«Σὲ θέλω· θέλεις καὶ ἡ εὐγενεία σου;»
Αὐτὸ καὶ μόνον, καὶ πῶς εὐγενέστερα.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Εἰπέ την τότε· «Ὁλβιος, Κυρία μου,
ὅστις...»

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τί ὅστις καὶ τί ξώστης; Νά· «Ἐγὼ
καὶ ὄχι ἄλλος, θενὰ τὴν εἰπῶ, ἐγὼ
σὲ θέλω. Σὺ μὲ θέλεις;» Εὐγενέστερα
δὲν εἶναι τρόπος τὸ λοιπὸν νὰ τὸ εἰπῶ;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Κανένας τρόπος, φίλτατέ μου. Βάναυσον
θὰ μείνη καθὼς εἶναι καὶ χονδροειδές.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Λοιπὸν τί πρέπει; Εἶν' ἀνάγκη τὸν Θεὸν
τὸν Ἄρη χωρὶς ἄλλο;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Χωρὶς ἄλλο τὸν Θεὸν
τὸν Ἄρη.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καὶ ἂν ἔξαφνα φανῇ! Καιρὸς
χρειάζεται μελέτης. Θὰ τὰ χάσω, φίλτατε,
ἂν φθάσῃ πρὶν τὸ μάθω.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Μάθε το λοιπόν.

(Τῷ ἐπαναλαμβάνει τοὺς στίχους, οὓς ὁ Ἀγροικογιάννης παρακολουθεῖ
ταπεινῇ τῇ φωνῇ)

«Θεὰ εἶσαι Ἀφροδίτη. Ἄφες με νὰ γίνω Ἄρης.
Εὐσπλαγχνὴ καρδιά ἂν ἔχῃς, πάρε με. Ἄν δὲν μὲ πάρῃς,
ὁ πτωχὸς θὰ γίνω βώδι, καὶ θὰ γίνῃς μακελλάρης».

Πρὸς χάριν σου ὑπάγω, καὶ, ἂν ἔρχεται,
μὲ ὁμιλίαις τὴν κρατῶ. Σὺ κύτταξε,
μελέτησέ το, νὰ τὸ ἔχῃς πρόχειρον.

(Εἰσέρχεται.)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (μόνος) ΑΘΗΝΩΝ

(Ὅμιλεῖ κρυφίως, ὥς νὰ μελετᾷ τινὰς λέξεις προσφέρει ἐνίοτε μεγαλοφώνως
καὶ τινὰς συνοδεύει διὰ τῶν ἀναγκαίων σχημάτων)

«Πάρε με... βώδι... μακελλάρης». Ναί, καλὰ,
καλὰ. Τὸ στῆθος μέσα. Ἐξω τὴν κοιλιά.

Μαζῇ τὰ πόδια. Τὸ κεφάλι ὑψηλά.

Ἐν, δύω, τρία, κάτω· μ π ο ύ μ. Χαιρέτησε.

«Πάρε με... βώδι... Ἄρης...» Ἄν δὲν εἶναι πλὴν
ώραία, ἂν δὲν κρίνῃ ἀμερόληπτα

ὁ Ὑπουλίδης, ἂν δὲν ἔξούρῃ εὐμορφιά

τί εἶναι· ἂν ἰδρῶνω κ' ἀγωνίζομαι,

κ' εἶναι κἀνένα ἔκτρωμα! ὦ! ὄχι δά.

Ἄρης... ἐν, δύω...

ΕΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ, (εἰσέρχεται ζωηρῶς)

Εἰσθε ὁ Monsieur

Ἄγροικογιάννης, n'est-ce pas, que j'ai l'honneur...

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ναῖσκε, Αὐθέντα. Δέν γνωρίζω ἡ τιμὴ...

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ (ρίπτόμενος εἰς τὸν λαιμόν του καὶ προφέρον τὰ γ
ὥς γ gr. issayant)

Monsieur Ἄγροικογιάννης, εἶμαι enchanté!

Ἄνθρωπος εἷσθε, φίλε μου, περίφημος!

Ma parole, εἷσθε imrayable, ἀγαπητέ.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

(Αὐτὸς τί ἄλλο εἶδος εἶναι ταραχῆς;)

(Πρὸς τὸν Πηδηκτούλην)

Δέν ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔχω τὴν τιμὴν
νὰ σᾶς γνωρίζω.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Πῶς νὰ μὲ γνωρίζετε;

ὦ! Je le pense bien, morbleu! Τραλαλαλά!

(Χορεύει.)

Ἐγὼ, mon cher, ποῖος εἶμαι δέν μὲ ἔεύρετε;
Εἶμαι ὁ Πέτρος Πηδηκτούλης. Touche-là.

(Τῷ λαμβάνει τὴν χεῖρα καὶ τὴν κινεῖ βιαίως)

Δέν μὲ γνωρίζεις; Ἐγὼ ἔρχομαι, mon brave,
ἀπὸ Γαλλίαν, ὅπου ἔκαμα σπουδὰς,
fait mes études! Τράλαλα, τραλάλαλα. (Χορεύει.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ὦχου, ξεβιδωμένος ἀνεμόμυλος!

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Ἄ! ἡ Γαλλία! Chère France! Ἡξεύρετε
σεῖς τὴν Γαλλίαν, φίλτατε Ἄγροικοjean;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Δέν εἶναι ἡ Γαλλία εἰς τὴ Φράντσα;

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Ναί.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ποῦ λέμε 'ς τὸ Παρίσι;

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Très-bien, comme vous dites.

Εἰς τὸ Παρίσι, car la France est dans Paris.

Εἰς τὸ Παρίσι ἦσαν;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁχι. Πέρυσι

ἐπῆγα εἰς τὴν Σύραν.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Κρίμα! C'est dommage!

Ἐκεῖ νὰ διῆτε élégance, ἐκεῖ grand ton, palais royal, μέγαλον κόσμον, demi-monde, boulevards, καὶ ὅπου ἂν γυρίσης τί cocottes!

Τὸν Μάριον ν' ἀκούσης. ὦ! δὲν ἤκουσες τὸ ut diesis τοῦ Μαρίου; ut de tête; πῶς ἀναβαίνει uuut! Τί ἄγγελος ἡ Φανὴ Ἐσλερ εἰς τὸ μέγα solo της! Πῶς πιάνει τὸ ποδάρι, καὶ γυρνᾷ, γυρνᾷ, τὴν πιρουέτταν!

(Τὴν μιμεῖται.)

Κ' ἡ Rachel! que c'est sublime!

(Μετὰ θεατρικῆς ἐμφάσεως)

«Sapper ses fondements encor mal assurés!»

Ἐκεῖνο πῶς τὸ λέγει τὸ «mal assurés!»

Θαυμαστὸν εἶναι τὸ «encor mal assurés.»

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (καθ' ἑαυτὸν)

Τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἶναι κουρουνόμυαλον.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Ἐφέτος πάλιν τὸ grand prix ἐκέρδησε
ἡ Zephyrine τοῦ Λόρδου Σεϋμούρ. Ποτὲ
τὴν εἶδετε; Τί πλάσμα!

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ποῦ νὰ τὴν ἰδῶ;
Κὰμμία εὐμορφοῦλα γαλανή; Αἶ! αἶ!

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Τί εὐμορφοῦλα λέγει; C'est une merveille!
Ἄλλην φοράδα ἡ Εὐρώπη ἴσ' ἀν αὐτὴν
δὲν ἔχει. — Τί Παρίσι! Τί παράδεισος!
Il n'est au monde d'autre ville que Paris.
Κ' εἰς τὸ bois νὰ διῆτε καὶ εἰς τὸ Longchamp!
Ἐδῶ κοντέσσα, τέσσαρ' ἄλογα pur sang,
ἐκεῖ δουκέσσα en livrée mirobolante!
Καὶ οἱ crénés, ἴς τὸ μάτι τὸ longnon, μαλλιά
frisés, καὶ νύχια μυστρά, καὶ gants Jouvin:
Bon jour, grand traître! Eh! comment vont les amours?
Pas mal, merci. Les vôtres? Au revoir à Mabile.
Τί ζωὴ εἶναι! τί ζωὴ! Vive Paris!
Δὲν ἔχω δίκαιο, mon ami Ἀγροικοjean?
Τί λέγετε;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Μὴ ἔξέρω τί νὰ πῶ; — Καὶ μὴ
πρὸς κακοφανισμόν σας μ' ὄλον τοῦτο, — πλὴν
δὲν ἐννοῶ κουκούτσι.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Νὰ μὴ ἴπάγετε
ποτὲ εἰς τὸ Παρίσι! Βλέπετε αὐτὰ
τὰ ὑποδήματά μου; Τὰ ἐπλήρωσα

σαράντα φράγκα, ναί, σαράντα, φίλτατε
 Monsieur Ἀγροικογιάννη. Ὅμως πόσον chic !
 Τί lustre, ιδέτε. Σχύψατε. Αἶ; Brévetés
 τοῦ Jockey club ! — Ἰδέτε τὴν βελάδα μου.
 Parfait ! Πῶς στρώνει ἀπ' ἐδῶ ! καὶ ἀπ' ἐκεῖ
 πῶς χύνει καὶ φουσκώνει ! fait de main d'artiste !
 Rue de la paix. Ἡξεύρεις τὸν περίφημον
 τ α λ λ ι ό ρ ο ν. Τὸ gilet μου, βλέπεις, élastique,
 καὶ τὸ corset μου τέχνης ἀριστούργημα !
 Αὐτὸ μὲ δίδει τέτοιαν μέσσην καὶ tournure.
 Ἄνθρωπος, κρίμα, τόσον distingué ὥς σεῖς,
 νὰ μὴ ἰδῇτε τὸ Παρίσι ! C'est égal !

Πάντοτε εἴσθε ἄνθρωπος περίφημος,
 l'enfant gâté τῆς τύχης. Δὲν νυμφεύεσθε

τὴν Mademoiselle Καλαρρύτη, ἤκουσα;
 ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὸν Καλαρρύτην; Μὰ τί λές; Τὴν κόρην του.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Ναί, τὴν ὠραίαν Ἀρχοντοῦλαν; C'est un ange !

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὴν Ἀρχοντοῦλαν· ναῖσκε, Κύριε. — Καὶ μὴ
 πρὸς κακοφανισμόν σας μ' ὄλον τοῦτο.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ (τὸν σφίγγει εἰς τὸ στήθος του)

ὦ !

Νὰ σᾶς φελιτσιτάρω, que je vous embrasse !

Ἀφῆτε νὰ σᾶς σφίξω εἰς τὸ στήθος μου,
 πῶς τὴν Ἑλένην παίρνετε τοῦ Μενελάου,
 τὸ ἄνθος τῶν χαρίτων, la belle des belles !

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Εἶναι τῷ ὄντι, ὥς τὴν λέγουν, εὐμορφή;

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Adorable εἶναι, mon ami. Μέση cambrée,
 λαιμός de cygne, gorge σὰν ἀλάβαστρος,
 mignon ποδάρι, χέρι tendre et potelet,
 καὶ μάτια ποῦ τρελλαίνουν, jambe faite au tour,
 et cœtera. Εἶν' ὅλη θαῦμα, ma paôle.
 Δι' αὐτὴν ἔχω ἓνα faible prononcé.
 Admirateur της, cavalier servente της
 εἶμαι.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἄ! Εἴσθε συγγενής της;

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Ὁχι δὰ

κ' ἐσεῖς. Τὴν κούρτην πῶς τὴν κάμνω ἐννοῶ.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (δίδον ἀναγκῶν)

Σεῖς ἐννοεῖτε, πλὴν ἐγὼ δὲν ἐννοῶ,
 τί εἶν' ἐκεῖνο ποῦ τὴν κάμνετε.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

C'est drôle,

ma foi! Δὲν ἐννοεῖτε; Ὅπου τὴν ἰδῶ,
 ὅπου τὴν εὗρω, παίρνω τὸ κατόπι της,
 κοντά της ὥραις κάθημαι, κρυφομιλῶ,
 τῇ λέγω κομπλιμέντα, mille et un riens,
 συχνὰ τὸ χέρι τῇ φιλῶ, et cœtera
 καὶ τὰ λοιπά· καὶ τοῦτο κούρτη λέγεται.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κούρτη καὶ μούρτη, κ' ὅπως καὶ ἂν λέγεται,
 δὲν με ἀρέσει. Σᾶς τὸ λέγω φανερά
 καὶ ξάστερα. Κομμένον τὸ γελέκιον.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Δέν σᾶς ἀρέσει ; Καὶ ἀφ' οὗ τὴν πάρετε,
ἀφ' οὗ κατασταθῆτε son heureux époux
καὶ κύριός της, τότε τράλαλα λαλά, (Χορεύει.)
τότε θὰ ἔλθουν les beaux temps, χαρὰ Θεοῦ!
Ὅταν θὰ εἶναι εἰς τὸ σπῆτί της, chez elle,
ἐγὼ θὰ μένω νὰ τὴν κάμνω συντροφιάν,
καὶ εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὰς soirées, ἐγὼ
θενὰ τὴν ἔχω à mon bras, θὰ κάθημαι
πλησίον της νὰ κάμνω conversation.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καλὸν καὶ τοῦτο ! Καὶ ἐγὼ ὁ ἄνδρας της ;

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Fi donc ! Ὁ ἄνδρας ! C'est bourgeois. Ἐσεῖς, mon cher,
ἂν πλησιάζω, θὰ μακρύνεσθε, νὰ μὴν
ἰδῆτε ! ἔ, τι λέγω, σὺς θὰ φεύγετε,
διὰ νὰ μὴν ἀκούτε, καὶ ainsi du reste.
Αὐτὰ οἱ τρόποι ἀπαιτοῦν οἱ εὐγενεῖς.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Νὰ σᾶς 'πῶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν ; Αὐτοὶ
οἱ τρόποι δέν μ' ἀρέσουν παντελῶς· καὶ μὴ
πρὸς κακοφανισμόν σας μ' ὅλον τοῦτο.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ (τὸν θεωρεῖ διὰ τοῦ διόπτρου)

Ἄ !

Δέν σᾶς ἀρέσουν οἱ τοιοῦτοι τρόποι ; Peste !

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Διόλου, νὰ, διόλου. Τὴν γυναῖκά μου
γυναῖκά μου τὴν θέλω. Τὴν 'πανδρεύομαι
διὰ ἐμένα, ὅχι διὰ τὸν γείτονα.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ (ὁμοίως)

Ἄ! Διὰ σᾶς καὶ ὄχι διὰ ἄλλον; Diable!

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ναὶ, διὰ ἐμένα, διὰ τὴν εὐγενεΐαν μου.
 Θὰ κάθεται μαζῇ μου, θ' ἀστειεύεται
 μαζῇ μου, καὶ μαζῇ μου θὰ συνομιλῇ,
 κ' ἐμένα μόνον θὰ γνωρίζῃ, θ' ἀγαπᾷ·
 μόνον ἐμένα, μόνον καὶ μονώτατον.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ (ὁμοίως)

Ἄ! Ἐσᾶς μόνον θ' ἀγαπᾷ! Mille tonnerres!

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καθὼς σᾶς λέγω. Δὲν θὰ συγχωρῶ — καὶ μὴ
 πρὸς κακοφανισμόν σας μ' ὅλον τοῦτο, — ναὶ,
 δὲν θεν' ἀφήνω ἄλλοι νὰ τὴν τριγυρνοῦν,
 οἱ ἐργολάβοι τῆς τιμῆς τῶν γυναικῶν·
 καὶ ἂν κάνεις καμὴ μούτρα νὰ κοπιᾷς, μὴ
 θενὰ τὸν στείλω νὰ μετρήσῃ, ὑψηλὰ
 παράθυρα ἂν ἔχω. Ναῖσκε, κύριε,
 μὲ παρὰ μίαν τεσσαράκοντα μισθόν,
 καὶ μὲ κλωτσιαῖς ἀκόμη ἐπιμίσθιον.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Ἄ! mille bombes! Εἰς αὐτὸν τὸ παίρνετε
 λοιπὸν τὸν τόνον; Sacrebleu! Ὅρίσατε,
 Monsieur Ἀγροικογιάννη. (Τῷ ῥίπτει τὸ χειρόκτιόν του.)
 Διὰ σᾶς, mon beau.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Εὐχαριστῶ. Εἶν' ἓνα. Τί μὲ ὠφελεῖ;

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Νὰ σ' ὠφελήσῃ; Τὸ ὅκion σου ῥίψε με,
 parbleu, ἂν εἶσαι ἀληθὴς homme d'honneur.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὸ ἐδικόν μου; Πλὴν δὲν ἔχω.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

C'est égal.

Θὰ ἔβγῃς 'ς τὸ δουέλλο, nom de nom d'un Dieu!

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Εἰς τὸ δουέλλο; Πῶς; Ἐκεῖνο ὅπου λέν
μονομαχίαν;

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Ναί, μονομαχίαν. Diable!

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καὶ διατί μονομαχίαν, κύριε;

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Πῶς, διατί μονομαχίαν; C'est plaisant!

Ἐκείνην ποῦ μ' ἀρέσει ἐσεῖς θέλετε

να πάρετε· καὶ τότε εἶναι de bon ton

οἱ καλογεννημένοι νὰ μονομαχοῦν.

Εἰς τὸ Παρίσι τοῦτο γίνεται. Ἐγὼ

σᾶς ρίχνω τὸ χειρόφτι, καὶ μὲ ρίχνετε

τὸ ἐδικόν σας. Χαιρετᾶτε, χαιρετῶ,

καὶ τότε καὶ οἱ δύο ξεσπαθόνομεν.

Engarde ἀμέσως. Fendez-vous. Un, deux. Parez.

Un, deux. Parez en quarte. Dégagez. Un, deux.

Parez en tierce. Touche, touche, touche-là.

Διὰ τὰ σπαθιά πηγαίνω. Touche. Touche encore.

(Συνοδεύει ὅλα ταῦτα διὰ τῶν ἀναλόγων σχημάτων, ἐγγίζων αὐτὸν
ἐκάστοτε διὰ τοῦ γρόνθου. Ἐξέρχεται δρομαίως.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (μόνος)

Αἶ τὸν ξεμυαλλισμένον, τὸν ἀνόητον,

τὸ σφιντιρλόσι τοῦ διαδόλου, τὸν τρελλόν!

Τί ἁμαρτίαις πάλιν εἶχα! Τὰ σπαθιά
 ἔπαγει νὰ φέρῃ. Δοῦλός σας ὑποκλινής.
 Ἐγὼ δὲν ἔχω τί νὰ κάμω μὲ σπαθιά,
 δὲν ἔχω τί νὰ κάμω. ὦ! τί ἄγγελος
 ἢ Ἀρχοντοῦλα θενὰ εἶναι βέβαια,
 γιὰ νὰ γυρίζει τὰ κεφάλια τῶν ἀνδρῶν,
 καὶ νὰ τοὺς κάμνῃ ὥς καὶ νὰ σκοτόνωνται!

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (ἐπιστρέφων)

Ἀγροικογιάννη, φίλε, τί ἐπάθετε;
 Τί ταραχὴν ἀκούω; Τώρα ἤρχετο
 ἡ Ἀρχοντοῦλα· ὅμως τὴν ἐμπόδισα,
 νὰ διῶ τί τρέχει.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὅχι! Μὴ! Ἐμπόδισε.

Ἐδὼ θὰ γίνῃ φονικόν.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Πῶς; φονικόν;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Αὐτὸς ὁ ξεπαρμένος, κουρουνόμυαλος,
 οὔν, ντὲ, ἀγγάρτ, δὲν ἔεύρω, κοροφέξαλα,
 μὲ ἔφερ' ἄνω κάτω, κ' ἔτρεξε σπαθιά
 νὰ φέρῃ τώρα.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ποῖος εἶναι; Διατί

σπαθιά;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Μὴ γὰρ ἠξεύρω τί 'ς τ' ἀνάθεμα
 ἄνθρωπος εἶναι; Ἦες πῶς ἐφτερνίσθηκε
 ἡ μάννα τοῦ διαβόλου, καὶ τὸν ἔκαμεν.
 Ἀπ' τὸ Παρίσι ἔρχεται, ἀπ' τὴ φωλιά

τοῦ Σατανᾶ.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Θὰ εἶναι — τώρα ἐννοῶ —
ὁ Πηδηκτούλης. Καὶ τί θέλει ἀπὸ σᾶς;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Νὰ κτυπηθοῦμε, νὰ μονομαχήσουμε.
Οὐ ν, ντὲ, νὰ τοῦτο θέλει. Λέγει πῶς κ' αὐτὸν
ἀρέσ' ἡ Ἀρχοντοῦλα, καὶ νὰ κόψωμεν
διὰ τοῦτο πρέπει, λέγει, τὰ λαρύγγια μας.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ὁ Πηδηκτούλης εἶν' ἀλήθεια ζωηρός·
εἶν' ἀναμμένη κεφαλή. Πῶς τοῦ πονεῖ
τὸ δόντι, τὸ πιστεύω. Ποῖος νὰ ἰδῇ
τὴν Ἀρχοντοῦλαν, καὶ νὰ μὴ ξετρελλαθῇ;
Ὅμως θηρίο εἶν' ἐκεῖνη. Μούτσουνα
τὸν κάμνει, ὅπου εἶναι κρίκη.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πλὴν αὐτὸς
μονομαχία θέλει. Πῶς θὰ κάμωμεν;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἄν εἶναι μέ πιστόλι, πολὺ εὐκόλον.
Γεμίζετε τὰ ὅπλα, στέκεσθε μακρὰν
ὁ εἷς τοῦ ἄλλου πέντε βήματα σωστά.
Μακρύτερα δὲν πρέπει. Δὲν εἶν' εὐγενές.
Σᾶς χαιρετᾷ ἐκεῖνος, χαιρετᾷτε σεῖς.
«Τραβᾷτε πρῶτος, Κύριε» τὸν λέγετε.
«Σεῖς εὐαρεστηθῆτε νὰ τραβήξετε»,
σᾶς ἀπαντᾷ. Τραβᾷτε. Ἄν δὲν ἔπεσε,
τραβᾷ ἐκεῖνος. Ἄν ἐλάβετε πληγὴν
θανατηφόρον, ἔρχεται, τὸ χέρι σας

σᾶς σφίγγει, καὶ φιλεῖσθε, κ' ὅλα πᾶν καλά.
 Ἄν δὲ δὲν σᾶς πληγώσῃ, ξαναρχίζετε.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἀνάγκη δὲν τὸν ἔχω, ἄκου νὰ σέ πῶ,
 τὸν Πηδηκτούλη, οὔτε τὰ πιστόλια του.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἄν προτιμᾶτε τὰ σπαθιά, πολὺ καλά·
 ἢ ἂν ταῖς σοῦβλαις, στέκεσθε οἱ δύο σας
 ἀντίκρ' ἀντίκρυ. Πλάγια τὸ σῶμά σας·
 ἔς τὸ μάτ' ἢ σοῦβλα· ἴσι' ἀντίκρυ· μὴ ἄλλοῦ.
 Κτυπᾶ ἐκεῖνος δεξιὰ, ἀριστερά,
 κτυπᾶ εἰς κύκλον· σείς τὸν ἀποκρούετε·
 πλὴν μὲ τὸν γρόνθον, μὴ μὲ τὸν βραχίονα·
 τὸν γρόνθον· ἐνθυμῆσθε. Ἀντικρούετε,
 καὶ πάρ! καὶ τὸν τρυπᾶτε· ἢ ἂν ἄχι, πάρ!
 καὶ σᾶς τρυπᾶ ἐκεῖνος μὲ τὴν σοῦβλάν του,
 κ' εὐχαριστεῖται ἡ τιμὴ σας.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Περιττόν.

Εἶν' εὐχαριστημένη ἡ τιμή μου. Πλὴν
 αὐτὸν τὸν Πηδηκτούλην νὰ ξεφορτωθῶ
 μεγάλην ἔχω ὀρεξιν. Εὐγενικὴ
 εἶν' ἡ μονομαχία ἴσως, πλὴν ἐμὲ
 διόλου δὲν μ' ἀρέσει, ὦ! παντάπασι.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Μία ψυχὴ νὰ μάθῃ ὅτι δι' αὐτὴν
 εἰς τὴν μονομαχίαν σ' ἐπροσκάλεσαν
 καὶ δὲν ἐδέχθης, πῶς θὰ κρίνῃ περὶ σοῦ
 καὶ τῆς ἀνατροφῆς σου, ἄλλοι ἄς εἰποῦν.
 Οἱ ἄνθρωποι, ἡξεύρεις, τῶν καλῶν ἡθῶν

δι' ἐν οὐδέν φονεύουν καὶ φονεύονται.
 Ὁ ἀστυνόμος ἐὰν εὖρη καθ' ὁδὸν
 γρονθιζομένους δύο, εἰς τὰς φυλακὰς
 τοὺς στέλλει, ὅπως μάθουν πῶς νὰ φέρωνται,
 κ' ὅλοι βαναύσους καὶ ἀγροίκους τοὺς καλοῦν.
 Ἄν ὅμως δύο κύριοι συντρίβωσι
 δι' ἀγχεβόλων τὰ κενὰ κρανία των,
 ἢ μὲ τὰ ξίφη διαμπᾶξ σουβλίζωνται,
 χειροκροτοῦσιν ὅλοι καὶ θαυμάζουσι
 τὸ ἥθος των, τοὺς τρόπους τοὺς ἵπποτικούς.
 Ἀνίσως πάλιν, φίλτατε, δὲν θέλετε ...

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Δὲν εἶναι πῶς δὲν θέλω. — Ὅμως δυνατὸν
 δὲν εἶναι μ' ἄλλον τρόπον; ... Δὲν νομίζετε;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Μὲ ἄλλον τρόπον; Ἄλλον τρόπον; Ἀλλὰ πῶς;
 Μὴ γὰρ κ' ἐγὼ ἤξεύρω; Ὅμως βλέπομεν,
 ἀφ' οὗ φοβεῖσαι.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὅχι πῶς φοβοῦμαι δά.
 Τίς εἶπε πῶς φοβοῦμαι; Ὅχι· παντελῶς,
 διόλου δὲν φοβοῦμαι. Ὅμως δυνατὸν
 δὲν εἶναι μ' ἄλλον τρόπον, φίλτατε, εἶπε,
 μὲ ἄλλον τρόπον, Ὑπουλίδη φίλτατε;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Λοιπὸν ἅς εἶναι, καὶ ἅς δοκιμάσωμεν
 ἂν ἄλλως ἤμπορῶμεν νὰ πραύνωμεν
 τοῦ Πηδεκτούλη τὴν ὀργήν.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ναὶ, φίλε μου,

ναί, Ὑπουλίδη, κάμε, κάμε, νὰ χαρῆς
 τὸ ὄνομά σου, κάμε ὅ,τι σοφισθῆς
 καὶ νὰ πηγαίνῃ στεῖλὲ τον 'ς τὸν ἄνεμον,
 ἐποῦ 'ς τὸ κούφιο τὸ κεφάλι του φυσᾷ.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Καὶ νὰ τὰ 'ποῦμεν, Κυρ Ἀγροικογιάννη μου.
 Τὴν Ἀσπασίαν; . . .

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Εἰς τὸν γάμον πάρε τον,
 σὲ λέγει καὶ τοῦ χρόνου! Τώρα, φίλτατε,
 εἰς τέτοιαις ὥραις δι' Ἀσπασίαις ὁμιλοῦν;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Πῶς τέτοιαις ὥραις; Κάθε ὥρα καὶ στιγμή.
 Ἦ μὲ τὴν δίδεις, καὶ σὲ φέρνω 'σάν τ' ἀρνὶ
 ἐδῶ τὸν Πηδηκτούλη, ἢ, ἀν' ἀρνηθῆς,
 μονομαχία, κ' ἐξεμπερίψουσέ τα σύ.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὸ ἴδιο τὸ τραγούδι! Ὑπουλίδη μου,
 ἄκουσε τώρα. Εἶσαι ἄνθρωπος χρυσός.
 Τῆς Ἀσπασίας, 'ξεύρω, θέλεις τὸ καλόν.
 Ἡὺρ' ἓνα Γραμματέα, βλέπεις, φίλε μου,
 τὸν Γραμματέα τοῦ Ἐφόρου! Ν' ἀρνηθῇ
 τέτοια μεγάλη τύχη θέλει ὁ Θεός;
 Ἀφῆσ' ἐκείνην. Νὰ 'χῃς πάντοτε καλόν,
 τὸν Πηδηκτούλην κύτταξε νὰ τὸν ἰδῇς,
 καὶ νὰ τὸν καταφέρῃς. Σῶσέ μ' ἀπ' αὐτόν.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Τί νὰ σὲ κάμω; Πάλιν νὰ, μ' ἐνίκησες.
 Τί ἔχει; μάγια; Ἔχει μέλ' ἢ γλῶσσά σου;
 Τὸν Πηδηκτούλη θὰ τὸν εὔρω, νὰ ἰδῶ,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

νὰ προσπαθήσω. Ἔχει Φράγκικο μυαλό·
μ' ἀργάτην δὲν γυρίζει, ὅταν μάλιστα
διὰ τὴν τιμὴν του νὰ σκοτώσῃ πρόκειται,
καὶ διὰ τὴν Ἀρχοντοῦλαν. Τὸν κατέφερα;
τότε μ' ἐκείνην ἔρχομαι, τὰ σιάζουμε,
σᾶς εὐλογοῦμε, κ' ὅλα ἵπασθαι μιὰ χαρά.
Ἄλλ' ἂν ἐκεῖνος, πέρα βρέχει, δὲν πεισθῇ,
τότε προφθάνω παρευθὺς μὲ τὰ σπαθιά.
Πλὴν ἐνθυμήσου· πλάγια τὸ σῶμά σου,
καὶ μὲ τὸν γρόνθον, μὴ μὲ τὸν βραχίονα·
τὸν γρόνθον.

(Ἐξέρχεται.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (μόνος)

Γρόνθεν! Γρόνθον ἔς τὸ κεφάλι σου!
Νὰ κτυπηθῶ δὲν θέλω. Μ' ἐκατάλαβες;
Πλὴν πῶς θὰ γένη! Ἄνεις τὴν πρωτεύουσάν,
εἰς τὸ Παρίσι ἂν κτυπιῶνται, πῶς ἐγὼ
νὰ μὴ τὸ κάμω; Κ' ἂν τ' ἀκούσῃ ἔπειτα
ἡ Ἀρχοντοῦλα, καὶ τῆς Ποντικότρουπας,
μ' εἰπῇ ποντίκι; Δυστυχία μου! Λοιπὸν
μονομαχίαν! Εἶναι ἄφρευκτον! Οὐν, ν τὲ,
ἀγγάρτ!... τὸν γρόνθον... — ὦ! Ἀκούω ἔρχονται!
Ἐκεῖνος εἶναι ἢ ἐκείνη; Πῶς θὰ ἴδω;
Πῶς, πῶς μὲ εἶπαν; Πῶς θὰ κάμω; Ἐχασα
τὰ λογικά μου. Τρέμω ἴσως τὸ φύλλο. Πῶς
θ' ἀρχίσω; Εἶν' ἐκείνη.

Εἰσέρχονται **ΑΝΔΡΕΑΣ**, **ΥΠΟΥΛΙΑΔΗΣ**, καὶ **ΓΥΝΗ** ἧς τὸ πρόσωπον
καλύπτει ἡ πρασίνη σκέπη τοῦ πετάσου της.

ΑΝΔΡΕΑΣ·

Λοιπὸν, Κύριε

Ἀγροικογιάννη, ἔφερα τὴν κόρην μου
νὰ παρουσιασθῇτε εἰς αὐτήν. Ἰδού.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

(Καρδιά, Ἀγροικογιάννη!) Οὐ ν, ν τ ἐ...

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (κρυφίως εἰς αὐτὸν)

Ὅχι δά.

ἔν, δύο, τρία.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

(Ἄ! Ἐν, δύο, τρία· μπούμ.) (Χαιρετᾷ.)

Ἐγὼ... κχ κχ, (Βήχει.) Κυρία,... κχ,... Κυρία μου,
ἐγὼ... εἶμαι Ἀφροδίτη, καὶ ἐσὺ εἶσαι ὁ Ἄρης.

(Κατ' ἰδίαν)

(Αὐτὸ παιριάζει; Κᾶπως δὲν μὲ φαίνεται.)

(Μεγαλοφωνῶς)

Θὰ σὲ πάρω... κ' ἂν δὲν θέλῃς· κ' ἂν θελήσῃς νὰ μὲ πάρῃς,
θὰ μὲ κάμῃς ὅταν τὸ βώδι ἐποῦ σροῖς ὁ μακελλάρης.

Οὐφ! (Σπογγίζει τὸν ἰδρώτα τοῦ μετώπου του.)

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ (κλίνει καὶ ὁμιλεῖ κρυφίως πρὸς τὸν Ἀνδρέαν.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (κρυφίως πρὸς τὸν Ὑπουλίδην)

(Δὲν μὲ λέγεις; Κᾶπως τὸ ποδάρι της
μὲ φαίνεται μεγάλο.)

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (κρυφίως πρὸς αὐτὸν)

(Πῶς; Ἀρχοντικό.

Μικρὸ δὲν ἔχουν ἢ μεγάλαις τίποτε.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (ὁμοίως)

(Δὲν ἔμαθες, ἢ προῖκα... Δὲν τὸ ἐρωτῶ.
Τὸ ἔφερεν ὁ λόγος.)

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (ὁμοίως)

(Ἐνοια σου. Καλή.

Ἐξ χιλιάδες δραχμαῖς, ὅλαις μετρηταῖς,

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

καὶ ἐπὶ χεῖρας, εἰς φλωρὶ βενέτικο.
Δὲν εἶν' αἱ δραχμαῖς ὅμως, εἶν' ἡ ἀρχοντιά.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (ὁμοίως)

(Ἡ ἀρχοντιά βεβαίως, ναὶ, ἡ ἀρχοντιά.)

ΑΝΔΡΕΑΣ

Σὰς εἶν' εὐγνώμων, Κύριε, ἡ κόρη μου
δι' ὅσα τόσον εὐγενῶς ἐκφράζετε
θερμὰ αἰσθήματά σας, καὶ πιστεύσατε
πολὺ πῶς δὲν ἀπέχει νὰ συμμερισθῇ
τοὺς πόθους σας, πεισθεῖσα εἰς τὰς συμβουλάς
τὰς πατρικάς μου.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καὶ ἡ εὐγενεία της,
ἡ πανευγενεστάτη πῶς ἀργοπορεῖ
τὸ ἐκλαμπρόν της νὰ μᾶς δείξῃ πρόσωπον;
Αὐτὴν τὴν μπόλια ποῦ κρεμνᾷ, καὶ κρύβεται
καθὼς ὁ ἥλιος 'πίσ' ἀπὸ τὰ σύννεφα,
ᾶς τὴν σηκώσῃ, τὴν παρακαλῶ, — καὶ μὴ
πρὸς κακοφανισμόν της μ' ἔλον τοῦτο.

(Ἰδίως πρὸς τὸν Ὑπουλίδην)

(Πῶς

τὸ χέρι της δὲν εἶναι τόσον τρυφερόν;)

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (ιδίως πρὸς αὐτὸν).

(Μετρίως. Πλὴν τί χέρι, καὶ τί κόψιμον!
Μὲ πόσῃ χάριν τὸ κινεῖ ἀρχοντικὴν!
Νὰ τὸ γνωρίσῃς μὲ καιρὸν καλῆτερα,
θὰ τρελλαθῇς.)

ΑΝΔΡΕΑΣ (πλησιάζων πρὸς τὸν Ἀγροικογιάννην)

Φοβεῖται ἡ φιλτάτη μου
νὰ νυμφευθῇτε μὴ θελήσῃτε αὐτὴν

οὐχὶ διὰ τοὺς τρόπους ἢ τὸ πνεῦμά της,
ἀλλὰ διὰ τὸ κάλλος· καὶ τὸ κάλυμμα
δὲν θ' ἀνεγείρη, λέγει, πρὶν εἰς δοκιμὴν
τὸ αἰσθημά σας ὑποβάλλῃ, δείγματα
ἀφοσιώσεώς σας πρὶν τῇ δώσῃτε.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καὶ ποῖον δεῖγμα θέλει; Ἄς μὲ τὸ εἰπῇ,
ἅς ὁμιλήσῃ, κ' εἴμ' εἰς ὅλα ἕτοιμος.
Παρακαλέσατέ την, Κύρ Ἀνδρέα μου,
καὶ μίαν λέξιν νὰ μ' εἰπῇ τοῦλάχιστον.

ΑΝΔΡΕΑΣ (συνδιαλέγεται μετὰ τῆς Ἀρχοντούλας.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (πρὸς τὸν Ὑπουλίδην, ἰδίως)
(Δὲν εἶν' ὀλίγον ὑψηλὴ μὲ φαίνεται;)

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (ὁμοίως πρὸς αὐτὸν)

(Ἀρχόντισσα καθ' ὅλα. Τὸ ἀνάστημα
ἀρχοντικὸν κ' ἐκεῖνο. Καταδέχεται
ἀρχόντισσα νὰ εἶναι κοντοπίλαρο;
Τοιοῦτον λόγον ἄλλοτε μὴ τὸν εἰπῆς.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (ὁμοίως)

(Κ' ἐκεῖνος δὲν μὲ λέγεις ὁ θεότρελλος
μὲ τὴν μονομαχίαν; ...)

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (ὁμοίως)

(Ἀκατάπειστος.

Μονομαχίαν καὶ καλὰ. Πλὴν θὰ ἰδῶ,
θὰ προσπαθήσω.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (ὁμοίως)

(Φίλε Ὑπουλί...)

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ (μὲ λεπτὴν φωνήν)

Monsieur,

ἄφ' οὗ, μὲ λέγουν, ἔχω votre permission,

θενὰ σᾶς κάμω μίαν proposition.

Condition τὴν λέγω, sine quâ non.

N'espérez pas νὰ δώσω mon consentement,

ἢ νὰ σηκώσω τοῦτο τὸ voile παρὰ

ἂν τὴν ἀπαίτησίν μου ἀκορδάρετε.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (ἰδίως πρὸς τὸν Ὑπουλίδην)

(Πῶς λαλεῖ ἔτσι;)

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (ὁμοίως πρὸς αὐτὸν)

(Σὲ τὸ εἶπα· λεξικὸν

ἢ γλῶσσά της πῶς εἶναι Γαλλελληνικόν.

Λέγει πῶς ἂν δὲν κάμης ὅ,τι σὲ ζητεῖ,

δὲν θὰ σὲ πάρῃ.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καὶ τί θέλεις, δόμνα μου,

τί νὰ ζητήσης ἡμπορεῖς, κοκκῶνα μου,

καὶ νὰ μὴ γίνῃ; Προσταξέ με, κ' ἐγὼ.

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Τὰ προτερήματά σας, et vos grands mérites

εἰς τοῦ κυρίου Ὑπουλίδου χρεωστῶ

l'amitié, ἀνίσως τὰ ἐγνώρισα.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (σφίγγων τὴν χεῖρα τοῦ Ὑπουλίδου, ἰδίως πρὸς αὐτὸν)

(Τί καλωσύνη!)

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Εἶναι notre bon ami

ὁ Ὑπουλίδης. Τώρα θέλω συγγενῆς

νὰ γίνῃ. Πρέπει· et cela dépend de vous.

Ἄν τοῦτο γίνῃ, je vous donnerai la main.

Ἄν ἄλλως, ὅχι, καὶ τὰ ἐχαλάσαμεν!

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐγὼ εἰς τοῦτο τί νὰ κάμω ἡμπορῶ;

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Τὴν Ἀσπασίαν ἔχετε ἀνεψιάν.

Ὁ Ὑπουλίδης ἀγαπᾷ τὴν jeune fille.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

(Τὴν ᾤπαθαμε. Ὡς τὴν πῆττα ἐπατήσαμε.)

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Παρακαλῶ. Que dis-je? Μάλιστα ἀπαιτῶ
εἰς ἔνωσιν των νὰ συγκατανεύσητε.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἀναμφιβόλως, ὅπως διατάττετε,
ἀρχόντισσά μου. Πλὴν ἡ Ἀσπασία μου
τὸν Κύριον θὰ πάρῃ. . . οἰκονομικὸν . . .
τῆς Ἐφορείας Γραμματέα, — εὐγενῇ
ὑπάλληλον.

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Τῷ ὄντι παίρνει τὸν Monsieur
ὑπάλληλον; Λυποῦμαι. Πλὴν très-bien, adieu,
κ' ἐγὼ πηγαίνω à jamais. Ἀρ' οὐ αὐτὴν
ὁ Ὑπουλίδης δὲν θὰ πάρῃ, tout est dit,
καὶ ἀπὸ τώρα δὲν μεταβλεπόμεθα.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁχι, κυρά μου. Ὅρισμός σας. Μάλιστα.
Ἀλλὰ τὴν Ἀσπασίαν, μὴ νομίζετε,
ἐκεῖνος δὲν τὴν θέλει.

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Δὲν τὴν θέλει; Vrai?

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Δὲν ἔχει κλίσιν.

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Πῶς; δὲν ἔχει; Pas possible!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ποσῶς, διόλου κλίσιν. Τὴν συχαίνεται.

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

C'est différent, ἀνίσως τὴν συχαίνεται.

Τὸ πρᾶγμ' ἀλλάζει. Μὴ τὸν ἀναγκάζετε.

Ἄς μὴ τὴν πάρη. Τότε οὔτε σεῖς non plus ἐμένα.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πῶς, κυρά μου;

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Δὲν τὸ εἶπαμεν;

Ἡ Ἀσπασία ἢ θὰ πάρη τὸν Monsieur Hypoulidès, ἢ ἄλλως καὶ τὴν χεῖρά μου

δὲν θὰ σᾶς δώσω. Ὅταν τὴν συχαίνεται,

δὲν θὰ τὴν πάρη βίβλια, cela s'entend.

Ἐσεῖς ζητεῖτε σύζυγον ἄλλοῦ. Cherchez.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

(Ἄλλοῦ; Ποῦ ἄλλῃ θὰ βρεθῇ ἀρχόντισσα νὰ μὲ θελήσῃ;)

(Μεγαλοφώνως)

Ὅχι πῶς συχαίνεται...

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Ἀλλὰ δὲν ἔχει κλίσιν. Ὅχι; C'est tout un.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἔτσι τὸ εἶπα. Καὶ πολὺ τὴν ἀγαπᾷ.

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Πῶς δὲν τὴν θέλει, τώρα δὲν ἐλέγετε;

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὴν λακταρεῖ, τὴν θέλει, τὴν τρελλαίνεται.

Μὲ τὴν εὐχὴν μου, ὅταν σεῖς τὸ θέλετε.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἄς εἶναι, ἄς τὴν πάρῃ. Θεὸν χάσωμεν
τὸν Γραμματέα — ἡ καρδιά μου σχίζεται, —
Ἐφόρου Γραμματέα! Πλὴν ἄς εἶναι, νὰ,
καὶ ἡ θυσία διὰ χάριν σας αὐτή.
Ἄς τῷ τὴν δώσω. Ὅμως προῖκα, ἔεύρετε,
λυποῦμαι, νὰ τὴν δώσω μ' εἶν' ἀδύνατον.
Τὰ εἰσοδήματά μου εἰς τὴν Ποντικό . . .
εἰς . . . εἰς ἐκεῖνο . . . τὸ Τριέστι . . . Ἐεύρετε . . .

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Μὴ διὰ τοῦτο μεριμνᾷς. Πλουσία προῖξ
τῆς Ἀσπασίας εἶναι, πλὴν τοῦ κάλλους της,
αἱ ἀρεταί της. Ἄλλην προῖκα δὲν ζητῶ.
Ὡς ν' ἀποθάνῃς, τῆς περιουσίας της
ἐπίτροπος θὰ εἶσαι διαχειριστής.
Τῆς Ἀρχοντούλας ἐγὼ μάλιστα εἰς σέ
τὴν προῖκα ἐγγυῶμαι.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Δὲν θὰ δείξετε,
ἀγαπητή μου, τώρα τὸ ὠραῖόν σας,
τὸ φωταυγές σας πρόσωπον, ποῦ κρύπτεται
ὕπὸ τὸ γιασουμάκι, ὡς τὴν ἀνοιξιν
τὸ ὑασουμάκι κρύπτεται ἔς τὰ φύλλα του,
ἢ ὡς ὁ ἥλιος . . . ἥλιος εἰς τὰ σύννεφα;

(Πρὸς τὸν Ὑπουλίδην ἰδίως)

(Ἄ! Ὑπουλίδη!)

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (πρὸς αὐτὸν ὁμοίως)

(Θάρρος. Μὴ καλλήτερα.)

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Τὸ contrat πρῶτον, λέγω τὸ Συμβόλαιον,
καὶ τὴν ὑπογραφήν σας θέλω τὴν χρυσῇν. —

A la bonne heure ! Ἀμέσως, καὶ σὺν τῇ φωνῇ,
ὁ Συμβολαιογράφος νά τος. Le voici.

(Ὁ Ὑπουλίδης ἀνοίξας τὴν θύραν εἰσήγαγε τὸν **ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΝ**.)

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ὁ Συμβολαιογράφος ! ὦ ! κοπιάσετε,
ὀρίστε, κύριέ μου. Ἔχετ' ἔτοιμον,
συντεταγμένον τὸ Συμβόλαιον ; Καλόν.
Ἄς τὸ ἰδῶμεν. Δώσατέ το.

(Τὸ λαμβάνει ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Συμβολαιογράφου καὶ τὸ περιτρέχει,
ἀναγινώσκων μέρη αὐτοῦ)

« Σήμερον,
τὴν τόσην δεῖνος ἔτους » . . — ναί· καὶ τὰ λοιπὰ —
« ἐμφανισθέντες » . . . — Παρακάτω. Ἄ ! ἐδῶ —
« ὁ Κάππα Ὑπουλίδης, ὁσχετός μοι », καὶ λοιπὰ . .
« τῶν Ἀθηνῶν δημότης . . . . Καὶ ὁ Κύριος
Ἀγροικογιάννης ἀπὸ Ποντικό . . » — καλὰ,
καὶ τὰ λοιπὰ — « γνωστός μοι . . » (Ναί, πολὺ γνωστός·
δὲν εἶναι μία ὥρα ποῦ ἐπέξευσεν
εἰς τὰς Ἀθήνας), « ὡμολόγησεν αὐτὸς . . . »
(Ἡ σύνταξις χωλαίνει· εἶν' ἀπόλυτος.
Δὲν βλάπτει· ὕφος συμβολαιογραφικόν·)
« πῶς τὴν ἀνεψιάν του Ἀσπασίαν, σύζυγον
εἰς τὸν ῥηθέντα Ὑπουλίδην δίδωσιν,
ἄνευ προικός. Ἀνίσως δὲ καὶ ὁ ῥηθεὶς
Ἀγροικογιάννης, ὁ ἀπὸ . . » — καὶ τὰ λοιπὰ —
« δὲν μείνη εἰς αὐτὴν του τὴν ὑπόσχεσιν,
θενὰ πληρώσῃ δίστηλα δισχίλια
ἐν ὑποθήκῃ τῶν γαιῶν του εἰς . . » — καλὰ.
« Ἐγένετο » . . . — Ἄς εἶναι. Ὑπογράφω. (Ὑπογράφει.)

(Πρὸς τὸν Ἀγροικογιάννην)

Σεῖς

ἐκεῖ . . . παρέχει θενὰ ὑπογράφετε.

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Φίλε μου, τώρα ὑπογράφετε, mon cher.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

(Φίλε μου, εἶπεν. Ὡς ἐμβῆκα ἔς τὸν χορὸν,
θενὰ χορεύσω.)

(Ὑπογράφει καὶ δίδει τὸ συμβόλαιον. Μεγαλοφώνως)

Λάβετε, ὑπέγραψα.

(Ὁ Ὑπουλίδης λαμβάνει τὸ Συμβόλαιον. Ὁ Συμβολαιογράφος ἀναχωρεῖ
μετὰ τοῦ Ἀνδρέου.)

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

(Ἐγείρει τὸ κάλυμμα, καὶ φαίνεται ὁ Πηδουκόπουλος φέρων γυναικεῖα φορέματα)

A la bonne heure ! Ὠραῖον ! Σᾶς εὐχαριστῶ,
mon cher, παμφίλτατέ μου Κύρ Ἀγροικοjean.

Ὅχι δουέλλο πλέον ! δὲν κτυπώμεθα !

Εἵμεθα τώρα à la vie et à la mort.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Αἰ ! Τ' εἶναι τοῦτο ; ψευῆσαι, ἄρπαγες, λησταί,
κλεπταποδόχοι ! Εἰς τὸν Ὑπόμοίραρχον,
εἰς τὸν Εἰρηνοδίκην Ποντι . . Πον . . Πον . . Πον . .
Εἰς τὸν Εἰρηνοδίκην τοῦ Διαβόλου ! Φυλακὴν
θενὰ σᾶς βάλω. Δαίμονες, μ' ἐπαίξατε !

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Περιτταὶ ὅλαι αἱ φωναί σας. Κύριε
Ἀγροικογιάννη, εἰς τὴν Ποντικότρουν,
τὸ ἐνθυμεῖσαι, ὅταν μὲ ἠπάτησες,
ὅταν μ' ἠρνήθης τὴν ἀνεψιάν σου, μὴ
ἐφώναξα, τὸν κόσμον μὴ ἐχάλασα ;

Τὸν δρόμον μου ἐπῆρα, καὶ δὲν εἶπα γρύ.
Τοῦτο μιμήσου. Ἔγιναν ὡς ἔγιναν
τὰ πράγματα. Ὑπάρχει τὸ συμβόλαιον.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Θενὰ ξεγίνουν, θὰ ξεγίνουν, μάλιστα.
Δὲν ἔχει κῦρος τὸ συμβόλαιον. Κλεψιά
καὶ προδοσία εἶναι τοῦτο φανερή.
Ἡ Ἀσπασία θενὰ γίνῃ σύζυγος
τοῦ Γραμματέως Ἐφορείας, ὅχι σοῦ.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Μὲ συγχωρεῖτε. ἔχει τὸ συμβόλαιον
εὐτυχῶς κῦρος. Ἡ τὴν Ἀσπασίαν, ἥ
μοὶ χρεωστεῖτε δίστηλα δισχίλια.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Εἰς δικηγόρους! Εἰς τὰ δικαστήρια!

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ὅριστε, ἄλλα τόσα νὰ ἔσδεύσετε.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὴν Ἀρχοντοῦλαν μ' ὑπεσχέθης ψεύματα;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (δεικνύων τὸν Πηδηκτούλην)

Ἴδού την· πάρετέ την, ἂν ὀρέγεσθε.
Αὕτὴ εἶναι ἡ μόνη Ἀρχοντοῦλά μας.

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Je m'en soucie, ἀλήθεια, médiocrement.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Καὶ ψεύτικα τὴν προῖκα ἐγγυήθηκες;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Διὰ τὴν Ἀσπασίαν, ὅσω ζῆτε σεῖς,
δὲν θέλω προῖκα, καὶ ὁ Γραμματεὺς διπλὴν
τὴν ἐζητοῦσεν. Αἱ δ' ἑξακισχίλια

δραχμαὶ ἅς ἐγγυήθην, εἶναι πρόχειροι.
Θὰ σᾶς τὰς δώσω ἄνευ τόκου δανεικάς.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

* Ἄς εἶναι. Τοῦτο κάπως μὲ παρηγορεῖ.
Τὸν Γραμματέα ὅμως... Πῶς! Ὁ Γραμματεὺς
νὰ μὴν τὴν πάρῃ;...

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Ποῦ ἐπῆγεν ὁ Monsieur
Ἀνδρέας; Πῶς δὲν εἶναι de la noce αὐτός;

ΑΝΔΡΕΑΣ

(Εἰσέρχεται ἔχων ἔγγραφον εἰς τὴν χεῖρα)

Τοῦ ὑπουργείου ταύτην τὴν στιγμήν κλητὴρ
διὰ τὸν Ὑπουλίδην τοῦτο ἔφερε
τὸ ἔγγραφον.

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ (λαμβάνων τὸ ἔγγραφον)

* Ἡξέω τὸ ἐπρόσμενον.

(Πρὸς τὸν Ἀγροικογιάννην)

Κύριε, θέσις εἰς τὴν ἐπαρχίαν σας
Ἐφόρου μοὶ ἐδόθη οἰκονομικοῦ.
Ἴδου τὸ δίπλωμά μου. Ἀναγνώσατε.

(Τῷ δίδει τὸ ἔγγραφον.)

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐφόρου! Τί; Ἐφόρου οἰκονομικοῦ;
* ὦ! Κύριέ μου! ὦ πανευγενέστατε!
Καὶ τὴν ἀνεψιάν μου πλέον εἶν' ἐλπίς
νὰ τὴν καταδεχθῇτε;

ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ

Φίλε Κύριε

Ἀγροικογιάννη, καὶ μεγάλην μου χαρὰν
θὰ τὸ νομίσω, καὶ εὐδαιμονίαν μου

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἂν συναινῇτε. Ἐνταύτῳ Εἰσπράκτορα
σᾶς διορίζω εἰς τὴν Ποντικότρουπαν.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐγὼ, ἐγὼ Εἰσπράκτωρ! Εὐγενέστατε!
Ἄξιος εἶμαι; Παν... πανεκλαμπρότατε!
Ὑπάλληλος θὰ γίνω;— Αἶ Κὺρ Γραμματεῦ,
γραμματουδάκι χθесινὸ τοῦ λόγου σου,
τὴν ἀνεψιάν μου ἤθελεν ἡ μούρη σου!
ὦξου!

ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Monsieur Εἰσπράκτορ, je vous félicite!
ναὶ, σᾶς συγχαίρω ὅτι διορίσθητε,
καὶ ἔτι μᾶλλον ὅτι ἐγλυτώσατε
τὴν Ἀρχοντοῦλαν. Vous l'avez échappée belle.
Ἐχλέξε, φίλε, μίαν bonne ménagère,
καλὴν γυναῖκα ἀπὸ Ποντικότρουπαν,
κ' εἰς Ἀρχοντούλαις renoncez κ' εἰς ἀρχοντιαῖς.
Τὴν εὐτυχίαν ζήτει, μὴ τὸν ἴσκιον της.
Μὲ συγχωρεῖτε, sans rancune, τὸ μάθημα
τῆς ξιφασκίας. Πλὴν αὐτοῦ, πιστεύσατε,
ὅσα σᾶς εἶπα ἦσαν sans allusion.
Ἐφαρμογὴν δὲν εἶχον, οὔτε προσβολῆς
σκοπὸν κἀνένα. Honni soit qui mal y pense.

ΑΓΡΟΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ (πρὸς τὸν Ὑπουλίδην)

Πανέκλαμπρέ μου Ἐφορε, πόσα καλὰ
σᾶς χρεωστῶ! Τὴν θέσιν ποῦ μ' ἐδώκατε,
τὸ μάθημα ποῦ θέσεις πέντε ἄξιζε,
νὰ μὴ γυρεύω Ἀρχοντούλαις 'ς τὸ ἐξῆς,

τὴν καλωσύνην τέλος, μὲ ὑπομονὴν
ν' ἀκούσεται ὅλαις ταῖς ἀνοησίαις μου.
Ἄς εἶναι δά· καὶ ὅσα εἶπαμεν, διὰ ἡμᾶς
δὲν εἶναι. Ἐξω ἀπ' ἐδῶ. Ἐπάνω των
ἄν ἄλλοι θέλουν ἄς τὰ πάρωσι, — καὶ μὴ
πρὸς κακοφανισμόν των μ' ὅλον τοῦτο.

ΑΝΔΡΕΑΣ, ΥΠΟΥΛΙΔΗΣ, ΠΗΔΗΚΤΟΥΛΗΣ

Ναί.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΕΙΣ ΔΟΥΚΑΝ

Σελ. 16 Α'	στίχ. 163	ἀντί ἄρχον λέγεις; γράφε	ἄρχον, λέγεις;
» » »	» 166	» ἐπλησίαζον,	» ἐπλησίαζον
» 43 Β'	» 745	» φέρετε,	» φέρητε,
» 112 Γ'	» 572	» Ἄπετε.	» Ἄπιτε.
» 149 »	» 573	» σῶζόν τον.	» σῶζέ τον.
» 171 Ε'	» 166	» λογίζης	» λογίζη
» 206 »	» 817	» αὐταῖς	» αὐταῖς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Στίχοι τοῦ ΔΟΥΚΑ, δυνάμενοι ν' ἀποτμηθῶσι κατὰ
τὴν παράστασιν, πρὸς συντομίαν.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

9-37.	54-59.	70-77.	83-90.	174-182.	207-210.	232-235.
243-248.	258-305.	313-315.	322-325.	344-347.	353-393.	397-399.
426-431.	436.	494-497.	507-519.	532-534.	668-679.	694-698.
793-832.						

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

2-3.	5-6.	46-50.	75-76.	90-92.	121-123.	166-174.
193-200.	229-237.	241-242.	258-260.	281-289.	292-293.	309.
314-318.	326-327.	335.	340-341.	388-389.	408-409.	427-430.
438-439.	441-446.	464-466.	469-479.	491-508.	515-518.	541.
546.	566-573.	582-585.	615-621.	648-666.	722-727.	742-743.
754.	811-814.					

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

29-32.	43-48.	58.	62-63.	74-78.	85-88.	102-104.
160-164.	173-177.	184-189.	211-214.	247-248.	249-251.	266-269.
287-288.	320.	323.	338-340.	345-347.	350-351.	359.
380-384.	393.	459-461.	534-539.	589-590.	604-611.	622-623.
649-654.	665-670.	685-686.	703-705.			

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

48-49.	67-73.	99-102.	113-117.	138-139.	145-150.	178-179.
187-189.	203-205.	211-214.	259-262.	310-314.	322-339.	402-406.
470-473.	475-483.	490-491.	507-518.	543-545.	549.	560-567.
598-599.	619 (Βίαν)-624 (ἀσφαλεστέρα.)			634-635.	660-664.	685-688.
699-704.	711-718.	759-760.	771-772.			

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

7-8.	48-50.	78-81.	186-188.	217.	228-229.	244-245.
285-287.	322-325.	363-365.	372.	391-392.	423-424.	516.
519-522.	535-538.	599-600.	603-620.	657-659.	676 (Ἡδ')-681 (λέων.)	
691-692.	703-704.	724-725.	777-780.	778-789.		

ΠΙΝΑΞ
ΤΩΝ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Δούκας, δράμα	Σελ. 3-216
Φροσύνη, προίμιον	» 219-235
δράμα	» 237-374
Ὁ Μνηστήρ τῆς Ἀρχοντούλας, κωμωδία	» 377-437

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

003344

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

